

DE GÆLDENDE RETSREGLER

X

FOR

DET HØJERE SKOLEVÆSEN

I DANMARK

EN SYSTEMATISK OG KRONOLOGISK HAANDBOG

UDGIVET MED UNDERSTØTTELSE AF

MINISTERIET FOR KIRKE- OG UNDERVISNINGSVÆSENET

VED

A. P. WEIS H. HAGE

FULDMÆGTIG

CAND. JURIS, ASSISTENT

I MINISTERIET FOR KIRKE- OG UNDERVISNINGSVÆSENET

KJØBENHAVN

GRÆBES BOGTRYKKERI

1891

I.

SYSTEMATISK AFDELING.

Indholdsangivelse.

	Pag.
Indledende Bemærkninger	I

Første Afsnit: Det lærde Skolevæsen.

Overbestyrelsen.

I. Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet.

§ 1. Ministeriets Virksomhed og Kompetence	5
--	---

II. Tilsynet med Undervisningen.

§ 2. Undervisningsinspektionen	7
§ 3. De særlige Inspektioner: Gymnastik- og Sanginspektion. Teknisk Inspektion	9

De offentlige lærde Skoler.

I. Almindelige Forhold.

§ 4. De forskellige Statsskoler	12
---	----

II. Bestyrelsesforhold.

§ 5. Rektorerne	15
§ 6. Forstanderskaber og Regnskabsførere: Forstanderskabernes Forretninger. Regnskabsførernes Stilling. Ansvar for Skolekassen. Regnskabsførernes Lønninger	18
§ 7. Eforaterne	24
§ 8. Lærerforsamlinger	26
§ 9. Inspektorer og Bibliotekarere: Lønninger. Ansættelse m. m.	28
§ 10. Pedellerne	31
§ 11. Særlige Forhold ved Sorø Akademis lærde Skole og Metropolitanskolen: Særegen økonomisk Bestyrelse. Særlige Funktionærer. Almindelige Bestyrelsesforhold. Inspektionsvæsenet i Sorø. Biblioteket i Sorø	32

III. Lærerpersonalet.

§ 12.	De faste Lærerembeder og Reglerne for deres Besættelse: Lærerpersonalets Sammensætning. Oprykning i Lærerembederne. Foreløbig Ansættelse. Konstitution som Adjunkt. Prøvetiden. Eksamensbetingelser. Nuværende Eksamensregler. Prøve i Lærergerning. Forholdet til de ældre Eksamensregler. Dispensationer fra Eksamensreglerne. Tillægsbestemmelser til Eksamensreglerne	36
§ 13.	De faste Læreres Virksomhed og Stilling: Lærernes almindelige Pligter. Det gensidige Vikariat. Regler for Ekstraundervisning. Gennemgang af skriftlige Arbejder. Karakterberegning. Godtgørelse for særlige Forretninger. Forfald og Vakance. Smitsom Sygdom i Hjemmet. Permission for Lærerne. Lønning under Forfald eller Permission. Vikarer. Ret til Dimission af Privatister. Overtagelse af Stillinger udenfor Skolen. Lærernes borgerlige Forpligtelser. Kunstlærerne i Sorø	43
§ 14.	Lønnings- og Pensionsforhold: De forskellige Lønningsdele. Egentlig Gage. Lønningsoprykning. Tillæg efter Lov 26, Marts 1870. Tillæg paa Finansloven. Fribolig og Huslejegodtgørelse. Andre Naturalydelser. Friboliger i Sorø. Almindelige Regler om Friboliger. Erstatning for Andel i Skolepenge. Lønningsudbetaling og Lønningsforsud. Skematiske Oversigter. Lønningens Ophør. Aarlige Ekstratimer. Tilfældige Ekstratimer. Pensionsberegning. Enkeforsørgelsespligt	53
§ 15.	Lærere uden fast Ansættelse: Konstituerede Lærere. Lærere med Lønning af Timebetalingskontoen. Timelærere med fast Honorar. Timelærernes Stilling. Lærere i Gymnastik, Sang, Skrivning og Tegning. Midlertidige Lærere. Mænd udenfor Lærerstanden. Egentlige Vikarer. Hjælperlærere	64

IV. Undervisningen.

§ 16.	Indledende Bemærkninger	73
§ 17.	Optagelse i Skolen: Betingelser for Optagelsen. Alderen ved Optagelsen. Kundskaber og Modenhed ved Optagelsen i de forskellige Klasser. Udsættelse af Optagelsesprøverne. Særlige Regler for Optagelsen i 5te og 6te Klasse	74
§ 18.	Discipelfrekvens og Klasseinddeling: Indberetning om Discipelantallet. Inddeling i Klasser. Forberedelsesskoler. Klasseinddeling	83
§ 19.	Skoletid og Frikvarter	87
§ 20.	Fag- og Timefordeling: Timeplanens Indhold. Ugentligt Timeantal	88
§ 21.	Undervisningens Omfang og Indhold: Undervisningens Formaal. Undervisningsvirksomheden. Fordringerne i de enkelte Fag	90
§ 22.	Lære- og Læsebøger	117
§ 23.	Hjemmearbejdet	118
§ 24.	Karakterer, Omflytning m. m.	120
§ 25.	Hoved- og Halvaarseksamen: Hovedeksamen. Den mundtlige Prøve. Den skriftlige Prøve. Karaktergivning. Skoleprogrammer. Halvaarseksamen	121

III

	Pag.
§ 26. Opflytning: Betingelser for Opflytning. Opflytning fra 4de til 5te Klasse. Opflytning i 6te Klasse. Overgang fra den ene Studieretning til den anden	125
§ 27. Afbrydelser i Undervisningen: Regelmæssige Afbrydelser (Frier). Afbrydelser i særlige Tilfælde. Sommervarmen. Epidemiske Sygdomme	129

V. Eksaminer med Retsvirkning.

§ 28. Indledende Bemærkninger	133
§ 29. Tiden for Prøvernes Afholdelse: Regelmæssig Eksamenstid. Uregelmæssig Eksamenstid, Sygeeksamen	134
§ 30. Adgang til Prøverne og Indmeldelse: Betingelser for at kunne indstille sig. Deltagelse i Undervisningen gennem en vis Tidslængde. Aldersbetingelser. Indberetning om Dimittenderne	138
§ 31. Eksaminernes Ordning, Kontrol og Censur: Undervisningsinspektionen. Den skriftlige Eksamen, dens Varighed og Tiden til Udarbejdelserne. Afvigelser for mosaiske Dimittender. De skriftlige Opgaver. Den skriftlige Eksamens Afholdelse. Den mundtlige Eksamen, dens Afholdelse, Eksamination og Censur. Eksamensprotokoller. Ekstraordinær Afgangseksamen. Testimonium	141
§ 32. 4de Klasses Hovedeksamen: Fagene og Omfanget af Prøven. Deling af Prøven. Retsvirkning af 4de Klasses Eksamen	148
§ 33. Afgangseksamen: Fagene og Omfanget af Prøven. Deling af Prøven. Retsvirkning af Afgangseksamen. Kvinders Adgang til at indstille sig til Afgangseksamen	150
§ 34. Privatisternes præliminære Prøve og Afgangseksamen: Betingelser for at kunne indstille sig. Dimissionsvidnesbyrd. Anmeldelsen. Den præliminære Prøve. Fagene og Pointsantal. Deling af Prøven. Retsvirkningen af Prøven. Tidsafstand mellem Prøven og Afgangseksamen. Tillægsprøvernes Grundlag: almindelig Forberedelseksamen, Realafgangseksamen af højere Grad, Skolelærereksamen, Skolelærerindeksamen. Tidsforhold mellem den oprindelige Prøve og Tillægsprøven. Officerseksaminer. Aldersbetingelser og Dimissionsvidnesbyrd. Retsvirkning af Tillægsprøven. Privatisternes Afgangseksamen	156
§ 35. Karaktererne	167
§ 36. Erhvervelse af akademisk Borgerret uden Afgangseksamen for studerende: Tillægsprøven i Henhold til Bkdtg. 22. Mai 1874. Prøvens Anordning. Adgang til Prøven. Prøven isproglig Retning. Prøven i matematisk Retning. Tillægsprøve til Afgangseksamen fra Officerskolens ældste Klasse. Studenter fra fremmede Universiteter	170

VI. Den indre Skoleorden.

§ 37. Indledende Bemærkninger	176
§ 38. Disciplin og Straf: Skolereglementer. Tilsyn udenfor Skoletiden. Disciplenes Kirkegang. Mødepligt ved Skolen. Konfirmationsferie. Konfirmationsforberedelse. Betingelser for Straf. Straffemidler	177
§ 39. Sanitære Foranstaltninger: Hygiejniske Forhold. Vaccination. Smitsomme Sygdomme	183

IV

	Pag.
§ 40. Sorø Akademis Opdragelsesanstalt: De gældende Reglementer. Særlige Instrukser	186

VII. Skolebetalingen.

§ 41. Indledende Bemærkninger	189
§ 42. Indskrivningspenge: Almindelige Regler. Faste Dispensationsregler. Særlige Dispensationer	190
§ 43. Den egentlige Skolebetaling: Beløbet. Betalingsmaaden. Overflytning til en anden Skole. Betalingsnedsættelse for Brødre. Brødrenes indbyrdes Orden. Brødrenes Udgang af Skolen. Specielle Regler om Brødre. Kontingentopkrævning. Dispensationer. Hospiterende Disciple. Disciple i enkelte Fag. Afbrydelser i Skolegangen. Eftergivelse af maanedlige Beløb. Henstand med Restancer	191
§ 44. Elevkontingent ved Sorø Akademis Opdragelsesanstalt	198
§ 45. Betalingen for Skoletestimonier: Tidligere Bestemmelser. Sorø Akademi. Nuværende Bestemmelser. Eksamensattester. Overflytningsattester. Attester for andre end egentlige Disciple. Attester forinden Udgangen af Skolen. Attester af forskelligt Indhold. Undtagelser fra Gebyrpligten. Dispensationer. Testimoniets Nødvendighed. Formelle Regler	199
§ 46. Eksamensgebyrer	205

VIII. Skoleunderstøttelser.

§ 47. De forskellige Skoleunderstøttelser: Ordinære Understøttelser. Stipendiefondene. Stipendieoverskudsfonds. Ekstraordinære Understøttelser	207
--	-----

De ordinære Skolebeneficier.

§ 48. Almindelige Regler: Beneficieaaret. Beneficieforslaget. Betingelser for Tildelingen. Anlæg og Flid m. m. Trang. Prøveaaret. Beneficiernes indbyrdes Orden. Beneficiets Ophør. Ledige Beneficier	211
§ 49. Fri Undervisning og nedsat Skolebetaling: Ældre Regler. Nuværende Regler. Beregningen af Fripladsernes Antal. Tidspunktet for Beregningen. Undtagne Gratister. Privilegerede Gratister. Islændere. Færinger og Grønlændere. Bornholmere. Lærersønner. Overflyttede Gratister	216
§ 50. Pengestipendier: Almindelige Regler. Realdisciplenes Udelukkelse. Stipendiebeløbene. Slagelse-Stipendiet. Privilegerede Stipendiat. Stipendiernes Anvendelse. Stipendier til Udbetaling. Oplagte Stipendier. Overflyttede Stipendiat. Fortabelse af Stipendier. Hjemfaldne Oplagspenge	221
§ 51. Sorø Akademis Beneficier: Gratistplads for Elever. Fri Undervisning for Elever og skolesøgende Disciple. Slagelse-Stipendiet. Müllers Legat for Elever	228

Ekstraordinære Skoleunderstøttelser.

§ 52. Understøttelser af Stipendiefondenes Overskud: Overskudsindtægter og Overskudsfonds. Regler for Anvendelsen. Skoledisciple. Studenter	232
---	-----

V

	Pag.
§ 53. Understøttelser af Fonden for hjemfaldne Oplagspenge.	234
§ 54. De ved Finansloven bevilgede 12 ekstraordinære Fripladser	235
§ 55. Understøttelser af Kommunitetets Midler	236

IX. Økonomiske Forhold.

§ 56. Skolernes Formue i Almindelighed: Det lærde Skolevæsens Fond. Forskellige Formue dele. Skattepligt. Kompetencen til Formuedispositioner	239
§ 57. Bygninger, Inventarium og videnskabelige Samlinger: Skolevæsenets Bygninger i Almindelighed. Skatter af Embedsboliger. Vedligeholdelsen af Embedsboliger. Synsforretninger. Specielle Regler om Vedligeholdelsen. Dispositioner over Skolelokaler. Skolernes Læsere. Biblioteker. Bogudlaan. Fysiske og naturhistoriske Samlinger. Inventarium. Assurance af Læsere	243
§ 58. Den indtægtydende Formue: Kontante Midler. Kapitalanbringelse. Tiender. Odense Kommunitet	248
§ 59. Budget- og Regnskabsvæsen: Bevægelige Konti. Bygningsudgifter. Bestemmelser om Regnskabsføringen. Regnskabsaflægning. Skolens Kasse. Regnskabs Revision	250
§ 60. Sorø Akademi: Sorø Akademis særlige Fond. Akademiets Formue. Jordegods og Skove. Bygninger. Inventarium og Samlinger. Akademiets Privilegier. Budgetregler. Regnskabsvæsen	255

De private lærde Skoler.

§ 61. Oprettelse og Eksamensret: Indledende Bemærkninger. Betingelser for Oprettelsen. Kontrol med Ledelsen. Betingelser for Eksamensretten. Indholdet af Eksamensretten. Eksamensrettens Varighed. Ophør af Retten til at holde Skole. Oversigt over de private lærde Skoler. Den lærde Skole paa Herlufsholm. Artiumskursus ved Rønne højere Realskole	259
§ 62. Undervisningen og andre indre Forhold: Økonomiske Forhold. Den indre Skoleorden. Undervisningens Indhold og Anordning. Optagelse i 5te Klasse	270
§ 63. Afholdelsen af Eksaminer med Retsvirkning: Anordningen, Kontrol og Censur	275

Andet Afsnit: Realskolevæsenet.

I. Realskolevæsenets offentlige Stilling.

§ 64. Almindelige Forhold: Ældre Lovgivning og historisk Udvikling. Realeksamens Indførelse ved Skolerne. Forskellige Realeksaminer. Realundervisningens nuværende Enhed og Tilslutning til den lærde Undervisning. Statsligt og kommunalt Tilsyn. Almindelig Norm for Realundervisningen. Lavere Realundervisning. Realundervisning i de lærde Skoler. Egentlige Realskoler og deres Inddeling	281
§ 65. Overbestyrelsen og Tilsynsmyndighederne: Deling af Overbestyrelsen. Undervisningsinspektøren for Realskolerne. Med-	

VI

	Pag.
hjælp for Undervisningsinspektøren. Særlige Statsinspektioner. Stedlige Myndigheder. Skolekommissioner. Skoledirektioner og Biskopper. Københavns Skoledirektion	288
§ 66. Statsskolernes Realklasser og Realskolen i Rønne: Realundervisningens Indførelse. Statsskolernes Eksamensret. Forbindelsen med den lærde Undervisning. Klasseordning m. m. Fællesskabet i Undervisningen. Realskolen i Rønne. Klasseinddeling, Optagelsesregler m. m.	291
§ 67. Kommunale Realskoler: Lovbestemmelser. Skolernes særlige Stilling. Skoleplaner. Bestemmelser om Lærerne. Specielle Forskrifter. Kvindelige Elevers Adgang. Fripladser. Forholdet mellem Skolekommissionen og Kommunalbestyrelsen. Kommunale Realskoler udenfor Købstæderne	295
§ 68. Private Realskoler: Frihed til Oprettelsen af Skoler. Skoletvangen og det stedlige Tilsyn. Tilsynets almindelige Kompetence. Særlige Tilsynsregler i København. Regler for Bestyrelsen af københavnske Privatskoler. De private Skolers Selvstændighed	298
§ 69. Realskolernes Eksamensret: Eksamenstilladelse Undersøgelse af Skolerne. Eksamensrettens Varighed. Terminen for Ansøgninger Betingelser for Eksamensretten. Bestyrerens personlige Egenskaber. Lærerpersonalet. Forskellen mellem Skoler og andre Institutter eller Manuduktionsanstalter. Elevantallet. Skolelokaler og Inventarium. Samlinger til Undervisningsbrug. Statstilskud. De med Eksamensretten følgende Forpligtelser. Timeantallet og Gymnastikundervisning. Inspektionen for Sang og for Gymnastik. Eksamensprotokoller. Undervisningsplaner. Ministeriets aarlige Meddelelser. Angivelse af de eksamensberettigede Skoler	302
§ 70. Statstilskud til Skolerne: Aarlige Tilskud. Betingelser for Tilskud. Tilskud til Fripladser. Formelle Bevillingsregler. Angivelse af Skoler med fast Tilskud. Tilskud til fysiske og naturhistoriske Samlinger. Kontrollen med Samlingerne. Regler om Udbetaling til Samlingerne. Almindelige Regler om Skolernes Ansøgninger	309

II. Realundervisningen.

§ 71. Indledende Bemærkninger: Realundervisningens Formaal: en almindelig Dannelsesprøve. Kvinders Deltagelse i Undervisningen. Eksamensfag; andre Undervisningsfag; valgfrie Fag. Sammenligning med den lærde Undervisning paa det tilsvarende Alderstrin. Skolebøger. Lovgivningsforhold	315
§ 72. Undervisningen i Eksamensfagene: Undervisningsmetoden og Eksamensfordringerne i de enkelte Fag	319
§ 73. Undervisningen i de øvrige Fag: Religion, Skrivning, Tegning, Sang, Gymnastik	332

III. Almindelig Forberedelseseksamen.

§ 74. Eksamenstiden og Reglerne for Adgang til Eksamen: De almindelige Eksamensterminer. Omeksamination. Sygeeksamen. Aldersbetingelser. Indmeldelsen til Eksamen	337
---	-----

VII

	Pag.
§ 75. Eksamens Afholdelse ved Skolerne: Skriftlig Eksamen. Ekstraordinære Prøver. Mundtlig Eksamen. Regler om Censuren. Valgfrie Sprogprøver. Særlige Dispensationer. Nærmere Regler for den mundtlige Eksamen. Karaktergivningen. Karakterberegningen. Fordringerne til Pointsantal. Ordenskaraktern. Censorerne. Eksamensprotokoller. Eksamensattester. Partiel Eksamen	343
§ 76. Eksamen for Privatister: Almindelige Regler. Begrebet «Privatist». Dispensationer. Eksamenskommissionen i Kjøbenhavn. Censorhonoraret. Eksamens Afholdelse og Indmeldelse dertil. Betalingen af Gebyret. Ordensbestemmelser.	351
§ 77. Eksamens Retsvirkning	356

IV. Andre Realeksaminer.

§ 78. Tillægsprøver i enkelte Realfag: Prøven i Fransk eller Tysk. Tillægsprøverne til Skolelærer- og Skolelærerindeeksamen	360
§ 79. Den farmaceutiske Prøve i Latin	365
§ 80. De tidligere Realeksaminer: De til disse Eksaminer knyttede Rettigheder	367

Indledende Bemærkninger.

Genstanden for nærværende Fremstilling er de Regler, der gælde for Ordningen af den højere Skoleundervisning, idet herunder indbefattes enhver Undervisning, som forbereder til Skoleeksaminer med bestemt Retsvirkning, nemlig Afgangseksamen og fjerde Klasses Eksamen for studerende og almindelig Forberedelseseksamen for Realdisciple. Herved udelukkes paa den ene Side den elementære Undervisning i Borger- og Almueskolerne, paa den anden Side Undervisningen ved de forskellige specielle Fagskoler eller højere Læreanstalter og ved de Skoler, som ikke arbejder med nogen bestemt Eksamen for Øje.

Stoffet falder efter sin Natur i to Hovedafsnit, nemlig i den saakaldte lærde Undervisning og Realundervisningen. Den principielle Forskel, der bestaar mellem disse to Grene af den højere Skoledannelse, i Henseende til Omfang, Formaal og Genstandene for Undervisningen, nødvendiggør en saadan Inddeling. Herved kan det ganske vist ikke undgaas, for saa vidt som Realundervisningen nu er optagen under de offentlige lærde Skolers Virksomhed, at Fremstillingen af disse Skolers Forhold i det væsentligste kommer til at omfatte begge Grene af Undervisningen.

Da Hensigten her kun er at udvikle den for Tiden gældende retlige Ordning, vil der i det hele blive set bort fra Bestemmelser, som kun have historisk Interesse. Om alt, hvad der henhører under den historiske Udvikling eller under Skolernes statistiske Forhold og ikke af Hensyn til Sammenhæn-

gen eller Stoffets Anskuelighed fordrer Omtale her, maa henvises til andre Fremstillinger, navnlig til de ved Kultusministeriets Foranstaltning siden 1849 udgivne Meddelelser om de lærde Skoler og Realskolerne og til Docent Dr. phil. J. Paludans udførlige sammenlignende Fremstilling af det højere Skolevæsen i Danmark, Norge og Sverig.

I den kronologiske Afdeling af Samlingen er optaget alle Love, kongelige Anordninger og Resolutioner, ministerielle Cirkulærer og andre Afgørelser af almindelig Betydning, som endnu have nogen praktisk Interesse og efter deres Indhold ikke have egnet sig til nogenlunde fuldstændigt at optages i den systematiske Tekst. I den almindelige Skoleforordning af 1809 er ved Indklamring angivet, hvilke Bestemmelser der maa betragtes som ganske bortfaldne, ikke blot efter deres Ordlyd, men ogsaa med Hensyn til deres reelle Indhold.

Henvisningstegnet («jf.») i nærværende Afdeling angiver, hvilke af de deri citerede Afgørelser der findes i den kronologiske Afdeling.

Første Afsnit.

Det lærde Skolevæsen.

Det lærde Skolevæsen.

Overbestyrelsen.

I.

Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet.

§ 1.

Ministeriets Virksomhed og Kompetence.

Overbestyrelsen af det lærde Skolevæsen ledes nu efter samme Regler som de andre Grene af Statsforvaltningen. Indtil 1848 var Administrationen henlagt under den ved Plakat af 19. Juli 1805 oprettede Direktion for Universitetet og de lærde Skoler; det er nu i Følge Plakat af 4. April 1848 Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet, som igennem sit 3dje Ekspeditionskontor træffer de Overbestyrelsen forbeholdte Afgørelser og indbringer Forslag i de Tilfælde, hvor Sagen udkræver Kongens eller Lovgivningsmagts Bestemmelse.

Om Fordelingen af Kompetencen paa det her omhandlede Myndighedsomraade kan det i Overensstemmelse med de nuværende statsretlige Grundsætninger opstilles som Regel, at der udkræves Lov til alle Foranstaltninger, som i betydelig Grad forandre det materielle Grundlag for det offentlige Skolevæsens Virksomhed eller selve Virksomhedens Omfang og Formaål. Der er derfor altid søgt Lovhjemmel for Nedlæggelse af lærde Skoler; jf. Lovene af 14. April 1852 og 10. April 1855. Det følger endvidere af den statsretlige Ordning, at saa vel faste Forandringer i det offentlige Skolevæsens aarlige Budget som saadanne ekstraordinære Udgifter, der ikke henhøre under de med faste aarlige

Beløb normerede Poster, maa bevilges under Form af Lov. Praktisk finder dette især Anvendelse paa Lønningsbestemmelser, Opførelse af nye Bygninger, betydeligere Grunderhvervelser og Hovedstandsættelser. Til disse og lignende Foranstaltninger udkræves Hjemmel enten i en særlig Lov eller i Finansloven; jf. i sidstnævnte Henseende særlig det paa Budgettet for 1887—88 fastsatte Lønningstillæg.

Derimod maa det betragtes som den almindelige Regel, at Skolevæsenets indre Ordning paa det givne Grundlag, med andre Ord alt, hvad der vedrører Enkelthederne af Undervisningen, Eksamensvæsenet, Skolebetalingen, Stipendiefordelingen og Skolernes Bestyrelsesforhold, kan reguleres af Administrationen, for saa vidt som disse Forhold ikke ere blevne ordnede ved Lov. Dette er imidlertid i et betydeligt Omfang sket ved Loven af 1. April 1871 om de lærde Skolers Undervisning, og herefter vil der til alle mere gennemgribende Forandringer i Undervisnings- og Eksamensreglerne udfordres Lovhjemmel. De endnu bestaaende Regler om de lærde Skolers Indretning og Virksomhed, der findes i den almindelige Skoleforordning af 7. November 1809, ere i deres specielle Indhold stedse blevne betragtede som administrative Forskrifter.

Alle Retsregler af større Betydning paa det lærde Skolevæsens Omraade ere fastsatte enten ved Lov eller ved kongelig Resolution, medens supplerende og forklarende Detailbestemmelser i stort Omfang ere givne af Ministeriet, ligesom af den tidligere Overbestyrelse. Under Ministeriets Omraade henhøre alle Dispensationer, Bevillinger og andre Undtagelser fra de almindelige Regler, for saa vidt en saadan Myndighed ikke, som det i enkelte Forhold er Tilfældet, udtrykkeligt er overladt til Skolernes stedlige Bestyrelser.

Ved Siden af den egentlige Administration udøver Ministeriet igennem de ved dets Foranstaltning nu for Tiden aarlig udkommende Meddelelser om det højere Skolevæsen, med imødekommende Bistand fra de enkelte Skoler, en oplysende og vejledende Virksomhed med Hensyn saa vel til alle faktiske Forhold paa Skolevæsenets Omraade som til de i Aarets Løb trufne Bestemmelser og Afgørelser af almindelig Interesse.

II.

Tilsynet med Undervisningen.

§ 2.

Undervisningsinspektionen.

Meddelelser om de lærde Skoler m. m. 1849—56 p. 8, 117, 365—367; 1857—78, 3. Hefte p. 173—178; 1886 p. 503—4; 1887 p. 197.

Som den nærmeste sagkyndige Medhjælp for Ministeriet i den almindelige Overbestyrelse fungerer Undervisningsinspektionen for de lærde Skoler, der i Henhold til kgl. Resolution af 14. December 1874, jf. Ministeriets Skrivelse af 29. April 1875, har overtaget den tidligere Undervisningsinspektørs Hverv. Dette Hverv omfattede tillige Tilsynet med alle de ublandede Realskoler, indtil dette i 1886 overdroges til en særlig Undervisningsinspektør for Realskolerne. Imidlertid er den Realundervisning, som er knyttet til de lærde Skoler, offentlige og private, bleven staaende under samme Tilsyn som det, disse Skoler i det hele ere undergivne.

Undervisningsinspektionen bestaar af 3 Medlemmer, der med videnskabelig Fagkyndighed skulle forene Kendskab til Undervisningen og Skoleforholdene i det hele. Det er hidtil blevet iagttaget som Regel, at de to af Medlemmerne ved deres specielle Uddannelse skulle repræsentere den sproglig-historiske Retning i Skolernes Virksomhed og det tredje Medlem den matematisk-naturvidenskabelige Retning.

Samtlige Medlemmer beskikkes af Ministeriet for 3 Aar ad Gangen, hver Gang fra 1. April at regne, saaledes at naar et Medlem fratræder i Løbet af Trienniet, beskikkes Eftermanden foreløbig kun for Resten af dette. I et Tilfælde, hvor

særlige Forhold foranledigede en længere Vakance i en af Pladserne, har Ministeriet beskikket en Eksamenskommissær til midlertidig at bistaa Inspektionens to andre Medlemmer; Skr. 19. April 1887. Et af Medlemmerne ansættes hver Gang som Formand for Inspektionen.

Inspektionens Medlemmer lønnes, efter den for Finansaaret 1887—88 givne Bevilling, hver med et aarligt Honorar af 1000 Kr. Formanden oppebærer desuden et aarligt Tillæg af 200 Kr. for det ham særligt paahvilende Kontorarbejde ved Affattelsen af Erklæringer og Indstillinger. Rejsegodtgørelse tilstaaes Inspektionen efter Regning, foruden Diæter for Forretninger udenfor Kjøbenhavn, nemlig 8 Kr. daglig i Sommerhalvaaret og i Følge Praksis 10 Kr. daglig i Vinterhalvaaret 1. Oktober til 31. Marts. For saa vidt Medlemmerne deltage i Eksamenscensuren, oppebære de herfor det sædvanlige Honorar.

Undervisningsinspektionen virker dels som kontrollerende Autoritet overfor Skolerne, dels som raadgivende overfor Ministeriet.

Kontrollen med Skolerne, saa vel de offentlige som private, udøves i Følge de nævnte Bestemmelser nærmest igennem Tilsynet med deres Eksaminer, men omfatter nu i Henhold til Bekendtgørelse af 1. December 1890 tillige selve Oprettelsen og Ledelsen af alle Skoler med lærd Undervisning. Med Hensyn til Skolernes afsluttende Eksaminer, nemlig Afgangseksamen, 4de Klasses Eksamen og almindelig Forberedelseseksamen, paahviler der Undervisningsinspektionen en Række af Forretninger vedrørende Ordningen af de skriftlige og mundtlige Prøver, som siden nærmere ville blive omtalte. Til Affattelsen af de skriftlige Opgaver tilforordnes der for hvert Triennium 4 praktiske Skolemænd som Bistand for Inspektionen (Skr. 10. April 1878 og 9. Dec. 1889), saaledes at det er overladt til Inspektionen at ordne Samarbejdet med dem. Opgaverne til almindelig Forberedelseseksamen, ligesom til 4de Klasses Eksamen, hvad Fællesfagene angaar, udarbejdes under Samvirken med Undervisningsinspektøren for Realskolerne. Den samlede Opgavekommission bestaar altsaa af de tvende Inspektioner og de nævnte Tilforordnede. Den mundtlige Prøve ved de afsluttende Eksaminer skal ved enhver Skole overværes af et Medlem af Inspektionen i et saadant Omfang, som Omstændighederne tillade, og naar i enkelte Tilfælde ingen af Medlemmerne kan møde ved en Skole under den mundtlige Eksamen, maa der efter Reglen i Skr. 29. April 1875, uanset at denne

kun har Realskolerne for Øje, af Ministeriet beskikkes en særlig Eksamenskommissær til at træde i Stedet.

For at Inspektionen ogsaa ved Besøg i Skolerne udenfor Eksamenstiden kan gøre sig bekendt med alt hvad den maatte finde nødvendigt for at kunne danne sig en begrundet Dom om samtlige Forhold, som berøre Undervisningen, Disciplinen eller Lærerpersonalet, har Ministeriet ved Cirk. 7. September 1875 paalagt Skolernes Bestyrelser ved paakommende Lejlighed at yde Inspektionens Medlemmer den fornødne Hjælp til Udførelsen af denne Del af deres Hverv og give dem enhver Oplysning, som dertil maatte behøves. Ved Bekendtg. 1. Dec. 1890 har nu Inspektionens vedvarende Tilsyn med de private Skoler i det hele faaet en mere effektiv Karakter.

Det paahviler Undervisningsinspektionen hvert Aar at afgive en Beretning til Ministeriet om de af den kontrollerede Eksaminer, ledsaget af de Forslag og Bemærkninger, hvortil den finder sig foranlediget. Disse Beretninger blive, for saa vidt de ikke ere af konfidentiel Natur, tilstillede Skolerne og offentliggjorte i Ministeriets aarlige Meddelelser. I alle Spørgsmaal, som umiddelbart berøre Reglerne for Undervisningen og Skoleprøvernes Ordning, eller som angaa Dispensationer fra disse Regler, indhenter Ministeriet Inspektionens Erklæring, og det staar denne frit for til enhver Tid at gøre Indstilling om Foranstaltninger eller Forandringer paa det den underlagte Omraade.

§ 3.

De særlige Inspektioner.

For Undervisningen i Gymnastik med tilhørende Svømme- og Skydeøvelser og for Undervisningen i Sang er anordnet et særligt Tilsyn, der udøves af en Gymnastikinspektør og en Sanginspektør, som beskikkes af Ministeriet i Henhold til de kgl. Resolutioner om disse Posters Oprettelse, henholdsvis af 30. Juli 1870 og 11. April 1859. Disse Inspektører føre tillige Kontrol med Borger- og Almueskolerne og Skolelærerseminariene, saa vel som med Realskolerne, hvilket i sidstnævnte Henseende nærmere vil blive omtalt i det følgende.

Gymnastik- og Sanginspektion.

Gymnastikinspektøren lønnes for Tiden med et aarligt Honorar af 1800 Kr., Sanginspektøren med 1600 Kr.; begge erholde paa deres Tjenesterejser 8 Kr. daglig i Diæter og Godtgørelse for Befordringsudgifter.

De nævnte Funktionærer foretage hvert Aar Rejser til forskellige Skoler og afgive en aarlig Beretning til Ministeriet om de paa deres Inspektionsrejser eller ved Besøg paa Stedet gjorde Iagttagelser; i øvrigt fungere de som Ministeriets Konsulenter i alle Sang- og Gymnastikundervisningen vedkommende Spørgsmaal. Ikke blot de offentlige, men ogsaa de private lærde Skoler ere lige fra deres Oprettelse underkastede denne Kontrol; jf. Anordn. 16. Juni 1882 § 19 c, Bekendtgt. 1. Dec. 1890 § 7. Ved Cirkulæret af 17. April 1888 har Ministeriet paalagt Skolernes Rektorer og Bestyrere, hvor ikke uovervindelige Hindringer stille sig i Vejen derfor, stadig at overvære Inspektionen af Sang- og Gymnastikundervisningen lige fra dens Begyndelse og indtil dens Slutning.

I øvrigt ere Sanginspektørens og Gymnastikinspektørens Funktioner udførligt bestemte ved de af Ministeriet udfærdigede Instruktioner, henholdsvis af 16. April 1888 og 17. Oktober 1889, hvortil der her maa henvises.

Teknisk Inspektion.

I den seneste Tid, nemlig ved Ministeriets Skrivelser af 3. Mai 1890, jf. Cirkulæret til Skolerne af s. D., er indrettet et særligt Tilsyn med Skolernes Samlinger af Apparater til Brug ved Undervisningen i Naturlære. Dette Tilsyn udøves af det Medlem af Undervisningsinspektionen, som repræsenterer den matematisk-naturvidenskabelige Studieretning, med Bistand af en teknisk Assistent for Undervisningsinspektionen. Assistenten lønnes med et aarligt Honorar af 1000 Kr. og oppebærer som Diæter under sine Inspektionsrejser til Skolerne 6 Kr. daglig i Sommerhalvaaret (1. Maj — 31. Okt.) og 8 Kr. i Vinterhalvaaret, foruden Rejsegodtgørelse.

Tilsynet omfatter saa vel de offentlige og private lærde Skoler som Realskolerne og har til Formaal at kontrollere dels Vedligeholdelsen og Suppleringen af de eksamensberettigede Skolers pligtmæssige Samlinger af fysiske Apparater, dels Anskaffelsen af saadanne Samlinger til Skoler, der endnu ikke have Ret til at afholde Eksamen, men erholde Statstilskud til Erhvervelsen af de for Eksamensretten nødvendige Apparatsamlinger. Til Støtte for Udøvelsen af Kontrollen med de private Leverandører af Apparater er oprettet en Normalsamling af fysiske Ap-

parater, som med Hensyn baade til Forfærdigelsen og Priserne skal tjene til Norm for alle Leveringer til Skolerne, og som bestyres af Undervisningsinspektionens matematisk - naturvidenskabelige Medlem. Denne Samling er tillige bestemt til at give de Lærere, der mangle Øvelse i at anstille fysiske Forsøg, Lejlighed til Uddannelse deri. Om den nærmere Ordning af Sagen henvises til det ovenfor citerede Cirkulære.

De offentlige lærde Skoler.

I.

Almindelige Forhold.

§ 4.

De forskellige Statsskoler.

Efter at den største Del af de mange tidligere lærde Skoler ere nedlagte, er der nu et Antal af 12 lærde Skoler tilbage, der bestaa som Statsanstalter, nemlig Metropolitanskolen i Kjøbenhavn, de 7 Katedralskoler i Roskilde, Odense, Nykjøbing paa Falster, Aarhus, Aalborg, Viborg og Ribe, Skolerne i Randers, Horsens og Hillerød (Frederiksborg lærde Skole), og Sorø Akademis lærde Skole.

Katedralskolernes særlige Benævnelse er knyttet til deres Beliggenhed i Stiftsstæderne, og for Roskilde Skoles Vedkommende hjemlet ved kgl. Resolution af 19. Sept. 1817, hvorved ogsaa Metropolitanskolen har faaet sin Betegnelse.

Den højere Realskole i Rønne, som ved Lov af 14. April 1852 er traadt i Stedet for den nedlagte lærde Skole i Rønne, skal i Følge Lovens § 6 give de Disciple, der ville forberede sig til Studeringer, Lejlighed til at erholde saadan Undervisning i Latin og Græsk, at de kunne gaa over til de lærde Skolers Afgangsklasser. I Henhold til denne Bestemmelse samt den under 5. Juli 1852 af Ministeriet approberede Undervisningsplan og Cirk. 19. s. M. afholder Skolen 4de Klasses Eksamen for studerende Disciple, og ifølge Skr. 28. Januar 1868

den dertil svarende Præliminærprøve for Privatister. Endvidere er der, ved Hjælp af det for Finansaaret 1883—84 og de senere Aar bevilgede Statstilskud, oprettet et Artiums-kursus ved Skolen, der kan afholde Afgangseksamen. Dette Kursus staar under privat Bestyrelse, idet Skolens Rektor bestyrer det for egen Regning, men ledes i Overensstemmelse med de for Undervisningen i de offentlige lærde Skoler gældende Regler. Da Realskolen i Rønne har beholdt den samme administrative Organisation som den tidligere lærde Skole, og i Følge de citerede Bestemmelser, med de ved Loven tagne Forbehold, er bestemt til at fortsætte den nedlagte Skoles Virksomhed, ere i det hele taget Reglerne om de offentlige lærde Skoler med dertil hørende Realklasser ogsaa anvendelige ved denne Skole og det til den knyttede Dimissionskursus. Skolen maa derfor betragtes som indbefattet under den følgende Fremstilling, for saa vidt ikke dens principale Karakter af Realskole og den private Ordning af de øverste studerende Klasser medfører Afvigelser. Omtalen af disse vil finde sin Plads under Fremstillingen af Realskolevæsenet og af de private lærde Skoler; i øvrigt henvises her til Medd. 1849—56 p. 208—215, 384—420; 1857—78, H. 1—2 p. 232, 255, 487—493; 1882—83 p. 142—144; 1884 p. 94 etc.

Grundlaget for Statsskolernes retlige Ordning beror endnu for en meget væsentlig Del paa Forordningen angaaende de lærde Skoler i Danmark og Norge af 7. November 1809, som har ophævet alle de tidligere Anordninger om det lærde Skolevæsen, der ikke udtrykkeligt nævnes i Forordningen, og saaledes fremtræder som en systematisk Kodifikation paa dette Omraade. Reglerne for Undervisningen og Eksamensvæsenet ere nu i de fleste Enkeltheder bestemte ved Bekendtgørelsen af 13 Mai 1850 om en Undervisningsplan og Eksamensbestemmelser ved de lærde Skoler og ved Lov af 1. April 1871 om Undervisningen i de lærde Skoler, med de sig dertil sluttende kongelige og ministerielle Anordninger.

Blandt de offentlige lærde Skoler indtager Sorø Akademis Skole en i historiske og økonomiske Forhold begrundet Særstilling. Blandt Statsskolerne er denne den eneste, som er forbunden med en Opdragelsesanstalt. Skolen og Opdragelsesanstalten, oprindelig funderet i 1585, blev efter længere Tids Afbrydelse genoprettet i Henhold til kgl. Resolution af 9. Marts 1821, nemlig ved Bekendtgørelse af 31. Mai 1822, og senere stillet i Forbindelse med det fornyede Akademi i Sorø ved Statutterne af 28. Januar 1827. Akademiets Skole er saaledes

kommen til at staa udenfor den almindelige Skoleforordnings Bestemmelser. Dennes almindelige Grundsætninger ere dog for en stor Del overførte paa Skolen ved Reglementet for denne af 15. Juli 1843, efter at den hidtilværende nøje Forbindelse mellem Skolen og Akademiet var hævet ved kgl. Resolution af 3. Marts s. A. Paa Grundlag af de i de følgende Aar truffne Bestemmelser er Skolen i Sorø bleven indbefattet under den fælles Undervisningsplan af 1850 for de lærde Skoler og dermed i det hele taget under alle de senere Bestemmelser, der umiddelbart angaa Undervisning og Eksaminer. Imidlertid blev den akademiske Lærestanstalt i Sorø nedlagt ved Resol. 12. April 1849. Endskønt Sorø Skole herefter ledes i nær Overensstemmelse med de andre kongelige Skoler, ere Skolens oprindelige Ejendommeligheder, ganske bortset fra Opdragelsesanstalten, dog saa langt fra bortfaldne, at de i det følgende jevnlig ville gøre Krav paa en særlig Behandling. Med Hensyn til det her anførte maa i øvrigt henvises til de særskilt udkomne Meddelelser om Sorø Akademi for 1849—56, særlig pag. 1—36, 1857—78 og 1879—88.

Metropolitanskolen er i det hele indbefattet under den almindelige Lovgivning for Skolerne, dog med Undtagelse af hvad der angaar de økonomiske Bestyrelsesforhold; jf. p. 32 ff.

II.

Bestyrelsesforhold.

§ 5.

Rektorerne.

Medd. 1857—1878 3. H. p. 151, 1887 p. 173—174.
Fdg. 7. Nov. 1809 Kap. II, III.

Rektoren eller den første Lærer ved enhver Skole er dennes selvstændige Bestyrer i alle Forhold med Undtagelse af de økonomiske, hvis Bestyrelse han kun deltager i som Medlem af Forstanderskabet.

Rektorerne udnævnes af Kongen og have Rang i 4de Rangklasse Nr. 3. Adgangen til Rektorstilling er i Praxis forbeholdt dem, som enten have bestaaet den filologisk-historiske Embedseksamen i Henhold til Anordn. af 2. Februar 1849, jf. dennes § 15 og Lov af 28. Marts 1855 § 2, eller en af de Skoleembedseksaminer, som ved Anordn. af 25. Oktober 1883 ere traadte i Stedet for den filologiske Embedseksamen; jf. p. 41.

Embedets Tiltrædelse sker i en højtidelig Form, idet Rektoren af Stiftets Biskop indsættes i Embedet ved en offentlig Tale; Fdg. 1809 § 17. Ved en Rektors Forflyttelse til en anden Skole foregaar Indsættelsen paa samme Maade; Skr. 10. Juli 1868 til Aarhus Katedralskole.

Foruden den almindelige for kongelige Embedsmænd foreskrevne Ed, som der dog kun bliver Spørgsmaal om, hvis Rektoren ikke tidligere har aflagt den, underskriver Rektoren forinden Embedstiltrædelsen et særligt edeligt Løfte angaaende Overholdelsen af hans Embedspligter efter den ved kgl. Resolution af 12. Mai 1887 fastsatte Formular.

I Følge Fdg. 1809 § 18 paahviler der Rektoren det nærmeste og daglige Opsyn med Undervisning, Orden og Sædelighed i Skolen, og han staar ogsaa især derfor til Ansvar, naar Forsømmelser og Uordener maatte indsnige sig og ved hans Uopmærksomhed have skadelige Følger.

Ledelsen og Ordningen af Skolens daglige Virksomhed er i det hele taget Rektorens nærmeste Opgave, og der tilkommer ham alene besluttende Myndighed i alle de herhen hørende Anliggender, som ikke ere forbeholdte højere Afgørelse.

Rektoren er de andre Læreres nærmeste foresatte og skal som saadan af disse agtes og af øvrige vedkommende anses og understøttes i Udøvelsen af de ham tillagte Rettigheder og Pligter; Fdg. § 18.

Som tilsynsførende er Rektoren derfor berettiget til at overvære og kontrollere de enkelte Læreres Undervisning; jf. i det følgende § 21. I Overensstemmelse med almindelige administrative Regler skulle alle Andragender fra Lærerne til Overbestyrelsen, som angaa deres tjenstlige Forhold eller Skolens Anliggender, afgives til Rektoren og indsendes med hans Erklæring. Indtræffer der Trætte mellem Rektoren og Lærerne, skulle Eforerne søge at mægle i Sagen og, naar dette ikke lykkes, indstille Sagen til Overbestyrelsens Afgørelse; Fdg. § 13.

Endskønt Overholdelsen af Skoledisciplinen, ikke blot i Undervisningstimerne, men ogsaa udenfor disse, er en fælles Pligt for alle Lærerne, er det dog Rektoren, hvem den disciplinære Myndighed over Disciplene i egentligste Forstand er forbeholdt. I det hele taget bør han, paa Grundlag af Faglærernes Indberetninger og ved egen Iagttagelse, holde Øje med samtlige Disciples Opførsel og Fremgang, for at kunne tage Bestemmelse om deres Oprykning, Indstilling til Skolebeneficier og andre deres Stilling i Skolen vedrørende Forhold.

Rektoren repræsenterer Skolen og varetager dens Tarv i alle Forhold udadtil, dels overfor Overbestyrelsen, dels overfor andre offentlige Myndigheder og private. Han besørger derfor Affattelsen af de foreskrevne Indberetninger og af alle Indstillinger til Ministeriet. Om de almindelige Skolesager brevveksler han umiddelbart med Ministeriet i Følge Fdg. § 11; i øvrigt giver § 12 ham Valget mellem at indsende de mere ekstraordinære Forslag til Eforatet eller direkte til Overbestyrelsen, som det nu sædvanligt sker. Efter Henvendelse fra Ministeriet skal Rektoren ikke blot erklære sig over ethvert hans egen Skole vedrørende Anliggende, men ogsaa udtale sig om almindelige Undervisnings-

spørgsmaal. I hvilket Omfang Rektoren ved Afgivelsen af Indstillinger bør benytte de øvrige Læreres Medvirkning, vil blive omtalt i det følgende.

I Forholdet til private er det navnlig Rektorens Sag at besørge alle mundtlige og skriftlige Forhandlinger med Forældre eller andre om Disciplenes Optagelse i Skolen og i det hele om deres Forhold til Skolen i forskellige Retninger; Fdg. 1809 §§ 59 og 64.

Ved enhver Skole skal føres særskilte Protokoller over alle Skolens Brevvekslinger med Overbestyrelsen, Eforerne og andre, med hvem Brevveksling kan forefalde. Rektoren fører disse Protokoller eller besørger dem førte og staar, under Eforenes Opsyn, til Ansvar for, at saa vel de, som Dokumenterne, hvilke dertil høre, altid ere i Orden; Fdg. § 14. Ligesom Omsorgen for Skolens Arkiv herved er paalagt Rektoren, gælder det samme om Bestyrelsen af og Ansvaret for Skolens Bibliotek tilligemed Førelsen af Afgangs- og Tilgangslistes for alt Skoleinventarium; Fdg. §§ 126—127; jf. herved p. 29 og de senere Bemærkninger om Skolernes Ejendele.

Ved Cirkulære af 24. Januar 1829 er det specielt foreskrevet, at naar en Begivenhed, som for Skolen har særdeles Interesse, eller noget Tilfælde, som vækker almindelig Opmærksomhed, indtræffer ved Skolen, skal Rektoren ufortøvet give Indberetning derom, ogsaa naar Genstanden ikke kræver Overbestyrelsens Atgørelse.

Foruden sine Pligter som Bestyrer har Rektoren ogsaa den Pligt at tage personlig Del i Undervisningen, hvad der ligefrem følger af, at han i Forordningen af 1809 betegnes som første Lærer, jfr. i øvrigt Fdg. §§ 28 og 42—43. Rektoren er vel ikke, som de andre Lærere, bunden til at give et bestemt Antal Timer, men det vil være Ministeriets Sag ved Fastsættelsen af den aarlige Plan for Timefordelingen at paase, at han i et passende Omfang tager Del i Undervisningen. I den nuværende Praksis er et Antal af c. 15 ugentlige Timer det sædvanlige; jf. Medd. 1886 p. 183—84.

I Rektorens Forfald eller Fraværelse samt under pludselig Vakance skal den i Anciennetæt ældste Overlærer ved Skolen i Embeds Medfør overtage Skolens Bestyrelse. Ministeriets Godkendelse af Ordningen maa dog indhentes i Tilfælde af længere Forfald og ved Rektorens Fraværelse under de aarlige Eksaminer; jf. Skr. 23. Mai 1890 til Odense Sk. Naar en Overlærer konstitueres for længere Tid, tilstaas der ham Honorar i Overens-

stemmelse med Reglerne i den almindelige Lønningslov af 26. Marts 1870 § 6; Skr. 27. April 1885 til Metropolitansk., 9. Juli 1887 til Aalborg Sk. m. fl.

Rektorens Undervisningstimer besørges under Forfald eller Vakance efter de almindelige Regler for Lærernes gensidige Vikariat, jf. Fdg. § 40, hvorimod Rektoren selv ikke er underkastet nogen Forpligtelse til at vikariere for Medlærerne.

De for Rektorembederne gældende Lønningsregler blive at omtale i Forbindelse med de tilsvarende almindelige Regler for Lærerpersonalet.

§ 6.

Forstanderskaber og Regnskabsførere.

Medd. 1849—56, p. 367—371, 1857—78 3. H. p. 178—184,

1879—81 p. 374—376, 1885 p. 213—214.

Fdg 1809 Kap. IX.

Forstanderskabernes
Sammensætning.

I Overensstemmelse med tidligere Anordninger er Tilsynet med og Forvaltningen af de lærde Skolers økonomiske Anliggender under Eforernes Overtilsyn betroet til Skoleforstanderne, eller, efter den nu almindelige administrative Sprogbrug, Forstanderskaberne, som bestaa af Stedets Magistrat, dets første Sognepræst og Skolens Rektor, og for hvilke Regnskabsføreren fungerer som ansvarlig Forretningsfører; jf. Fdg. 1809 § 113—114.

De nævnte Embedsmænd ere uden nogen særlig Beskikkelse og uden Vederlag pligtige at besørge Forstanderhvervet. Paa Steder, hvor Magistraten maatte bestaa af flere Medlemmer, skal ifølge kgl. Resolution af 24. Juni 1849 (Cirkulære 7 Juli s. A.) den samlede Magistrat udnævne en af sin Midte til at indtræde i Forstanderskabet, hvilken Regel dog for Tiden er uden praktisk Betydning.

Beslutninger i Forstanderskabet træffes om fornødent ved Stemmeafstemning; jf. Skr. 17. April 1830 til Aalborg Sk. Om Forholdet mellem Medlemmerne ere nærmere Regler givne ved Resol. 24. Juni 1849, som bestemmer, at de tre Medlemmer, hvoraf Forstanderskabet altid skal bestaa, forblive hinanden sideordnede, og at som Følge deraf de Anlig-

gender, om hvilke ethvert Medlem har sin forskellige Mening og for hvis Afgørelse derfor Majoritet i selve Forstanderskabet ikke kan tilvejebringes, blive at forelægge Eforatet eller eventuelt Ministeriet til Afgørelse, dog undtaget Valget af en Regnskabsfører, der alene maa ske ved Forstanderskabet, hvilket, saafremt dets Medlemmer ej maatte kunne forene sig om Valget, har, overensstemmende med Fdg. 1809 § 114, ved en af sin egen Midte at overtage Regnskabsførerens Forretninger.

Det følger endvidere af Ministeriets Udtalelser, at ingen af Skoleforstanderne i nogen Henseende kan betragtes som Formand, og det er overladt til deres indbyrdes Overenskomst, hvem der skal sammenkalde Møder, lede Forhandlingerne og i det hele vare tage de en Formand i et Kollegium paahvilende Funktioner. I Praksis er det dog almindeligvis Rektoren, som leder Forretningsgangen og besørger Forstanderskabets Korrespondance; jf. herom nærmere Meddel. 1849—56 p. 370.

Efter Fdg. 1809 § 115 have Forstanderne under Eforernes Tilsyn at vaage over Skolernes Kapitaler og Ejendomme, deres Indtægter og Udgifter, saaledes at Kapitalerne ere og altid blive sikkert udsatte paa Rente, de øvrige Ejendomme i god Orden vedligeholdes, Indtægterne efter Mulighed forøges, og Udgifterne ikke overgaa det bestemte eller nødvendige. I Særdeleshed paaligger det dem at være nøje underrettede om Skolernes Indtægter og Indtægtskilder; at holde i den dertil ved hver Skole indrettede Bog alle Skolens Foundationer, Gavebreve og Legater nøjagtigen indførte; at administrere, ved Hjælp af Regnskabsføreren, Skolernes Jordegods og Tiender; at instruere Regnskabsføreren om de Pligter, han har at iagttage; at paase, at han nøjagtig opfylder dem; at lade sig af ham stille saadan Kaution, som de til deres Betyggelse og i Forhold til de Oppebørsler, han paa een Gang kan have i Kasse, anse for tilstrækkelig; at meddele ham de til hans Regnskabs Bilæggelse fornødne Indtægts- og Udgiftsordrer; at paase, at hans Regnskabs-Ekstrakter, Regnskab og Angivelsers Besvarelse i rette Tid indsendes. Forstanderne opbevare i Forening Skolens Kasse; §§ 120—121.

Forstanderskabernes
Forretninger.

I Slutningen af § 115 udtales, at dersom en Skole ved dens Forstanderes Forsømmelse nogensinde lider Tab, staa de derfor een for alle og alle for een til Ansvar.

Forstanderskabets Medlemmer ere at betragte som Kassebejtente i Følge Forordning om det offentlige Kassevæsen af 8. Juli 1840 § 57. Der afkræves dem dog ikke Kaution, og ved Fdg.'s § 48 c ere de fritagne for det offentliges Panteret i Boet,

hvormed følger, at en væsentlig Del af de for almindelige Kassebetjente givne Regler ikke gælde for Skoleforstanderne; §§ 49, 51—54. Derimod ere det offentliges Erstatningskrav mod dem privilegerede i deres Bo efter Reglen i § 50.

Fdg. 1809 indeholder intet Paalæg om, at der skal føres særlig Protokol over Forstanderskabets Sager. Disse maa derfor kunne indføres i den almindelige Protokol over Skolens Tjenestesager. I ethvert Fald maa Forstanderskabets Arkiv opbevares ved Skolen under Rektorens Varetægt; Fdg. § 14.

Ligesom Rektorerne erholde Forstanderskaberne Godtgørelse for Porto og andre Udlæg til Korrespondance af det dertil normerede Beløb paa Skolens Budget. Udgifter til privat Assistance i Tjenestesager ere derimod det offentlige uvedkommende; kun til ekstraordinære Arbejder, som Konstatering af Skolernes Tiender og Udførelse af Retssager, kan den fornødne Medhjælp antages med Ministeriets Samtykke og under sammes Approbation paa Honoraret.

Regnskabsførerens
Stilling.

Om Regnskabsføreren, der i Følge det allerede anførte er Forstanderskabets Medhjælper i Forvaltningen, bestemmer Fdg. 1809 § 114, at det ikke skal være nogen af Skolens faste Lærere paalagt som Embedspligt at føre Skolens Regnskab, men at samtlige Forstandere vælge af deres Midte, eller ogsaa udenfor samme, en paalidelig og vederhæftig Mand til at oppebære Skolens Indtægter, udtælle dens Udgifter og føre behørigt Regnskab over samme.

Valget af Regnskabsføreren afgøres som andre Forstanderskabssager ved Stemme flerhed, og det er kun, naar Stemme flerhed ikke kan opnaas, idet hvert Medlem af Forstanderskabet voterer særskilt, at dette bliver nødt til ved en af sin egen Midte at overtage Regnskabsførerens Forretninger; Skr. 3. Dec. 1874 til Ribe Stiftsøvrighed, jf. den foran citerede kgl. Resol. af 1849.

Regnskabsførerne ved de lærde Skoler falde i det hele ind under de almindelige Regler om Kassebetjente i Fdg. 8. Juli 1840; jf. §§ 57 og 48c samt Fdg. 1809 § 116, hvorefter de for Oppebørsel og Regnskabsføring staa til Ansvar paa samme Maade som andre offentlige Oppebørsels- og Regnskabsbetjente. Som Følge heraf skal der i Overensstemmelse med Kasseforordningens § 9 meddeles Regnskabsføreren en formelig Beskikkelse, der bliver at tinglæse, forinden han tiltræder Posten. Beskikkelsen udfærdiges af Forstanderskabet in pleno, ogsaa naar det maatte være en af dettes Medlemmer, som bliver Regnskabsfører, og en Afskrift af Beskikkelsen med Ting-

læsningspaategning vedlægges Skolens Regnskab for det Finansaar, i hvilket en ny Regnskabsfører er tiltraadt; Cirk. 20. Marts 1841, Skr. 9. April 1861 til Aarhus Stiftsøvrighed, 21. Mai s. A. til Fyens Stiftsøvrighed m. fl. I Følge Kasseforordningens § 48 har det offentlige stiltiende Panteret i Regnskabsføreren Bo, hvoraf følger, at han ikke uden Tilladelse kan afhænde eller pantsætte sine faste Ejendomme. Saadan Tilladelse kan i Følge § 49 gives af Forstanderskabet.

Om Regnskabsføreren Pligter udtaler Fdg. 1809, jf. §§ 116—117, at han med Flid og Troskab skal indkræve Skolens Indtægter til de Tider, naar de forfalde; rigtigheden og betimeligheden udbetale de Udgifter, til hvilke Forstanderne give Ordre og Anvisninger; over Indtægter og Udgifter føre et ordentligt og nøjagtigt Regnskab, og til rette Tid indsende sine Regnskabs-Ekstrakter, Regnskaberne selv og Antegnelsernes Besvarelse. For at Regnskabsføreren kan være underrettet om, hvad han har at oppebære, skal der af Forstanderne være meddelt ham en nøjagtig Fortegnelse over alle de Indtægter, som Skolen aarligen tilkomme, med Underretning om, til hvilken Tid enhver Indtægt forfalder. Til Udgifterne meddele de ham enten staaende Ordre efter de af Overbestyrelsen tilstillede Reglementer, eller og særskilte for andre tilfældige Udgifter. Uden Udgiftsordrer, som vedlægges Regnskabet, maa han intet udbetale.

Om Forholdet mellem Regnskabsføreren og Forstanderskabet har Ministeriet i Skr. 15. Febr. 1861 til Odense Katedralskoles Eforat udtalt, at det ganske kunde tiltræde den Anskuelse, som Skolens Forstanderskab havde gjort gældende, nemlig at Regnskabsføreren efter § 114 i Fdg. 1809 (jf. foran) maa betragtes som Forstanderskabets Fuldmægtig, hvem dette derfor selv antager og for hvis Embedsførelse Forstanderskabet staar Skolen til Ansvar. I Skr. 18. August 1874 til Aarhus Katedralskole har Ministeriet ligeledes bemærket følgende: Det maa bestemt fastholdes, at Forstanderskabet bærer Ansaret for Skolemidlernes Administration og Regnskabs-aflæggelsen, og at Regnskabsføreren kun er Forstanderskabets, af dette selv valgte, Fuldmægtig. Det maa derfor paahvile Forstanderskabet at paase, at Indtægterne indkomme i betimelig Tid, at lade afgaa Erindringsskrivelser, naar denne oversiddes, samt at vælge Tiden til alvorligere Forholdsreglers Anvendelse. For Skolekontingenters Indkrævning ere bestemte Regler givne, som det maa være Forstanderskabets Sag at paase, at Regnskabsføreren overholder.

Ansaret for
Skolekassen.

Med disse Udtalelser af Ministeriet maa sammenholdes den foran citerede § 115 i Fdg. 1809, der kun paalægger Forstanderskabet Ansvar for de af dets egne Medlemmer begaaede Forsømmelser. Hertil hører selvfølgelig enhver Mangel paa behørigt Tilsyn med Regnskabsføreren (jf. § 115) eller Undladelse af at afordre ham tilstrækkelig og i øvrigt anordningsmæssig Kaution efter Fdg. 1840 § 2 og Lov 12. Nov. 1886 § 4. Efter de foran citerede Bestemmelser i den almindelige Skoleforordning og i Kasseforordningen, der stille Regnskabsføreren som en selvstændig Kassebetjent og paa den anden Side udelukke Skoleforstanderne fra en væsentlig Del af de om Kassebetjente gældende Regler, kan Forholdet mellem Forstanderskabet og Regnskabsføreren ikke sammenstilles med Forholdet mellem en almindelig Kassebetjent og dennes private Fuldmægtig.

Ved Regnskabsføreren's Dødsfald blive Reglerne i Kasseforordningens §§ 52—54 at iagttage; i øvrigt kan anføres Skr. 14. Febr. 1863 til Nykjøbing Sk. Eforat, hvorved det overlodes til Forstanderskabet under eget Ansvar at frafalde Skolens Pantet i Boet, forinden der var givet Decharge for Regnskabet, og Skr. 29. Mai 1890 til Randers Amt angaaende Boets Udlevering til Arvingerne, paa Betingelse af, at disse vedgik Arv og Gæld og at den stillede Kaution indtil videre forblev i Forstanderskabets Værge.

Regnskabsførernes
Lønninger.

I Henhold til en ved Finansloven for 1858—59 opnaaet fast Bevilling ere Regnskabsførernes Lønninger ved Cirkulære af 18. Marts 1858 fastsatte til bestemte Beløb, under Hensyn til Arbejdets Omfang ved de forskellige Skoler. De aarlige Lønninger ere nu for Tiden følgende:

ved Skolen i Roskilde	1000	Kr.
— — Frederiksborg	680	—
— — Odense	940	—
— — Nykjøbing	640	—
— — Rønne	400	—
— — Aarhus	920	—
— — Aalborg	680	—
— — Viborg	720	—
— — Ribe	720	—
— — Randers	600	—
— — Horsens	600	—

Regnskabsføringen for Kolding og Kallundborg nedlagte lærde Skolers Fonds lønnes særskilt med henholdsvis 300 og 30 Kr. aarlig; om Odense Kommunitet henvises til § 58 in f.

Ved denne Fastsættelse af Regnskabsførernes Lønninger ere under disse blevne optagne saadanne Beløb, som ved flere Skoler tidligere tilstodes Regnskabsførerne til Skrivematerialier, For-sendelsesomkostninger, Assistance ved Opkrævningen af visse Indtægter osv., og alle slige Udgifter maa nu bæres af Regn-skabsførerne selv, ligesom de enkelte Regnskabsførere, der have Oppebørsler, som udkræve en Kommissionærs Mellemkomst, baade maa udrede Kommissionssalæret og staa til Ansvar for denne Art Oppebørsler; jf. Udtalelserne i det forudgaaende Cirkulære af 5. Marts 1857, Medd. 1857—78 3 H. p. 179. I samme Retning er det ved Skr. 21. Juni 1872 til Ribe Katedralskole udtalt, at en Regnskabsfører selv maa bære Tabet ved en af ham benyttet Kommissionærs Fallit; jf. Medd. 1885 om Skr. 5. Jan. og 4. Marts s. A. til Fyens Stiftsøvrighed, ved hvilken sidste Skrivelse det dog særlig blev bevilget, at Udgiften ved Tillysninger om Erlæggelse af Tiende til Odense Katedralskole maatte afholdes af Skolens Kasse.

I Forbindelse med de her nævnte Bestemmelser er den ældre ved Fdg. 1809 § 114 anordnede Lønningsmaade for Regnskabs-førerne bleven opretholdt med Hensyn til Bestyrelsen af Skolernes Stipendie- og Stipendieoverskudsfonds, saaledes at Regn-skabsførerne, ved Siden af de ovennævnte Lønninger, oppebære 2 pCt. af disse Fonds aarlige Nettoindtægt. Denne Ordning er begrundet i, at Stipendiefondene som private Legatkapitaler ikke høre til Skolernes offentlige Formue, og at det derfor fandtes naturligt, at Vederlaget for deres Bestyrelse fremdeles afholdtes af dem selv.

Derimod faar Regnskabsføreren intet særligt Honorar for Bestyrelsen af saadanne til Skolerne knyttede Legater, som ere holdte udenfor den egentlige Stipendiefond, medmindre der i Legatfundatsen maatte være Hjemmel for et saadant Honorar; Skr. 19. Mai 1885 til Nykjøbing Sk., 20. Marts 1886 til Randers Sk.

I Cirk. 18. Marts 1858 er udtrykkeligt udtalt, at Regn-skabsførerne ikke ved Forandringen af deres Lønninger til faste aarlige Beløb ere komne ind under Klassen af faste Bestillings-mænd, og at de derfor intet Krav have paa Andel i eventuelle almindelige Dyrtids- eller Lønningstillæg for Embedsmænd, eller paa nogen Pension, hvilket særligt kommer i Betragtning, naar det, som sædvanligt, er en af Skolens Lærere, der tillige er be-skikket til Regnskabsfører.

§ 7.

Eforaterne.

Fdg. 1809 Kap. II, IX.

I Følge Fdg. 1809 § 7 skal under den almindelige Overbestyrelse det særdeles Overtilsyn med Skolerne i ethvert Stift føres af et Skole-Eforat, bestaaende af Stiftamtmanden og Biskoppen, altsaa Stiftsøvrigheden, der paa Embeds Vegne har at overtage dette Hverv.

De følgende Bestemmelser (§§ 8—10) gaa ud paa, at Skolernes Eforer paa ethvert Sted skulle have Indseende med, at de anordnede Regler i Henseende til Orden og Disciplin overholdes; at alle lokale Hindringer for Skolernes Velfærd, saa vidt ske kan, ryddes af Vejen; at Skoleungdommens Forførere, naar saadanne opdages, blive saggivne til Afstraffelse efter Loven; at den til Øjemedets Fremme fornødne gode Forstaaelse mellem Lærerne vedligeholdes; at Lærerne, naar de troligen og pligtmæssigen varetage deres Embede, beskyttes mod alle Krænkelser og Fornærmelser, som derfra maatte hidrøre; at Skolernes Bygninger, Læseværelser, Bogsamlinger, videnskabelige Apparater og øvrige Inventarier holdes i tilbørlig Stand; at intet Indgreb sker i nogen af de Rettigheder, som ere Skolerne tillagte. Det skal staa Eforerne frit for, naar og saa ofte de finde for godt, samlede eller særskilte, anmeldte eller uanmeldte, at indfinde sig i Skolerne, for i Almindelighed at erfare, hvilken Orden der holdes, samt at efterse Bibliotekerne, de videnskabelige Apparater m. v. Alt, hvad de i bemeldte Henseender maatte finde at bemærke til Uordener og Misbrug at afhjælpe eller bedre Orden at fremme, have de med mundtlige eller skriftlige Paamindelser og Erindringer at betyde vedkommende Skolers Rektorer; og skulde disse Paamindelser og Erindringer ikke vorde optagne med den Agtelse, som skyldes foresatte, eller ikke blive tagne til Følge, da have de derom at indberette til Overbestyrelsen. — Alle Stiftsøvrigheder skulle holde særskilte Protokoller over de Sager, som angaa de lærde Skoler; Fdg. § 14.

I Cirkulæret til Eforaterne af 29. Okt. 1836 er udtrykkeligt udtalt, at de ovenfor anførte Bestemmelser om Eforernes Pligter ikke ere forandrede, og den daværende Overbestyrelse har ved samme Lejlighed udtalt Ønsket om, at Eforaterne ikke alene som hidtil vilde tage sig af Skolernes økonomiske Forfatning, men ogsaa have saa vidt muligt nøjagtigt Tilsyn med, hvorledes

vedkommende Lærere varetage deres Embede, og hvis Misligheder skulde finde Sted, gøre Indberetning derom.

Fdg. 1809 § 13 bestemmer, at dersom Lærerne føre Klage imod hinanden, eller Forældre eller Værger mod Lærere, eller disse mod hine, da skulle saadanne Klager først afgives til Eforerne, som bør søge at forene og forlige vedkommende; men prøves dette forgæves, indsendes Sagen til Overbestyrelsen med Eforernes Betænkning.

Efter Fdg. § 39 kunne Eforerne give Lærerne Rejsetilladelse for indtil 8 Dage.

Bekendtgørelsen om en Undervisningsplan for de lærde Skoler af 13. Mai 1850 § 9 b, 2, tillægger Eforerne Ret til at deltage i Censuren ved Skolernes aarlige Eksaminer, naar de ønske det. Denne Bestemmelse angaar ikke de afsluttende Skoleeksaminer og er derfor ikke forandret ved de senere Eksamensbestemmelser.

Fdg. 1809 har ikke gjort Eforaterne til nogen nødvendig Melleminstans mellem Skolerne og Overbestyrelsen. Dette fremgaar baade af den foran citerede § 11 og af § 12, som bestemmer, at naar nogen, være sig Lærer eller anden, har noget Forslag at gøre, eller nogen Bemærkning at ytre, som han tror at kunne fremme en Skoles Tarv, eller deri afhjælpe nogen Mangel, kan han henvende sig dermed enten til Eforerne eller umiddelbart til Direktionen. I første Tilfælde indsende Eforerne det med deres Betænkning til Direktionen; i sidste Tilfælde indhenter Direktionen de Oplysninger, som den agter fornødne.

Det har vistnok forlængst været almindelig Praksis, at Forhandlinger om Skolernes Anliggender føres direkte mellem Overbestyrelsen og Skolernes Rektorer og Forstanderskaber, med Undtagelse af de Spørgsmaal, som angaa Religionsundervisningen eller i særlig Grad berøre Skolernes Forhold udadtil, f. Eks. Omlægning af Skoletiden og Opførelsen af nye Skolebygninger.

Paa et enkelt Omraade, nemlig i en Del af de økonomiske Anliggender, er der dog forbeholdt Eforaterne en umiddelbar Indflydelse, idet Fdg. 1809 § 112 udtaler, at Overtilsynet med Skolernes Pengevæsen staar under Skoleeforattet, som til alle Tider maa være underrettet om den eller de vedkommende Skolers økonomiske Forfatning, og uden hvis Samtykke ingen Kapital maa opsiges eller udsættes. I Kraft af denne Bestemmelse tager Stiftsovrigheden Bestemmelse om Anbringelse af Skolernes Pengekapitaler indenfor de anordningsmæssige Regler, ligesom dens Erklæring altid indhentes, naar der af Mini-

steriet maa træffes Afgørelse i saa Henseende, eller naar der er Spørgsmaal om en Forandring af Kapitalens Substans. I Overensstemmelse hermed blive alle Indstillinger fra Forstanderskaberne om Salg af Skolernes Naturaltiender, om Konvertering af disse til Pengeafgift, eller om Konstatering af Tiender, indsendte igennem Eforatet.

§ 8.

Lærerforsamlinger.

Ifølge Fdg. 1809 § 22 skulle samtlige faste Lærere ved enhver Skole til visse Tider træde sammen for at overlægge om Skolens Anliggender og meddele hinanden deres Bemærkninger og Tanker om, hvad enhver formener at kunne tjene til Undervisningens og Disciplinens Tarv. Rektoren har Forsædet i disse Møder. Saadanne Forsamlinger holdes ordentligvis een Gang i Begyndelsen af hver Maaned, og ellers naar Rektoren finder det fornødent, altid udenfor de sædvanlige Undervisningstimer. Resultatet af Forhandlingerne indføres i en dertil indrettet Protokol, som Adjunkterne hvert Halvaar skiftes til at føre, hvis det ikke er en af dem særligt overdraget. I § 38 er foreskrevet, at de ved en Lærers Forfald trufne Bestemmelser skulle føres til Protokols i det næste Lærermøde; og i § 64, at nye Disciple ved deres Optagelse skulle prøves i Lærerforsamlingen. Oprykning i en højere Klasse kan kun ske efter Overlæg mellem samtlige faste Lærere; jf. § 96.

Nærmere Bestemmelser om Lærermøderne — der nu allevegne have afløst de Skoleraad, der i Forordningen forudsættes som bestaaende ved nogle Skoler — ere ikke givne, idet den almindelige Instruks for Lærerne, som efter den citerede § 22 skulde indeholde nærmere Regler for Lærermødernes Forhandlingsomraade og Forretningsgang, aldrig er bleven til Virkelighed.

Kun ved Sorø Akademi er der i Reglementet for Skolen og Opdragelsesanstalten af 15. Juli 1843 givet specielle Regler om Lærerforsamlingerne. Om disse Regler, der efter deres Beskaffenhed egne sig til almindelig Anvendelse, henvises til nævnte Reglement.

Imidlertid ere de faa formelle Regler om Lærerforsamlinger, der ere givne ved den almindelige Skoleforordning, navnlig med Hensyn til den maanedlige Afholdelse af disse Møder og Førelsen af en særlig Protokol, vistnok til Dels gaaede af Brug, da der ikke har vist sig praktisk Trang til nøjagtig Iagttagelse af Reglerne. Den nu ikke sjeldne Praksis, at der kun nogle enkelte Gange om Aaret holdes Lærermøder, nærmest for at drøfte Spørgsmaalene om de enkelte Disciples Stilling i Skolen ved den aarlige Karaktergivning, Klasseoprykningen m. m., lader sig for saa vidt forsvare, som den i de anførte Regler og endvidere i Forordningens §§ 32, 44, 59 og 95 in fine, udtalte Grundsætning, nemlig at Rektoren i Skolens indre Anliggender skal raadføre sig med sine Medlærere, til Dels kan fyldestgøres ved privat Raadførsel med de enkelte Lærere. Det er imidlertid en ligefrem Følge af de gældende Bestemmelser, at Lærerforsamlinger bør afholdes i alle Tilfælde, hvor en fælles Diskussion imellem Lærerne kan have Betydning for Sagens Afgørelse, og at i hvert Fald de vedkommende Lærere maa tages paa Raad saa vel ved vigtigere Bestemmelser om enkelte Disciples Forhold som ved Afgørelser af almindelig Betydning, derunder navnlig Fastsættelsen af Skolens aarlige Plan for Fag- og Timefordelingen; Skr. 18. Sept. 1889, jf. Fdg. § 32.

Ministeriet har ved flere Lejligheder (Cirk. 19. Juni 1861, 28 Juli 1862, 6. Marts 1870, 8. Marts 1879, 29. Aug. 1881, jf. Medd. 1857—78, 1—2 H. p. 39, 94, 279 ff., 1879—81 p. 47, 302 ff.) udtrykkelig paalagt Rektorerne at lade almindelige Undervisningsspørgsmaal, hvorover Betænkning æskedes, drøfte i Lærermøderne, og at indberette om de derved fremkomne Udtalelser. I Anliggender, som kunne afgøres ved Forhandling i en Lærerforsamling, f. Eks. Uddelingen af særlige Skolelegater, bør der ikke paalægges Lærerne skriftligt Arbejde udenfor Møderne; Skr. 24. Dec. 1887.

I Følge de citerede Bestemmelser er det kun overfor Rektoren, ikke overfor Forstanderskabet som saadant, at der er tillagt Lærerne en raadgivende Indflydelse.

Den Forandring, der efter Fdg. 1809 er foregaaet med Hensyn til Lærernes Ansættelse, har medført, at der i den nuværende Praksis ikke blot tilstaas de fast ansatte, men ogsaa de konstituerede Lærere og de med et aarligt Honorar ansatte Timelærere Adgang til Lærermøderne; jf. nærmere § 15.

I et særligt Tilfælde er det ved Skr. 15. April 1859 til Sorø Sk. blevet udtalt, at den Lærer, der er ældst i sin Stilling,

henholdsvis som Overlærer eller Adjunkt, er berettiget til at underskrive Lærerforsamlingens Protokol forud for sine ligestillede Kolleger.

§ 9.

Inspektorer og Bibliotekarere.

Medd. 1857—78, 3. H. p. 146—147.

Inspektorer.

En enkelt Gren af Skolebestyrelsen, nemlig Tilsynet med Disciplenes Opførsel paa Skolen, er paalagt samtlige Lærere i Forening ved Fdg. 1809 § 55, hvor følgende er udtalt: Disciplene skulle i Skolen være under bestandigt Opsyn. Enhver Lærer uden Undtagelse er forbunden til at tage Del i dette Opsyn, og Skolens første Lærer har at vaage over, at ingen unddrager sig fra denne Forpligtelse eller ligegyldig forsømmer samme. De Lærere, som give Undervisning i Formiddagens eller Eftermiddagens første Time, skulle indfinde sig saa betids, og fordele Opsynet saaledes imellem sig, at Disciplene, medens de forsamle sig i eller udenfor Skolen, ikke ere uden Opsyn. Efter at det endvidere er udtalt, at Disciplene i den Mellemtid, der mellem Timerne skal tilstaa dem til Bevægelse i fri Luft, altid skulle være under Opsyn af en af Lærerne, hvilke heri maa afveksle med hinanden, paalægges det til Slutning, at naar Disciplene ved Læretimernes Omveksling indtage deres Pladser i en anden Specialklasse, da maa de tilstedeværende Lærere alvorligen forebygge al uanstændig Trampen og larmende Omløben, og i den sidste For- og Eftermiddagstime maa de stedse være de sidste, der forlade Klassen og Skolen.

Udviklingen i Praksis har ført med sig, at dette Tilsyn med Disciplene udenfor Undervisningstiden — under hvilken Opsynet selvfølgelig paahviler de undervisende Lærere hver for sig — ved alle Skoler i det væsentlige er blevet overdraget til en enkelt Lærer mod en fast aarlig Godtgørelse, saaledes at de andre Lærere udenfor deres Timer ere fritagne for særlige Tilsynspligter, medens det dog vedblivende maa være deres Ret og Pligt at skride ind, personlig eller ved Meddelelse til Rektoren, naar de

ved Skolen maatte bemærke noget Misbrug af Disciplenes Fritid. Den egentlige Tilsynspligt i Frikvartererne og umiddelbart før Skoletidens Begyndelse og efter dens Slutning paahviler nu en særlig Inspektør, der i denne Egenskab er at betragte som Medhjælper for Rektoren. I Forbindelse hermed er der efter den forhaandenværende praktiske Trang ved de forskellige Skoler blevet paalagt Inspektøren en Del Funktioner vedrørende den almindelige Skoleorden, saaledes Tilsynet med, at Skolelokalerne holdes i tilbørlig Orden og at de forskellige Rekvisiter til Undervisningen ere paa deres Plads, Sammenregningen af Disciplenes Karakterer for hver Maaned og flere lignende Forretninger, hvis Omfang ganske beror paa Aftalen mellem Rektoren og Inspektøren ved dennes Ansættelse og derfor ikke kunne udtømmende angives ved nogen almindelig Regel; jf. Medd. for Sorø Ak. 1849—56 p. 69.

I en anden Retning har der efterhaanden uddannet sig et særligt Hverv ved Skolerne, nemlig saaledes, at Rektoren som Bestyrer af Skolebiblioteket nu regelmæssig assisteres af en Bibliotekar, som besørger Udlaansforretningerne og Tilsynet med Bogsamlingens Orden og Vedligeholdelse. Bibliotekaren fungerer kun som Assistent for Rektoren, hvem Ansvaret for Bogsamlingens Vedligeholdelse paahviler, ligesom ogsaa Bestemmelser om Anskaffelsen af nye Bøger maa træffes af Rektoren.

Bibliotekar.

Den eksisterende Praksis er baade for Inspektørernes og Bibliotekarernes Vedkommende godkendt ved Lønningsloven af 12. Januar 1858 § 17, som har fastsat en samlet Sum til Honorarer for Inspektion og Tilsyn med Skolebibliotekerne. Denne Sum, der opføres paa Finansloven som en særlig Konto, andrager efter de sidste Forhøjelser 4800 Kr. aarlig, hvoraf der for Tiden tilstaas følgende af Ministeriet fastsatte Honorarer ved de enkelte Skoler:

Lønninger.

	Inspektør.	Bibliotekar.
	Kr.	Kr.
Ved Metropolitanskolen	800	100
— Roskilde Skole	300	100
— Frederiksborg Skole	200	100
— Odense —	400	200
— Nykjøbing —	200	»
— Rønne —	200	100
— Aarhus —	200	100
— Aalborg —	200	300
— Viborg —	300	100

			Inspektør.	Bibliotekar.
			Kr.	Kr.
—	Ribe	—	200	100
—	Horsens	—	200	100
—	Randers	—	200	100

De angivne Honorarer ere ved de forskellige Skoler afpassede efter Arbejdets Omfang, for Bibliotekarernes Vedkommende til Dels under Hensyn til den Forbindelse, der enkelte Steder findes mellem Skolens Bibliotek og det sammesteds værende Stiftsbibliotek. Ved Nykjøbing Katedralskole lønnes Bibliotekaren af et privat Legat, der særligt er oprettet til Fordel for Skolens Bogsamling og andre videnskabelige Samlinger; Skr. 5. April 1867.

Ansættelse m. m.

Hvervet som Inspektør eller Bibliotekar overdrages den vedkommende Lærer af Rektoren med Ministeriets Billigelse, og kan tillægges ikke blot faste Lærere, men ogsaa Timelærere; Skr. 31. Dec. 1886 til Nykjøbing Sk. m. fl.

Der er intet til Hinder for, at en Lærer kan forene begge disse Hverv, ligesom paa den anden Side Inspektionsforretningerne og det dertil knyttede Honorar paa forskellig Maade kan deles mellem to Lærere; Skr. 31. Dec. 1880 til Nykjøbing Sk. (132 Kr. for Tilsyn med Disciplene og 68 Kr. for skriftlige Forretninger); Skr. 10. Juli 1888 og 4. Jan. 1890 til Viborg Sk. om Deling af Tilsynet m. fl. Naar Rektoren selv i Embeds Medfør vil varetage samtlige Biblioteksforretninger, bortfalder det dermed forbundne særlige Honorar; Skr. 25. Juni 1888 til Ribe Sk.

Efter de almindelige Regler for Lønninger, som udredes af samlede Summer, der ere stillede til Administrationens Raadighed, komme de her omhandlede Honorarer ikke i Betragtning ved Beregningen af Pension eller af den pligtige Enkeforsørgelse, jf. Lov 12. Jan. 1858 § 34, bortset fra det Tilfælde, at nogen allerede før denne Lov maatte have været ansat som Inspektør.

Naar der maa foretages større ekstraordinære Arbejder ved Skolebiblioteket, f. Eks. ved Omflytning til et nyt Lokale, Udarbejdelse af Kataloger m. m., bevilges der ved Finansloven særskilt Honorar til Bibliotekaren og eventuelt til Assistance for ham; Skr. 31. Mai 1883 til Frederiksborg Sk. m. fl.

§ 10.

Pedellerne.

Ved enhver offentlig lærd Skole, med Undtagelse af Sorø Akademis Skole, er ansat en underordnet Betjent, Pedellen, hvis Forretninger nærmest bestaa i, under Rektorens Opsyn og efter hans Ordre, at sørge for Skolelokalernes Rengøring og Opvarmning og at udføre Budtjeneste for Rektoren i tjenstlige Anliggender.

Pedellen antages af Rektoren og kan afskediges af ham med 3 Maaneders Varsel; Skr. 22. Juli 1884 til Viborg Sk. Ministeriets Samtykke indhentes ofte, men er ikke nødvendigt.

I Henhold til den paa Skolevæsenets Budget for 1887—88 optagne Forhøjelse af den til Pedellønninger bestemte samlede Sum ere disse Lønninger af Ministeriet ved Cirkulære af 4. April 1887 normerede med følgende aarlige Beløb, der ere afpassede efter Arbejdets Omfang ved de forskellige Skoler:

650 Kr. ved Metropolitanskolen og ved Skolerne i Odense og Aarhus;

600 Kr. ved Skolerne i Roskilde, Frederiksborg, Aalborg, Viborg, Randers og Horsens;

550 Kr. ved Skolerne i Nykjøbing, Ribe og Rønne.

Den samlede Udgift til Pedellernes Lønning andrager saaledes 7200 Kr.

Desuden er der ved enhver Skole indrettet fri Bolig for Pedellen med Familie, og der tilstaas ham Belysning og Brændsel efter Rektorens Bestemmelse. Ved midlertidig tvungen Fraflytning af Boligen tilkommer der ham følgelig Godtgørelse; Skr. 7. Mai 1885 til Frederiksborg Sk.; 24. Juli 1890 til Randers Sk. Pedellen maa i Henhold til Lov 26. Marts 1870 § 2 vedligeholde sin Bolig og for dennes Vedkommende udrede de Skatter og Afgifter, som efter Lovgivningen paahvile Brugeren af en Bygning; Skr. 2. Okt. 1870 til Metropolitanskolen.

Ved den sidste Normering af Lønningerne ere de Ekstrahonorarer bortfaldne, som tidligere flere Steder vare tillagte Pedellerne for visse under deres Bestilling henhørende Forretninger; Skr. 12. Mai 1887 til Roskilde Sk. Derimod har Ministeriet enkelte Gange bevilget Udgifter til Assistance for Pedellen, for saa vidt Forholdene have gjort det nødvendigt; Skr. 24. Okt. 1889 til Aalborg Sk.; i modsat Retning Skr. 12. Okt. 1885 til Frederiksborg Sk. Mod særligt Honorar kan der overdrages Pe-

dellen visse Forretninger ved Undervisningen, f. Eks. som Gymnastikassistent; Skr. 9. Okt. 1885 til Rønne Sk.

Pedellerne have ikke Pensionsret, men der er ved given Anledning, dog kun i Kraft af særlig Finanslovsbevilling, tilstaaet afskedigede Pedeller og deres Enker en fast aarlig Understøttelse, beregnet efter Pensionslovens Analogi; jf. Budgetterne for 1889—90 og 1890—91. Af Ministeriets Understøttelseskasse er der ligeledes bevilget Hjælp i Sygdomstilfælde; Skr. 17. Febr. 1883 til Frederiksborg Sk.

Ved Dødsfald er der flere Gange givet Enken Tilladelse til at beholde Friboligen i Forbindelse med den afdøde Mands Lønning indtil næste Flyttedag, imod til Gengæld at drage Omsorg for Udførelsen af Forretningerne; Skr. 22. Juli 1884 til Viborg Sk. m. fl. Undtagelsesvis er en saadan Tilladelse for Enken endog bleven given paa uhesteemt Tid; Skr. 15. Nov. 1890 til Aarhus Sk.; paa lignende Maade for en afdød Pedels Datter ved Skr. 28. Juni 1881 til Horsens Sk.

§ 11.

Særlige Forhold ved Sorø Akademis lærde Skole og Metropolitanskolen.

Medd. for Sorø Akademi 1849—56, særlig p. 1—7, 26—28, 64—69, 107—113; 1857—78 p. 65—66, 92—93, 95—113, 211—219; 1879—88 p. 1—31, 72—75; for de lærde Skoler 1882—83 p. 181—182.

Det er allerede foran bemærket, at Metropolitanskolen og Skolen i Sorø til Dels ere undergivne særegne administrative Regler.

Disse Skoler staa ikke under noget Eforat. Dette er for Metropolitanskolens Vedkommende udtrykkelig udtalt i Fdg. 1809 § 15, og den nuværende Skole i Sorø har efter sin historiske Udvikling som Arvtager efter det tidligere Akademi aldrig været undergiven Stiftsøvrighedens Tilsyn. Heraf følger, at den højtidelige Indsættelse i Rektorembedet ikke finder Sted ved de tvende Skoler, da de Funktioner, som i denne Henseende ere tillagte Biskoppen, anses for at være knyttede til hans Stilling som Medlem af Eforatet; jf. Meddel. 1882—83. Det maa derfor paahvile Mini-

steriet, i Stedet for som ellers Eforatet, at afkræve Rektoren det særlige Embedsløfte ved hans Udnævnelse.

Den økonomiske Forvaltning er i det hele ordnet paa en Særegen økonomisk Bestyrelse. fra de andre Skoler ganske afvigende Maade, nemlig uden Medvirkning af det sædvanlige Forstanderskab og Regnskabsføreren. Sorø Akademi udgør med sine store Midler, hvoraf for Tiden den største Del anvendes til almindelige Statsformaal, en særlig Statsfond, hvis Bestyrelse, især hvad Regnskabsvæsenet angaar, for den overvejende Del sorterer under Universitetets Kvæstor. Metropolitanskolen henhører i økonomisk Henseende under Skolevæsenets almindelige Fond, men paa Grund af Skolens lokale Forhold er dens Kasse- og Regnskabsvæsen direkte henlagt under Universitetskvæsturen som den øverste regnskabsmæssige Autoritet for det lærde Skolevæsen; jf. Fdg. 1809 § 130.

Som Følge heraf besørges de Forretninger, der ved andre Skoler paahvile Forstanderskabet og Regnskabsføreren, dels af Rektoren, dels og væsentligst af de specielle Kassebestyrelser. Rektoren udfører ved begge Skolerne en betydelig Del af de Funktioner, der ellers paahvile Forstanderskabet, idet han gør Indstilling til Ministeriet om alle økonomiske Foranstaltninger, følgelig ogsaa om Skolens aarlige Budget, og udsteder Anvisninger paa Skolens Kasse, nemlig ved Metropolitanskolen paa Kvæsturen og i Sorø paa Akademiets derværende Kasse.

I Sorø er tillige den økonomiske Bestyrelse af Akademiets Opdragelsesanstalt underlagt Rektoren, idet han antager og afskediger Tyendet, fører Tilsyn med de ved Økonomien ansatte Funktionærer og sørger for de nødvendige Anskaffelser af Inventarium; jf. Reglement 15. Juli 1843 §§ 11—15.

Alle Oppebørsler og Udbetalinger med det dertil hørende Kasse- og Regnskabsvæsen er ved Metropolitanskolen, som allerede bemærket, henlagt direkte under Kvæsturen, ved Sorø Akademis Skole og Opdragelsesanstalt under Akademiets stedlige Bogholder, der tillige er Forvalter, og som saadan har forskellige Skolen og Opdragelsesanstalten særligt vedkommende Forretninger, samt under den stedlige Kasserer, hvilke Embedsmænd staa under Universitetets Kvæstor som overordnet Autoritet. Om disse Embedsmænds Forretninger og Lønninger maa i øvrigt henvises til Meddelelserne om Sorø Akademi: 1857—78 p. III, 211—219; 1879—88 p. 15—27, 72—74. Opkrævnin-gen af Skolepenge (og Elevkontingent) besørges efter Rektoreernes Designationer i Sorø af Bogholderen, ved Metropolitanskolen

Særlige Funktio-nærer.

af en under Kvæsturen ansat Funktionær, famulus quæsturæ, der lønnes med 320 Kr.; Skr. 28. Juli 1864.

Almindelige Bestyrelsesforhold.

I andre Henseender have Rektorerne ved de her omtalte Skoler ganske de samme Pligter og Rettigheder som ved andre Skoler, da Metropolitanskolen, som foran anført, med Undtagelse af den økonomiske Bestyrelse er indbefattet under den almindelige Skoleforordnings Regler, og Reglementet for Sorø Akademis Skole og Opdragelsesanstalt af 15. Juli 1843 har givet dertil svarende, skønt mere specielt formulerede Regler for Rektorens Funktioner. Specielt er her at bemærke, at det er paalagt Rektoren i Sorø i Egenskab af Bestyrer for Opdragelsesanstalten at føre et omfattende Tilsyn med Elevernes personlige Forhold i det hele, og at der paa Grund af hans betydelige Kontorarbejde er tillagt ham en aarlig Godtgørelse for Kontorudgifter, som ved Lønningslov af 28. Marts 1855 er fastsat til et aarligt Beløb af 400 Kr. I Stedet for den ellers almindelige Regel om den ældste Overlærers Konstitution under Rektorens Fraværelse eller Sygdom er det her i Følge Reglementets § 16 overladt til Rektoren i saadanne Tilfælde at overdrage sine Embedsforretninger til den af Lærerne, som han dertil anser for bedst skikket, dog under Anmeldelse til Ministeriet.

Med Hensyn til Lærerforsamlingerne, Inspektionen og Biblioteksvæsenet samt Pedeltjenesten gælde de sædvanlige Regler ved Metropolitanskolen, som det vil fremgaa af det foran anførte.

Inspektionsvæsenet i Sorø.

Hvad Sorø-Akademi angaar, kan der for Lærermødernes Vedkommende henvises til de i Reglementet af 1843 givne udførlige Regler. Inspektionen ved Akademiet er, nærmest paa Grund af Trangen til et vedvarende Tilsyn med Opdragelsesanstalten, ordnet efter særlige, ved Lov bestemte Regler. Loven af 28. Marts 1855 § 4 bestemmer, at Tilsynet med Eleverne paa Opdragelsesanstalten skal besørges af 4 af Akademiets Lærere, af hvilke i det mindste 2 skulle bo i selve Akademibygningen. Disse sidste nyde fri Bolig med Brændsel og Belysning, fri Bispising og Vask, hvilke Emolumenter skulle oppebæres in natura, og desuden et aarligt Honorar af 200 Kr. Den eller de af Inspektorerne ved Opdragelsesanstalten, som bo udenfor denne, erholde hver en aarlig Godtgørelse af 400 Kr. De særlige Inspektionsforretninger ved Akademiets Skole lønnes med 300 Kr. aarlig. — Ved Finansloven for 1884—85 ere de anførte Lovbestemmelser supplerede ved Oprettelsen af en ny Post for en Inspektor for Opdragelsesanstaltens Elever af de to øverste Klas-

ser, som har Bolig i de for disse bestemte Bygninger og i øvrigt lønnes ligesom de andre paa Akademiet boende Inspektorer. Ved Akademiet blive saaledes i alt 6 Lærere at beskikke som Inspektorer, nemlig 5 for Opdragelsesanstalten, hvoraf mindst 3 med Bolig i denne, og 1 for Skolen. Under disse særlige Forhold maa enhver ved Akademiet ansat Lærer være pligtig at overtage Inspektorphvervet, eventuelt med Bolig i Akademiets Bygninger, hvilket ogsaa nu tilkendegives ved Opslagene om ledige Lærerpladser. Ministeriets Approbation er ogsaa her nødvendig for Inspektorvalget. Endskønt Inspektorernes Penge-lønninger ere lovbestemte, give de ingen Pensionsret, da de i Følge Lov 12. Januar 1858 § 17 udredes af en samlet Honorarkonto i Forbindelse med forskellige andre Honorarer; jf. foran om Lovens § 34.

Tilsynet med Akademiets store Bibliotek er ikke som ved de andre lærde Skoler paalagt Rektoren, men derimod den af Lærerne, der af Ministeriet ansættes som Bibliotekar. Foruden det Bibliotekaren tillagte aarlige Honorar af 360 Kr., udredes der af den ovennævnte Konto, der for Tiden andrager 3820 Kr., to andre Lønninger af 160 og 120 Kr. for Tilsynet, henholdsvis med den naturhistoriske Samling og med den fysiske Apparatsamling; jf. Meddel. 1849—56 p. 112—113, Skr. 23. Juni 1849, 19. Jan. og 2. Marts 1850. Biblioteket i Sorø.

Ved Akademiet er ingen Pedel ansat, da de paagældende Forretninger udføres af forskellige andre Funktionærer.

De forskellige under Rektoren i Sorø sorterende Funktionærer ved Opdragelsesanstalten ville blive at nævne i Forbindelse med denne Anstalts Indretning i det hele. De Embeds- og Bestillingsmænd, der kun ere knyttede til Akademiets egentlige Godsbestyrelse, og hvis Virksomhed er Skolen og Opdragelsesanstalten i det væsentlige uvedkommende, vil der ikke være Anledning til at omtale i denne Fremstilling. — Ved det i nærværende § anførte maa i det hele taget henvises til de følgende §§ 40 og 60 angaaende Sorø Akademis Forhold.

III.

Lærerpersonalet.

Medd. 1849—56 p. 316—348; 1857—78, 3. H. p. 139—150; 1879—81 p. 1—19, 367 ff.; 1882—83 p. 110—131, 181 ff.; 1884 p. 176; 1885 p. 125 ff., p. 208; 1886 p. 179; 1887 p. 173; 1888—89 p. 181—82. For Sorø Akademi: 1849—56 p. 94—101; 1857—78 p. 73—77; 1879—88 p. 7—11, 88.
Fdg. 1809 Kap. III, IV, V.

§ 12.

De faste Lærerebbeder og Reglerne for deres Besættelse.

Lærerpersonalets
Sammensætning.

Under Rektoren som første Lærer er der ved enhver Stats-skole ansat et efter Forholdene forskelligt Antal af Overlærere og Adjunkter, som udnævnes af Kongen og udgøre Skolernes faste Lærerpersonele. De i Fdg. 1809 omhandlede Conrector-embeder ere forlængst bortfaldne.

Lønningsloven af 28. Marts 1855 indeholder visse regulerende Bestemmelser om Overlærerpladserne. Efter Lovens § 2 skulle disse Pladser fordeles ved de enkelte Skoler efter Undervisningens Fornødenhed; dog skal der ved enhver lærd Skole være i det mindste een Overlærer, og ved ingen Skole maa der være flere end tre Overlærere, undtagen Metropolitanskolen, hvor der kan ansættes fire. Det hele Antal af Overlærere maa ikke overstige Tredjedelen af Adjunkternes. Denne Begrænsning af Antallet er kun af relativ Betydning, da Loven ikke giver nogen Bestemmelse om Antallet af Adjunkter. Dette er ikke underkastet nogen anden Indskrænkning end den, som følger af, at Oprettelsen af enhver fast Lærerplads nødvendiggør en Forøgelse af den aarlige Bevilling til Lønninger med Pensionsret.

I Henhold til Motiverne til de citerede Bestemmelser i Loven

af 1855 § 2 er det altid blevet antaget i Praksis, at Reglen om Forholdet mellem Antallet af Overlærere og Adjunkter skulde omfatte Rønne højere Realskole, saaledes at de derværende Adjunkter maa tages med i Beregningen, men at Paragraffen i sin Helhed derimod ikke vedkommer Sorø Akademi. Her er Antallet af Overlærere ikke i nogen Henseende lovbestemt, og Antallet af de derværende Adjunkter kommer ikke i Betragtning ved Anvendelsen af den omhandlede Regel.

For Realskolen i Rønne er der paa den anden Side givet særlige Regler ved Lov af 14. April 1852 § 7, som ikke ere berørte af Lønningsloven. Lærerpersonalet er her normeret til 5 Adjunkter foruden Rektor, dog saaledes, at en 6te Adjunkt kan ansættes, naar Undervisningen ikke kan besørges paa tilfredsstillende Maade ved Bistand af Timelærere. Ministeriet har imidlertid under 27. Juni 1889 konstitueret en 7de Adjunkt ved Skolen, i Betragtning af den tilstedeværende Nødvendighed for en Forøgelse af det faste Lærerpersonale. En Overlærer kan ikke ansættes i Rønne, men en af Adjunkterne kan der tilægges Overlærers Gage og Anciennetet som saadan imellem de lærde Skolers Overlærere, naar han, hvis han havde været ansat ved en lærd Skole, vilde have egnet sig til Beskikkelse til Overlærer.

Ved Sorø Akademi har Loven af 1855 opretholdt en særegen Klasse af faste Lærere, nemlig 3 Kunstlærere, hvis Stilling vil blive nærmere omtalt i det følgende.

Overlærerne og Adjunkterne have ved alle Skoler ganske de samme Embedspligter, og Forskellen imellem disse to Klasser af Lærerpersonalet bestaar alene deri, at Overlærerne lønnes efter en højere Skala, og at der er tillagt dem Rang (i 5te Rangklasse Nr. 3). I Følge Fdg. 1809 § 17 skulle alle faste Lærere — undtagen ved Sorø Akademi — indsættes i deres Embede ved en offentlig Tale af Rektoren.

Ligesom andre Embedsmænd maa Overlærerne og Adjunkterne være i Besiddelse af Indfødsret og uplettet Rygte. En bestemt Alder er derimod ikke foreskrevet for disse Embedsmænd.

Overlærerpladserne besættes regelmæssig ved Adjunkter. Oprykning i Lærer-embederne. Oprykning efter Anciennetet og personlig Fortjeneste. Som almindelig Betingelse for Adgangen til Adjunktstillinger er det nu ved en længere Aarrækkes Praksis fastslaaet, at den paagældende skal have været 3 Aar i Virksomhed i det lærde Skolevæsens Tjeneste. Fra denne Regel, som har sin Oprindelse i Forhandlingerne om Finanslovforslaget for 1872—73, og som er direkte udtalt bl. a. i Skr. 5. Februar 1874 til Frede-

riksborg Skole, er der kun undtagelsesvis og i ringe Omfang sket Afgivelser.

Foreløbig Ansættelse.

I Overensstemmelse hermed rekrutteres Skolernes Embedsstand nu i Almindelighed paa den Maade, at de ledige Lærerpladser efter at være offentlig bekendtgjorte af Ministeriet besættes med en Timelærer med fast Honorar og sædvanlig Lærergerning (jf. § 15), og at Timelæreren senere konstitueres som Adjunkt, forinden han endelig, tidligst 3 Aar efter den første Ansættelse, indstilles til kongelig Udnævnelse. Kun Timelærerpladserne, ikke de øvrige Lærerpladser, bekendtgøres offentligt som vakante. I øvrigt kan ikke blot et Vikariat i en Lærerplads, men efter Omstændighederne ogsaa en saadan Ansættelse ved Skolen, som ikke medfører den normale Undervisningspligt (i 24 Timer om Ugen), medregnes i den omhandlede Prøvetid; Skr. 26. Okt. 1881 til Odense Sk., 29. Sept. 1888 til Nykøbing Sk. m. fl.

Konstitution som
Adjunkt.

Da Konstitutionen medfører Oprykning paa Adjunktlønning og dermed følgende Lønningsanciennitet, er dens Meddelelse til enhver Tid afhængig af, om en af de faste Lønninger er disponibel paa den vedkommende Konto i Skolernes Budget; i øvrigt er det en Selvfølge, at Læreren personlige Kvalifikationer maa tages under Overvejelse allerede ved Spørgsmaalet om Konstitutionen. Naar en Lærer har erholdt Konstitution og derhos i tre Aar har været i Skolens Tjeneste, bør vedkommende Rektor bringe ham i Erindring for Ministeriet ved enten at tilraade eller fraraade, at der gives ham fast Ansættelse, overensstemmende med Grundsætningen i Cirkulæret af 18. Mai 1852, hvis specielle Indhold er blevet uden Betydning ved den senere Praksis. Da det faktisk er almindeligt, at en Timelærer efter to Aars Forløb kan vente Konstitution, bør Rektoren ogsaa i denne Henseende betimelig fremkomme med Indstilling.

Forholdet stiller sig for saa vidt anderledes ved Sorø Akademi, som det her, da Skolen har sit særegne Budget, og der paa dette er opført et efter Forholdene tilstrækkeligt Beløb til egentlige Embedslønninger, er muligt straks at konstituere de nyanstattede Lærere som Adjunkter. I øvrigt gælder ogsaa her den treaarige Termin som Regel for den Tid, der maa hengaa, inden fast Ansættelse kan ventes; Skr. 16. Mai 1878.

Prøvetiden.

Den omtalte treaarige Prøvetid kan ikke erstattes af nogen nok saa lang forudgaaende Virksomhed ved private eller kommunale Skoler. En Undtagelse danner i denne Henseende Herlufsholms lærde Skole, hvor Embedsforholdene ere ordnede i

Lighed med Statsskolernes. Dette gælder ikke blot i den Retning, at de paa Herlufsholm fast ansatte Lærere umiddelbart kunne gaa over i tilsvarende Stillinger ved de kongelige Skoler, men ogsaa saaledes, at Tjenestetiden som Timelærer eller konstitueret Lærer ved denne Skole kan tages i Betragtning paa samme Maade som Tjenestetiden ved en offentlig lærd Skole, baade med Hensyn til Ansættelsen som fast Lærer ved de lærde Statsskoler og ved Beregningen af Anciennetet i saadan Stilling, dette sidste dog kun efter særlig Bevilling paa Skolevæsenets Budget; Skr. 19. Mai 1860, hvorved Gensidighed til Fordel for Statens Lærere forbeholdtes.

I Følge Lov 1855 § 2 er Adgangen til Adjunktembederne ikke betinget af nogen Eksamen. Som Bevis for almindelig Uddannelse har man dog altid krævet enten Afgangseksamen for studerende eller Skolelærereksamen eller en med disse Eksaminer ligestillet Kundskabsprøve. Eksamensbetingelser.

Med Hensyn til Overlærer- og Rektorembederne udtaler Lovens § 2, at det forbliver ved de i den kgl. Anordning af 2. Februar 1849 § 15 indeholdte Bestemmelser for Adgangen til samme, dog med det Forbehold, at indtil Fjerdedelen af Overlærerpladserne kan tildeles saadanne Lærere, der vel ej have underkastet sig nogen af de i Anordningen omhandlede Prøver, men som Adjunkter under længere Tjenestetid have vist fortrinlig Dygtighed og Iver. I hvilket Omfang denne sidste Bestemmelse skal bringes til Anvendelse, er ganske overladt til Administrationens Skøn; jf. Cirk. 19. April 1855.

Adgangen til de højere Lærerposter er herefter i det væsentlige betinget af en forudgaaende særlig Eksamen. De herhen hørende specielle Bestemmelser ere nu givne ved kgl. Anordning af 25. Oktober 1883 om Indførelse af nye Skoleembedseksaminer ved Universitetet, i Forbindelse med Ministeriets Bekendtgørelse af 21. April 1884 og de senere Tillægsbestemmelser, jf. p. 42. Den filologisk-historiske Embedseksamen er herved bleven ophævet fra 1887 at regne, uden at der derved er gjort nogen Indskrænkning i de tidligere Kandidaters Rettigheder.

Nuværende
Eksamensregler.

De nyere Eksamensregler have til Hensigt at give Kandidaterne en udstrakt Frihed med Hensyn til Valget af Studieretning. Det staar nemlig enhver frit for at træffe sit Valg blandt de i Anordningen af 1883 nævnte forskellige Videnskabsfag, baade hvad Hovedfaget og Bifagene angaar, dog saaledes, at disse sidste til Dels ere knyttede til bestemte Hovedfag, og at den valgte Gruppe af Fag i sin Helhed maa henhøre enten under det

filosofiske eller under det matematisk-naturvidenskabelige Fakultet ved Universitetet. Ved Siden heraf er der i Anordningens A § 7, jf. nu Bekendtgt. 31. Dec. 1889, givet Adgang til at supplere forskellige andre Eksaminer med en Tillægsprøve, saaledes at vedkommende Kandidat derved kan erhverve de til de egentlige Skoleembedseksaminer knyttede Rettigheder.

Prøve i Lærergerning.

Efter Anordningen af 1883 skulle de forskellige teoretiske Prøver suppleres ved et teoretisk og praktisk Kursus til Uddannelse i Lærergerningen, nemlig dels et halvaarigt Kursus ved Universitetet i Pædagogik, dels et halvt Aars Øvelse i Undervisning ved en offentlig Skole. Kandidaten skal derefter godtgøre sin Dygtighed ved en Prøve, som bestaar i, at han i Løbet af 14 Dage underviser en Klasse i de af ham valgte Fag, hvorefter Bedømmelseskommissionen, bestaaende af vedkommende Skoles Rektor, en Faglærer og en af Ministeriet beskikket undervisningskyndig Mand, afsiger en Kendelse efter en nærmere bestemt Formular. Dog kan det ovennævnte Prøvekursus i praktisk Virksomhed bortfalde for Kandidater, som have virket mindst 2 Aar ved en Skole; i saa Fald skal Færdigheden i Undervisning prøves af en Kommission, bestaaende af 3 Mænd, som beskikkes af Ministeriet, men i øvrigt efter samme Regler som ved den nys omtalte almindelige Bedømmelseskommission.

Med Hensyn til disse sidstnævnte Bestemmelser, der nærmere ere fremstillede i Anordningen under D §§ 1—5, har Ministeriet ved Skr. 24. Nov. 1886 udtalt, at den 2aarige Virksomhed ved en «Skole», der skal fritage for Prøvekurset, maa være udøvet ved en lærd Skole, jf. herved Skr. 23. Okt. 1884, hvorefter det pædagogiske Kursus ved et Seminarium heller ikke kan træde i Stedet for det foreskrevne Universitetskursus i Pædagogik. Paa den anden Side er det ved Skr. 6. Mai 1885 til Aarhus Sk. betegnet som en Selvfølge, at Adjunkter, der attraa højere Lærerembeder, ere fritagne for selve Prøven i Lærergerning.

Heraf følger, at det efter de almindelige Regler for Oprykning i Statsskolens Tjeneste, jf. p. 37, oftest vil være tilstrækkeligt for vedkommende Lærer at underkaste sig den teoretiske Del af Skoleembedseksamen, idet denne hidtil er bleven betragtet som et afsluttet Hele, der ikke nødvendigt behøver at suppleres med den praktiske Prøve.

Forholdet til de ældre Eksamensregler.

I Anordningen af 2. Febr. 1849 § 15 er fastsat, at Kandidater med den filologisk-historiske Embedseksamen skulle have udelukkende Adgang til Rektorembeder og fortrinlig Adgang til

Overlærerembeder. Ved enhver lærd Skole skal een Overlærerplads være forbeholdt filologiske Kandidater, men for saa vidt der ved en Skole ansættes to eller flere Overlærere, skal Adgang til den anden eller de andre Pladser ogsaa staa aaben for Kandidater med polyteknisk Eksamen eller med en anden i Omfang dertil svarende Prøve i Matematik eller naturvidenskabelige Discipliner.

Medens Anordningen af 1883 har forandret de specielle Eksamensregler, og uagtet denne Anordning, jf. § 6, bestemt har tilsigtet at give alle Kandidater med Skoleembedseksamen lige Rettigheder, har man dog i Praxis fastholdt den Opfattelse, at Reglerne i den ældre Anordning endnu staa ved Magt efter deres almindelige Indhold, nemlig med Hensyn til Lærerembedernes Fordeling mellem Kandidater med sproglig-historisk og matematisk-naturvidenskabelig Uddannelse. Det antages nemlig, at den p. 39 citerede Passus i Lønningsloven af 1855, som henviser til de i Anordningen af 1849 § 15 givne Regler om Adgangen til Lærerembederne, derved har givet disse Regler Lovskraft, saaledes at de modstaaende Bestemmelser i den nyere Anordning om begge Studieretningers Ligeberettigelse ikke have været i Stand til at ophæve Grundsætningen i de ældre Regler. Som Følge heraf iagttages det fremdeles, at samtlige Rektorater og mindst een Overlærerplads ved hver Skole skulle besættes med en Filolog.

Med Hensyn til de Kandidaters Rettigheder, der een Gang have bestaaet de i Adg. 1849 omhandlede Prøver, er der kun for de polytekniske Kandidaters Vedkommende opstaaet en Tvivl derved, at der nu efter Adg. 1883 § 7, jf. Bkdtg. 1889, fordres en Tillægsprøve, som ikke før krævedes af dem. Om dette Spørgsmaal har Ministeriet ved Skr. 6. Dec. 1883 til Sorø Sk. udtalt, at den nye Anordning ikke berørte de Kandidaters Stilling, som allerede vare indtraadte i det lærde Skolevæsens Tjeneste. Med Hensyn til dem, der havde bestaaet polyteknisk Eksamen før Anordningens Emanation, men først i Fremtiden blev ansatte som Lærere ved de offentlige lærde Skoler, udtaltes videre, at Adgangen til Overlærerembeder vel ikke udtrykkelig var nægtet dem ved Anordningen, men at det alligevel maatte anses for tilraadeligt, at de underkastede sig den nu foreskrevne Tillægseksamen, som efter Anordningens Bydende var en ufravigelig Betingelse for Adgangen til Overlærerstillinger for de Lærere, der først efter Anordningens Emanation bestod polyteknisk Eksamen.

Dispensationer fra
Eksamensreglerne.

Fra de formelle Regler om Afholdelsen af Skoleembeds-eksamen har Ministeriet meddelt enkelte Dispensationer, saaledes ved Skr. 14. April 1890, hvorved det tillodes en Ansøger for anden Gang at indstille sig til Eksamen efter et halvt Aars Forløb, og navnlig Skr. 20. Sept. 1888 til Randers Sk., hvorved en ved Skolen ansat Adjunkt fik Tilladelse til at underkaste sig den skriftlige Del af Tillægsprøven for teologiske Kandidater ved Skolen under Rektorens Kontrol, idet Opgaverne oversendtes til Skolen fra Universitetet og den mundtlige Prøve holdtes til ekstraordinær Tid.

Derimod har Ministeriet ved Skr. 22. Nov. 1879 til Rønne Sk. erklæret sig for inkompetent til at dispensere fra de bestaaende Regler ved at lade andre Eksaminer i større eller mindre Omfang træde i Stedet for de anordningsmæssige Prøver. Til saadanne Bevillinger udfordres altsaa kongelig Resolution. Ad denne Vej er der under 29. Okt. 1884 erhvervet Hjemmel for, at en i 1874 ansat Adjunkt, der havde bestaaet Partialeksamen i Matematik ved den polytekniske Læreanstalt og opnaaet Universitetets Guldmedaille for en Prisopgave i Fysik, ved at underkaste sig en Tillægsprøve i Matematik og Astronomi udenfor de i hans tidligere Eksamen indbefattede Læregenstande, kunde erholde de til Skoleembedseksamen knyttede Rettigheder. Det er endvidere ved Resol. 21. April 1890 blevet tilladt en Kandidat med den ovennævnte Partialeksamen i Matematik at overføre de ham derved tillagte Karakterer til Hovedfagsprøven i Matematik ved Skoleembedseksamen.

Tillægsbestemmelser
til Eksamensreglerne.

Tillægsbestemmelser til Adg. 1883 ere givne ved kgl. Resolutioner af 16. Juli 1886, 31. Dec. 1889 og 17. Okt. 1890. Ved den første af disse er fastsat, at de, der ved lægevidenskabelig Forberedelseksamen have faaet Karakteren Laud. præ ceteris eller Laud. i Kemi, kunne overføre denne Karakter, henholdsvis som Udm. godt og Meget godt, til Skoleembedseksamen, naar denne tages med Kemi som Bifag. I lignende Retning er der ved den sidst anførte Bestemmelse, jf. Bekendtg. 25. Okt. 1890 og Skr. s. D. til det matematisk-naturvidenskabelige Fakultet, aabnet Adgang til ved lægevidenskabelig Forberedelseksamen at tage en udvidet Prøve i Fysik, der kan træde i Stedet for Bifagsprøven i samme Fag ved Skoleembedseksamen. Bekendtgørelsen af 31. Dec. 1889 har afløst de uklart affattede Regler i Adg. 1883 A § 7 angaaende de med Skoleembedseksamen ligestillede Prøver.

§ 13.

De faste Læreres Virksomhed og Stilling.

Lærernes Hovedvirksomhed, nemlig Undervisningen med der- Lærernes almindelige Pligter.
 til hørende Gennemsyn af Disciplenes skriftlige Arbejder og Del-
 tagelsen i Eksamensarbejdet, ordnes for hvert Skoleaar ved den
 af Ministeriet approberede Lektionstabel eller Plan for Fag-
 og Timefordelingen (Timeplan); jf. Fdg. 1809 §§ 32, 33 og 37;
 endvidere det her i § 15 in f. og navnlig i § 20 nærmere anførte.
 Lektionstabellen angiver, hvor mange ugentlige Timer enhver
 Lærer skal besørge i hvert enkelt Fag i de paagældende Klas-
 ser. Hvilke Fag Læreren overhovedet skal undervise i, afgøres
 fra først af ved hans Ansættelse som Timelærer, idet Opslagene
 om de ledige Lærerpladser mere eller mindre udførligt angive, i
 hvilke Fag og henholdsvis i hvilke Klasser den nye Lærer kom-
 mer til at undervise, dog saaledes at nærmere Aftale om En-
 keltighederne i Reglen maa træffes med Rektoren og derefter god-
 kendes af Ministeriet ved Fastsættelsen af den ovennævnte aar-
 lige Plan eller ved Tillæg til denne. Der er selvfølgelig intet
 til Hinder for, at en Lærer efter Omstændighederne senere kan
 komme til at overtage andre Fag, end dem, der fra først af ere
 ham anviste.

Medens Skoleforordningens § 33 udtaler, at der fra den af
 Overbestyrelsen udfærdigede Lektionstabel aldeles ingen Afvigelse
 maa finde Sted, med mindre uforudsete Omstændigheder skulle
 indtræffe, som gøre samme for en Tid uundgaaelig, er det ved
 § 37 paalagt Rektoren nøje at paase, at enhver Lærer punktlig
 besørger sine Timer og at Læretimerne aldrig uden hans Fore-
 vidende eller Samtykke udsættes eller overdrages til en anden
 Medlærer eller ombyttes. Herefter kan med Rektorens Sam-
 tykke Omlægning af Tiden mellem Lærerne uden Vanskelighed
 finde Sted, da Timeplanen ikke fastsætter Dag og Klokkeslet for
 hver Time, men overlader den specielle Ordning i denne Hen-
 seende til Skolen selv. Men saadanne Ombytninger af Timer,
 som medføre Forandringer i Timeplanen, idet en Lærer over-
 tager den en anden paalagte Undervisning eller det ugentlige
 Antal Timer i et enkelt Fag midlertidig forandres, maa af Rek-
 toren kun tillades i uforudsete Nødstilfælde; jf. §§ 38 og 40.
 Som Eksempel paa en af Ministeriet tilladt Ombytning af Ti-
 merne kan nævnes Skr. 31. Mai 1884 til Metropolitanskolen,
 hvorefter en Del af Historietimerne i 3 Uger lodes ubesørgede
 mod senere Ækvivalent.

Det gensidige
Vikariat.

De her nævnte Paragraffer i Skoleforordningen, der nærmere blive at omhandle nedenfor, gøre det til Pligt for Lærerne at vikariere for hverandre i Forfaldstilfælde. De herhen hørende Regler ere et Udtryk for den almindelige Grundsætning, der under Henvisning til Analogien med andre Embedsstillinger er bleven udtrykkelig udtalt i Cirk. 25. Januar 1850. Ministeriet har her tilkendegivet det som sin Opfattelse, at Læreren ved Ansættelsen vedtager at indvie Skolen sin Tid og Flid i det Omfang, som i Almindelighed og i Længden uden Vanskelighed kan forenes med Hensynet til hans omhyggelige Forberedelse og fortsatte Uddannelse samt til den fornødne Aandsfriskhed, og paa den anden Side erklæret sig imod en saadan Betragtning af Lærers Forhold til Skolen, hvorefter hans Forpligtelse imod denne skulde saa nøjagtig kunne beregnes og være fastsat til et vist Antal Læretimer, at ethvert Tillæg hertil skulde begrunde et Krav paa Godtgørelse.

Regler for Ekstra-
undervisningen.

Disse Anskuelser ere stedse fastholdte af Overbestyrelsen, saa meget mere som Beskaffenheden af Lærernes Virksomhed, uanset Fastsættelsen af Timeantallet, overhovedet ikke tillader en nøjagtig afpasset ligelig Fordeling af Forretningerne. Af Billighedshensyn har det dog forlængst været Praxis og er tillige udtrykkelig godkendt ved det citerede Cirkulære, at der tillægges Lærerne en særlig Godtgørelse for det Antal af Timer, der enten ved den aarlige Timeplan eller af særlige Grunde for en ikke altfor kort Tid paalægges dem udover et vist ugentligt Timeantal. Den nugældende Bestemmelse herom i Cirk. 21. Aug. 1855 gaar ud fra, at dette Timeantal skal svare til det, der maa anses for det normale Middeltal af Timer, der passende kan fordres som almindelig Regel, og dette er, i Overensstemmelse med tidligere Afgørelser, fastsat til 24 Timer om Ugen. Kun af særlige Grunde kan dette Antal nedsættes med enkelte Timer. I det sidstnævnte Cirkulære har Ministeriet nemlig erklæret at ville søge Antallet af Ekstratimerne saa vidt som muligt indskrænket, og at ville paase, at de enkelte Lærere ikke blive uforholdsmæssigt bebyrdede med saadanne Timer; og til dette Øjemed er det betegnet som magtpaaliggende, at der, saa vidt Forholdene og Hensyn til enkelte Læreres Arbejde udenfor Skoletiden i Skolernes Tjeneste tillade det, tildeles enhver fast Lærer, Rektoren ikke medregnet, et ugentligt Timeantal, der kommer det nævnte Normaltal saa nær som muligt. For saa vidt det i samme Retning findes udtalt som Ministeriets Hensigt at forstærke Skolernes faste Lærerpersonele, er det tilsigtede Formaal

i den nyere Praksis naaet ad en anden Vej, om end ikke i samme Omfang som det ved Cirkulærets Udtalelser synes tilsigtet, nemlig derved, at Timelærerne, der tidligere ansattes med Ekstratimebetaling, nu lønnes med et fast aarligt Honorar. Da Besørgelsen af Ekstratimer ikke blot udgør en Forøgelse af Arbejdsbyrden, men tillige en efter Omstændighederne attraaet Biindtægt for de paagældende Lærere, er det særligt i den sidst nævnte Henseende ved Cirk. 1850 blevet indskærpet, at Ordningen af Ekstratimerne altid udelukkende skal være begrundet paa Skolens Tarv, efter Forholdene i hver Skole, saa at der ikke kan indrømmes nogen Lærer en ligesom ved Hævd hjemlet Ret til stadig at have visse Ekstratimer; jf. i det hele Medd. 1849—56 p. 342—346; for Sorø p. 100—101.

Idet her i øvrigt henvises til de tvende citerede Cirkulærer, hvad de almindelige Regler for Ordningen af disse Forhold angaar, er at bemærke, at den deraf følgende Konsekvens, nemlig at Lærere, der ikke undervise i det ordinære Antal Timer, derunder ogsaa Rektoren, ikke faa Godtgørelse for midlertidige Ekstratimer, førend det samlede ugentlige Timeantal er naaet op til over 24, stadig er bleven anerkendt i Praksis; Skr. 16. Marts 1880 til Aalborg Sk., 24. Okt. 1890 til Viborg Sk. m. fl. Betalingen for Ekstratimer og de nærmere derhen hørende Regler ville blive omtalte i den følgende Paragraf.

Efter samme Princip som det, der ligger til Grund for Ekstratimebetalingen, og i øvrigt med det Formaal at skaffe Lærerne en højst nødvendig Lønningsforbedring, har Ministeriet efter Forhandling med Rektorerne i sin Tid fremsat et Forslag angaaende en efter Arbejdets Beskaffenhed afpasset særlig Godtgørelse for Lærernes Hjemmearbejde med Gennemgangen af skriftlige Arbejder. Efter at den dertil nødvendige Bevilling var bleven optagen og udbetalt paa Skolevæsenets Budget for 1886—87, jf. i det hele Meddel. for 1886 p. 179—184, bortfaldt dette Lønningstillæg i Følge Rigsdagens Votering over det følgende Finaansars Budget, saaledes at der i Stedet for samme traadte et almindeligt Lønningstillæg uden Afpasning efter de individuelle Forhold.

Gennemgang af
skriftlige Arbejder.

De Forpligtelser, der udenfor den egentlige Undervisning paahvile Lærerne som tilsynshavende med Disciplene og som Raadgivere overfor Rektoren, ere i det foregaaende omtalte under de for Skoleinspektionen og Lærerforsamlingerne gældende Regler. Her er kun at tilføje, at Skoleforordningens Regler om Lærernes fælles Tilsynspligt vistnok endnu, uanset An-

sættelsen af en særlig Inspektør, for saa vidt almindeligt overholdes, som det fordres, at de Lærere, der give Undervisning i den første og den sidste Skoletime, skulle være til Stede en kort Tid henholdsvis før Skoletidens Begyndelse og efter dens Afslutning; jf. desuden Fdg. 1809 § 49 om Tilsyn med Overholdelsen af Skolelovene. En Forpligtelse til at overtage selve Inspektørhvervet er i Praksis kun blevet paalagt Lærerne ved Sorø Akademi; jf. p. 35.

Bestemmelserne i Fdg. 1809 §§ 43—44 om Lærernes maanedlige Indberetninger om Undervisningen og Ordningen af Disciple-nes Hjemmearbejde, hvorved maa være forudsat, at Skolen skulde føre Tilsyn med Hjemmearbejdet, ere forlængst bortfaldne i Praksis.

Karakterberegning.

I nær Forbindelse med Undervisningen og den dertil hørende Karaktergivning staa de Forretninger ved den maanedlige og aarlige Karakterberegning, som ved de fleste Skoler til Dels udføres af samtlige Lærere, hver for sin Klasses Vedkommende, om end Sammenregningen i større eller mindre Omfang besørges af Inspektoren. Efter de modtagne Indberetninger fra Skolerne om det betydelige Arbejde, der herved paalægges Lærerne i deres Fritid, har Ministeriet paa Budgettet for 1889—90 stillet Forslag om en Bevilling paa den almindelige Konto for Inspektion m. m., for at Forretningerne ved Karakterberegningen kunde overdrages en enkelt Lærer mod et særligt Honorar af 100 Kr. aarligt. I Mangel af fornøden Bevilling er dette Forslag ikke blevet gennemført. Anledningen til at omtale det her, ligesom den tidligere bortfaldne Godtgørelse for Stilrettelsesarbejder, ligger deri, at de her nævnte af Ministeriet fremsatte Forslag, i Forbindelse med de af Lovgivningsmagten forlængst godkendte Principper om Beskikkelsen af en særlig Inspektør og om Godtgørelsen for Ekstratimer, ere et Udtryk for Overbestyrelsens vedvarende Bestræbelser for at tilvejebringe den størst mulige Overensstemmelse mellem Arbejdet og Lønnen, nemlig ved at indordne de til de ordinære Undervisningstimer knyttede akcessoriske Arbejder under særlige Regler, saaledes at de tilfældige Arbejdsforhold saa lidt som muligt faa en ubillig Indflydelse paa Lærers personlige og økonomiske Stilling.

Godtgørelse for særlige Forretninger.

I Kraft af dette Administrationsprincip har Ministeriet ved flere Afgørelser i den senere Tid gjort det til Regel, at de særlige Tilsynspligter med Disciple, der ikke kunne paalægges Inspektoren som saadan, heller ikke maa paalægges de andre Lærere uden deres egen Indvilgelse og kun mod sædvanlig Ekstratimebetaling. Dette gælder dels om Tilsynet med Disciple, der

straffes med Oversiddende paa Skolen; Skr. 24. Dec. 1887 til Aarhus Sk. m. fl., dels om det Tilsyn, der nu ved flere Skoler regelmæssigt maa føres med udenbys boende Disciple, som efter Skoletidens Ophør ere nødte til at vente paa Jernbanetoget, forinden de kunne rejse hjem; Skr. 14. Aug. 1888 til Frederiksborg Sk. o. a.; jf. herved Medd. 1888—89 p. 118. Ligeledes maa her henvises til Cirk. 23. April 1889, hvorefter de Lærere, der fungere som Tilsynsmænd ved skriftlig Eksamen, have Krav paa særlig Betaling, for saa vidt deres Arbejdstid under Eksamen derved kommer til at overstige deres sædvanlige Timeantal. At der ikke uden Nødvendighed bør paalægges Lærerne særlige Forretninger i Skolens Tjeneste udenfor deres Undervisningstimer, følger af Grundsætningen i den p. 27 citerede Skr. 24. Dec. 1887. Som det foran er anført, er ingen Lærer forpligtet til at overtage Hvervet som Regnskabsfører.

Naar en Lærers Timer ved uundgaeligt Forfald blive ledige, er det de andre Læreres Pligt, Rektoren dog undtagen, at vikariere for ham paa den efter Omstændighederne hensigtsmæssigste Maade. Skoleforordningen har herom givet udførlige Regler i §§ 38 og 40, idet der skelnes mellem kortvarigt Forfald og paa den anden Side længere Sygdomstilfælde og Vakancer. I begge Tilfælde skal Rektoren tage de i Øjeblikket nødvendige Bestemmelser, hvorved den ugentlige Fag- og Timefordeling eventuelt kan blive at fravige; jf. Fdg. § 33. Af § 40 fremgaar, at hvis Forfaldet gør Overdragelse af en Lærers Timer til andre nødvendig, eller hvis en Vakance pludselig indtræffer, skal der uopholdelig gøres Indberetning til Ministeriet med Forslag om Besørgelsen af de ledige Timer; jf. i det hele Skr. 13. Mai 1890 til Randers Sk. For saa vidt det i Skoleforordningen forudsættes, at det ved Rektorens Dødsfald er Eforene, som skulle tage foreløbig Bestemmelse, er dette forandret ved de p. 17 og 34 nævnte Regler, hvorefter den ældste Overlærer i saadant Tilfælde træder i Rektorens Sted, og ved Sorø Akademi den af Rektoren selv under hans Sygdom konstituerede Lærer.

En særlig Grund til tvungent Forfald er given ved Forskrifterne i Cirk. 11. Mai 1880 om, at naar smitsom Sygdom af en vis Beskaffenhed udbryder i en Lærers Hjem, maa han ikke indfinde sig paa Skolen, førend det ved Lægeattest er godtgjort, at han ikke kan antages at medbringe Smitte; jf. nærmere det i § 39 om sanitære Regler anførte. I de herhen hørende Tilfælde er det almindelig Brug, at vedkommende Lærer for ikke at afbryde sine Forretninger gaar ind paa at tage

Forfald og Vakance.

Smitsom Sygdom i Hjemmet.

midlertidigt Ophold udenfor sit Hjem, og faar Udgifterne her ved godtgjorte efter Regning under Approbation af Ministeriet, saaledes at Beløbet afholdes af Timebetalingskontoen, ligesom Ekstratime- og Vikariatsbetaling. Ved Skr. 16. Dec. 1887 til Viborg Sk. har Ministeriet i al Almindelighed godkendt denne Praksis og derhos bemærket, at den ogsaa kan bringes i Anvendelse ved ondartet Mæslingesygdom, som i øvrigt ikke er henregnet under de særlig smittefarlige Sygdomme; jf. Cirk. 1880. Denne almindelige Praksis, der dog ogsaa kan erstattes ved andre betryggende Forholdsregler, kan imidlertid ikke være nogen Hindring for, at en Lærer, i Overensstemmelse med Cirkulærets Ordlyd, kan foretrække at forblive i sit Hjem under Sygdommen, uden at der derfor kan fradrages ham noget i Lønningen. Efter det anførte bør ikke blot Udgifter til saadanne Foranstaltninger, hvorved Smitte paa anden Maade kan forebygges (Skr. 4. April 1887 til Odense Sk., Medd. p. 173, jf. Skr. 5. Dec. 1890 til Randers Sk.), men ogsaa Udgifter ved Befordring til Skolen godtgøres, naar de ere foranledigede ved en Lærers Helbredstilstand; Skr. 11. Dec. 1886 til Aarhus Sk., 10. Okt. 1890 til Metropolitanskolen.

Permission for
Lærerne.

Om Lærernes Fritagelse for deres Embedsforretninger er at henvise til Skoleforordningens § 39, som bestemmer, at naar nogen Lærer har vigtige Aarsager til Rejser udenfor Ferietiden, da bør han dertil søge Tilladelse hos Eforerne; men varer Rejsen længere end 8 Dage, maa Tilladelse søges hos Overbestyrelsen. Ved given Lejlighed er det i sin Tid blevet udtalt, at Tilladelse — for Rektoren — til en enkelt Dags Bortrejse ikke bør søges hos Ministeriet, men hos Eforerne; Skr. 7. Dec. 1869 til Viborg Sk. Ved Rejser til Udlandet, selv paa kortere Tid end 8 Dage, er det Regel at indhente Ministeriets Tilladelse; Skr. 18. Okt. 1880 til Aarhus Sk. I alle Tilfælde skal Ansøgningen have Paategning af Rektoren om, hvorledes Timerne midlertidigt besørges.

Permission er jevnlig blevet tilstaaet for længere Tid, ikke blot i Anledning af Rejser eller af Helbredshensyn, men ogsaa i andre Øjemed, saasom for at give den paagældende Lærer Lejlighed til at forberede sig til Eksaminer (Afgangseksamen for studerende eller Skoleembedseksamen), til midlertidig at overtage andre videnskabelige Forretninger eller til i al Almindelighed at dyrke særlige Studier. Naar Permission i saadanne Anledninger skal bevilges for et helt Skoleaar eller for endnu længere Tid, indhentes kongelig Resolution i Sagen; Resol. 22. Dec. 1881 (c. 2 Aar), 21. Sept. 1883 (2 Aar), 30. Aug. 1887, 14. Febr. 1889

(2 Aar), 13. Juni 1890 o. a. Indenfor den nævnte Grænse af et helt Skoleaar har Ministeriet flere Gange bevilget langvarig Orlov, og saadant sker navnlig ofte i Tilfælde, hvor en Lærer paa Grund af Alder eller Svaghed søger sin Afsked, saaledes at Afskedigelsen udsættes til Udgangen af det løbende Skoleaar, medens der for Resten af dette gives Ansøgeren Fritagelse for hans Forretninger; Skr. 9. Nov. 1888 til Randers Sk., 7. Dec. 1889 til Viborg Sk. etc. Som Bevillinger af mere ekseptionel Karakter kunne eksempelvis nævnes Skr. 29. Okt. 1883 til Metropolitanskolen og 2. Jan. 1890 til Horsens Sk.

Ligeledes har Ministeriet ved given Anledning meddelt delvis Permission for et Aar ad Gangen, saaledes at vedkommende Lærer af Hensyn til hans særlige videnskabelige Beskæftigelser fritoges for Halvdelen af de ordinære Undervisningstimer, medens den anden Halvdel besørgetes ved Vikar for hans egen Regning; Skr. 3. Juni 1889 og 27. Mai 1890 til Metropolitanskolen.

Ved tvungent Forfald er det Regel, at Læreren beholder sin Lønning ubeskaaren. Dette er ogsaa anerkendt ved Forfald paa Grund af almindelig Militærtjeneste, men ikke med Hensyn til den Forlængelse af Tjenesten, der følger af vedkommendes Udtagelse til Underbefalingsmand; Skr. 25. Marts og 11. Sept. 1884 til Ribe Sk.

Lønning under Forfald eller Permission.

Naar der derimod tilstaas en Lærer egentlig Permission uden tvingende Anledning, er det af naturlige Grunde den almindelige Regel, at han i Mangel af særlig Aftale med Medlærerne og fornøden Tilladelse til Ombytning eller til Udsættelse af hans Timer (jf. p. 43, Skr. 9. Dec. 1886 til Sorø Sk.) selv maa afholde Udgifterne ved Vikariatet, enten dette besørget af Medlærerne mod Timebetaling eller af en særlig ansat Interimslærer. Afgørelsen i denne Henseende er dog ikke bunden til bestemte Regler, men til Overbestyrelsens frie Skøn over Omstændighederne. I de ovenfor omtalte Tilfælde, hvor Orlov bevilges i Forbindelse med en forestaaende Entledigelse, er det Regel at lade Skolekassen afholde Udgifterne, og det samme gælder som oftest ved Permission begrundet i Helbredshensyn; dog i modsat Retning Skr. 6. Febr. 1888 til Aalborg Sk.

I alle Tilfælde af Forfald, Vakance og Permission er Udbetaling af Honorar til vikarierende Medlærere eller Antagelse af en Vikar forbeholdt Ministeriets Bestemmelse; jf. Fdg. 1809 § 40.

Naar det findes nødvendigt i en Lærers Fraværelse at ansætte en Interimslærer eller Vikar, bliver denne, hvis han ansættes for Skolekassens Regning, i Almindelighed lønnet med

Vikarer

et Honorar, der svarer til det for de faste Timelærere normerede, afset fra Lønningstillægget for disse, nemlig til 100 Kr. pr. Maaned for 24 ugentlige Timer, eventuelt med et passende Tillæg for Ekstratimer, samt med Godtgørelse for Rejsseudgifter frem og tilbage; Skr. 20. Mai 1882 til Rønne Sk., 20. Marts og 1. Okt. 1884 til Ribe Sk., 2. Jan. 1890 til Horsens Sk. etc. Hvis derimod den paagældende Lærer selv skal afholde Udgiften, bliver Vikarens Lønning i Reglen bestemt ved privat Affindelse med ham, og naar Medlærerne under en kortere Permission overtage hans Timer, ved Indeholdelse af Ekstratimebetalingen i hans Lønning; Skr. 28. Juni 1882 til Viborg Sk., 20. Marts 1888 til Metropolitanskolen m. fl.

Hvad Lærernes Forhold udenfor Skolen angaar, er det ved Skoleforordningens § 8 paalagt Eforerne at beskytte dem mod Krænkelser og Fornærmelser, som maatte hidrøre fra pligtmæssig Varetagelse af deres Embede. Det er en Selvfølge, at Rektoren nu lige saa vel som Eforerne har den Pligt i Almindelighed at varetage Lærernes Tarv udadtil, og at denne i øverste Instans paahviler Ministeriet; jf. den efter sit specielle Indhold bortfaldne § 24 i Skoleforordningen. I denne Henseende gælde kun de samme Regler som i andre Embedsforhold, og paa lignende Maade stiller Sagen sig, hvor der er Spørgsmaal om Lærernes Ret eller Pligt til at overtage andre udenfor deres Embede liggende Forretninger.

Ret til Dimission
af Privatister.

Den tidligere specielle Bestemmelse i Fdg. 1809 § 102 om, at hverken Rektoren eller nogen anden fast Lærer maatte dimittere privat forberedte Elever til Universitetet, er nu ved Skr. 27. Febr. 1879 til Nykjøbing Sk. og Skr. 15. Jan. 1880 til Viborg Sk. betegnet som bortfalden i Medfør af Lov 1. April 1871 § 10. Da der her nemlig er givet Privatisterne frit Valg med Hensyn til den Skole, ved hvilken de ville indstille sig til afsluttende Prøver, maa det være forudsat, at de kunne forberedes af Lærerne ved de offentlige Skoler, da de udenfor Kjøbenhavn i Reglen netop ville være henviste til at søge Forberedelse hos dem. En Lærer kan følgelig forberede Privatister til Eksamen saa vel ved den Skole, hvor han selv er ansat, som ved andre Skoler. Af Undervisningsinspektionen er i denne Anledning bemærket, at den Fare for Misbrug, der har motiveret de ældre Bestemmelser, maa betragtes som hævet ved den nuværende Kontrol med Eksaminerne; jf. i det hele Medd. 1857—78, H. 1—2, p. 395—98.

I øvrigt er i Skoleforordningens § 23 udtalt den naturlige Regel, at ingen Lærer uden Overbestyrelsens Samtykke maa indlade sig i Forbindelse med nogen anden offentlig eller privat Skole, enten som Bestyrer eller Lærer, eller paatage sig nogen anden hans Embede uvedkommende Bestilling eller Tjeneste. Denne Regel gælder ogsaa for konstituerede Lærere; Skr. 22. Febr. 1872 til Aarhus Sk., ved hvilken den i det hele indskærpedes.

Overtagelse af Stillinger udenfor Skolen.

I den nyere Praksis har Ministeriet regelmæssigt givet Tilladelse til Overtagelsen af private Lærerstillinger, og en særlig Anledning til saadanne Bevillinger er fremkommen ved Loven af 1. April 1871. Den herved stedfundne Ophævelse af de offentlige lærde Skolers to laveste Klasser har de fleste Steder havt til Følge, at der oprettedes private Forberedelsesskoler for Disciple, der attraaede at optages i Statsskolen; og til at lede Bestyrelsen og Undervisningen ved disse Skoler vare de offentlig ansatte Lærere selvskrevne. I de nærmeste Aar efter 1871 gaves en Række af Bevillinger i denne Henseende; og Frederiksborg lærde Skole blev endog sat i organisk Forbindelse med den saakaldte Elementarskole i Hillerød; jf. Medd. 1884 p. 86—91. I det hele taget kunne Lærerne uden Vanskelighed opnaa Tilladelse til at overtage Stillinger, som ved deres Beskaffenhed staa i Samklang med deres Embedshverv og ikke kunne afføde direkte Hindringer for Varetagelsen af dette, f. Eks. Stillingen som autoriseret Translatør. Ved den nylig citerede Skrivelse af 22. Febr. 1872 tillodes det endog en Lærer at løse Borgerskab som Bogtrykker, i Mod sætning til en tidligere Afgørelse (Skr. 18. Febr. 1837 til Aarhus Stiftsøvrighed), ved hvilken det nægtedes en Adjunkt at overtage Bestyrelsen af en Boghandel. Hermed kan jevnføres Skr. 9. Marts 1872 til Ribe Katedralskole, hvorved der gaves en Adjunkt Rejsetilladelse til at møde i Kjøbenhavn som Medlem af Repræsentantskabet for et Brandforsikringsselskab, paa Betingelse af, at han med sine Medlærere traf Aftale om Besørgelsen af hans Timer ved Omlægning af disse, og med udtrykkelig Bemærkning om, at saadan Orlov ikke oftere kunde gives, da en Stilling, der krævede saa lang Tids Fraværelse, var uforenelig med Lærerstillingen. Ved Skr. 13. Okt. 1890 er der givet en Lærer Tilladelse til som Redaktør at overtage Udgivelsen af en stedlig Avis, dog med Forbehold om eventuel Tilbagekaldelse af denne Tilladelse. Som Eksempel paa Overtagelsen af et offentligt videnskabeligt Hverv til en Lærer kan

eksempelvis nævnes kgl. Resol. 9. Okt. 1885 (Medhjælp for Professoren i Zoologi).

Lærernes borgerlige
Forpligtelser.

For de pligtmæssige borgerlige Ombud ere Lærerne i Egenskab af kongelige Embedsmænd fritagne ved Bestemmelsen i Danske Lov 3. 4. 11; Justitsministeriets Skr. 8. Dec. 1875. Foruden vedkommende Lærers Indvilgelse kræves Ministeriets Samtykke til Overtagelsen af de derhen hørende Bestillinger. I de forekommende Tilfælde har Ministeriet som oftest givet sit Samtykke, paa Betingelse af, at de med det borgerlige Ombud forbundne Pligter i Kollisionstilfælde skulde staa tilbage for Lærernes Embedspligter, saaledes ved Skr. 16. Dec. 1875 til Viborg Sk. om en Adjunkts Beskikkelse til Synsmand for Dampkedler, 2. Mai 1864 til Nykjøbing Sk. om Beskikkelse til Byrådsmedlem, 20. Mai 1880 til Frederiksborg Sk. om Indtrædelse i Amtets Skoleraad. Den i Medd. 1857—78 3. H. p. 149 omtalte Afgørelse af Indenrigsministeriet, hvorefter en Adjunkt skulde være pligtig til at modtage Valg som Byrådsmedlem, maa efter det anførte betragtes som urigtig.

At de almindelige statsborgerlige Pligter paahvile de offentlige Skolers Lærere, er specielt med Hensyn til Værnepligten konstateret ved Højesterets Dom af 9. Dec. 1856. I denne Henseende er der i øvrigt ved Forhandling med Krigsministeriet undertiden opnaaet visse Lempelser for Statens Lærere, f. Eks. ved Skr. 1. Juli 1884 til Ribe Sk. om speciel Orlov for en Lærer til Besørgelse af Eksamination. For Udtagelse til Underbefalingsmænd kunne Lærerne ikke ventes fritagne; Skr. 11. Sept. 1884.

Med Hensyn til de offentlige Læreres Befordring til gejstlige Embeder udtales i Fdg. 1809 § 25, at Lærernes Ansættelse ved Skolevæsenet skal, naar de have første Karakter ved teologisk Embedseksamen, regnes lige med Ansættelse i gejstligt Embede, altsaa give dem samme Anciennitet, for saa vidt denne beror paa Embedsvirksomheden. I Konsekvens hermed er det ved Skr. 9. April 1850 til Biskoppen over Aarhus Stift udtalt, at de som Adjunkter ansatte teologiske Kandidater flittig bør øve sig i Prædiken, for ikke at tabe deres fremtidige gejstlige Virksomhed af Syne.

Kunstlærerne.

En særegen Stilling indtage de tre Kunstlærere, nemlig en Musiklærer, en Lærer i Tegning og en Gymnastiklærer, der under den nævnte Betegnelse ere ansatte ved Skolen og Opdragelsesanstalten i Sorø. Disse Læreres Funktioner besørges ellers som oftest af Lærere uden fast Ansættelse, og

deres Stilling skyldes den tidligere Forbindelse mellem Skolen i Sorø og den akademiske Anstalt. Ved Reglement 15. Juli 1843 §§ 23—24 og Skr. 23. Juni 1849 (Medd. p. 99) ere de i det væsentlige stillede som de andre Lærere, men ere udtrykkeligt undtagne fra Opsynsforretninger udenfor deres egne Timer; kun Musiklæreren bør saa vidt som muligt være til Stede ved Morgensangen. Efter Beskaffenheden af deres Undervisning ere Kunstlærerne ikke underkastede nogen bestemt Regel med Hensyn til Antallet af Undervisningstimer, lige saa lidt som Reglen om det gensidige Vikariat lader sig anvende paa dem.

§ 14.

Lønnings- og Pensionsforhold.

Lønningen for de fast ansatte Lærere bestaar af følgende Bestanddele:

De forskellige
Lønningsdele.

- 1) Egentlig Embedsgage efter Reglerne i Lønningsloven for de lærde Skoler og Sorø Akademi af 28. Marts 1855;
- 2) Lønningstillæg i Henhold til den almindelige Lov om Embedslønninger af 26. Marts 1870 § 9.
- 3) Lønningstillæg i Henhold til de paagældende Budgetter for 1887—88 og 1888—89.

For visse Klasser af Lærere kommer hertil:

- 4) Embedsbolig eller Huslejegodtgørelse, nemlig for Rektorerne og ved Sorø Akademi for alle Lærerne (Lov 1855);
- 5) Personligt Lønningstillæg som Erstatning for tidligere Andel i Skolepenge, fastsat ved foreløbig Lov af 5. Mai 1865 og Lov af 16. Febr. 1866.

I denne Forbindelse maa endnu nævnes:

- 6) Honoraret for Ekstratimer, hvilken Indtægt vel maa betragtes som en mere eller mindre tilfældig Biindtægt, men dog paa det nøjeste er knyttet til Lærernes Embedsvirksomhed; og
- 7) Honoraret for Inspektor- og Bibliotekarhverv, om hvilke det samme gælder.

Om de enkelte Lønningsdele bemærkes følgende:

Til 1. Den aarlige Pengelønning er ved Loven af 1855 §§ 1 og 3 fastsat til følgende Beløb: Egentlig Gage.

- a) For Rektorerne i Almindelighed 3200 Kr. som Begyndel-

seslønning, stigende hvert 5te Aar med 400 Kr. indtil 4400 Kr. som højeste Lønning;

for Rektor ved Metropolitanskolen efter tilsvarende Regler 3600 Kr. stigende paa samme Maade indtil 4800 Kr.; for Rektor ved Rønne højere Realskole 2400 Kr. indtil 3600 Kr.;

for Rektor ved Sorø Akademi 4000 Kr., stigende hvert 5te Aar med 600 Kr. indtil 5200 Kr. Derhos er der ved Lønningsloven tillagt denne Rektor 400 Kr. aarlig som Godtgørelse for Kontorudgifter;

b) for samtlige Overlærere 2000 Kr. som Begyndelsesløn, med Tillæg af 400 Kr. hvert 5te Aar, indtil Lønningen har naaet 3200 Kr.;

c) for samtlige Adjunkter 1000 Kr., stigende hvert 3dje Aar med 200 Kr. indtil 2000 Kr.

Ifølge Lovens § 3 c skulle de ved Sorø Akademi ansatte Kunstlærere beholde deres hidtilværende Gage med et Alderstillæg af 200 Kr. for hver 5 Aars Tjenestetid, dog at Gagen ikke bliver højere end 1800 Kr. Begyndelseslønningen for disse Lærere er herefter den samme, som i Henhold til allerede før gældende Regler fastsattes ved Finansloven for 1850—51, nemlig 1000 Kr.; jf. Medd. p. 97.

Lønningsoprykning.

Det er allerede berørt (p. 38) at den Tjenesteadler, hvoraf Gageoprykningen afhænger, for Adjunkternes Vedkommende regnes fra deres Konstitution i Stillingen, hvilket i Henhold til ældre Praxis udtrykkelig er udtalt i Cirk. 26. Mai 1852. Samme steds er den tilsvarende Praxis overfor herlufsholmske Lærere bleven omtalt; her er kun at tilføje, at det ved Finansloven for 1873—74 blev tilladt at lade Ancienneteten for en fra Herlufsholms Skole overflyttet Rektor beregne fra hans Ansættelse i samme Stilling ved denne Skole.

Medens Ancienneteten selvfølgelig bevares ved Overflytning fra en almindelig lærd Skole til en anden, er der ved en Rektors Overflytning fra en saadan Skole til Sorø Akademis Skole fundet Anledning til at søge særlig Hjemmel for Lønningens Beregning, nemlig ved Tillægsbevillingsloven for 1882—83.

Paa den anden Side kan Alderstillæg kun tilstaaes de fast ansatte Lærere, altsaa ikke nogen konstitueret Lærer, der maatte komme til at fungere over 3 Aar i denne Egenskab; Skr. 15. Juni 1871 til Aalborg Sk.

At Tjenestetiden som Timelærer eller Vikar ikke kan medregnes i Lønningsancienneteten, er udtalt ved Skr. 22. April 1862 til Metropolitansk., 15. Mai s. A. til Sorø Sk., 28. Okt.

1863 til Ribe Sk. Dog blev der under særlige Forhold ved kgl. Resol. 18. Nov. 1859, under Forbehold af Bevilling paa Finansloven, tillagt en Lærer, der i over 2 Aar uden Konstitution havde vikarieret for en Adjunkt, og derefter blev udnævnt til Adjunkt, Ret til at beregne sin Anciennetet fra Vikariatets Begyndelse.

Ved Loven af 28. Marts 1855 § 1a er der for Rønne Realskole truffet den særlige Bestemmelse, at hvis en Overlærer ved en af de lærde Skoler beskikkes til Rektor ved Skolen, beregnes hans Anciennetet som Rektor fra hans tidligere Ansættelse som Overlærer. Ved Siden heraf er der ved gentagne Bevillinger i de senere Finansaar tilstaaet Rektoren ved denne Skole et personligt Lønningstillæg, under Hensyn til de der gældende særlig lave Lønningssatser for Rektorembedet.

Til 2. Det ved Lov 26. Marts 1870 § 9 fastsatte Lønningstillæg er traadt i Stedet for det ved Lov 12. Januar 1858 indførte og ved Lov 19. Februar 1861 § 1, jf. § 16, forandrede Tillæg efter Sædomskrivning. Det nuværende Lønningstillæg betegnes efter sin Oprindelse endnu jevnlig som «Sædtillæg.» Tillæget bestaar i visse Procenter af den i 1855 normerede Lønning, nemlig i 24 pCt. af de første 600 Kr. og henholdsvis 20, 16 og 12 pCt. af de næstfølgende Beløb af samme Størrelse. For saa vidt Lønningen overstiger 2400 Kr., beregnes altsaa intet Tillæg af det overskydende Beløb, og Maksimum af Tillæget er 432 Kr. Den Lønning, hvoraf Tillæget beregnes, indbefatter kun den i Lov 1855 fastsatte egentlige Gage og Huslejegodtgørelse, derimod ikke Fribolig eller andre Emolumenter, der ydes in natura, saa lidt som nogen af de andre i det følgende nævnte Indtægter; Lov 1858 § 19, 19. Febr. 1861 § 1, jf. Cirk. 16. April 1887 og Medd. 1857, H. 3, p. 144.

Tillæg efter
Lov 26/3 1870.

Til 3. Paa det lærde Skolevæsens og Sorø Akademis Budgetter for 1887—88 opførtes et nyt Lønningstillæg for samtlige Lærere, der dog først i det næste Finansaar udvidedes til at omfatte Kunstlærerne ved Sorø Akademi. Til Gengæld bortfaldt baade den for 1886—87 bevilgede Godtgørelse for Rettelse af skriftlige Arbejder og det almindelige Dyrtidstillæg, der i en Række af Aar var blevet udbetalt ogsaa til Lærerne; jf. Cirk. 16. April 1887. Efter den ved Cirk. 2. Mai s. A. givne nærmere Forklaring samt Bevillingen for 1888—89 udbetales dette Tillæg saaledes til de fast ansatte Lærere:

Tillæg paa Finans-
loven

Til Rektorerne 99 Kr.

Til Overlærerne af de tre ældste Lønningsklasser (med 2400, 2800 og 3200 Kr. i Lønning) 198 Kr.

Til Kunstlærerne, Overlærerne paa yngst Lønning og alle Adjunkter, der ikke ere paa yngst Lønning, 396 Kr.

Til Adjunkter paa yngst Lønning (1000 Kr.) 330 Kr.

Fribolig og Husleje-
godtgørelse.

Til 4. I Overensstemmelse med de ældre Regler er der ved Loven af 1855 §§ 1 a og 3 tillagt samtlige Rektorer fri Bolig, og derhos Overlærerne og Adjunkterne ved Sorø Akademi enten fri Bolig, henholdsvis for en gift eller ugift, eller i Mangel af Bolig Huslejegodtgørelse, nemlig 500 Kr. aarlig for Overlærerne og 200 Kr. for Adjunkterne. Angaaende Kunstlærerne ved Akademiet henviser Loven til de tidligere Regler, efter hvilke der ligeledes tilkommer disse Lærere enten fri Bolig eller 300 Kr. i aarlig Godtgørelse derfor.

Andre Emolumenter.

Foruden Embedsboligen med tilhørende Have tilstaas ingen særlige Emolumenter uden ved Sorø Akademi, hvor Rektoren i Følge Lønningsloven nyder et aarligt Deputat af 20 Favne Brænde. Brændedeputatet er for Overlærerne og Adjunkterne i Sorø efterhaanden bortfaldet ved Afgang eller Oprykning; jf. Lovens § 3 b. For Kunstlærernes Vedkommende henviser § 3 c i denne Henseende til de tidligere Regler; i Praksis har man dog bragt de om Overlærere og Adjunkter fastsatte Regler til Anvendelse ved Kunstlærernes Afgang; Medd. 1879—88 p. 10. Om de inspicerende Lærere, der have Bolig og Kost m. m. paa Akademiet, henvises til p. 34.

Friboliger i Sorø.

Efter de nuværende faktiske Forhold ved Sorø Akademi haves ingen Embedsbolig til Raadighed for nogen af Adjunkterne, bortset fra Inspektorboligerne i Akademiets Bygninger, af hvilke een er indrettet som Bolig for en gift. Med Hensyn til de Friboliger, der ere forbeholdte Akademiets 4 Overlærere, er Optionsretten ordnet efter Anciennetetsprincippet ved det under 7. Mai 1880 fastsatte Regulativ, som tillige bestemmer, at den Overlærer, der ikke vil optere en ledig Bolig til eget Brug, ikke har Ret til at udleje den; jf. nærmere Regulativet. Huslejegodtgørelsen beregnes fra 1. Okt. og 1. April hvert Aar; Skr. 27. Sept. 1862, Medd. p. 76.

Almindelige Regler
om Friboliger.

I Tilfælde, hvor det har vist sig nødvendigt at inddrage Rektorboligen til Skolebrug, er der selvfølgelig givet Rektoren en efter Forholdene afpasset Huslejegodtgørelse (ved Metropolitanskolen siden 1883 1500 Kr., ved Aalborg Skole fra 1884—89

1000 Kr. aarlig). Paa tilsvarende Maade forholdes ved Afstaaelsen af enkelte Rum eller Ombytningen af saadanne mellem Rektorboligen og Skolen; Skr. 29. Aug. 1883 til Odense Sk., 19. April s. A. til Aarhus Sk.

Skolernes Embedsboliger — ogsaa ved Sorø Akademi — ere i Henseende til Brugernes Vedligeholdelsespligt, Betaling af Skatter osv., i det hele indordnede under de almindelige Regler om Embedsboliger. Omtalen af disse har sin naturligste Plads under de senere Bemærkninger om Skolernes økonomiske Forhold, specielt § 57 om Bygningsforholdene.

Til 5. Ved Loven af 1855 § 1 d var der tillagt Overlærerne og Adjunkterne en nærmere bestemt Andel i Indtægten af Skolepenge, for saa vidt Discipeltallet oversteg 100. Under Hensyn til den i 1865 stedfundne Forhøjelse af Skolekontingentet ophævedes disse Regler ved foreløbig Lov af 5. Mai 1865 fra 1. April s. A. at regne. De Lærere, der hidtil havde oppebaaret saadan Indtægt, erholdt en aarlig Godtgørelse for Indtægtstabet ved et personligt Lønningstillæg, som efter en Gennemsnitsberegning af den aarlige Indtægt er fastsat til et een Gang for alle bestemt Beløb, men bortfalder ved Forflytning til en anden Skole eller Forfremmelse til Rektor; jf. nærmere den foreløbige Lov og de supplerende Bestemmelser i Lov 16. Februar 1866 (Medd. 1857—78, H. 3, p. 141—145). Det er nu kun et forholdsvis ringe Antal Lærere, som oppebære dette Tillæg.

Erstatning for Andel i Skolepenge.

De her under 1—5 omtalte Dele af Lærernes Pengelønning udbetales under eet maanedsvis forud, regnet fra den efter Ansættelsen følgende Maaned, efter de almindelige Regler i Lov af 30. Juni 1850 om Anvisning af Gager m. m.; Cirk. 23. Juli 1850. Efter samme Lovs § 5 tilstaas der ofte Forskud paa indtil en Fjerdedel af Aarslønningen. Forskuddet afdrages ved Indeholdelse i Lønningen, senest inden 2 Aars Forløb, og et nyt kan ikke bevilges, før et Aar efter at det ældre er afbetalt. Naar Lønningen overstiger 2000 Kr., kan i Almindelighed intet Forskud tilstaas. I begge Henseender er Loven i Praksis bleven fortolket saaledes, at ikke blot den ved Lov 28. Marts 1855 normerede Gage, men ogsaa de faste Lønningstillæg medtages i Beregningen; Skr. 3. Jan. 1880 til Viborg Sk. o. a. I Henhold til Reglen om uansøgt Forflyttelse tilstodes der under 24. Juli 1861 en Rektor Forskud paa Lønning.

Lønningsudbetaling og Lønningsforskud.

Skematiske Oversigter.

Paa Grund af Lærerlønningernes temmelig komplicerede Beskaffenhed turde det være hensigtsmæssigt her at meddele en skematisk Oversigt over de forskellige Lærerklassers faste Indtægter. I Oversigten er taget Hensyn til, at efter de faktiske Forhold kan det kun være Overlærere eller Adjunkter paa ældst Gage, der endnu oppebære Erstatning for Andel i Skolepenge, og for Sorø Akademis Vedkommende er der gaaet ud fra det almindelige Forhold, at Overlærerne og Kunstlærerne nyde Fri-bolig, Adjunkterne Godtgørelse derfor. I begge Retninger findes Afvigelser, idet ikke alle Overlærere og Kunstlærere have Bolig anvist in natura, hvilket paa den anden Side er Tilfældet med 3 inspektionshavende Adjunkter; men hvis der skulde tages Hensyn hertil, vilde det nedenstaaende Skema blive altfor kompliceret, især fordi Tillæget i Følge Lov 1870 er større eller mindre, eftersom Læreren har Huslejegodtgørelse eller Bolig.

I. De almindelige lærde Skoler og Realskolen i Rønne.

	Gage efter Lov ²⁸ / ₃ 1855	Tillæg efter Lov ²⁸ / ₃ 1870	Tillæg paa Bud- gettet	Samlet Penge- løn- ning	Særlige Indtægter
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	
Metropolitan- skolens Rektor	3600 stig. hvert 5te Aar til 4800	432	99	4131— 5331	+ Bolig (for Tiden Leje- godtgørelse 1500 Kr.).
Rektorerne i Almindelighed	3200 stig. hvert 5te Aar til 4400	432	99	3731— 4931	+ Bolig.
Rønne højere Re- alskoles Rektor	2400 stig. hvert 5te Aar til 3600	432	99	2931— 4131	+ Bolig.
Overlærerne Begyndelseslønning	2000	384	396	2780	+ eventuelt Erstatning for An- del i Skolepenge, Lov ¹⁶ / ₂ 1866.
Efter 5 Aars Tjeneste	2400	432	198	3030	+ do. do.
— 10 — —	2800	432	198	3430	+ do. do.
— 15 — —	3200	432	198	3830	+ do. do.
Adjunkterne Begyndelseslønning	1000	224	330	1554	
Efter 3 Aars Tjeneste	1200	264	396	1860	
— 6 — —	1400	296	396	2092	
— 9 — —	1600	328	396	2324	
— 12 — —	1800	360	396	2556	
— 15 — —	2000	384	396	2780	+ eventuelt Erstatning for An- del i Skolepenge, Lov ¹⁶ / ₂ 1866.

II. Sorø Akademis lærde Skole.

	Gage efter Lov 28/8 1855	Tillæg efter Lov 28/8 1870	Tillæg paa Bud- gettet	Samlet Penge- løn- ning	Særlige Indtægter
Rektor	Kr. 4000, efter 5 Aar 4600 og efter 10 Aars Tjeneste 5200	Kr. 432	Kr. 99	Kr. 4531— 5731	+ Bolig og Brændedeputat; til Korrespondance m. m. 400 Kr.
Overlærerne					
Begyndelseslønning	2000	384	396	2780	+ Bolig (eller Godtgørelse der- for 500 Kr.), eventuelt tillige Er- statning for Andel i Skolepenge.
Efter 5 Aars Tjeneste	2400	432	198	3030	+ do. do.
— 10 — —	2800	432	198	3430	+ do. do.
— 15 — —	3200	432	198	3830	+ do. do.
Adjunkterne					
Begyndelseslønning	1000	264	330	1594	+ Huslejegodtgørelse 200 Kr. (eller Bolig).
Efter 3 Aars Tjeneste	1200	296	396	1892	+ do. do.
— 6 — —	1400	328	396	2124	+ do. do.
— 9 — —	1600	360	396	2356	+ do. do.
— 12 — —	1800	384	396	2580	+ do. do.
— 15 — —	2000	408	396	2804	+ do. do., eventuelt tillige Er- statning for Andel i Skolepenge.
Kunslærerne					
Begyndelseslønning	1000	224	330	1554	+ Bolig (eller Godtgørelse derfor 300 Kr.), eventuelt Brændedeputat.
Efter 5 Aars Tjeneste	1200	264	396	1860	+ do. do.
— 10 — —	1400	296	396	2092	+ do. do.
— 15 — —	1600	328	396	2324	+ do. do.
— 20 — —	1800	360	396	2556	+ do. do.

Naar en Lærer paa Grund af Befordring til et Embede Lønningens Ophør. udenfor Skolevæsenet opgiver sin Stilling ved Skolen uden umiddelbart at overtage sin nye Stilling, saaledes at han efter sin Udnævnelse vedbliver at besørge Undervisning eller Eksamination, kan der for denne midlertidige Virksomhed efter Cirk. 30. Juni 1849 ikke tilstaas ham fortsat Lønning, men kun Ekstratime betaling (Skr. 7. Juli 1870 til Nykjøbing Sk.), eller et nærmere bestemt Honorar; Skr. 1. og 16. Juli 1869 til Sorø Sk.

Aarlige Ekstratimer.

Til 6. Honoraret for Ekstratimer udgør en ikke uvæsentlig Del af Lærernes Indtægter, for saa vidt som det ved alle Skoler — med Undtagelse af Metropolitanskolen — ved Fastsættelsen af den aarlige Lektionstabel i større eller mindre Omfang er nødvendigt at paalægge enkelte Lærere Ekstratimer. Det er foran berørt, at dette Honorar altid maa betragtes som en mere eller mindre tilfældig Biindtægt, idet ingen Lærer har Ret til at fordre sig Ekstratimer tillagte hvert Aar.

I Følge Cirk. 25. Jan. 1850 og Skr. 28. Marts 1856 til Sorø Sk. udbetales Honoraret for de aarligt fastsatte Ekstratimer med et vist maanedligt Beløb, beregnet efter Antallet af de ugentlige Timer og uden Hensyn til Ferierne eller tilfældigt Forfald. Honoraret udbetales altsaa efter lignende Regler som de faste Pangelønninger og i Forbindelse med disse for hver Maaned, dog ikke forud, men efter Beregningen for den forudgaaende Maaned. Betalingen er efter den ved Finansloven for 1882—83 opnaaede Bevilling fastsat til 4 Kr. maanedlig for hver ugentlig Time. Dog bortfalder Betalingen for Ekstratimer, naar Læreren i saa lang Tid har Forfald, at Vikarieringen for ham medfører Udgift for Skolen; Cirk. 1850, jf. Skr. 5. Marts 1879 til Nykjøbing Sk. Fra denne Regel dispenseres dog efter Omstændighederne; Skr. 28. Okt. 1890 til Viborg Sk. m. fl. For saa vidt der ved Overgangen til et nyt Skoleaar sker Forandring i Antallet af en Lærers Ekstratimer, kommer Reglen i Cirk. 8. Juli 1872 til Anvendelse, hvorefter Honoraret i August Maaned beregnes med Halvdelen, henholdsvis for det udløbende og det paafølgende Skoleaars Vedkommende. Hvis der i Skoleaarets Løb sker en lignende Forandring, enten ved Forandring af Lektionstabellen eller ved enkelte Timers Bortfalden paa anden Maade, ophører Udbetalingen af Honorar for de paagældende Timer efter Maanedens Slutning; jf. nærmere Cirk. 17. Juni 1868, hvor det paa den anden Side udtales, at den Standsning i Undervisningen, som for Dimittendernes Skyld kan finde Sted henimod Eksamenstiden, ikke har nogen Indflydelse paa Honoraret for Ekstratimer.

Tilfældige Ekstratimer.

Naar Ekstratimer af særlige Grunde i Løbet af Skoleaaret paalægges en Lærer, altsaa paa Grund af Medlærernes Forfald eller Permission eller ved Vakance, kunne de ovenfor angivne Regler kun undtagelsesvis anvendes. Naar Ekstratimerne ere foranledigede ved en Lærers Forfald eller ved en Vakance, ere de øvrige Lærere, som foran omtalt, pligtige at besørge de nødvendige Ekstratimer uden Honorar, nemlig som en integrerende Del af Skoleembedet. Det er imidlertid og navnlig i den nyere

Praksis blevet almindeligt at bevilge Betaling for Ekstratimerne i alle Tilfælde af længere Forfald eller Vakance, efter Ministeriets Skøn over Forholdene. Ministeriet har dog ogsaa i senere Tid enkelte Gange nægtet Udbetaling af Godtgørelse for Ekstratimer under ganske kortvarige Forfald (f. Eks. Skr. 30. Mai 1885 til Odense Sk., 29. Juli 1887 til Aalborg Sk.) eller ved Bevilling af saadan Godtgørelse taget et udtrykkeligt Forbehold om, at der efter Skoleforordningens Regler ikke tilkom de paagældende noget Krav derpaa; Skr. 2. Okt. 1882 til Ribe Sk. Rektorerne kunne ingen Godtgørelse erholde for de af dem frivilligt overtagne Timer; Skr. 30. Nov. 1869 til Randers Sk.

I Tilfælde af en Lærers Permission stiller Sagen sig for saa vidt anderledes, som Skoleforordningen ikke i saa Fald paa-lægger Medlærerne en Pligt til at vikariere, og det er derfor, naar Permissionen bevilges af Ministeriet, fast Regel at tilstaa de vikarierende Lærere Godtgørelse, enten paa vedkommende Lærers eller for Skolekassens Regning, medmindre Sagen ordnes ved Aftale mellem Lærerne; jf. herved p. 49.

For midlertidigt overtagne Ekstratimer gælder den almindelige Regel i Skoleforordningens § 29 om Hjælpelærere, nemlig at Honoraret kun udbetales efter Rektorens Attest for enhver enkelt besørget Ekstratime. Det samme gælder om Udførelsen af saadanne særlige Forretninger som Tilsyn med Svømning og Skydeøvelser, Inspektion i Sangtimer for flere Klasser m. m., naar disse overtages af Skolens faste Lærere, jf. dog p. 69. Betalingen for hver Ekstratime er nu altid 1 Kr. Det er foran omtalt (p. 47), at samme Betaling ydes for Lærernes Tilsyn med Disciple under Straf af Oversidden og ved anden særlig Lejlighed; dog er det gjort til Regel (Skr. 24. Dec. 1887 m. fl.), at der i Anledning af den nævnte Straf ikke maa afholdes Ekstratimebetaling for mere end 2 Timer om Ugen. De almindelige Inspektionsforretninger kunne selvfølgelig ikke honoreres efter Reglerne om Ekstratimer; Skr. 26. Mai 1886 til Aarhus Sk.

Maanedlig Udbetaling af Honoraret efter de for de aarlige Ekstratimer gældende Regler kan i de her omhandlede Tilfælde kun finde Sted, naar de midlertidige Ekstratimer paalægges for en bestemt Tid, der strækker sig over een eller flere Maaneder; eksempelvis Skr. 21. Jan. 1891 til Metropolitansk., i modsat Retning Skr. 24. Okt. 1890 til Viborg Sk. Naar Medlærernes Vikariat i saadanne Tilfælde kommer til at vare indtil Undervisningens Ophør ved Sommerferien, er det den almindelige Regel ikke at beregne Honoraret længere end til Midten af Juli Maaned, selv om

Vikariatet maatte have udstrakt sig over hele Skoleaaret; Skr. 15. April 1880 til Aalborg Sk., jf. især Skr. 14. Aug. 1890 til Sorø Sk., hvor Ministeriet bestemt har sondret mellem de ved Timeplanen fastsatte aarlige Ekstratimer og de paa tilfældigt Vikariat begrundede.

En mulig fejlagtig Beregning af Timeantallet og det hertil hørende Vederlag bør selvfølgelig berigtiges, naar Fejlen opdages; dog blev der ved Skr. 3. Sept. 1874 til Metropolitansk. eftergivet Tilbagebetaling til Skolekassen af et Beløb (70 Kr.), som en Lærer havde oppebaaret for meget i Timebetaling i Skoleaaret 1871—72.

7. Om de til Inspektør og Bibliotekarhvervet knyttede Lønninger kan i eet og alt henvises til §§ 9 og 11.

Pensionsberegning.

Om Pensionen for de fast ansatte Lærere og deres Enker gælde Reglerne i den almindelige Pensionslov af 5. Januar 1851. Da Pensionen udredes af særlige under Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet henhørende Fonds, fastsættes den af samme Ministerium, under Forbehold af mulige Indsigelser fra Statsrevisionen. Den kan anvises til Udbetaling ved enhver af de lærde Skolers Kasser eller ved Universitetskvæsturen.

Den Tjenestetid, som kommer i Betragtning ved Beregningen af Pensionen, regnes kun fra vedkommendes Udnævnelse til pensionsberettiget Embedsmand. Konstitution i Adjunktstillingen kan altsaa ikke medregnes, saaledes som ved Lønningsoprykningen.

De Lønningsdele, hvoraf der beregnes Pension, ere de under 1, 3, 4 og 5 nævnte, altsaa den egentlige Lønning, Husleje-godtgørelse, Erstatning for tidligere Andel i Skolepenge og det paa Budgettet opførte Tillæg (Cirk. 16. Juni 1866 og 2. Mai 1887), samt Embedsboliger og andre Emolumenter in natura, der ere tillagte vedkommende som Lønningsdel. Af det ved Lov 26. Marts 1870 nærmere bestemte Lønningstillæg beregnes derimod ikke Pension (Lov 19. Febr. 1861 § 6, Lov 26. Marts 1870 § 9), lige saa lidt som af de under 6 og 7 nævnte Honorarer.

Fastsættelsen af de naturale Lønningsdeles Værdi er overladt til Administrationen, og det har hidtil været Praksis at ansætte Værdien af Rektorboligerne udenfor Kjøbenhavn til 1200 Kr. I denne Henseende har Ministeriet i Skr. 11. Januar 1869 til Finansministeriet som almindelig Grundsætning udtalt, at der ved den omhandlede Værdiansættelse bør tages Hensyn

til, hvad der kan antages for at staa i et rimeligt Forhold til vedkommende Embedsmands Stilling og Lønning. Med Hensyn til Sorø Akademis Embedsmænd er det i den nuværende Praksis Regel at opføre Brændedeputatet som pensionsberettiget Lønningsdel med 22 Kr. pr. Favn og at beregne Overlærernes, Kunstlærernes og Adjunkternes Friboliger — paa Akademiet eller udenfor dette — som Pengeløn med samme Beløb som den for disse Lærerklasser normerede Huslejegodtgørelse. Emolumentet af fri Forplejning for de paa Akademiet boende inspektionshavende Lærere betragtes som henhørende under det særlige Inspektionshonorar og medregnes derfor ikke i Pensionen. Angaaende den i Sorø ansatte Musiklærers Ret til at beregne Pension af den ham i Egenskab af Organist ved Kirken tillagte Fribolig henvises til Skr. 20. Nov. 1884, Medd. p. 75.

Alle Spørgsmaal om Rigtigheden af den administrative Pensionsberegning, især med Hensyn til Værdiansættelsen af de enkelte Lønningsdele og disses Henførelse under den pensionsberettigede Indtægt, kunne af de vedkommende Lærere eller deres Enker indbringes for Domstolene.

Lærernes Pligt til Enkeforsørgelse med deraf følgende Indeholdelse i Lønningen af de til Livsforsikrings- og Forsørgelsesanstalten skyldige Præmier er bestemt ved Loven om Overlevelsesrenter af 5. Jan. 1851 og Loven om den nævnte Anstalt af 18. Juni 1870. Ligesom andre Embedsmænd skulle Lærerne sikre deres Enker en Overlevelsesrente af samme Størrelse som $\frac{1}{5}$ af deres pensionsberettigede Indtægter. I dette Øjemed tilstilles der Lærerne et til Angivelse af disse Indtægter autoriseret Skema, dels ved enhver fast Ansættelse, dels ved de senere Lønningsoprykninger. Om disse faar enhver Skole før hvert Finansaars Begyndelse fornøden Underretning i Forbindelse med, at der oversendes saa mange Skemaer, som der i Finansaarets Løb vil blive Brug for. Ved enhver Lønningsoprykning har Rektoren at drage Omsorg for, at Skemaet i udfyldt Stand uopholdelig tilbagesendes til Ministeriet, der efter at have forvisset sig om dets Rigtighed oversender det til Finansministeriet, som derefter ved Brevveksling med vedkommende Lærer foretager det videre fornødne. Overfor Forsømmelser i denne Henseende kan Ministeriet, ligesom ved andre Forsømmelser i Embedsforhold, sætte en bestemt Frist med en daglig Mulkt for Oversiddelse af denne; saaledes blev ved Skr. 23. Mai 1859 til Viborg Sk. fastsat en Mulkt af 2 Kr. daglig for en Adjunkts Forsømmelse med Udfyldning af Skemaet. Om de øvrige fra Mi-

Enkeforsørgelses-
pligt.

nisteriets Side trufne Bestemmelser med Hensyn til Forretningsgangen i disse Sager (Cirk. 23. Juli 1850, 29. Dec. 1852, 13. Okt. 1859, 29. Juni 1867, 3. Juni 1868 og 30. Juni 1871), henvises til Medd. 1849—56 p. 456—57, 1857—78, 3. H., p. 145—146. Ved Udfyldelsen af de brugelige Skemaer er det af særlig Vigtighed, at det i Henhold til Lov 26. Marts 1870 udbetalte Tillæg ikke medtages.

Ligesom andre Embedsmænd have Statsskolernes Lærere Adgang til efter Ministeriets Anbefaling at erholde Laan af Livsforsikringsanstalten mod Indeholdelse i deres Lønning. Nyt Laan anbefales som Regel ikke, førend et ældre Laan er afviklet; herfra er dog sket flere Undtagelser, Skr. 12. Dec. 1881 til Aalborg Sk., idet et nyt Laan bevilgedes mod Likvidation i Restgælden.

§ 15.

Lærere uden fast Ansættelse.

Allerede i Skoleforordningen af 1809 er det forudsat, at det ikke blot i ekstraordinære Tilfælde, men ogsaa til Stadighed er nødvendigt at supplere Skolernes Embedspersonale med andre Lærerkræfter til Besørgelse af en Del af Undervisningen. Det vil her være Stedet til at bemærke, at Udtrykket «fast Ansættelse» saa vel i Skoleforordningen som i den derpaa støttede administrative Sprogbrug er ensbetydende med «kongelig Udnævnelse», og at det derfor ikke i og for sig er Ansættelsens Varighed, men Formen for denne og den tilsvarende Form for Afskedigelsen, som adskiller de i nærværende § omhandlede Lærere fra Skolernes «faste Lærere».

Det er en almindelig Regel, at der ikke uden Beskikkelse af Overbestyrelsen eller i alt Fald uden dennes Bemyndigelse kan antages nogen til, paa den ene eller den anden Maade, selv i ganske enkelte Timer, at medvirke ved Skolearbejdet; jf. Fdg. 1809 §§ 29, 40. Paa den anden Side ligger det ganske i Ministeriets Haand at træffe Foranstaltning til den nødvendige Forstærkning af Skolernes Lærerkræfter, saa vidt det kan ske uden Udnævnelse af fast ansatte Lærere; særlig maa her erindres om, at det paa Skolebudgetterne opførte Beløb til

Timeundervisning er kalkulatorisk. Uagtet der paa dette Omraade næppe kan opstilles egentlig bindende Regler for Overbestyrelsens Fremgangsmaade, kan der dog efter den foreliggende Praksis sondres mellem forskellige Klasser af Lærere uden fast Ansættelse, som nedenfor blive at omtale hver for sig. Fælles for alle disse Lærere er, at de paa Grund af deres Ansættelses- eller Lønningsmaade ikke have Pensionsret, og at der lige saa lidt er Spørgsmaal om den for visse Bestillingsmænd foreskrevne Selvpensionering ved Indeholdelse i Lønningen. Efter en naturlig Inddeling falde de i følgende Klasser:

1. De konstituerede Lærere. Det er allerede gentagne Gange i det foregaaende berørt, at Stillingen som konstitueret Lærer er et nødvendigt Gennemgangsled til de faste Lærerembeder, og at Konstitutionens væsentligste Betydning bestaar deri, at den paagældende faar samme Lønning som Adjunkt paa yngst Gage — af Kontoen for Embedslønninger — samt den dermed følgende Anciennitet med Hensyn til Lønningsoprykning. Ved Sorø Akademi har en konstitueret Lærer samme Ret til Bolig eller Huslejegodtgørelse som Adjunkterne. De konstituerede Lærere kunne faa Forskud paa Lønning.

Konstituerede
Lærere.

Disse Lærere ere i det hele taget, baade hvad Pligter og Rettigheder angaar, underkastede de samme Regler som de fast ansatte Lærere, hvilket allerede paa flere Punkter udtrykkeligt er omtalt. Forskellen bestaar i, at de konstituerede Lærere ikke have Pensionsret eller Adgang til Alderstillæg, og at deres Konstitution kan tilbagekaldes af Ministeriet, hvorved Ansættelsen i Skolens Tjeneste helt bortfalder. Det Varsel før Afskedigelsen, som tilkommer Timelærerne, kan ikke fordres af en konstitueret Lærer; Skr. 11. Juni 1889.

2. Timelærere. Den almindelige Skoleforordnings § 29 bestemmer, at for Undervisningen i enkelte Fag, som ikke kunne bestrides af Skolens faste Lærere, antager Overbestyrelsen Hjælpe-lærere for Timebetaling, hvilken Betaling gives dem af Skolekassen ved hver Maanedes Udgang, imod en af Skolens første Lærer udstedt Attest om de Timer, i hvilke de have undervist, og for hvilke der altsaa tilkommer dem Betaling. Denne Regel om Lønningen har givet Anledning til, at Betegnelsen «Time-lærer» efterhaanden har afløst Forordningens Udtryk «Hjælpe-lærer», men er nu bleven indskrænket til at gælde for rent midlertidigt overtagne Timer (jf. p. 60—61 og det følgende),

Lærere med Løn-
ning af Time-
betalingskontoen.

medens de saakaldte «Timelærere» derimod ere blevne en integrerende Del af det samlede Lærerspersonale og lønnes efter andre Regler.

Allerede selve Fdg. 1809 § 41 giver de Lærere, der ellers skulde lønnes med Timebetaling, Adgang til at erholde maanedlig Betaling i Forhold til det dem anviste Timeantal, uden Atkortning for Ferier og for lovlige Forfaldstilfælde, under Betingelse af, at de ved deres Antagelse forpligte sig til at overtage vikarierende Tjeneste under de faste Læreres Forfald. Denne Lønningsmaade er yderligere bleven godkendt ved det tidligere citerede Cirk. 25. Jan. 1850, i hvilket Ministeriet dog tillige udtrykkeligt udtalte sig imod at bevilge et bestemt aarligt Honorar for Timelærere udenfor Skolernes faste Personale, med mindre særdeles Omstændigheder maatte opfordre dertil.

I Cirk. 21. Aug. 1855 tilkendegav Ministeriet det som sin Hensigt at stræbe for, at Undervisningen i Videnskabsfagene overalt kunde blive besørget af faste Lærere, og det betegnedes her som en Afvigelse fra Reglerne, at denne Undervisning besørgedes af Timelærere.

Timelærere med fast
Honorar.

I de senere Aars Praksis har Forholdet baade i den ene og den anden Retning forandret sig. Det var tidligere en fast Regel, jf. særlig det i Medd. for 1849—56, p. 346—47 citerede Cirkulære af 26. Marts 1852, at Lærerne straks ved deres Ansættelse konstitueredes som Adjunkter, og at de efter eet Aars Konstitution kunde opnaa fast Ansættelse; hvorimod man siden 1874, som foran nærmere omtalt, i Praksis har gjort den nu kongelige Udnævnelse betinget af en 3aars Prøvetid i Skolevæsenets Tjeneste. Da de senere stillede Forslag om Forhøjelse af Skolevæsenets Lønningskonto til Ansættelse af flere Lærere efter Skolernes voksende Fornødenhed bleve afslaaede, har det (i de sidste 12 Aar) vist sig nødvendigt at ordne Sagen saaledes, at nye Lærere ikke straks erholde Konstitution, men foreløbig ansættes som Timelærere med Lønning af den kalkulatoriske Konto for Timebetaling. De herfra afvigende Forhold ved Sorø Akademi, hvor den egentlige Timelærerklasser mangler, ere berørte foran p. 38.

Timelærernes Stilling.

De nuværende Timelærere i Videnskabsfagene indtage altsaa en lignende Stilling som de konstituerede Adjunkter. Efter en fast Praksis ansættes de nu regelmæssigt med Forpligtelse til at undervise 24 Timer om Ugen, samt med et fast aarligt Honorar, der er fastsat i nærmeste Tilslutning til Lønningen for Adjunkter af yngste Klasse, nemlig til 1200 Kr,

foruden Lønningstillæg af 330 Kr. (Cirk. 2. Mai 1887), ialt 1530 Kr. eller 24 Kr. mindre end de konstituerede Adjunkters Aarslønning. Disse Vilkaar for Ansættelsen og Lønningen angives altid i Opslagene om ledige Lærerpladser. Honoraret udbetales efter de sædvanlige Regler, altsaa maanedsviis, fra Begyndelsen af den Maaned, der følger efter Ansættelsen; Skr. 1. Sept. 1884 til Aarhus Sk. Timelærerne ere ogsaa i flere andre Henseender stillede paa samme Fod som konstituerede Lærere, baade hvad Rettigheder og Pligter angaar. Særlig er her at henvise til den nylig foretagne Forandring i Fundatsen for det Nissen'ske Legat af 2. Okt. 1851. Efter Fundatsens § 4 skulde Bestemmelserne om Legatets Fordeling tages i Lærerforsamlingen under Medvirkning af de konstituerede Adjunkter; ved den nævnte Forandring blev Timelærernes Ret til Deltagelse i Afstemningen og dermed deres Stilling som en Bestanddel af det samlede Lærerkollegium udtrykkelig fastslaaet; jf. Skr. 29. Sept. 1890 til vedkommende Skoler. Det følger af Fdg. 1809 § 41, at Timelærerne paa Grund af deres Lønningsmaade maa vikariere i Forfaldstilfælde. Om Adgangen til fri Undervisning for deres Sønner henvises til § 49 in fine.

Paa den anden Side medfører det dog visse Konsekvenser, at Timelærernes Stilling er af en mere kontraktmæssig Natur end de andre Læreres.

I Følge Fdg. 1809 § 31 kan deres Tjeneste fra den ene eller den anden Side kun opsiges med 3 Maaneders Varsel; Skr. 3. Sept. 1874 til Viborg Sk., 9. Juli 1883. I et Tilfælde, hvor Afskedigelse gaves og modtoges uden saadan Opsigelse, tilstod Ministeriet vedkommende Lærer Godtgørelse for Flytningsudgifterne; Skr. 27. Dec. 1881 til Odense Sk. Da der saavel ved Opslaget som ved Ansættelsen kun paalægges Timelæreren det normale ugentlige Timeantal, kan der ikke imod hans eget Ønske overdrages ham faste aarlige Ekstratimer. At Timelærerne maa medvirke ved Eksamens Afholdelse i deres Fag, uagtet intet udtrykkeligt Paalæg derom gives dem ved Ansættelsen, følger med Nødvendighed af deres Stilling. Endnu er at bemærke, at det i Fdg. 1809 § 23 givne Forbud mod Overtagelsen af Forretninger, som ikke vedkomme Skolen, efter sin Ordlyd ikke gælder for disse Lærere. Det er antaget af Ministeriet, at der ikke kan gives Timelærere Forskud paa Lønning; Skr. 29. Juli 1887 til Aalborg Sk.

De sædvanlige Opslag om Timelærerpladser udstedes altid af Ministeriet med en efter de nærmere Omstændigheder fastsat Frist;

over de modtagne Ansøgninger indhentes sædvanligt vedkommende Rektors Betænkning. Der er intet til Hinder for, at en Timelærer kan forflyttes til en anden Skole uden derved at tabe noget i sin Adgang til Konstitution og fast Ansættelse. Paa den anden Side er det en Selvfølge, at der ikke forud kan gives noget udtrykkeligt Tilsagn om fast Ansættelse; Skr. 17. Febr. 1880 til Aarhus Sk.

Ved given Lejlighed har Ministeriet vægret sig ved at ansætte en Timelærer med et ringere Antal Timer end det normale; Skr. 27. Juni 1884 til Nykjøbing Sk., hvorved der i Stedet for antoges en Lærer ved Skolens private Forberedelsesklasser til at overtage 16 ugentlige Timer med 800 Kr. aarligt Honorar, men uden formel Ansættelse.

Lærere i Gymnastik,
Sang, Skrivning og
Tegning.

3. Lærere i særligt stillede Fag. Undervisningen i Gymnastik, Sang, Skrivning og Tegning har altid indtaget en særlig Plads i Skolerne, i Modsætning til de øvrige saakaldte «videnskabelige» Skolefag. Det ligger i Beskaffenheden af de nævnte Fag, at Undervisningen i dem i Almindelighed ikke kan paalægges Skolernes faste Lærere, men derimod egner sig til at betros andre ved særlig Uddannelse og Livsstilling kvalificerede Mænd, for hvem denne Undervisning som oftest mere eller mindre kan være en Bibeskæftigelse. Ved Sorø Akademi er, som foran omtalt, til dette Øjemed ansat tre Kunstlærere med kongelig Udnævnelse; ved de andre Skoler besørger disse Grene af Undervisningen undertiden af det sædvanlige Lærerpersonele, Gymnastikundervisningen dog altid af særlige Lærere. Ved Frederiksborg Skole er tillige en særlig Lærer i Sløjd ansat.

Gymnastiklæreren, der tillige i Reglen leder Svømme- og Skydeøvelserne, har overalt — ogsaa ved Skolen i Sorø — en eller flere Assisterter til sin Bistand.

De her omhandlede Lærere ere i det hele, bortset fra Lønningsmaaden, stillede under lignende Vilkaar som egentlige Hjælpe lærere. Ledige Pladser opslaas som oftest af Ministeriet, men det er dog jevnlig blevet overladt til vedkommende Rektor enten selv at opslaa Pladsen eller uden Bekendtgørelse at gøre Indstilling om Valget mellem de ham bekendte kvalificerede Personer; Skr. 28. Febr. og 4. Sept. 1884 til Viborg Sk. Bestemte Former for Ansættelsen ere overhovedet ikke fastslaaede, idet de paagældende Timer ogsaa uden egentlig Ansættelse kunne overdrages ved Fastsættelsen af den aarlige Lektionstabel. Ved Sorø Akademi er der gentagne Gange paa

særlig Maade antaget en af Hærens Underbefalingsmænd til midlertidig Tjeneste som Gymnastikassistent, Skr. 8. Dec. 1888 etc., og en af Gymnastikassistenterne er her tillige Oppasser ved Opdragelsesanstalten; Skr. 8. Marts 1881.

Saa vel Gymnastiklærerne med deres Assisterter som Lærerne i Sang og Skrivning m. m. lønnes i Almindelighed efter de for aarlige Ekstratimer gældende Regler, altsaa med et maanedligt Beløb af 4 Kr. for hver ugentlig Time, uden Hensyn til Ferier eller Forfald. Denne Lønningsmaade er hjemlet ved Slutningsbestemmelsen i Cirk. 25. Jan. 1850, og er i Henshold hertil regelmæssig bleven anvendt ogsaa paa Gymnastikassistenterne; jf. herved Skr. 24. Juni 1890 til Viborg Sk. Ofte er dog Honoraret fastsat som et aarligt Beløb for hver ugentlig Time eller som et afrundet aarligt Beløb; i begge Tilfælde kan det forhøjes noget ud over, hvad det efter Reglen for sædvanlig Ekstratimebetaling vilde udgøre; Skr. 2. Sept. 1884 til Aarhus Sk., 1. Juni 1889 til Aalborg Sk. m. fl. I denne Forbindelse kan endvidere anføres Skr. 30. April 1887 til Horsens Sk., hvorved det i Anledning af et Dødsfald tillodes at udbetale det fulde Honorar for den løbende Maaned til Boet, samt Skr. 8. Jan. 1883 til samme Skole og 26. Sept. 1887 til Randers Sk. om Udbetaling af Honorar til Vikarer af Skolekassen under tvungent Forfald, i sidste Tilfælde paa Grund af smitsom Sygdom i Lærerens Hjem. Det følger ligefrem af Sagens Natur, at Reglen om det tvungne Vikariat efter Forholdenes Beskaffenhed ikke kan anvendes paa Lærerne i de her omtalte specielle Fag, og en særlig Forpligtelse til at stille Vikarer for sig kan i Følge de sidstnævnte og flere andre Skrivelser ikke paalægges dem.

De af tilfældige Forhold mere eller mindre afhængige Forretninger, f. Eks. Tilsynet med Svømme- og Skydeøvelser, lønnes sædvanlig med egentlig Timebetaling efter Rektorens Attest, efter Omstændighederne dog med et forud bestemt afrundet Beløb.

De her nævnte Lærere have ingen Andel i noget af de for andre Lærere normerede Lønningstillæg, navnlig ikke Finanslovstillæget. Der kan heller ikke efter de gældende Regler tilstaas dem Dyrtidstillæg (Cirk. 8. Juli 1882). Dette er kun som en eksceptionel og ganske foreløbig Foranstaltning blevet udbetalt til en Gymnastiklærer ved Nykjøbing Sk.; Skr. 9. Sept. 1882, hvorved tillige et Andragende om fast Ansættelse med Pensionsret afsloges.

I Henseende til Afskedigelse ere de specielle Faglærere lige-stillede med de egentlige Timelærere, for saa vidt som de kun kunne

opsiges med 3 Maaneders Varsel; Skr. 29. Dec. 1885 til Ribe Sk. De kunne efter Omstændighederne, ligesom Pedellerne, erholde Understøttelse efter deres Afskedigelse, saa vel som for deres efterladte Enker og Børn, i Analogi med Pensionslovens Regler; Skr. 17. April 1885 til Nykjøbing Sk. Skønt de i øvrigt ikke kunne betragtes somigestillede med de til det egentlige Lærerkollegium henhørende Lærere, er der dog ofte tilstaaet dem særlige Begunstigelser med Hensyn til deres Sønners Optagelse som Gratister i vedkommende Skole; jf. herom § 49.

Midlertidige Lærere.

4. Midlertidige Lærere. I nærværende Paragraf er udviklet, hvorledes der ved Siden af Skolernes Embedsmænd findes et staaende Personale, dels af Lærere, der ere under Oprykning til kongelig Udnævnelse, dels af specielle Faglærere med vedvarende ministeriel Ansættelse. De forskellige Læreres Adgang til at paatage sig Ekstratimer kan selvfølgelig ikke udelukke, at tilfældige eller forbigaaende Forhold kunne gøre det nødvendigt at søge Bistand hos midlertidigt antagne Lærere. Paa dette Punkt fremtræder tydeligst Overbestyrelsens frie Raadighed med Hensyn til de Midler og Veje, hvorved Skolernes Trang til saadan Assistance kan afhjælpes.

Mænd udenfor
Lærerstanden.

Fdg. 1809 § 30 udtaler, at hvis der paa noget Sted, hvor en lærd Skole er anlagt, findes nogen af fortrinlige Sprog- eller andre Kundskaber bekendt Mand, som, endskønt han, formedelst Embeds- eller anden Stilling, ellers ikke afgiver sig med Ungdomsundervisning, dog maatte have Tid og Lyst til at overtage Læretimer i en saadan Skole, vil Kongen, efter Indstilling fra Direktionen, bestemme det Honorarium, som ham derfor bør tillægges. Den Anvisning, som herved er given til at søge Medhjælp for Skolerne hos Mænd, der helt staa udenfor Lærervirksomheden, benyttes blandt andet jevnlig for Religionsundervisningens Skyld. Ved flere Skoler er denne Undervisning ved Aftale bleven overdraget, navnlig for de øverste Klassers Vedkommende, til en paa Stedet eller i Nærheden bosat gejstlig Embedsmand, undertiden mod et Honorar af 1½ eller 2 Kr. pr Time. At indhente kongelig Approbation paa en saadan Overenskomst er ikke mere Brug. Ogsaa i andre Fag tillægges der undertiden Mænd udenfor Lærerpersonalet et større eller mindre Antal Timer ved den aarlige Timeplan.

Egentlige Vikarer.

Beskikkelsen af Vikarer for Lærere er omtalt p. 49—50, hvor det tillige er bemærket, at de af Skolekassen lønnede Vi-

karer oppebære samme Honorar som de faste Timelærere, med Undtagelse af Finanslovstillæget. Naar Vikariatet ophører ved Sommerferien Begyndelse, udbetales Honoraret kun for Halvdelen af Juli; Skr. 8. Juli 1887 til Rønne Sk., 12. Juli 1890 til Horsens Sk. I det sidstnævnte Tilfælde, hvor Vikaren umiddelbart gik over i en Timelærerplads, blev dog samtidig hans Lønning som saadan ekstraordinært beregnet fra den 1ste August.

Vikarpladser blive kun opslaaede som ledige, naar den paa-gældende lønnes af det offentlige, og i disse Tilfælde kun, naar det findes ønskeligt at kunne træffe Valget mellem flere Ansøgere. Naar en Vikar, saaledes som i det ovennævnte, ikke sjældent indtræffende Tilfælde, ved Udløbet af sin Funktionstid ansættes i en ledig Timelærerplads eller konstitueres som Adjunkt (Skr. 26. Okt. 1881 til Odense Sk.), bortfalder den sædvanlige Bekendtgørelse om Lærerpladsen. Vikarer med fuldstændig Lærergerning ansættes næppe uden i Tilfælde af mere langvarigt Forfald (mindst for nogle Maaneder), og kun hvor Forholdene ikke tillade at overdrage Medlærerne Besørgelsen af de ledige Timer. Naar et mindre Antal Timer for kortere eller længere Tid blive ledige, uden at de kunne overtages af de øvrige Lærere, og uden at Sagen giver Anledning til Oprettelsen af en ny Lærerpost, bliver der Spørgsmaal om Antagelsen af de i egentligste Forstand midlertidige Lærere.

Det er navnlig ved Metropolitanskolen, hvor det til enhver Tid er forholdsvis let at faa Assistance af øvede Privatlærere, at man i større Udstrækning har antaget saadanne Lærere, nemlig til Besørgelsen af de i visse Fag overskydende aarlige Timer, som andre Steder paalægges de faste Lærere i Form af Ekstratimer; jf. herved det p. 68 bemærkede om et lignende Forhold ved Nykjøbing Skole. De særegne Forhold i Hovedstaden have ogsaa af og til medført, baade at en Deling af de faste eller midlertidige Læreres Virksomhed er bleven tilladt og at der i Tilfælde af Vakance og Forfald — dog kun undtagelsesvis — er modtaget Assistance af Mænd udenfor Skolens Personale. Som herhenhørende Afgørelser kunne nævnes Skr. 3. Juni 1889 til Metropolitanskolen, hvorved det tillodes en fast ansat Lærer for 1 Aar at afgive 12 ugentlige Timer til en Stedfortræder, imod at der i hans Gage indeholdtes maanedlig Ekstratimebetaling til denne; Skr. 27. Dec. 1890 og 2. Jan. 1891 til samme Skole angaaende en med 12 ugentlige Timer ansat midlertidig Lærer, som af Ministeriet blev konstitueret i et udenfor Skolevæsenet liggende Embede og derefter foreløbig afgav

Hjælperlærere.

Halvdelen af de nævnte Læretimer til en anden; endvidere Skr. 13. Aug. og 12. Sept. 1885, ved hvilke det bevilgedes, at den maanedlig fastsatte Timebetaling maatte udbetales for hele Juli Maaned, endskønt de paagældende Hjælpelæreres Funktioner ophørte i Midten af Maaneden. I Analogi af det om Fdg. 1809 § 30 bemærkede kan Honoraret ogsaa ved kortvarige Engagementer af den heromhandlede Art ansættes højere end den sædvanlige Betaling af 1 Krone pr. Time; Skr. 24. April 1885 og 21. Jan. 1891 til Metropolitansk., ved hvilken sidste Skrivelse Honoraret bestemtes efter de i 1886—87 fulgte Regler for Stilrettelsesarbejder.

Ligesom Ministeriet, baade hvad Formen for Ansættelsen og Lønningsmaaden angaar, ved enhver Lejlighed træffer sin Bestemmelse efter de individuelle Forhold, har det ogsaa ved given Lejlighed bemyndiget vedkommende Skoles Rektor til efter eget Skøn at vælge den fornødne Assistance under Forfaldstilfælde, der ikke lode sig beregne forud; Skr. 29. Aug. og 15. Sept. 1888 til Viborg Sk.

Ministeriets Forhold til alle de her omhandlede midlertidige Lærere er i enhver Henseende et rent Kontraktsforhold, som udenfor det fastsatte Honorar ikke giver Læreren nogensomhelst Rettigheder overfor Skolen. Som allerede bemærket, kan dog en ikke altfor begrænset Deltagelse i Skolearbejdet som Vikar eller aarligt antagen Hjælpelærer komme i Betragtning ved Oprykningen til fast Ansættelse. Ingen af disse Lærere kunne erholde Udbetaling af Finanslovstillæget; Skr. 2. Mai 1887 til Horsens Sk.

Paa Forslaget til Skolernes aarlige Lektionstabel skal specielt anføres, hvilke Beløb der, udenfor Lønningerne til faste Lærere og egentlige Timelærere, blive at udrede af Kontoen for Timeundervisning, nemlig dels den egentlige Ekstratimebetaling for hele Aaret, dels de aarlige Honorarer til Sang- og Gymnastiklærere, og i øvrigt de andre ved Aarsplanen fastsatte Honorarer til de under Nr. 4 omhandlede Hjælpelærere.

IV.

Undervisningen.

§ 16.

Indledende Bemærkninger.

Nærværende Afsnit omfatter alle de til selve Undervisningsvirksomheden knyttede Retsregler og behandler saaledes ikke blot Indhold og Omfang af Undervisningen i de enkelte Fag, men tillige de Bestemmelser, der anordne Undervisningens hele ydre Apparat, herunder alt vedrørende Optagelsen i Skolen, Klasseinddelingen, Timeplanen, Skoletiden, Lærebøgerne, Karaktergivningen, Hjemmearbejdet og Ferierne. Af Bestemmelserne om de aarlige Eksaminer ere de for de egentlige Skoleeksaminer — Hoved- og Halvaarseksamen — med den aarlige Klasseopflytning gældende Regler medtagne her, medens de afsluttende Prøver, til hvilke der er knyttet en særlig Retsvirkning, nemlig Afgangseksamen for studerende og 4de Klasses Hovedeksamen, ligesom de herhenhørende Tillægsprøver ere behandlede i et særligt Afsnit.

De fleste af de i det følgende fremstillede Bestemmelser ere vel udelukkende givne med Skolens studerende Klasser for Øje; hvor det imidlertid mere er Undervisningens Anordning end dens Indhold, der omhandles, omfatter Bestemmelserne tillige Realklasserne. Dette gælder saaledes alle de ovenfor nævnte til Anordningen henhørende Æmner. Gælder der paa disse Omraader enkelte særlige Bestemmelser, vil det blive bemærket i Afsnittet om Realundervisningen, hvor ligeledes alt, hvad der er særligt for Indholdet af denne Undervisning, vil blive behandlet.

§ 17.

Optagelse i Skolen.

(Medd. 1849—56 pag. 19, 105—7, 70—71 (Sorø Sk.); 1857—78 pag. 223, 322 (Alderen); 261, 265, 398—410, 789 (Vakcination); 1879—81 pag. 97—98; 1882—83 pag. 145—49; 1884 pag. 85—98; 1885 pag. 148—50; 1886 pag. 11—12; 1887 pag. 7—8; 1888—89 pag. 32.

Her omtales kun den egentlige Optagelse i de enkelte Klasser, medens Bestemmelserne om Oprykning fra en Klasse til en anden ville blive behandlede i det følgende (pag. 125), uden Hensyn til, om der ved denne Oprykning gaas over fra en Studielinie til en anden. Derimod er paa dette Sted medtaget Bestemmelserne om Overgang fra en Realklasse til en studerende Klasse i samme Skole. Hvor denne finder Sted, efter at den afsluttende Realeksamen er taget, kan den paagældende ogsaa betragtes som værende uden for Skolen, og Overflytningen har derfor Karakter af en egentlig Optagelse.

Om de særlige for Optagelse paa Sorø Akademi gældende Regler henvises til de i §'s Slutning gjorte Bemærkninger.

I Almindelighed optages de nye Disciple ved Skoleaarets Begyndelse. I Skoleaarets Løb maa ingen Optagelse finde Sted, medmindre der foreligger særlige Omstændigheder, der gøre denne ønskelig for Disciplen, og da kun saaledes, at den Tid, der i Skolen maa anvendes paa ham, ikke bliver til nogen Forsinkelse for de øvrige Disciple. Beslutningen herom og Anledningen hertil indføres i Skoleprotokollen; Fdg. 1809 § 62. I Praksis vil en saadan Optagelse dog som Regel uden Vanskelighed kunne finde Sted efter Rektors Bestemmelse.

I den offentlige lærde Skole kan efter Skr. til Aarhus Sk. 29. Sept. 1881 ikke optages Kvinder. Angaaende de herom med Rektorerne førte Forhandlinger henvises til Medd. 1879—81 pag. 301—12.

Betingelser for Optagelsen.

Som almindelige Betingelser for at kunne optages i en offentlig lærd Skole maa særligt nævnes, at den paagældende skal have en vis Alder og visse Kundskaber, skal være af ufordærvede Sæder samt endelig være vaccineret.

Fordringen om ufordærvede Sæder er udtalt i Bkdtg. 13. Mai 1850 § 3. Har den paagældende tidligere gaaet i en anden lærd Skole maa det desuden godtgøres, at han ikke enten er bortvist fra denne eller paa ulovlig Maade har forladt den; l. c. og Cirk. 1. Marts 1890.

Nødvendigheden af Vakcination og Fremlæggelsen af de i

saa Henseende fornødne Attester er paabudt ved Bkdtg. 13. Mai 1850 § 3 (jf. i øvrigt det herom i § 39 bemærkede).

Alderen ved Optagelsen.

Hvad Alderen angaar, udtaler Lov 1. April 1871 § 3, at Undervisningen er beregnet paa, at et fuldstændigt Skolekursus gennemgaas i Alderen fra det fyldte 12te Aar til det fyldte 18de Aar. Optagelse i Skolens nederste Klasse kan dog ske med det fyldte 11te Aar, derimod kan ingen optages i en højere Alder, end at det fuldstændige Skolekursus kan være tilbagelagt med det fyldte 20de Aar. Lavalderen maa regnes fra Skoleaarets Begyndelse, saaledes at Aldersbetingelserne for Optagelsen i nederste Klasse ere fyldestgjorte, naar den paagældende er fyldt 11 Aar inden den 19de August (Cirk. 28. Okt. 1865), hvilken Fordring selvfølgelig ogsaa maa stilles, naar Disciplen optages midt i Skoleaaret; Skr. 23. Mai 1860 til Horsens Sk. Ved Optagelse i Skolens højere Klasser maa det i Overensstemmelse hermed iagttages, at den paagældende ikke er yngre, end at Forholdet mellem hans Alder og Klassen, han træder ind i, svarer til 11 Aar ved Indtrædelsen i 1ste Klasse, samt at den ovennævnte Maksimums-Grænse ikke er overskreden; jf. Bkdtg. 30. Nov. 1864 § 1, Cirk. 1. Marts 1890. Medens der tidligere fordredes ministeriel Tilladelse til at fravige Aldersgrænsen, er der nu ved Lov 1871 givet Skolens Rektor Bemyndigelse til at bevilge Undtagelser herfra, idet dog Ministeriet til denne Bemyndigelse har knyttet en Udtalelse af Nødvendigheden af at bruge den med Varsomhed, hvorhos samtidig Indførelsen af de nyoptagne Disciples Fødselsaar og Fødselsdag i Skolens aarlige Programmer er paabudt for Kontrollens Skyld; jf. Cirk. 9. Aug. 1871.

Der er saaledes ikke fastsat nogen absolut, ufravigelig Grænse for Optagelsesalderen. Om de givne Grænser kunne fraviges i det enkelte Tilfælde, maa bero paa Rektors Skøn over vedkommendes Modenhed og Forskellen imellem hans Alder og den fordrede Alder. Til Vejledning ved Afgørelsen af slige Spørgsmaal kan endnu tjene de af Ministeriet ved Cirk. 28. Okt. 1865 givne Oplysninger om, naar Dispensationen kunde forventes. I Følge dette Cirkulære vilde Optagelsen som Regel kun blive bevilget for Disciple, der manglede 3 Maaneder eller mindre i den fastsatte Alder, og om hvem Rektor bestemt erklærede, at de med Hensyn til Kundskaber og Færdighed fuldkommen havde tilfredsstillet ved Skolens Optagelsesprøve og i

deres aandelige og legemlige Udvikling syntes at være tilstrækkelig fremskredne. Til en Dispensation, naar den paagældende manglede mere end 3 Maaneder i Optagelsesalderen, vilde der behøves en lige saa bestemt Erklæring fra Rektor om en mere end almindelig fremskreden Udvikling og en fortrinlig Bestaaen af Optagelsesprøven uden Spor af Anstrængelse.

Som Tilfælde, hvor vedkommende Rektor har anset det for nødvendigt at indhente Ministeriets Approbation paa en Optagelse, kan nævnes Skr. 29. Aug. 1881 til Aarhus Sk. (22aarig Discipel optoges i 5te Klasse) og 16. Juli 1888 til Horsens Sk. (32aarig optoges i 3dje Realklasse).

Kundskaber og Modenhed.

Optagelse i 1ste
Klasse.

Forinden Optagelsen i 1ste Klasse maa Disciplen underkaste sig en Prøve, hvis Omfang ved Anordning 5. Aug. 1871 § 1 og de senere for Prøven i Modersmaalet og Historie ved Anordning 16. Juni 1882 § 1 og 2 givne Regler fastsættes saaledes:

I Modersmaalet: dels Oplæsning af et Stykke af en dansk Lærebog eller Forfatter i Forbindelse med Analyse, ved hvilken kræves sikkert Kendskab til det vigtigste af Grammatiken, især til Ordklasserne, Ordenes Bøjning og den enkelte Sætnings Dele, dels saavel en skriftlig, med antagelig Sikkerhed i Retskrivning og Skilletegnesnes Brug nedskreven Gengivelse af et to Gange forelæst Stykke, samt en ikke for let Diktatstil, hvilke to skriftlige Arbejder tillige bedømmes som Prøveskrift;

i Tysk: det vigtigste af Formlæren og en mundtlig Oversættelse fra Tysk til Dansk af et Stykke af et læst Pensum, der mindst maa udgøre 100 almindelige Oktavsider;

i Fransk: det vigtigste af den regelmæssige Formlære og 50 Oktavsider af en Lærebog;

i Historie: Danmarks Historie i samme Udstrækning, som opgives til 4de Klasses Hovedeksamen;

i Religion: Bibelhistorien i kort Begreb og Hovedstykkerne af Luthers lille Katekismus;

i Naturhistorie: Pattedyr og Fugle efter en kortfattet Lærebog;

i Regning: Færdighed i praktisk Regning saa vidt, at alle Regninger med hele og brudne Tal kunne udføres sikkert og bringes i Anvendelse paa simple, praktiske Opgaver som dem, der pleje at henføres under Regula de Tri.

Med Hensyn til Afholdelsen af denne Prøve har Ministeriet i Cirk. 9. Aug. 1871 fremhævet Vigtigheden af, at den sker med Omhu, og at det, der er bestemt, fordres saaledes tilegnet, at Skolen virkelig kan bygge derpaa som Kundskab, Færdighed og vunden Øvelse og som en Forberedelse, der straks gør det lettere for Skolen at sammenarbejde Disciplene og føre dem frem i Forening, da det i modsat Fald er at befrygte, at de fire første Klasser ville faa for meget at gøre. Til Angivelse af det Omfang, der i Anordningen er ment, naar der i Almindelighed hentydes til kortere eller kortfattede Lærebøger, nævner Ministeriet derhos forskellige saadanne. Om selve Anordningen af Prøven er der ikke givet nogen særlig Regel; i Praksis afholdes den ved Overhøring af Skolens Lærere uden Tilstedeværelse af nogen Censor.

Naar der til Optagelse melde sig flere end der er Plads til i Klassen og Forholdene ikke tillade en Deling, blive af de anmeldte Disciple de flinkeste og bedst begavede at foretrække uden Hensyn til Anmeldelsestiden; Skr. 8. Juli 1859 til Aarhus Sk. Om den særlige Adgang til Optagelse i nederste Klasse, der af Ministeriet kan tilstaas de til de offentlige Skoler knyttede Forberedelsesskoler, henvises til Adg. 16. Juni 1882 § 3 og det pag. 84 bemærkede.

For 2den, 3dje og 4de Klasses Vedkommende er med Hensyn til Fordringerne til Kundskaber og Modenhed kun at bemærke, at disse maa være fyldestgørende efter de Krav, som Skolen stiller til Oprykning af sine Disciple til den paagældende Klasse; Bkdtg. 13. Mai 1850 § 3. Overfor Disciple, der tidligere have frekventeret en anden offentlig lærd Skole, godtgøres Tilstedeværelsen af denne Betingelse ved et Bevis fra denne Skole for at vedkommendes Kundskaber ere fyldestgørende for Adgangen til den Klasse, i hvilken Optagelsen søges, samt at der ikke af anden Grund er nægtet ham Adgang til denne Klasse; jf. Cirk. 1. Marts 1890. I alle andre Tilfælde maa Skolen selv prøve den paagældendes Modenhed.

Optagelse i 2den.
3dje og 4de Klasse.

Med Optagelsen i 5te Klasse ophører Undervisningen i de saakaldte Afslutningsfag, og Arbejdet bliver for de to sidste Aars Vedkommende saa godt som udelukkende at anvende paa Fagene til Afgangseksamen. For den sproglig-historiske Retning er 4de Klasses Hovedeksamen desuden Afslutningen af et Trin i Undervisningen i Latin og Græsk, idet de til denne Eksamen

Optagelse i 5te
Klasse.

opgivne Pensa ikke medtages til den endelige Eksamen to Aar efter. I begge Retninger maa den, der søger Optagelse i 5te Klasse derfor føre Bevis for, at han gør Fyldest, og derhos maa han ved Optagelsen i 5te Klasse ligesom i andre Klasser for de øvrige Fags Vedkommende godtgøre, at han er i Stand til at følge Undervisningen i Klassen.

Med Hensyn til Beviset for, at de saaledes fordrede Kundskaber ere til Stede, vil der være Anledning til at skelne imellem om den paagældende er udgaaet som Discipel fra en anden lærd Skoles 4de Klasse eller ikke, ligesom der i første Tilfælde bør sondres mellem, om Overgangen er sket fra en offentlig eller fra en privat lærd Skole, og Hensyn tages til, om Overgangen er middelbar eller umiddelbar. Hvor den paagældende ikke gaar over fra en lærd Skoles 4de Klasse, kan der efter de Prøver, han i Forvejen skal have bestaaet, sondres mellem almindelig Forberedelseseksamen, hvorunder den hertil supplerede Skolelærer- eller Skolelærerindeeksamen med «Meget duelig», og den for Privatister anordnede Prøve ved 4de Klasses Hovedeksamen. Naar der ved Optagelsen i 5te Klasse ikke tilsigtes, at den paagældende derved skal erhverve nogen Ret til at indstille sig til Afgangseksamen for studerende, vil der for Skolens Vedkommende kun være at tage Hensyn til, at Disciplen ikke ved sin Deltaelse i Undervisningen hæmmer denne. Bevillinger i saa Henseende ere af Ministeriet givne til saadanne, som efter at have taget den alm. Forberedelseseksamen ønske at deltage i 5te Klasses Undervisning i den matematiske Retning; Skr. 22. Aug. 1873 til Odense Sk., 26. Okt. 1874 til Aarhus Sk., 4. Aug. 1883, 22. Juli 1887 og 1. Aug. 1888, alle til Sorø Sk.

a. Optagelse i 5te Klasse af Disciple fra andre lærde (offentlige eller private) Skolers 4de stud. Klasse.

Forinden Optagelsen maa Disciplen i alle Fald godtgøre, at han har bestaaet Prøven i de Fag, som for hans Retning ere afsluttede med de for Opflytning i 5te Klasse fordrede 15 Points; Bekendtgørelse om Karaktergivningen m. v. ved de lærde Skoler 9. Aug. 1871. Ved Spørgsmaalet om Dispensation fra denne Fordring mærkes de i § 26 om Opflytning meddelte Bevillinger for Skolens egne Disciple.

Om han derhos paany skal underkaste sig en Prøve i Fortsættelsesfagene i 5te Klasse, afhænger af, om Overgangen sker fra en offentlig lærd Skole og er umiddelbar, eller disse Betingelser ikke ere til Stede.

Ved umiddelbar Overgang fra en offentlig lærd Skoles

4de Klasse er det nemlig tilstrækkeligt, at der efter de sædvanlige Regler om Skoletestimonier præsteres Vidnesbyrd fra den Skole, som han forlader, om at han er moden til Optagelse i 5te Klasse; Adg. 5. Aug. 1871 § 7, Cirk. 1. Marts 1890, Skr. 16. April 1883 til Frederiksborg Sk. (Overflytning midt i Skoleaaret).

Er Overgangen ikke umiddelbar, men Optagelsen søges, efter at Disciplen i nogen Tid har været uden for Skolen, eller sker den fra en privat lærd Skole — uden Hensyn til, om den er umiddelbar eller ikke —, maa Disciplen efter Adg.'s § 7 underkaste sig en Prøve i Fortsættelsesfagene. Naar der ikke er hengaaet alt for lang Tid inden Optagelsen i den nye Skole, vil Dispensation fra denne Bestemmelse dog kunne ventes, hvor Overgangen sker fra en offentlig lærd Skole; Skr. 9. Juni 1883 til Sorø Sk. (efter et Aars Forløb).

Med Hensyn til Spørgsmaalet om en offentlig lærd Skole bør — efter forudgangen Prøve — optage en Discipel, som en privat lærd Skole har nægtet Optagelse, henvises til Undervisningsinspektørens Erklæring 2. Okt. 1874 (Medd. 1857—78 p. 409), hvorefter en saadan Optagelse ikke bør finde Sted.

Som Regel bør Overgangen fra en Skole til en andens 5te Klasse finde Sted ved Begyndelsen af Skoleaaret. En Overgang midt i Skoleaaret ved umiddelbar Omflytning fra en offentlig Skole til en anden vil dog uden Vanskelighed blive bevilget af Ministeriet; Skr. 16. April 1883 til Frederiksborg Sk. Her mærkes ogsaa Skr. 4. Febr. 1887 til Nykjøbing Sk., der tillod Optagelse i 5te Klasse fra midt i Skoleaaret af en Discipel, der 4 Aar forinden havde taget 4de Klasses Hovedeksamen ved en privat Skole.

b. Optagelse i 5te Klasse af andre end Disciple fra de lærde Skolers 4de stud. Klasse.

Har den paagældende bestaaet almindelig Forberedelseseksamen eller Skolelærereksamen med «Meget duelig» suppleret med en Tillægsprøve i to Sprog (Adg. 30. Aug. 1881 § 9), skal han for at kunne optages i 5te Klasse opfylde de i Bkdtg. 28. Mai 1889 § 3 angivne Betingelser for at kunne indstille sig til Afgangseksamen for studerende (p. 162), og derhos godtgøre sin Modenhed ved en Prøve i de til 4de Klasses Hovedeksamen hørende Fortsættelsesfag, i hvilke han ikke tidligere har aflagt Prøve (Dansk, Historie og Fransk for den sproglige Retning og desuden i de matematiske Fag og Naturlære for den matematiske Retning); Skr. 29. Okt. 1874 til Aalborg Sk.; Adg. 5. Aug. 1871 § 7, 5. St., Cirk. 23. Dec. 1882, Cirk. 28.

Mai 1889 § 4. Prøven i Fortsættelsesfagene foregaar efter samme Regler som den almindelige Optagelsesprøve, saaledes at det er overladt til Skolen selv at kontrollere, hvorvidt den nødvendige Modenhed til at følge Undervisningen i 5te Klasse er til Stede; Skr. 5. Dec. 1890 til Randers Sk.

For den, der har bestaaet den tidligere Realafgangs-eksamen af højere Grad eller den tilsvarende almindelige Forberedelseseksamen af højere Grad ved Universitetet, gælde tilsvarende Regler, hvorom henvises til Bkdtg. 28. Mai 1889 sidste Stykke.

Er almindelig Forberedelseseksamen taget ved samme Skole, i hvis 5te Klasse Optagelsen sker, eller ved en anden offentlig lærd Skole, vil der kunne dispenseres med Hensyn til Prøven i de af Fortsættelsesfagene, i hvilke den paagældende allerede er prøvet, navnlig naar Overgangen er umiddelbar; Skr. 27. Juli 1880 til Frederiksborg Sk., 16. Sept. 1884 til Aarhus Sk. Ved førstnævnte Skrivelse meddeltes Tilladelsen, uagtet der vilde hengaa et Aar inden Optagelsen, i hvilket den paagældende sammen med Skolens 4de stud. Klasse forberedte sig til Prøven i Latin og Græsk.

Den, der har bestaaet den for Privatister ved Bkdtg. 28. Mai 1889 anordnede Prøve i Afslutningsfagene ved 4de Klasses Hovedeksamen (p. 159), kan optages i 5te Klasse efter at have underkastet sig Prøven i de Fortsættelsesfag, i hvilke han ikke allerede er prøvet; Adg. 5. Aug. 1871 § 7, Cirk. 28. Mai 1889 § 4.

Som et særligt herhenhørende Tilfælde kan nævnes Skr. 22. Juli 1889 til Roskilde, der tillod en Udlænding, der havde frekventeret et tysk Gymnasium og der bestaaet en Prøve, som antoges at svare til 4de Klasses Hovedeksamen, at optages i 5te Klasse uden selvstændig Prøve i Afslutningsfagene.

Med Hensyn til Spørgsmaalet om Optagelse i en offentlig lærd Skoles 5te Klasse med Udsættelse af nogen af de ovennævnte Tillægsprøver bemærkes, at det ved Optagelse i Klassens matematisk-naturv. Afdeling af studerende, der have taget alm. Forberedelseseksamen, oftere er tilladt, at Prøven i Latin (skriftlig og mundtlig) udsættes et Aar; Skr. 24. Aug. 1887 til Metropolitansk., 1. Juli 1887 til Roskilde Sk., 20. Juli 1888 Metropolitansk., 27. Aug. 1888 til Roskilde og til Aarhus Sk. samt Skr. 10. Okt. 1890. Ved Skr. 26de Aug. 1884 til Roskilde Sk. blev denne Tilladelse nægtet en Discipel, der havde bestaaet alm. Forberedelseseksamen med et middelmådigt Resultat og

manglede Prøven i Fransk. — Derimod vil Tilladelse til paa samme Maade at udsætte Tillægsprøven til alm. Forberedelseseksamen i Latin og Græsk for studerende af den sproglig-hist. Retning som Regel ikke kunne forventes, medmindre den paagældende forpligter sig til at forblive to Aar i 5te Klasse, saaledes at den egentlige Optagelse i denne Klasse først finder Sted, efter at Tillægsprøven er taget; Skr. 15. Sept. 1882 til Aalborg Sk., og Skr. 31te Juli 1890 til Odense Sk., derimod Skr. 30. Juli 1890 til Ribe Sk. (særlige Omstændigheder). Ordentligvis kan der heller ikke være Tale om Udsættelse af den Tillægsprøve i de matematiske Fag og Græsk (Skr. 31te Juli og 4de Aug. 1890 henholdsvis til Odense og Ordrup Sk.), som en Privatist med 4de Klasses Eksamen i matematisk Retning skal tage forinden Optagelsen i 5te Klasses sproglige Afdeling. Optagelse i sidstnævnte Afdeling af en Discipel, der har taget Forberedelseseksamen og Tillægsprøven i matematisk Retning kan som Regel ikke ske uden at den hele Tillægsprøve i sproglig Retning tages forinden. Ved Skr. 24. Okt. 1890 til Odense Sk. blev dog en saadan Optagelse godkendt, saaledes at en Tillægsprøve i Græsk skulde tages (med g ÷) inden Begyndelsen af Skoleaarets anden Halvdel.

En egentlig Deling af Eksamen, saaledes at en Del af Tillægsprøven tages efter Optagelsen, kan der ligesaa lidt være Tale om som om Deling af selve de Eksaminer, der suppleres; Cirk. 28. Mai 1889 § 3. Det samme maa gælde med Hensyn til at tage et enkelt, uheldigt bestaaet Fag om.

Angaaende Optagelse i private lærde Skolers 5te Klasse se i øvrigt § 62.

Efter Adg. 5. Aug. 1871 § 7 kan ingen optages i 6te Klasse uden at have gennemgaaet samme Skoles 5te Klasse, fra hvilken Regel Ministeriet dog under særlige Omstændigheder kan bevilge Undtagelser. Ved Overgang fra en anden offentlig lærd Skoles 5te Klasse vil Tilladelsen uden Vanskelighed opnaas, naar den fornødne Attest for Modenhed til Opflytning præsteres og den paagældende ikke i længere Tid har været udenfor Skolen; Skr. 21. Aug. 1882 til Sorø Sk., 25. Juli 1885 til Viborg Sk. og 29. Aug. 1890 til Horsens Sk. Om samtidig Overgang fra en Studieretning til en anden jf. pag. 128. Optagelse af en Discipel fra en privat lærd Skole vil afhænge af Vidnesbyrdet fra denne Skole og Forholdene i det hele. Har den vedkommende ikke gennemgaaet en lærd Skoles 5te Klasse

Optagelse i 6te Klasse.

kan Optagelsen i alle Fald kun finde Sted saaledes, at han ved Afgangseksamen vil være at prøve i det hele Pensum i Latin og Oldnordisk; Cirk. 23. Dec. 1882, Skr. 25. Juli 1884 til Nykjøbing Sk. Angaaende Optagelse i private lærde Skolers 6te Klasse se § 62.

Optagelse paa Sorø
Akademi.

Medens den foran givne Fremstilling af Reglerne om Optagelse i den lærde Skole i det hele ogsaa omfatter Sorø Akademi, nødvendiggør Akademiets Stilling som Opdragelsesanstalt ved Siden af at være en lærd Skole enkelte særlige Bemærkninger.

Optagelse af Elever paa Opdragelsesanstalten sker efter Indstilling af Akademiets Rektor ved Afgørelse af Ministeriet, til hvem Ansøgningen stiles; Statuter for Sorø Akademi af 28. Jan. 1827 § 16. Adgangen til Opdragelsesanstalten staar efter Stat. § 18 aaben ikke alene for Børn af adelige og de lige med adelige privilegerede, men ogsaa for andre Embedsmænds og agtbare Borgeres Børn af god Opdragelse. De i Stat. § 20 nævnte «særlige Betingelser» for Optagelsen ere, for saa vidt angaar Alder og Kundskaber, ændrede ved de senere for de lærde Skoler i Almindelighed givne Regler. Naar der derimod i Statutterne af 1887 og i Reglementet af 15. Juli 1843 § 1 er lagt Vægt paa, «at de ikke have nogen betydelig Sjæls- eller Legems-svaghed», og at de «ere ved god Opdragelse anførte til hvad godt og anstændigt er», er dette et Krav, som Opdragelsesanstalten som saadan særlig maa stille. Optagelse som skolesøgende var efter Stat. § 10 forbeholdt Sønner af Forældre, der ere bosatte i Sorø By eller saa nær ved samme, at de fra deres Hjem kunne søge Skolen. Denne Begrænsning er efterhaanden bortfalden, saaledes at Rektor nu er bemyndiget til uden indhentet Samtykke fra Ministeriet at antage skolesøgende Disciple uden særligt Hensyn til Forældrenes Bopæl eller til hvem de ere i Huset hos; Skr. 3. Aug. 1860. Ved Indstillinger om Besættelse af ledige Elevpladser vil Akademiets skolesøgende Disciple have en naturlig Fortrinsret fremfor andre Ansøgere.

En fortrinlig Adgang til Optagelse som Elev paa Sorø Akademi er ved kgl. Resol. 11. Febr. 1848 tilstaaet Sønner af kgl. Embedsmænd og andre Undersaatter i Grønland saa vel som paa Færøerne, under Betingelse af, at Sønnerne ere velbegavede og under Forbehold af Ret for Anstalten til,

hvis de efter en Prøvetid af i det højeste to Aar ikke findes skikkede til Studeringer, at bortvise dem; dog skal Akademiet ikke være forpligtet til at optage paa en Gang mere end 4 deslige Elever. Samme Ret er tillagt Sønner af Forældre, der ere bosatte paa Bornholm eller paa Fæstningen Christiansø; Lov 14. April 1852 § 9, jf. Skr. 19. Nov. 1866 til Sorø Ak. — Endelig er kvalificeret Adgang til Elevpladser paa Akademiet ved Skr. 10. Jan. 1829 tillagt Sønner eller Myndlinge af Embedsmænd paa de vestindiske Besiddelser eller andre danske Undersaatter samme Sted, naar disse ville sende deres Sønner i en tidlig Alder her til Landet for at opdrages, og i den Hensigt ville lade dem indtræde som betalende Elever paa Akademiet; jf. Skr. 15. Juni 1858 til Indenrigsministeriet og Skr. 25. Aug. 1887 til Finansministeriet.

§ 18.

Discipelfrekvens og Klasseinddeling.

Medd. 1849—56 pag. 113; 1857—78 pag. 322-27; 1879—81 pag. 95.

Efter Fdg. 1809 § 61 skulle samtlige Skolens Disciple uden Undtagelse indtegnes i en almindelig Protokol. Om Antallet af hver Skoles Disciple og om disses Fordeling paa de enkelte Klasser modtager Ministeriet Oplysning gennem de aarlige Indberetninger, som efter afholdt Hovedeksamen blive at indsende senest 14 Dage efter Afslutningen af Eksamen, og som foruden de denne vedrørende Oplysninger skulle indeholde en Forklaring uden Navnefortegnelse om Discipeltallet, og hvorledes det efter Udfaldet af Eksamen ved det nye Skoleaars Begyndelse vil findes fordelt paa Skolens enkelte Klasser; jf. Fdg. 1809 § 94, Cirk. 8. Sept. 1849. Lignende Oplysninger tilstilles Ministeriet gennem de aarlige Indstillinger om Fordelingen af Skolens Stipendier, ved hvilke samtlige Disciple skulle være optagne paa Oversigten (§ 48). Denne danner Grundlaget for den aarlige samlede Beretning om Discipelfrekvensen i de offentlige lærde Skoler, der udarbejdes i Ministeriet og optages i Ministerialtidenden. Den ved Cirk. 30. Dec. 1875 paabudte Indberetning ved Udgangen af hvert Aars September om Discipeltal og Klassefordeling var fremkaldt ved Ønsket om at kunne tilstille Rigs-

Indberetning om
Discipelantallet.

dagen det fornødne Materiale til en Oversigt over disse Forhold. Efter Indførelsen af den ovennævnte samlede Beretning er den overflødig.

En statistisk Redegørelse for Discipeltal og Klassefordeling siden 1848 findes i de udførlige Oversigter, som ere udarbejdede til «Meddelelser angaaende de lærde Skoler o. s. v.» i Henhold til de derom af Rektorerne aarligt udfyldte Skemaer; Medd. 1849—56 pag. 234—270 (Skoleaarene 1848—49 til 1862—63); Medd. 1857—78 pag. 1—34 (Skoleaarene 1863—64 til 1876—77); Medd. 1879—81 pag. 317—37 (Skoleaarene 1877—78 til 1881—82); Medd. 1888—89 pag. 120—49 (Skoleaarene 1882—83 til 1886—87).

Det vil blandt andet heraf fremgaa, at det samlede Antal Disciple i de offentlige lærde Skoler i de sidste 15 Aar har været følgende:

1ste Oktober 1875: 1110,	1ste Oktober 1883: 1832,
» — 1876: 1118,	» — 1884: 1899,
» — 1877: 1192,	» — 1885: 1963,
» — 1878: 1278,	» — 1886: 1965,
» — 1879: 1388,	» — 1887: 1920,
» — 1880: 1515,	» — 1888: 1885,
» — 1881: 1612,	» — 1889: 1895,
» — 1882: 1719,	» — 1890: 1863.

Inddeling i Klasser.

Angaaende Skolernes Inddeling i Klasser bestemmer Lov 1. April 1871 § 2, at den offentlige lærde Skole deles i 6 eetaarige Klasser, saa at det fuldstændige Skolekursus for studerende Disciple er beregnet paa 6 Aar. Den tidligere 7ende Klasse omdannedes samtidig til to eetaarige Klasser, og de to nederste bortfaldt. For Realklassernes Vedkommende blev ganske samme Ordning gennemført ved Cirk. 26. Aug. 1871. Disse Bestemmelser gælde ikke for Rønne højere Realskole; Skr. 19de Febr. 1872. For imidlertid at undgaa forvirrende Uoverensstemmelser mellem Benævnelsen af de tilsvarende Klasser i denne Skole og de lærde Skoler betegnes de to nederste Klasser som 1ste og 2den Fællesklasse og 3dje Klasse som 1ste Klasse o. s. v.; Skr. 19. Juli 1873. Til Erstatning for de to nederste Klasser er der i de nærmeste Aar efter at Loven af 1. April 1871 traadte i Kraft efterhaanden ved alle lærde Skoler med Undtagelse af

Forberedelsesskoler. Odense Sk. og Metropolitansk. oprettet Forberedelsesskoler beregnede paa at kunne umiddelbart føre Disciplene over i den lærde Skoles 1ste Klasse. Med Hensyn til Lærerpersonalets Stilling til disse Skoler henvises til det pag. 51 bemærkede.

Medens det ved Skolernes Oprettelse var en Betingelse, at de skulde holdes udenfor Forbindelse med den lærde Skole, har Ministeriet ved Bestemmelsen i Adg. 16. Juni 1882 § 3 fraveget dette Princip og tvertimod søgt at knytte dem saa nøje til Skolen som muligt, idet Forberedelsesskolen har faaet en fortrinsvis Adgang for sine Disciple til den lærde Skoles nederste Klasse paa Betingelse af, at den underkaster sig Tilsyn af Rektor, overholder Bestemmelsen i Lov 1. April 1871 § 4 om 30 Timers ugentlig Undervisning og giver sine Disciple mindst 4 Timers ugentlig Gymnastikundervisning. Som Regel modtager disse Skoler ingen Understøttelse af Skolevæsenet. Undtagelsesvis er der tilstaaet Forberedelsesskolen ved Ribe Katedralskole et aarligt Tilskud af Skolefonden paa 1000 Kr., ligesom der er givet Lærerne ved Randers og Ribe Skole Tilladelse til vederlagsfrit at benytte Skolelokalet til Forberedelsesskolen og en lignende Benyttelse mod en moderat Leje er indrømmet Skolerne i Aarhus, Viborg og Horsens. Om de særlige Forhold ved »Elementarskolen» i Hillerød henvises til den udførlige Redegørelse i Medd. 1884 pag. 86—91, og om Foranstaltningens Gennemførelse for de øvrige Skolers Vedkommende til Medd. 1857—78 pag. 712—16 og for Sorø Sk. 1857—78 pag. 73.

	1ste Klasse		2den Klasse.		3dje Klasse.		4de Klasse.		5te Klasse	6te Klasse	I alt.
	(st.)	(R.)	(st.)	(R.)	(st.)	(R.)	(st.)	(R.)			
Metropolitanskolen....	(44)	44 (»)	(26)	26 (»)	(26)	26 (»)	(33)	33 (»)	38	37	204
Frederiksborg Skole...	(16)	31 (16)	(9)	27 (18)	(8)	19 (11)	(9)	14 (6)	5	3	99
Roskilde — ...	(16)	31 (16)	(24)	33 (9)	(17)	27 (10)	(18)	23 (10)	16	17	147
Odense — ...	(32)	42 (10)	(36)	43 (7)	(41)	49 (8)	(39)	32 (3)	27	16	209
Nykjøbing — ...	(15)	19 (8)	(12)	19 (7)	(10)	16 (6)	(10)	16 (6)	10	10	90
Aalborg — ...	(17)	39 (22)	(22)	45 (23)	(15)	24 (9)	(14)	28 (14)	27	9	172
Aarhus — ...	(23)	46 (28)	(34)	39 (16)	(37)	40 (13)	(12)	20 (8)	24	15	184
Ribe — ...	(11)	20 (9)	(11)	17 (6)	(14)	26 (12)	(8)	19 (11)	12	10	104
Viborg — ...	(11)	21 (10)	(18)	26 (8)	(8)	11 (6)	(11)	17 (8)	22	7	104
Randers — ...	(17)	38 (21)	(18)	36 (25)	(20)	32 (12)	(12)	27 (15)	11	10	154
Horsens — ...	(20)	31 (11)	(10)	21 (11)	(14)	25 (11)	(10)	18 (8)	15	6	116
Fællesklasser											
1ste. 2den.											
Rønne	16	17	(10)	21 (11)	(8)	18 (10)	(10)	17 (7)	(11)	15 (4)	» » 104
Tilsammen .	16	17	(399)	383 (153)	(313)	350 (137)	(308)	312 (104)	(172)	262 (90)	207 140 1687
Sorø Akademi	»	»	(24)	40 (18)	(16)	35 (19)	(28)	44 (10)	(17)	26 (9)	17 14 176
I alt...	16	17	(364)	423 (169)	(329)	385 (156)	(336)	356 (120)	(189)	288 (99)	224 154 1863

Til Oplysning om, hvorledes Disciplene ved de forskellige Skoler ved Begyndelsen af Skoleaaret 1890—91 vare fordelte paa de enkelte Klasser, meddeles foranstaaende Oversigt, idet bemærkes, at st. betyder studerende Klasse og R. Realklasse.

Nogen Grænse for, hvor mange Disciple der maa optages i en lærd Skole, er ikke givet, bortset fra det for Optagelse paa Sorø Ak.s Opdragelsesanstalt fastsatte Maksimum af 64 Elever paa Opdragelsesanstaltens yngre Afdeling (Stat. 28. Jan. 1827 § 14), og ligesaa lidt vil Skolen ordentligvis nægte Optagelse i en enkelt Klasse af Hensyn til det allerede forhaandenværende Antal Disciple. Bliver dette for stort, bør derfor Klassen søges delt. For Metropolitanskolens Vedkommende er Forholdet dog et noget andet, da denne Skole altid vil kunne henvise Ansøgerne til de forskellige private lærde Skoler i Kjøbenhavn. Der gaas derfor ved Metropolitanskolen ved Optagelsen af nye Disciple ud fra et begrænset Antal som Maksimum, saaledes at der i nederste Klasse ikke optages flere, end at de nye i Forbindelse med oversidderne ikke overstige dette Maksimum, ligesom der ogsaa ved Optagelsen af nye Disciple i de andre Klasser tages Hensyn hertil; jf. Skr. 7. Juli 1862 til Metropolitan-skolen, hvorved dog maa mærkes, at Klassesdeling i to sideordnede Klasser er gennemført i Metropolitanskolen.

Naar Klassesdeling skal finde Sted paa Grund af Discipelantallets Størrelse, er ikke fastsat ved nogen absolut Regel. Et Antal af 25 Disciple betragtes som det omtrentlige Maksimum, medens Afgørelsen i de enkelte Tilfælde kan afhænge af særlige Forhold; jf. Skr. 29. Febr. 1872 til Aarhus Sk. og 27. Juni 1879 til Viborg Sk., ved hvilken sidste Skrivelse Ministeriet netop udtaler, at det saa meget mindre vil modsætte sig, at en Klasse paa henved 30 Disciple holdes samlet, som der netop skal tages Hensyn til de konkrete Forhold. Naar Deling finder Sted, bør det saa vidt muligt iagttages, at studerende og Realister holdes for sig. En partiel Deling af Klasserne vil derhos være en nødvendig Følge af, at der i visse Fag gives Realisterne, de sproglig-historiske og de matematisk-naturvidenskabelige studerende en særlig Undervisning, ligesom ogsaa Berettigelsen for Disciplene i 5te og 6te Klasse til at vælge imellem Engelsk og Tysk medfører Sondring.

Udenfor de Tilfælde, hvor Klassens Størrelse eller den særlige Studieretning medfører Delingen, kan en saadan finde Sted, naar visse for Skolen ejendommelige Forhold tale derfor. Saaledes er 1ste Realklasse i Frederiksborg Skole bleven delt i to

Afdelinger, for at der kan gives de Disciple, der ere bestemte til at forlade Skolen inden den afsluttende Eksamen, særskilt Undervisning i Historie, Geografi og Naturlære samt i Regning og geometrisk Tegning, saa at Undervisningen dermed faar en passende Afslutning; Skr. 9. Sept. 1889.

Sammenlægning af to Klasser til fælles Undervisning kan efter Lov 1. April 1871 § 2, 2det St., finde Sted, hvor Elevantallet i de to øverste Klasser tilsammen ikke overstiger 20, dog at en saadan Ordning hver Gang kræver Ministeriets Bemyndigelse og kun kan ske midlertidigt.

§ 19.

Skoletid og Frikvarter.

Medd. 1849—56 pag. 224—25; 1857—78 pag. 778—83; 1882—83 pag. 103—4.

Efter Skoleforordningen 1809 § 34 var Skoletiden delt i Formiddags- og Eftermiddagstimer, saaledes at den daglige Skoletids Begyndelse rettede sig efter Aarstiden og efter de stedlige Forhold. Denne Ordning er efterhaanden afløst af samlet Skoletid, saaledes at Undervisningen kun afbrydes af de anordnede Frikvarterer. Den indførtes i 1840 ved Metropolitanskolen, Frederiksborg Skole (foreløbig kun i de to øverste Klasser) og betingelsesvis ved Aarhus videnskabelige Realskole, i 1856 ved Aalborg Sk., i 1860 ved Aarhus Sk., i 1867 ved Roskilde Sk., i 1871 ved Odense Sk., i 1872 ved Horsens og Nykjøbing Sk., i 1880 ved Viborg Sk., i 1886 ved Randers og i 1889 ved Ribe Sk.

Sorø er saaledes den eneste Skole, ved hvilken der findes delt Skoletid.

Ved Indførelsen af samlet Skoletid har det stedse været forlangt af Ministeriet, at der gennem en Afstemning skulde foreligge en Udtalelse af Forældrenes Ønsker i saa Henseende, og at denne viste en stærk og utvivlsom Stemning for den samlede Skoletid. Saavel Ministeriet som Undervisningsinspektionen har været tilbøjelig til at anse delt Skoletid for den ønskeligste Ordning, idet Hensynet til en passende Deling af Lærernes og Disciplenes Arbejder talte for denne Ordning, ligesom den medførte mindst

Fare for, at Disciplene skulde misbruge deres Fritid; jf. ogsaa Ministeriets Udtalelse herom i Cirk. 21. Juni 1882. For at forhindre Overbebyrdelse har der for nogle Skolers Vedkommende været stillet udtrykkelig Fordring om en passende Fordeling af Timerne, eftersom de krævede en mere aandelig eller blot manuel eller fysisk Virksomhed; Skr. til Aarhus Sk. 20. Juni 1866 o. a.

Tiden for Undervisningen er for de fleste Skolers Vedkommende fra Kl. 8 til Kl. 2 i Sommermaanederne og fra Kl. 9 til Kl. 3 i Vintermaanederne. Den fastsættes nærmere af Rektor efter de forskellige Hensyn, som ved de enkelte Skoler maa tages.

For Sorø Sk. er Undervisningstiden hele Aaret igennem fra 8—12 Fmd. og fra 3—5 Eftermd.

Frikvarter.

I denne Forbindelse skal nævnes Reglerne for Frikvarterets Længde og Hyppighed.

Cirk. 21. Juni 1882 har i saa Henseende fastsat som Regel, at der gives 10 Minutters Frikvarter mellem hver Time og, hvor der ikke er delt Skoletid, 20 Minutter til Frokosttid for de 4 nederste Klasser, dog om Vinteren og naar Vejret er daarligt, kun 15 Minutter.

Et Andragende fra en Skole om, at Frokostfrikvarteret maatte blive forlænget til en halv Time, saaledes at Børnene kunde gaa til deres Hjem eller Logis for at spise Frokost, blev af Ministeriet afslaaet med den Bemærkning, at en saadan Foranstaltning kun kunde komme de nærmest boende Disciple til virkelig Nytte, og som i alle Fald for saa vidt maatte betragtes som et tvivlsomt Gode, som derved et stort Antal af Disciplene midt i Skoletiden og for længere Tid sattes udenfor Skolens Kontrol; Skr. 31. Jan. 1888 til Aarhus Sk.

§ 20.

Fag- og Timefordeling.

Medd. 1849—56 pag. 22 og 110—11; 1857—78 pag. 268; 1882—83 pag. 105—6.

Skolerne skulle aarlig forelægge Ministeriet til Approbation et Forslag til Fordelingen af de ugentlige Timer paa de enkelte Fag i det kommende Skoleaar; Fdg. 1809 § 32 og 33, Bkdtg.

13. Mai 1850 § 6. Denne Fag- og Timefordeling skal i Overensstemmelse med Cirk. 12. Dec. 1848 og 3. Juli 1852 indeholde følgende:

En Oversigt over det hvert Fag tillagte Timeantal i hver Klasse; Timeplanens Indhold.

en Angivelse af, til hvilke Lærere de enkelte Fag i hver Klasse ere betroede, saaledes at i hver Rubrik, der angiver Timeantallet i Klassen, Lærerne betegnes ved Forbogsstavet eller Forbogstaverne til deres Navne, og at der paa Planen selv i en Anmærkning gives Forklaring over Betegnelsen;

Timetallet, som er tillagt hver enkelt Lærer, og i Forbindelse dermed en Oversigt over, hvad der tilkommer den enkelte Lærer af Timebetalingskontoen; saavel den Ekstratimebetaling, der maatte tilkomme de fast ansatte Lærere og Lærere, der ere ansatte mod et fast aarligt Honorar og med et bestemt Antal ugentlige Timer (pag. 60), som den Betaling, der ydes Lærere, der lønnes med Betaling pr. Time, herunder de Lønninger, som oprindeligt have været egentlig Timebetaling, men ere forandrede til afrundede aarlige Beløb, saaledes som det ved nogle Skoler er Tilfældet med Sanglærerens og Gymnastiklærerens Lønninger (se herom pag. 69); endelig de Honorarer, som uden at angaa den egentlige Timeundervisning ere bestemte til at optages paa Timebetalingskontoen som Godtgørelse til enkelte Lærere for Arbejde i Skolens Tjeneste, f. Eks. særlige Tilsynshverv. Derimod optages ikke Lønningerne til de Timelærere, der af Timebetalingskontoen betales med et fast normeret Beløb for 24 ugentlige Timer; jf. pag. 66. Summerne skulle angives med det for hver enkelt Lærer paa hele Aaret faldende Beløb, og hvor Betalingen støtter sig til andre Bestemmelser end de almindeligt gældende, skal udtrykkelig Bemærkning gøres herom.

Angaaende det ugentlige Timeantal, der kan tillægges de enkelte Klasser, mærkes Bestemmelsen i Lov 1. April 1871 § 4, hvorefter den ugentlige Skoletid til samtlige Fag og Øvelser, Sang og Gymnastik alene undtagen, ikke maa udgøre mere end 30 Timer. Denne Grænse fastholdes af samtlige Skoler tillige som Minimumsgrænse, og der er givet Rektor ved Rønne højere Realskole en udtrykkelig Bemyndigelse til at indskrænke Timeantallet i de to nederste Klasser — deri indbefattet Sang- og Gymnastiktimerne — til 32 ugentlige Timer; Skr. 21. Sept. 1888. Indenfor Grænsen af de 30 Timer falder ogsaa den ene ugentlige Time, som skal gives i Religion i 5te og 6te Kl.; Adg. 15. Juni 1877. Ugentligt Timeantal.

Norm for Timefor-
delingen.

Ved Gennemførelsen af Skolereformen af 1871 tilstillede Ministeriet Skolerne et Forslag til Fag- og Timefordelingen efter den nye Ordning; Cirk. 12. Juli 1871. Efter at dette var underkastet de Forandringer, som Bkdtg. 16. Juni 1882 gjorde nødvendige og ønskelige, blev det i Forbindelse med Cirkulæret af 21de Juni 1882 tilsendt Skolerne; jf. bemeldte Cirk. Denne Plan skal imidlertid ikke være bindende Norm for Enkelthederne, men Ministeriet forudsætter tvertimod, at Erfaringen og Forholdene kunne foranledige fuldkommen berettigede Afvigelser fra dets Forslag; Cirk. 12. Juli 1871. For enkelte Fags Vedkommende er der dog truffet Bestemmelser af mere bindende Karakter, hvorom henvises til Udtalelserne i Cirk. 21. Juni 1882, der giver Anvisning paa den Stilling, som forskellige Fag ville have at indtage efter Bkdtg. 16. Juni 1882. At der til Gymnastikundervisningen skal anvendes mindst 4 Timer ugentlig, er udtalt i Bkdtg. 16. Juni 1882 § 18.

Endelig skal som særlige herhenhørende Afgørelser nævnes, at det ved Skr. 14. Aug. 1884 er tilladt Sorø Rektor at anvende 1 Time ugentlig i 5te Klasse til Undervisning i Hebraisk for dem, der maatte ønske det, og at det under 24. Mai 1884 tillodes Horsens Sk. at give Undervisning i Engelsk i 3dje og 4de Klasse, hvor der ikke læses Græsk, med 2 ugentlige Timer.

Forslaget til Fag- og Timefordelingen skal indsendes umiddelbart efter Hovedeksamens Afholdelse, saaledes at det senest 3 Uger før det nye Skoleaars Begyndelse kan være modtaget af Ministeriet; Cirk. 12. Dec. 1848. Det indsendes i 2 Eksemplarer (Cirk. 30. Juni 1855) og bør forinden den endelige Vedtagelse drøftes med Skolens Lærere i et Lærermøde; Skr. til Aarhus Sk. 18. Sept. 1889. Enhver Forandring i den fastsatte Timeplan kræver Ministeriets Billigelse.

§ 21.

Undervisningens Omfang og Indhold.

Medd. 1857—78 pag. 201—69, 294, 315, 318; 1879—81 pag. 86—95; 1882—83 pag. 144—45; 1884 pag. 91—95; 1885 pag. 147—50; 1886 pag. 7—11; 1887 pag. 5—8; 1888—89 pag. 29—32.

Undervisningens
Formaal.

Efter Skoleforordningen 1809 § 1 er det de lærde Skolers fælles Hovedbestemmelse at forskaffe de unge, der søge dem,

en saadan Uddannelse af deres Anlæg og Evner og et saadant Forraad af Kundskaber, at de tilbørlig forberedte kunne fortsætte og fuldende deres akademiske Studier efter at være overgaaede til Universitetet. Men ved Siden heraf skulde Skolen efter Forordningen ogsaa staa aaben for dem af Statens Ungdom, som, skønt ikke bestemte til Universitets Studier, dog mere eller mindre behøvede videnskabelig Uddannelse for deres tilkommende borgerlige Stilling og Forretninger, saaledes at de toge Del i Grene af Undervisningen, som ere gavnlige for dette Øjemed. Medens dette sidste Formaal for Skolens Virksomhed nu i det væsentligste sker Fyldest gennem Undervisning i de til samtlige offentlige lærde Skoler med Undtagelse af Metropolitanskolen knyttede Realklasser, er tillige Formaalet for den egentlige lærde Undervisning gennem de senere Skoleplaner af 1850 og 1871 mindre skarpt betegnet som en Forberedelse til Universitetet, idet der for begge Skoleplaners Vedkommende er lagt en særlig Vægt paa, at Undervisningen kan føre til en sand og grundig almindelig Dannelse, jævnsides med hvilken Forberedelsen til det akademiske Studium finder Sted; Bkdtg. 13. Mai 1850 § 1 og 4, og Bemærkningerne til Lov 1. April 1871. Loven af 1871 gaar saaledes ud fra Nødvendigheden af at give det videnskabelige og akademiske Studium et flersidigt og indtil en vis Grad encyklopædisk Grundlag og, selv uden Hensyn til fortsat Studium ved Universitetet, at bygge den almindelige Dannelse, som skal gives i den lærde Skole, paa et saadant Grundlag; men ved Siden heraf har man erkendt det mislige i at det hele Undervisningsstof, som Skolen optager, i samme Udstrækning og paa samme Maade kræves gennemgaaet og tilegnet af samtlige de Disciple, der ville gennemgaa Skolen til Ende og vinde Adgang til Universitetet, og den ved Lov 1. April 1871 indførte Ordning har derfor gjort det muligt at tage Hensyn til den enkelte Discipels Anlæg, Begavelse og Tilbøjelighed eller til den Indflydelse, som det senere specielle Formaal maa udøve paa Skoleundervisningen, idet der er indført en Deling af Undervisningen i de to sidste Skoleaar i to Retninger, den sproglig-historiske og den matematisk-naturvidenskabelige, dog med Bibeholdelse af visse Fællesfag for bægge Retninger.

I Skolen gives Undervisning i følgende Fag: Modersmaalet, derunder Oldnordisk og Svensk, Tysk, Fransk, Engelsk, Latin, Græsk, Religion, Historie, Geografi, Aritmetik, Geometri, Regning, Naturhistorie, Natur-

De enkelte Fag.

lære, Tegning med geometrisk Tegning og Skrivning samt desuden Sang og Gymnastik; Lov 1871 § 4.

I de fire nederste Klasser er Undervisningen fælles for samtlige Disciple i hver Klasse, dog uden Græsk for den matematisk-naturvidenskabelige Retning og uden geometrisk Tegning og Naturlære for den sproglig-historiske Retning; L' § 5. Undervisningen i Græsk begynder først i 3dje Klasse, ligesom Undervisningen i geometrisk Tegning, Frihaandstegning og Skrivning kun øves i 1ste og 2den Klasse.

Ved Fagdelingen i de to øverste Klasser blive Latin, Græsk og Naturlære særskilte Fag for det sproglig-historiske Kursus, de matematiske Discipliner med geometrisk Tegning og Naturlære samt, hvor Omstændighederne tillade det, et Afsnit af Naturhistorien særskilte Fag for det matematisk-naturvidenskabelige Kursus; derimod vedbliver Undervisningen at være fælles i Modersmaalet, derunder Oldnordisk og Svensk, i Fransk og i Historie samt i Tysk eller Engelsk, mellem hvilke to sidste Fag der frit kan vælges; L' § 6.

Denne Tvedeling af Undervisningen skulde efter L' § 8 snarest muligt gennemføres ved Metropolitanskolen, Sorø lærde Skole, Odense og Aarhus Katedralskoler, saaledes at der oprettedes selvstændige Dobbeltkursus med tilhørende Afgangseksaminer. For de øvrige Skolers Vedkommende bemyndigedes Ministeriet til efter Forholdene ved den enkelte Skole at indføre Delingen, medens Undervisningen ved de Skoler, hvor Betingelserne med Hensyn til Discipeltal og økonomiske Forhold ikke vare til Stede for et Dobbeltkursus indtil videre skulde begrænses til den ene Retning. I Overensstemmelse hermed er Dobbeltkursus nu endvidere indtørt i Roskilde, Frederiksborg, Viborg og Horsens Skoler.

Det er Skolens Pligt at meddele Undervisning i alle de ovennævnte Fag, men paa den anden Side paahviler det ogsaa enhver Discipel, der ikke udtrykkeligt er optaget i Klassen paa særlige Vilkaar, at deltage i Undervisningen i alle de Timer, der høre til hans Retning. Dette er allerede udtalt som gældende Regel i Fdg. 1809, hvis § 58 derhos nævner de Tilfælde, i hvilke der kan dispenseres fra Bestemmelsen, og Ministeriet har ved senere Lejligheder fastholdt det samme Princip. Saaledes er det udtrykkelig udtalt, at en Begrænsning i Deltagelsen i Undervisningen i 5te og 6te Klasse til Fællesfagene med privat Forberedelse i de særlige Fag ikke kan tilstedes (Skr. til Viborg Sk. 28. Sept. 1888), ligesom det hviler paa en særlig Bevilling, at en

af Skolens Realdisciple efter afsluttet Forberedelseseksamen blev optaget i 4de studerende Klasse til Undervisning i Latin og Græsk for Aaret efter at kunne optages i 5te Klasse; Skr. til Frederiksborg Sk. 27. Juli 1880. Af de i Fdg. 1809 § 58 angivne Undtagelsestilfælde, i hvilke Fritagelse for enkelte Fag kan finde Sted, har nu kun Bestemmelsen om Religionsundervisningen Betydning. Herom, ligesom om de særlige Forhold, der finde Sted ved Undervisningen i Sang og Gymnastik, henvises til det om disse Fag i det følgende bemærkede. Udenfor de for egentlige Disciple gældende Regler kan der undtagelsesvis gives Tilladelse til Deltagelse i Undervisningen i et enkelt Fag eller som Tilhører; Skr. 21. Aug. 1857 til Ribe Sk. og 18. Mai 1859 til Odense Sk.

Om selve Undervisningsvirksomheden skal i denne Forbindelse kun bemærkes, at det selvfølgelig er enhver Lærers Pligt efter Evne at besørge de ham paahvilende Undervisningstimer saa tilfredsstillende som muligt. Skolens Rektor har at paase dette, ligesom at Timerne med Nøjagtighed paabegyndes og endes til rette Tid; Fdg. 1809 § 37. Bestemte Metoder for Undervisningen ere ikke givne, derimod vil der i Undervisningsinspektionens Indberetninger til Ministeriet om de afholdte Eksaminer hyppigt kunne findes Vink til Vejledning i saa Henseende, ligesom Ministeriet ved enkelte Lejligheder har fundet Anledning til at udtale sig herom; jf. Udtalelse i Cirk. 21. Juni 1882 om Lærernes Gennemgang af det Pensum, der skal læres hjemme. Selve Undervisningen kan Rektor for Kontrollens Skyld overvære, og han er berettiget til at tilkendegive Læreren sin Mening om de Fejl, som han maatte finde, samt om Maaden, hvorpaa de bedst kunne rettes, dog at det ikke sker i Disciplenes Nærværelse; jf. Skr. 13. Sept. 1817 til Viborg Sk. Angaaende de skriftlige Opgaver har Ministeriet i Cirk. 22. Okt. 1853 henledet Opmærksomheden paa det ønskelige i, at enhver af Disciplenes skriftlige Udarbejdelser forsynes med Mærke af den Dag, paa hvilken den afleveres, og at Disciplene tilholdes altid at bevare deres Udarbejdellesbøger eller løse Udarbejdelser for hele Skoleaaret, saaledes at samtlige Udarbejdelser for et Skoleaar kunne paa Begæring af Undervisningsinspektionen forelægges denne, naar den besøger Skolen, da der herved gives Lejlighed til at danne sig et Skøn om Hyppigheden og Regelmæssigheden af de skriftlige Arbejder, Opgavernes Hensigtsmæssighed og den Omhu, hvormed Udarbejdelserne gennemgaas af Lærerne.

Undervisnings-
virksomheden.

Hovedbestemmelserne
om Fordringerne i
de enkelte Fag.

Grundlaget for de med Hensyn til Omfanget og Indholdet af Undervisningen i de enkelte Fag gældende Bestemmelser danner Adg. 5. Aug. 1871 angaaende Undervisningen i de lærde Skoler, der indeholder de nærmere Regler for Gennemførelsen af Lov 1. April 1871. I Forbindelse med Anordningen maa nævnes Cirkulæret af 9. Aug. 1871. Dernæst mærkes Adg. 16. Juni 1882 om Forandring i og Tillæg til de i Adg. 5. Aug. 1871 givne Bestemmelser. Ved Adg. 1882 tilsigtedes en Lettelse i Skolearbejdet, idet Fordringerne ved Prøven navnlig i de gamle Sprog og de matematiske Discipliner ved 4de Klasses Hovedeksamen og Afgangseksamen for studerende paa forskellige Punkter begrænsedes. Til Vejledning ved Anvendelsen af de i Anordningen givne Forskrifter tilstilledes under 21. Juni s. A. Skolerne et Cirkulære. Endelig skal som Bestemmelser af mere almindelig Betydning for det her behandlede Æmne nævnes Bkdtg. 18. Sept. 1855 om en Plan for Realundervisningen ved nogle af de lærde Skoler, der vel ikke direkte anordner Undervisningen i de studerende Klasser, men kan betragtes som vejledende for forskellige Fags Vedkommende i de 4 nederste Klasser. Ved den efterfølgende Behandling af de enkelte Fag er tilføjet en Henviſning til Undervisningsinspektionens Udtalelser i de siden 1873 til Ministeriet afgivne Beretninger. Til yderligere Oplysning er for nogle Fags Vedkommende medtaget de for Omfanget af Prøven ved 4de Klasses Hovedeksamen og Afgangseksamen gældende Bestemmelser.

Modersmaalet, Oldnordisk og Svensk.

Med Hensyn til Omfanget af Undervisningen i Modersmaalet, der gives gennem alle Skolens Klasser, henviser Adg. 5. Aug. 1871 § 2, 1 og § 4, a, 1, henholdsvis for de fire første Klasses Vedkommende og for 5te og 6te Klasse til de allerede gældende Regler. Disse maa søges i Bkdtg. 13. Mai 1850 § 4, 1, der foreskriver, at Undervisningen bør gaa ud paa at bringe Disciplen til at udtrykke sig rent, rigtigt og med Lethed i Modersmaalet og efterhaanden at gøre ham bekendt med den danske Litteraturs Historie og de vigtigste Værker i den danske skønne Litteratur, til hvis Forstaaelse det nødvendige, saasom af den nordiske Gudelære, meddeles. I den hele Sprogundervisning maa Modersmaalet benyttes til at gøre de almindelige grammatikalske Begreber tydelige, og disse maa anvendes derpaa. I de højere Klasser bør de skriftlige Øvelser i Moders-

maalet gaa ud paa at udvikle Evnen til selvstændig Fremstilling i det hele. — Angaaende Undervisningen i dansk Litteraturhistorie udtaler Cirk. 21. Juni 1882, at den læres kortfattet med et enkelt Afsnit, som i alle Fald maa være tidligere end 1860, udførligere. De klassiske danske Forfattere fra Holberg til Paludan-Müller maa Disciplene gøres bekendte med, dels ved at de forelæses af Lærerne, dels ved at de oplæses af Disciplene; jf. Adg. 16. Juni 1882 § 9, der angiver hvad der skal være gennemgaaet til Afgangseksamen.

I øvrigt kan med Hensyn til Undervisningen i Modersmaalet i de fire nederste Klasser henvises til det ved Bkdtg. 18. Sept. 1855 § 5, a angivne Maal for Undervisningen i Realklasserne.

For Retskrivningen er der nu ved Bkdtg.. 7. Juni 1889 givet udførlige Regler. Disse Regler ere indførte i Skolerne fra Begyndelsen af Skoleaaret 1890—91.

Oldnordisk indtræder i 5te Klasse og fortsættes i 6te. Prøven omfatter for Skoledisciplenes Vedkommende det i det sidste Aar læste, ikke under 50 Sider, og Disciplen skal være bragt saa vidt, at han ved Afgangsprøven kan gøre Rede for de i det opgivne Pensum forekommende Sprogformer; Adg. 1871 § 5, a, 1, 16. Juni 1882 § 10.

I 5te og 6te Klasse meddeles Anvisning til at tale og forstaa Svensk.

Udtalelser af Undervisningsinspektionen om Undervisningen og Eksaminationen ved de afsluttende Eksaminer i Modersmaalet og Oldnordisk findes paa følgende Steder:

Undervisningsinspektørens (Madvig) Cirk. til Rektorerne 29. Sept. 1873 (Medd. p. 730); Inspektionens Beretning for 1875 (Medd. p. 748); Brtn. 1876 (Medd. p. 754); Brtn. 1877 (Medd. p. 757); Brtn. 1878 (Medd. p. 763); Brtn. 1879 (Medd. p. 281); Brtn. 1881 (Medd. p. 287); Brtn. 1882 (Medd. p. 162); Brtn. 1884 (Medd. p. 102); konfidentielt Cirk. 15. Okt. 1885 (Medd. 155); Brtn. 1887 (Medd. p. 12); Brtn. 1888—89 (Medd. p. 35).

Om Undervisningen i Svensk findes en Udtalelse i Undervisningsinspektørens Skrivelse til Rektorerne 29. Sept. 1873 (Medd. p. 734).

Tysk.

Undervisningen gives gennem alle Klasser, dog saaledes, at der i de to øverste Klasser kan vælges mellem Engelsk og Tysk; Lov 1871 § 6.

Ved Udgangen af 4de Klasse skal Disciplen være bragt

saa vidt, at han med Lethed og Sikkerhed forstaaer prosaiske Forfattere, hvis Stil ikke har særegne Vanskeligheder, og det almindelige Digtersprog; Bkdtg. 18. Sept. 1855 § 5, b. Der prøves i to ikke læste Steder, et prosaisk og et lettere poetisk, og i det nødvendige af Grammatiken; Adg. 1871 § 3, 2.

I 5te og 6te Klasse fortsættes Læsningen med vanskeligere Forfattere (Adg. § 4, a, 3) og Prøven, der alene er mundtlig, bestaar ved Afgangseksamen i Oversættelse af to vanskeligere Stykker, et prosaisk og et poetisk; Adg. § 5, a, 3.

Med Hensyn til Karakteren af den grammatiske Undervisning i de to ældste Klasser har Ministeriet — foranlediget ved en Bemærkning af Undervisningsinspektionen i Beretningen for 1878 — udtalt, at Bestemmelsen i Adg. 1871 om, at Læsningen i 5te og 6te Klasse fortsættes med vanskeligere Forfattere, selvfølgelig forudsætter, at de til Forstaaelsen nødvendige grammatiske Kundskaber ere til Stede, og at det derfor ved Undervisningen maa paases, at Disciplene ikke blot vedligeholde, hvad de i den Henseende have lært indtil Udgangen af 4de Klasse, men ogsaa udvide det lærte med saa meget, som Læsningen af de vanskeligere Stykker giver Lejlighed til, og gøre Rede for den fyldigere Tilegnelse under Eksaminationen ved Afgangseksamen; Cirk. 22. Sept. 1879. Paa den anden Side bør ligesom ved Undervisningen i de andre levende Sprog Hovedformaålet være det praktiske Udbytte og Grammatikundervisningen kun drives med dette Formaal for Øje; Cirk. 21. Juni 1882.

Angaaende Spørgsmaalet om Overensstemmelse i Prøverne i Tysk ved 4de Klasses Hovedeksamen og ved alm. Forberedelseseksamen samt om de deraf flydende Ændringer i Undervisningen; jf. Skr. 29. Juni 1882 til Odense Skole.

Udtalelser af Undervisningsinspektionen om Undervisningen og Eksaminationen i Tysk findes paa følgende Steder:

Undervisningsinspektørens (Madvigs) Cirk. 29. Sept. 1873 til Rektorerne (Medd. p. 739); Brtg. 1878 (Medd. p. 764); Brtg. 1884 (Medd. p. 104); Brtg. 1885 (Medd. p. 155); Brtg. 1888 (Medd. 88—89 p. 37).

Fransk.

Undervisningen gives gennem alle Klasser.

Ved Udgangen af 4de Klasse skal Disciplen være ført saa vidt, at han er i Stand til at læse og forstaa lettere franske Prosaister og har erhvervet sig den dertil fornødne grammatikalske

Kundskab; Bkdtg. 18. Sept. 1855 § 5, c. Han skal ved 4de Klasses Hovedeksamen prøves dels i et opgivet, i Skolen læst Pensum af mindst 100 Oktavsider, dels i et ikke læst prosaisk Stykke og i det nødvendige af Grammatiken; Adg. 1871 § 3, 3. Der er vel ikke ved denne Eksamen forlangt nogen Prøve i fransk Stil, men det maa dog forudsættes, at den skriftlige Gengivelse af lettere danske Sætninger uden sjældne og vanskelige Ord allerede inden Optagelsen i 5te Klasse har været øvet; jf. Bkdtg. 1855 l. c.

I 5te og 6te Klasse fortsættes Læsningen af Forfattere, derimellem ogsaa Digtere, og den skriftlige Indøvelse af Grammatikens vigtigste Regler; Adg. 1871 § 4, a, 2. Ved Afgangseksamen for studerende anstilles en mundtlig Prøve ved Oversættelse af to Steder af ikke læst Prosa. Desuden anstilles for Dimittender af den sproglig-historiske Retning en skriftlig Prøve ved en let Stil, der kun skal være anlagt paa at prøve Sikkerheden i Formerne og de syntaktiske Hovedregler; Adg. 1871 § 5, a, 2 og b, 3. Ved Udarbejdelsen af Stilen kan benyttes en dansk-fransk Ordbog; Adg. 16. Juni 1882 § 11. Uagtet den franske Stil saaledes ikke hører med til Afgangsprøven for de studerende af den matematisk-naturvidenskabelige Retning fremgaar det ligefrem af Ordene i Adg. 1871, at den er indbefattet i Undervisningen ogsaa for denne Retnings Vedkommende; Skr. til Sorø Sk. 21. Aug. 1875.

Forsøg paa franske Taleøvelser i 5te og 6te Klasse er gjort i Viborg Skole og Metropolitanskolen ved Indførelse af Storms «*dialogues français*»; Skr. til de paagældende Skoler henholdsvis af 8. Juli 1887 og 10. Aug. 1888.

Angaaende det franske Sprogs Stilling blandt Undervisningsfagene udtaler Ministeriet i sit Cirk. 21. Juni 1882, at Fransk maa betragtes som det vigtigste af de levende Sprog, og at som Følge heraf Skolen bør gøre sin bedste Flid for, at et nogenlunde tilfredsstillende Udbytte kan fremkomme af de 6 Aars Studier. Det praktiske Udbytte er Hovedformaalet, og Grammatikundervisningen kun et Middel i dets Tjeneste, og det er kun i Overensstemmelse hermed, naar der ved den mundtlige Prøve foruden i den egentlige Oversættelse tillige prøves, om den grammatiske Kundskab, hvorpaa Oversættelsens Sikkerhed beror, er til Stede; Skr. 11. Juni 1874 til Borgerdydsk. i København.

Med Hensyn til Undervisningsinspektionens Udtalelser henvises til:

Undervisningsinspektørens (Madvig) Cirk. til Rektorerne 29.

Sept. 1873 (Medd. p. 740); Brtg. 1874 (Medd. p. 743); Brtg. 1877 (Medd. p. 757); Brtg. 1878 (Medd. p. 764); Brtg. 1879 (Medd. p. 283); Brtg. 1884 (Medd. p. 103); Brtg. 1888 (Medd. p. 38).

Engelsk.

Undervisningen gives i Skolens to øverste Klasser, idet der kan vælges mellem at opgive Engelsk eller Tysk til Afgangseksamen. De, der vælge at prøves i Tysk, deltage ikke i Undervisningen i Engelsk. Efter Adg. 1871 § 5, a, 3 skal Disciplen være bragt saa vidt, at han kan opgive et Stykke læst Prosa, der maa udgøre mindst 150 Sider, hvorhos han prøves i et Sted af en ikke læst lettere prosaisk Forfatter. Ligesom ved Tysk og Fransk maa her mærkes Ministeriets Paalæg om, at der ved Undervisningen maa lægges særlig Vægt paa et praktisk Udbytte.

Som Forsøg har Ministeriet tilladt, at der ved en enkelt Skole, der androg derom, gaves Undervisning i Engelsk i 3dje og 4de Klasse af den matematisk-naturvidenskabelige Retning med 2 ugentlige Timer, dog med det Forbehold, at Disciplene ikke derved bebyrdedes for stærkt, at dette Arbejde ikke blev nogen paatvunget, og at Faget ikke optoges blandt 4de Klasses Hovedeksamens Fag; Skr. til Horsens Sk. 27. Mai 1884. Et Andragende fra en privat Skole om at lade Faget træde i Stedet for Tysk som Undervisnings og Eksamensfag i de fire nederste Klasser blev afslaaet af Ministeriet under 6. Dec. 1890.

Af Undervisningsinspektionens Udtalelser mærkes:

Brtn. 1875 (Medd. p. 749); Brtn. 1877 (Medd. p. 757); Brtn. 1887 (Medd. p. 11); Brtn. 1888 (Medd. p. 38: om Forstaaelsen af «150 Sider»).

Latin.

Undervisningen gives gennem alle Klasser for Disciple af den sproglig-historiske Retning, medens den ophører ved Udgangen af 4de Klasse for Disciple af den matematisk-naturvidenskabelige Retning.

Gennem 1ste til 4de Klasse fremmes Undervisningen saa vidt, at der i 4de Klasse kan læses et Pensum, der i Omfang i det mindste svarer til 1 Bog af Livius eller 2 Bøger af Cæsars Gallerkrig, 50 Kapitler af Ciceros Taler og 1 Bog af Virgils Æneide eller 800 Vers af Ovids Metamorfoser. Grammatiken indøves tillige ved mundtlig og skriftlig Oversættelse

fra Dansk til Latin; Adg. 1871 § 2, 3. For de fleste Skolers Vedkommende vil Undervisningen dog være ordnet saaledes, at en Del af det for 4de Klasse bestemte Pensum allerede er gennemgaaet i 3dje Klasse. Fordringerne til, hvad der skal prøves i ved 4de Klasses Hovedeksamen, er fastsat ved Adg. 16. Juni 1882 § 4, se herom pag. 148.

I 5te og 6te Klasse fortsættes Undervisningen saaledes, at der ved Udgangen af 6te Klasse er læst et Pensum, der, uden at deri medregnes, hvad der er læst før Indtrædelsen i 5te Klasse, i det mindste svarer til:

af prosaiske Forfattere: af ikke historisk Læsning saa meget som 120 Kapitler af Cicero, dog af forskellige Stilarter; desuden 1 Bog af Livius og 1 Bog af Tacitus (i alt mindst saa meget som 90 Sider i Madvigs og Ussings Udgave af Livius);

af Digterne: 2 Bøger af Virgils Æneide, Horats's Breve med ars poetica samt 1 længere og 1 kortere Bog af hans Oder. Der forudsættes som kursorisk læst i det ringeste saa meget, som svarer til 3 Bøger af Livius, dog af forskellige Stilarter; Adg. 1871 § 4, b, 1 og Adg. 1882 § 13. Med Hensyn til Omfanget af Afgangsprøven; jf. pag. 152.

I sit Cirk. 21. Juni 1882 udtaler Ministeriet, at de ved Bestemmelserne i Adg. 16. Juni 1882 om Eksamen i Latin indførte Lempelser paa ingen Maade maa have den Følge, at der læres mindre af Sproget end hidtil; Anordningens Bestemmelser have kun til Hensigt at lette Repetitionsarbejdet. I de 4 nederste Klasser kan dog uden Betænkelighed Timetallet i Latin indskrænkes til 28 Timer.

Undervisningsinspektionens Cirk. 19. Juni 1882 indeholder ligeledes en Udtalelse heraf. Tanken med disse Nedsættelser har været, at det vilde være heldigt, hvis den forcerede Repetition, som hidtil for mindre hurtige Hoveder har været nødvendig i 4de og 6te Klasse, kunde lettes, idet Erfaringen har vist, at den, især naar Ængstelse for den nær forestaaende Eksamens Udfald slaar sig til, ikke sjældent har fremkaldt Overanstængelse og nervøs Svækkelse. Da der fra nu af i Latin og Oldnordisk kun vil blive opgivet til Eksaminerne lidt over det halve af, hvad der er læst statarisk, og da Fordringerne i Historie ere blevne ikke ubetydeligt nedsatte, tør det antages, at slige Ulemper mindre ville vise sig. Den Overlæsselse, som efter adskillige Skolemænds Dom har vist sig i 5te Klasse mere end i nogen anden Klasse, vil forhaabentlig kunne modarbejdes, naar en mindre Del af Tiden i 6te Klasse behøver at bruges til Repetition og

altsaa Arbejdet kan fordeles paa en noget anden Maade i de tvende øverste Klasser end hidtil. Naturligvis har det imidlertid været Meningen, at selv om kun en Del af det læste Pensum i de nævnte Sprog i Fremtiden vil blive opgivet til 4de og 6te Klasses Eksamen, dog ogsaa den Del, som ikke opgives, skal behandles med Omhu under den daglige Undervisning. Det behøver næppe at fremhæves, hvor uheldigt det vilde være, hvis Undervisningen blev anlagt paa at være en Dressur til Eksamen i Stedet for paa at give en elementær Uddannelse, der kan være til Gavn for Disciplenes hele aandelige Udvikling.

Angaaende Omfanget af Undervisningen i Antikviteter, Mytologi og Litteraturhistorie udtaler Ministeriet i Cirk. 30. Nov. 1876, at det maa være enigt med Undervisningsinspektionen i, at det er ligesaa ønskeligt som nødvendigt, at der under Prøven i Latin og Græsk skaffes Sikkerhed til Veje for, at Kandidaterne ere i Besiddelse af en vis Kundskab i de nævnte Fag. Paa den anden Side maa det dog erkendes og fastholdes, at der efter den Praksis, der siden 1850 med den tidligere Undervisningsinspektørs Billigelse har udviklet sig baade med Hensyn til Omfanget hvori, og Maaden hvorpaa Undervisningen i Antikviteter, Mytologi og Litteraturhistorie i Skolerne har kunnet gives, ikke kan blive Spørgsmaal om at betragte dem som egentlige Bifag, i hvilke der særlig skal eksamineres. Denne Praksis er nemlig gaaet ud paa i Forbindelse med Undervisningen i det sproglige at give Disciplene saameget af de nævnte Fag, som Forstaaelsen af de Forfattere, der læses, og hvori der altsaa ved Eksamen kan prøves, med Nødvendighed kræver. Heraf følger, at det, der kan gøres til Genstand for Prøve, bliver noget, som staar i nær og umiddelbar Forbindelse med den Forfatterlæsning, som den enkelte Skoles Kandidater opgive, og just derfor, uden for det almindelige Grundlag, som maa forudsættes som uundværligt for Forstaaelsen af enhver klassisk Forfatter, kan blive noget til Dels forskelligt ved de forskellige Skoler.

Med Hensyn til Undervisningen i de gamle Sprog i den matematisk-naturvidenskabelige Afdeling udtaler Ministeriet i sit Cirk. 21. Juni 1882, at to ugentlige Timer bør i Skolens to øverste Klasser anvendes enten til en Fortsættelse af den i 3dje Klasse begyndte Undervisning i den klassiske (særlig græske) Oldtids Antikviteter, Mytologi og Litteraturhistorie m. v. og Læsning af græske Forfattere i dansk Oversættelse, eller til en fortsat Undervisning i Latin for at bevare Kund-

skaben i dette Sprog, dog saaledes, at det Disciplene herved paalagte Arbejde udføres paa Skolen og i ethvert Fald kun for en ringe Del kræver Lektielesning i Hjemmet, eller maaske heldigst delvis paa begge Maader.

Af Undervisningsinspektionens Beretninger fremhæves:

Undervisningsinspektørens Cirk. til Rektorerne for de lærde Skoler af 29. Sept. 1873 (Medd. p. 734); Brtg. 1874 (Medd. p. 743); Brtg. 1875 (Medd. p. 749); Brtg. 1876 (Medd. p. 754); Brtg. 1878 (Medd. p. 767); Brtg. 1879 (Medd. p. 283); Brtg. 1883 (Medd. p. 164, Opgivelserne i Latin og Græsk); Brtg. 1884 (Medd. p. 103); Brtg. 1885 (Medd. p. 156) den mundtlige og skriftlige Oversættelse; Brtg. 1887 (Medd. p. 10) om Undervisningen i Realia; Brtg. 1888 (Medd. p. 41).

Græsk.

Undervisningen, der kun gives for den sproglig-historiske Retning, begynder i 3dje Klasse og fremmes saaledes, at der i 4de Klasse kan læses et Pensum, der i Omfang svarer til i det mindste 1 Bog af Xenophons Anabasis og 1 Bog af Homer. Ved 4de Klasses Hovedeksamen prøves alene i det i det sidste Aar læste; Adg. 1871 § 2, 4.

I 5te og 6te Klasse fortsættes Undervisningen saaledes, at der ved Udgangen af 6te Klasse er læst og opgives et Pensum, der svarer til i det mindste:

af prosaiske Forfattere: 200 Kapitler af Herodot, 1 Bog af Xenophons Erindringer, Platons Apologi og Demosthenes olynthiske Taler,

af Digterne: 6—8 Bøger af Homer, der tilsammen maa udgøre mindst 3500 Vers; Adg. 1871 § 4, b, 2.

Angaaende Omfanget af Undervisningen i Antikviteter, Mytologi og Litteraturhistorie henvises til Ministeriets ovenfor (p. 100) gengivne Cirk. 30. Nov. 1876. Om Læsning af disse Fag saa vel som af græske Forfattere i Oversættelse i den matematisk-naturvidenskabelige Afdeling mærkes de ovennævnte Udtalelser i Ministeriets Cirk. 21. Juni 1882.

Af Undervisningsinspektionens Udtalelser mærkes:

Brtg. 1875 (Medd. p. 748); Brtg. 1876 (Medd. 754) om Realia; Brtg. 1877 (Medd. p. 759) om Udtalen; Brtg. 1879 (Medd. p. 283); Brtg. 1883 (Medd. p. 164) om Opgivelserne; Brtg. 1888 (Medd. p. 41).

Religion.

Undervisningen gives gennem alle Skolens Klasser.

I de første 4 Klasser omfatter Undervisningen den kristelige Tros- og Sædelære efter en mindre Lærebog samt Bibelhistorien efter en udførligere; i 4de Klasse gennemgaas en eller flere af det ny Testaments Bøger, f. Eks. et af Evangelierne og Apostlenes Gerninger. Den Rektorerne ved Cirk. 9. Aug. 1871 givne Bemyndigelse til at fritage de konfirmerede Disciple for Deltagelse i Religionsundervisningen er bortfalden; Adg. 5. Aug. 1871 § 2, 5, Adg. 16. Juni 1882 § 5 og Cirk. 21. Juni 1882.

For de to øverste Klassers Vedkommende skal Undervisningen efter Cirk. 21. Juni 1882 omfatte det vigtigste af den kristne Kirkes Historie set i Kristendommens Lys; i øvrigt henviser Cirkulæret til Adg. 15. Juni 1877, der udtaler, at Undervisningen i Religion i de to øverste Klasser tilsigter at fuldstændiggøre, hvad der ved Undervisningen i de lavere Klasser og ved Konfirmationsforberedelsen er tilegnet. Formaalet bør være: ikke Opbyggelse, men Belæring, og Undervisningen gives uden Lektielæring eller Afslutning ved nogen Eksamen, og skal omfatte Læsning af udvalgte Stykker af den hellige Skrift i dansk Oversættelse, hvormed forbindes en Fremstilling af de vigtigste Begivenheder i den kristelige Kirkes Historie, saaledes at der tages særligt Hensyn til Folkekirken symbolske Bøger og deres Tilblivelse. Undervisningen i Religion gives i de 3 øverste Klasser med 1 Time ugentlig, dog at 5te og 6te Klasse kan forenes, hvor det findes hensigtsmæssigt.

Om Karakteren af Undervisningen udtaler Cirk. 21. Juni 1882 som almindelig Regel, at det vil være en Opgave for Rektorerne at paase nøje, at Undervisningen gives paa en forsvarelig og frugtbar Maade, saa at det kan staa klart for Eleverne, at dette Fag, skønt det ikke er Genstand for Afgangseksamen, derfor ikke er af mindre Betydning for deres Udvikling og Dannelse.

Alle Disciple, der høre til Statskirken, ere pligtige at deltage i Undervisningen i Religion ligesom i de andre Fag; jf. Skr. 6. Febr. 1891 til Horsens Sk. Disciple af den reformerte Bekendelse kunne deltage i Skolens Religionsundervisning, for saa vidt Forældre eller Værger ikke have udtalt Ønsket om deres Fritagelse. Bortset fra denne Undtagelse ere Disciple udenfor Statskirken udelukkede fra Religionsundervisningen; Fdg.

1809 § 58, 2; Bkdtg. 13. Mai 1850 § 4, 7, jf. Skr. 28. Jan. 1815, hvor Reglen udtrykkelig er udtalt for Jøders Vedkommende. Rektor er berettiget til at paase, at saadanne Disciple udenfor Skolen modtage en efter Stedets Lejlighed omhyggelig religiøs og moralsk Undervisning; Bkdtg. 1850 § 4, 7. — At en Discipel udenfor Statskirken kan optages som Discipel i Skolen, selv om Forældrene vedkende sig ikke at høre til noget anerkendt Trossamfund og ikke lade Barnet modtage nogen Religionsundervisning, er udtalt i Skr. 20. Okt. 1876 til Borgerdydsskolen p. Krsth.

Angaaende de tidligere førte Forhandlinger om Religionsundervisningen i Skolerne henvises til Medd. 1857—78 pag. 69—78, 88—89 og 121.

Historie.

Undervisningen gives gennem alle Skolens Klasser.

Indtil Udgangen af 4de Klasse maa Historien, saavel Verdenshistorien kortere behandlet som særlig Nordens Historie, være gennemgaaet; Adg. 1871 § 2, 6. Om en passende Lærebog for de første fire Klasser har Ministeriet udtalt sig i Skr. 5. April 1873 til Nykjøbing Sk. saaledes: Blochs mindre Lærebog i Historie, hvoraf 1ste Del, indeholdende Oldtiden og Middelalderen, foreligger, anser Ministeriet efter Omfang og Anlæg for skikket til at lægges til Grund for Undervisningen i Historie indtil Udgangen af 4de Klasse og til at tjene som Maalestok for Prøven ved Udgangen af denne Klasse, saavel for Realdisciple som for de øvrige Disciple, dog ikke med Afbrydelse ved Aar 1815, men med fortsat Oversigt til 1848*), og i ethvert Tilfælde at burde foretrækkes for Kofods fragmentariske Fremstilling eller Bohrs mindre Bøger, der ere for korte og ufuldstændige.

I 5te og 6te Klasse gennemgaaes i Historie kun Oldtidens og Danmarks (samt Norges og Sverrigs) Historie udførligere; Middelalderens og den nyere Tids Historie repeteres i det Omfang, hvori den læses til 4de Klasses Hovedeksamen; Adg. 16. Juni 1882 § 12.

Om Karakteren og Omfanget af Historieundervisningen udtaler Undervisningsinspektionen sig udførligt i Cirk. 19. Juni 1882 saaledes: Der er ved dette Fag om muligt endnu stærkere end ved Latin og Oldnordisk Grund til at skelne imellem det, der gøres til Genstand for Prøve ved Eksamen, og det, Undervisningen maa stræbe hen til i og for sig. Det vilde visselig være

* Tidsgrensen rykket frem til 1870; jf. Undervisningsinsp. Brtg. 1885.

meget beklageligt, dersom Historieundervisningen for Verdenshistoriens Vedkommende i Middelalderen og den nyere Tid blev indskrænket til kun at medtage, hvad der for Eksempel findes i Blochs eller Bohrs mindre historiske Lærebøger. Da det maa antages, at hele Historien efter disse eller andre lignende Lærebøger er læst inden 4de Klasses Hovedeksamen, selv om der ved denne kun prøves i, hvad der er lært i det sidste Aar, vil i de to øverste Klasser Repetitionen af det tidligere lærte og Tilgængelsen af, hvad der skal læses efter større Omfang, levne Tid for Læreren til i sin Undervisning mundtlig at kunne dvæle ved adskilligt, som det kan have en dannende og vækkende Indflydelse paa Disciplene at blive kendte med. Enhver indsigtfuld og livlig Lærer vil ved Brugen af historiske Lærebøger, der i Følge deres kortfattede Natur væsentlig ere Skeletter, føle Trangen til igennem det mundtlige Foredrag rundt omkring at give baade et mere levende og et fyldigere Billede af, hvad der i Bøgerne kun berøres i Korthed. En nyere Historikers Ord: «les détails sont l'âme de l'histoire» indeholde, naar der ved Enkeltheder kun forstaas karakteristiske Enkeltheder, en Sandhed, som ogsaa staar sin Prøve i den historiske Undervisning, og der vil efter den nu foretagne Indskrænkning af Eksamensstoffet være forøget Anledning for Historielærerne til at lægge sig dette paa Sinde. Paa hvilken Maade den historiske Undervisning skal faa Fylde, vil afhænge af Lærernes Individualitet, der maa kunne bevæge sig med Frihed indenfor den Tid, han mærker, at han har til Raadighed. En Lærer kan have Greb paa at fortælle Træk om historiske Personligheder, der kunne oplyse disses Karakter, eller paa at udmale et mærkeligt Slag eller Felttog, saaledes at Disciplene ligesom se dem for deres Øjne, en anden paa klart at fremstille Gangen i Udviklingen af politiske, sociale eller kirkelige Forhold i Tiderne; der kan være den Lærer, som omfatter et enkelt større Tidsafsnit eller et enkelt Folks Historie med Forkærlighed, og som kan føle sig oplagt til i sin Undervisning at lægge særlig Vægt derpaa i den Overbevisning, at han netop her vil have Evne til at rive Disciplene med sig, eller der kan være den, som fortrinsvis føler sig hendraget til Kulturhistorien i snævrere Forstand (Litteraturens og Kunstens Historie) og heraf formaar at hente fængslende Stof, som det ikke ligger over Disciplenes Horizont at følge o. s. v. Holdes Øjet blot skarpt fæstet paa, hvad der passer til Disciplenes Standpunkt, ligger der mindre Vægt paa, ad hvilken Vej Læreren søger at give sin Undervisning Fylde. Utvivlsomt vil Opgaven for Lærerne

blive vanskeligere eller i det mindste mere aandelig anstrængende, naar han foruden at holde Disciplene til omhyggelig at lære, hvad der kræves til Eksamen, maa stræbe at være den meddelende og aandelig befrugtende, end naar hans Arbejde aldeles overvejende maa bestaa i at indprente Lærebøgernes Stof. Men det tør paa den anden Side antages, at han vil have et rigeligt Vederlag i den større Frihed, med hvilken han kan bevæge sig, og i den Modtagelighed, han vil mærke hos alle livligere Disciple, i Stedet for at det at lære Historie kun altfor tit for mange i Skolerne har staaet som et skrækindjagende Hukommelsesarbejde.

Af Undervisningsinspektionens Udtalelser mærkes følgende, idet Begrænsningen i Eksamensfordringerne ved Anordningen af 16. Juni 1882 samt Undervisningsinspektionens dertil knyttede — ovenfor meddelte — Udtalelser i Cirk. 19. Juni 1882 maa tages i Betragtning ved Beretningerne indtil 1883.

Undervisningsinspektørens Cirk. til Rectorerne 29. Sept. 1873 (Medd. p. 741); Inspektionens Brtg. for 1874 (Medd. p. 742); Brtg. 1875 (Medd. p. 749); Brtg. 1877 (Medd. p. 759); Brtg. 1885 (Medd. p. 156) Tidsgrænsen rykkes frem til 1870.

Matematik og Regning.

Undervisningen gaar for den matematisk-naturvidenskabelige Retning gennem alle Klasser. For den sproglig-historiske Retning afsluttes den med 4de Klasse.

I de første fire Klasser er Undervisningen fælles for begge Retninger, og omfatter efter Adg. 1871 § 2, 8 følgende Pensa:

I Aritmetik: Læren om Addition og Subtraktion, Multiplikation og Division, Potensopløftning og Roduddragning med de derunder forekommende Udviklinger af positive og negative, hele og brudne, rationale og irrationale, reelle og imaginære Størrelser; Hovedsætningerne om Tallenes Egenskaber; Decimalbrøker, Proportioner og Progressioner; Logaritmer med deres praktiske Anvendelser, hvorunder sammensat Rentesregning; Ligninger af første og anden Grad, de første saavel med een som med flere ubekendte.

Undervisningen i Geometri skal i første Klasse indledes med en paa Betragtning af materielle Former støttet Abstraktion af de første geometriske Begreber, saaledes at Disciplen derved tillige føres til saadan klar Opfattelse af Legemers, Fladers og Liniers Inddeling efter deres Frembringelsesmaade og Beskaffenhed, som uden geometriske Beviser ad Anskuelsens Vej ved Iagttagelse af og Forsøg med legemlige Former kan opnaas.

Derefter meddeles et plangeometrisk Kursus af det i Skolerne hidtil sædvanlige Omfang; Bkdtg. 8. Nov. 1858 § 4. II. 1.

Undervisningen i Regning slutter sig til den matematiske Undervisning med saadanne Opgaver, som kunne tydeliggøre Matematikkens Anvendelse i det praktiske Liv, derunder ogsaa Beregninger af Arealer og Voluminer, de første støttede til Plangeometriens Læresætninger, de sidste uden matematiske Beviser.

Til Lettelse for Disciplene i 4de Klasse har Ministeriet ved Cirk. 13. Febr. 1873, jf. Skr. 8. s. M., fastsat, at vel det i Skolen indtil og i 4de Klasse læste matematiske Pensum maa betragtes som det, hvormed Eksaminanden skal være bekendt, men at Eksaminationen dog i Hovedsagen og navnlig hvad Beviserne angaar, kan indskrænkes til det, der er læst og plejer at læses i det sidste Aar, naar kun de Resultater af det tidligere læste, som derved skulle bruges, ses at være Disciplene bekendte. Yderligere Lempelser i Fordringerne til Arbejdet i 4de Klasse indeholder Cirk. 26. Okt. 1871, der udtaler, at det af Ministeriet vil blive paaset, at der ikke gives andre Konstruktionsopgaver end saadanne, der allerede hidtil ere blevne ansete for indbefattede under det geometriske Kursus, som gaaende ud paa Løsning af de deri optagne Problemer uden Spørgsmaal om anden Tegning end den nødvendige simple Oplysning ved Linier med Passer og Lineal, dog at dette ikke udelukker, at der kan blive givet Disciplene af den matematisk-naturvidenskabelige Retning en herfra forskellig Opgave (en særlig Konstruktions- og Tegneopgave) paa Grund af den dem meddelte særlige Undervisning i geometrisk Tegning.

Dernæst maa i samme Forbindelse mærkes Skr. 15. April 1873 til Haderslev Læreres Sk., hvorved toges den Bestemmelse, at de Formler, som angaa Beregningen af retlinede og krumme Flader samt Rumfang, ikke behøve at kunnes udenad; men at de af disse Formler, for hvilke der kan blive Brug ved den skriftlige Prøve, for Fremtiden skulle aftrykkes til almindelig Benyttelse ved Eksamen

Endelig er ved Adg. 16. Juni 1882 § 6 for Aritmetikens Vedkommende gjort en yderligere Begrænsning i det Pensum, der skal opgives til 4de Kl. Hovedeksamen ved Bestemmelsen om at følgende Partier forbigaas: Forkortning af algebraiske rationale Brøker med Polynomier i Tæller og Nævner, Regning med komplekse Størrelser ($a + b\sqrt{-1}$), Kubikrodsuddragning og Kvadratrod af Polynomier, Ændring af dobbelt irrationale Størrelser, Annuiteter og Egenskaber ved hele Tal.

Med Hensyn til Maaden, hvorpaa Undervisningen i Matematik skal drives i de 4 nederste Klasser, erindrer Ministeriet i sit Cirk. 9. Aug. 1871 om, at det, der skal læres, for at have nogen virkelig Betydning maa være fuldstændig opfattet og tilegnet saaledes, at det kan bruges. Der maa derfor lægges en ikke ringe Vægt paa den praktiske Regning, saaledes at det matematiske Grundlag for denne er forstaaet, og at der er erhvervet Sikkerhed i Udførelsen, hvortil ogsaa hører Øvelse i paa passende Sted at bruge de for saa mange Regninger fordelagtige Logaritmer. Ved Prøven, navnlig ved de skriftlige Opgaver, maa der ikke gaas ud over det Standpunkt, som hidtil har været fastholdt ved Realafgangseksamen af højere Grad. Naar der under Aritmetik som en Forøgelse af Stoffet er tilføjet: Hovedsætningerne om Tallenes Egenskaber, maa Ministeriet udtrykke sig, at der herved væsentlig sigtes til Sætningerne om Tals Delelighed (omtrent hvad der herom indeholdes i Schjødtes Tillæg til den elementære Algebra). Med den indledende Undervisning i Geometri kunne passende A. Steens Hovedformer i Rummet eller C. F. C. Møllers Grundtræk af Læren om Rumstørrelser lægges til Grund.

I 5te og 6te Klasse, hvor Matematik er et særligt Fag for den matematisk-naturvidenskabelige Afdeling omfatter Undervisningen:

a) Aritmetik og Algebra, saaledes at det hele Kursus gives i videre Omfang, hvorved medtages Læren om Permutationer og Kombinationer, Kædebrøk, Binomialformlen med positiv hel Eksponent, den uendelige Kvotientrække, ubestemte Ligninger af 1ste Grad, Determinanter, for saa vidt de lette Løsningen af Ligninger med flere ubekendte;

b) Stereometri med syntetisk Udvikling af Keglesnittenes Hovedegenskaber;

c) Plantrigonometri;

d) analytisk Geometri, anvendt paa ret Linie og Cirkel og til Undersøgelse af de vigtigste Egenskaber ved Parabel, Ellipse og Hyperbel;

e) Projektionslære, rette Liniers Fremstilling ved deres Projektioner, Planers ved deres Spor, med Anvendelsen paa Fremstillingen af simple Former i Rummet ved deres Projektioner paa en vandret og en lodret Plan samt af deres Udfoldninger i en Plan.

Angaaende Undervisningen i analytisk Geometri udtaler Ministeriet i Cirk. 17. Juni 1874, at den bør gaa ud paa en For-

klaring af de retvinklede Koordinater og deres Anvendelse til Fremstilling af Punkter og Linier, Indøvelse af Metoden ved Behandlingen af ret Linie og Cirkel saavel i almindelig Udvikling som i særlige Problemer, Bestemmelser af Ligninger for Parabel, Ellipse og Hyperbel og Udvikling af disse Liniers vigtigste Egenskaber med Hensyn til Brændstraaler, Diametre, Tangenter og Normaler. I Følge Metodens ejendommelige Beskaffenhed maa Undervisningen derhos væsentlig dreje sig om Opgavers Løsning, saavel mundtlig som skriftlig. Ved Afgangsprøven i analytisk Geometri vil det være tilladt at forelægge Disciplen til Løsning saadanne ham hidtil ukendte Opgaver, der blot kræve en let Anvendelse af Metoden, dog at dette ikke sker førend efter Prøvelsen i det ligefrem lærte. — Til Oplysning om Omfanget af Undervisningen henvises til «Analytisk Geometri» af Jul. Petersen, Kjøbenhavn 1873, hvori §§ 1 og 2, § 3 til Artikel 20 inkl., § 4 til Artikel 35 inkl. med dertil hørende 52 Opgaver give de almindelige Forklaringer og indøve Metoden ved Behandling af ret Linie og Cirkel, og dernæst §§ 5—8, begge inkl., samt § 10 omhandle Keglesnittenes Natur og Hovedegenskaber, der bør belyses ved Opgaver af samme Beskaffenhed, som de lettere iblandt Nr. 53—100. — Ministeriet har dog tilføjet, at nogle Enkeltheder vel endnu kunne forbigaas, saasom den første halve Side 31 om imaginære Linier og Punkter, og at de første 52 Opgaver afgive gode Eksempler paa, hvad der ved den mundtlige Prøve kan forelægges, hvorfor ingen af disse bør forbigaas, naar de ikke erstattes ved andre lignende, men at derimod nogle af de følgende Opgaver bedre overspringes, for saa vidt Løsningen ikke frembyder sig nogenlunde let.

I sit Cirk. 9. Aug. 1871 udtaler Ministeriet om Undervisningen i Matematik i 5te og 6te Klasse, at den Mangel i matematisk Dannelse, der for Disciplene af den sproglig-historiske Retnings Vedkommende er fremkommet ved, at Stereometrien og Trigonometrien ere bortfaldne for disse Disciples Vedkommende, maa søges nogenlunde udfyldt dels ved den Maade, paa hvilken Geometrien fremtidig indledes, dels ved det Omfang, som man i de 4 nederste Klasser giver Regneøvelserne ved Optagelsen af Liniers, Arealers og Voluminers Beregning, dels endelig ved i Naturlæren som hidtil i 7de Klasse at optage det simpleste af Astronomien. Man vil saaledes kunne komme til en Afslutning, hvorved Muligheden af en Beregning af Liniers Længde i Almindelighed ved Hjælp af andre givne Længder i Forbindelse med Vinkler bliver forstaaet.

Angaaende Matematikundervisning i 5te og 6te Klasse for Disciple af den sproglig-historiske Retning udtaler Cirk. 21. Juni 1882 at i Time kan tages fra Naturlæren for at anvendes til at vedligeholde den tidligere erhvervede Kundskab i Matematik, dog ikke ved Lektielæsning, men ved Arbejde paa Skolen.

Af Undervisningsinspektionens Beretninger fremhæves:

I Brtg. 1875 (Medd. p. 750); Brtg. 1876 (Medd. p. 755) 4de Klasse vedrørende; Brtg. 1877 (Medd. p. 759); Brtg. 1885 (Medd. p. 156); Brtg. 1888 (Medd. p. 47) om Projektionstegning og (p. 48) om Regningers Fremstilling.

Geografi.

Undervisningen i Geografi gives gennem Skolens 4 nederste Klasser for bægge Retningers Vedkommende og afsluttes ved Udgangen af 4de Klasse med Repetition af det hele læste Pensum; Adg. 1871 § 2, 7.

Med Hensyn til Omfanget af Undervisningen i Geografi ere de i Bkdtg. 18. Sept. 1855 § 5, g. givne Bestemmelser endnu vejledende. Herefter omfatter Undervisningen fysisk og politisk Jordbeskrivelse tilligemed de uundværligste Sætninger af den matematiske Geografi. Optagelsen af statistiske Angivelser maa begrænses efter Hensynet til det for Oversigten over de almindelige og vigtige Forhold nødvendige, og især indskrænkes ved saadanne, der enten i sig selv ere usikre (som de allerfleste Angivelser af Indbyggertal udenfor Europa) eller dog fluktuerende (som Indbyggerantallet i de europæiske Stæder).

Af Undervisningsinspektionens Beretninger fremhæves:

I Brtg. 1876 (Medd. p. 756); Brtg. 1877 (Medd. p. 761) om den fysisk-matematiske Geografi; Brtg. 1879 (Medd. p. 284); Brtg. 1883 (Medd. 167); Brtg. 1888 (Medd. p. 49).

Naturhistorie.

Undervisningen gives gennem Skolens 4 nederste Klasser og afsluttes i 4de Klasse ved Repetition af det hele læste Pensum; Adg. 5. Aug. 1871 § 2, 10.

Efter Adg. 16. Juni 1882 er Undervisningen begrænset til det for den alm. Forberedelseseksamen foreskrevne Pensum (Adg. 30. Aug. 1881 § 4, h), nemlig i Zoologi, hvad der kan læres ved Hjælp af Lützens Lærebog i Zoologi Nr. 2 med nogle Forbigaaelser og i Botanik det i «Strøms Begyndelsesgrunde i Plantelæren» indeholdte, saaledes at der lægges særlig Vægt

paa, at Disciplen paa Naturgenstande selv kan paavise de Forhold, hvorom der handles.

Til Forklaring af Udtrykket «Lützens Zoologi Nr. 2 med nogle Forbigaaelser» har Ministeriet i Skr. 19. Sept. 1882 udtalt, at der i samme bør læses alt, hvad der er trykt med den største Skrift, hvorimod al Tekst med de mindste Typer bør springes over. Af hvad der er trykt med de Typer, hvis Størrelse ligger imellem de to nævnte, og hvor der er en anden Skydning imellem Linierne, maa der læses, hvad der findes om Kamæleon og Gekko, om Myrernes Liv (Side 187, 8de Oplag), om Termiter og om Tinter og Kvæser. Brugen af den nævnte Lærebog er dog ikke herved foreskrevet som nødvendig.

Om Metoden for Undervisningen udtaler i øvrigt Cirk. 21. Juni 1882, at denne bør gøres saa forstaaelig for Børnene som muligt, og ingen Overlæssen med Detail bør taales. Undervisningen skal ledsages af Afbildninger og Præparater og al Vægt lægges paa de højere Dyre- og Planteformer, de lavere kun kortelig medtages.

I 5te eller i bægge de to øverste Klasser kan der for den matematisk-naturvidsk. Afdelings Vedkommende gives Undervisning i et eller andet Afsnit af Naturhistorien som frit Fag, enten et allerede læst eller et andet, f. Eks. Mineralogi, med i alt 2 Timer, for saa vidt Tiden tillader det; Adg. 5. Aug. 1871 § 4, c, 3, Adg. 16. Juni 1882 § 17, Cirk. 21. Juni 1882.

Af Undervisningsinspektionens Beretninger fremhæves:

I Brtg. 1876 (Medd. p. 755); Brtg. 1878 (Medd. p. 768); Brtg. 1879 (Medd. 284); Brtg. 1881 (Medd. 288); Brtg. 1883 (Medd. p. 167); Brtg. 1888 (Medd. p. 49).

Naturlære.

Undervisning i Naturlære gives for den matematisk-naturvidenskabelige Afdeling gennem alle Klasser, for den sproglig-historiske kun i de to øverste Klasser og som særligt Fag for bægge Retninger.

I de fire nederste Klasser omfatter Undervisningen efter Adg. 16. Juni 1882 § 8 det ved alm. Forberedelseseksamen fordrede, nemlig: Kendskab til Legemernes almindelige Egenskaber, til Ligevægtslovene for Kræfter virkende paa de enkelte Maskiner, til Trykforhold i Vædske og Luftarter, Vægtfyldebestemmelser, Tyngden, Faldet og Cirkelbevægelse, til Varmens Udvikling, Maaling og Forplantning, dens Virkning paa Legemernes Tilstand, til Magnetismens Hovedfænomener og Jordmagne-

tismen, til Gnidnings- og Berøringselektricitet; til alt dette saaledes at fremtrædende Natursyn i det daglige og praktiske Liv blive forstaaede som nødvendig Følge af gældende Love; Adg. 30. Aug. 1881 § 4. i.

Undervisningen tilsigter et Maal, der medfører en vis Afslutning uden at forudsætte en matematisk Indsigt eller i det hele en Modenhed, som endnu ikke er til Stede; Cirk. 9. Aug. 1871.

I 5te og 6te Klasse for den sproglig-historiske Afdeling meddeles Undervisningen paa eksperimentalt Grundlag, saaledes at der forberedes i det ovenfor angivne Pensum til almindelig Forberedelseseksamen foruden i Astronomi med en kort matematisk Indledning; Adg. 1871 § 4, b, 3., Adg. 16. Juni 1882 § 15.

Undervisningen i den matematisk-naturvidenskabelige Afdelings 5te og 6te Klasse fortsættes og omfatter saavel kemisk og mekanisk Fysik som Optik, matematisk behandlede og ledsagede af Forsøg, samt Astronomi paa matematisk Grundlag og Meteorologi; Adg. 1871 § 4, c, 2. Naturlæren behandles her saaledes, at den paa den ene Side, som væsentlig Del af Grundlaget for en almindelig Dannelse, kan give en virkelig, om end begrænset Indsigt, ikke i Videnskabens, men i Naturens Væsen og paa den anden Side vise sig som en Del af et Hele ved at støtte sig til Matematiken og igen støtte den ved Anvendelsen af dens Sætninger paa Naturens Fænomener. Behandlingen maa være matematisk der, hvor Stoffets Beskaffenhed naturligst kræver en matematisk Behandling, men dog tillige saaledes, at Eksperimentet ikke forsømmes, hvor det ad Erfaringens Vej fører til at kende Naturens Love. Fysiken maa støttes til det i det foreløbige Kursus alt vundne Udbytte, der bestandig maa vedligeholdes; den bør behandles temmelig omfattende, dog saaledes at man ikke taber sig i videnskabelig Detail, i Kabinets-eksperimenter eller i detaillerede Beskrivelser af Instrumenter. Astronomien meddeles efter en mindre Lærebog, men i Lighed med Fysiken paa matematisk Grundlag. Til dens Brug maa meddeles den sfæriske Trigonometris Grundformler; Cirk. 9. Aug. 1871.

Af Undervisningsinspektionens Beretninger fremhæves:

Brtg. 1876 (Medd. p. 755) den sproglig-historiske Linie vedrørende; Brtg. 1877 (Medd. 760); Brtg. 1879 (Medd. p. 283); Brtg. 1881 (Medd. p. 288); Brtg. 1885 (Medd. p. 157); Brtg. 1888 (Medd. p. 47).

Tegning og Skrivning.

Undervisning i Frihaandstegning gives i 1ste og 2den Klasse som fælles Undervisning for bægge Retninger, saaledes at den saa vidt muligt lægges i Matematiklærerens Haand og sættes saaledes i Forbindelse med den matematiske (geometriske) Undervisning, at den øver Øjet og Haanden paa simple Former og støtter den geometriske Anskuelse. — I 3dje og 4de Klasse indtræder for den matematisk-naturvidenskabelige Retning den egentlige geometriske Tegning, der skal vejlede til geometriske Konstruktioner, og som i 2den Klasse maa være forberedt ved, at Disciplene erhverve Færdighed i Brugen af Instrumenterne (Passer og Lineal). Ved de geometriske Konstruktioner maa Renlighed og Nethed i Udførelsen paases. Adg. 1871 § 2, 11, Cirk. 9. Aug. 1871.

Som vejledende ved Undervisningen i Tegning har Ministeriet under 26. Aug. 1872 anbefalet et af Arkitekt C. Nielsen udarbejdet Skrift om Tegneundervisning i Forbindelse med samme Forfatters Linearperspektiv, idet Ministeriet samtidig har udtalt, at selv om det for Disciplene af den sproglig-historiske Retning maa erkendes for umuligt at gennemføre en saa omfattende Plan, som Bogen foreslaar, saa ville disse Disciple dog, saa vidt som Tid og Anlæg tillade, ved den være ledede ind paa den rette Vej, hvis de udenfor Skolen ville fortsætte Tegneundervisningen eller paa et senere Stadium genoptage den. For Disciplene, der følge den matematisk-naturvidenskabelige Retning — ligesom for Realdisciplenes Vedkommende — vil Tegning selvfølgelig kunne føres betydelig videre, og den Omstændighed, at Projektionstegning ikke er optaget blandt 4de Klasses Eksamensfag, kan ikke være til Hinder for at følge Forfatterens Plan, som Ministeriet uden at give noget Paalæg i saa Henseende vilde anse det for muligt endog helt at gennemføre i 5te og 6te Klasse, i det mindste for de Disciples Vedkommende, der med en vis Begavelse forene noget Anlæg for Tegning. — Angaaende en Reform af Tegneundervisningen blev der i 1875 af Kunsthøgskolen nedsat et Udvalg, der paa Grundlag af Erklæringer, indhentede fra de lærde Skoler, afgav en udførlig Beretning om Tegneundervisningen i disse Skoler samt forelagde et Udkast til en ændret Plan for Undervisningen. Herom henvises til Medd. 1857—78 p. 350—363.

I Skrivning undervises kun i 1ste og 2den Klasse og som fælles Fag; Adg. 1871 § 2, 12. Den bør nok saa meget be-

regnes paa, at Disciplene faa en fast som paa, at de faa en smuk Haandskrift, og ved de skriftlige Arbejder bliver det at paase, at Disciplene vænne sig hertil; Cirk. 9. Aug. 1871. Saa vel den latinske som den gotiske Bogstavække indøves; Bkdtg. 7. Juni 1889.

Sang.

Undervisning i Sang meddeles gennem alle Skolens Klasser i Overensstemmelse med den ved Cirk. 4. Juli 1881 Skolerne tilstillede Undervisningsplan.

Formaalet for Undervisningen er at bringe Eleverne til ikke blot at kunne deltage i Korsange (to-, tre- og førstemmige Sange) med smukt og musikalsk Foredrag, men ogsaa hver foredrage sin Strofe smukt og sikkert og ved Afgangen fra Skolen at have lært de almindeligt anvendte Koraler, Folke- og Fædrelandssange, saaledes at disse ere fuldt tilegnede. Af Teori erhverves saa meget Kendskab til Noder og Takt, at Eleverne saa vidt muligt kunne synge a prima vista i de letteste Tonearter. Af Musikens Historie bør Eleverne gøres bekendte med de mest fremtrædende af Landets Komponister.

Inddeling af Disciplene i Syngeafdelinger er det overladt til Rektor og Sanglærerne at ordne efter Skolens Tarv. I øvrigt maa med Hensyn til Indholdet af Sangundervisningen henvises til det nærmere foreskrevne i den ovennævnte Syngeplan.

Samtlige Elever skulle saa vidt muligt deltage i Sangøvelserne og maa ikke uden fyldestgørende Grunde holdes borte; Skr. 4. Sept. 1884 til Ribe Sk.

Angaaende Spørgsmaalet om Disciplenes Fritagelse fra Sangtiden, medens deres Stemme er i Overgang, har Sanginspektøren i en Erklæring til Ministeriet af 17. Sept. 1887 udtalt, at en saadan Fritagelse ikke burde finde Sted uden under ganske særlige Omstændigheder. Der bør derfor i det enkelte Tilfælde fordres Lægeattest; Skr. 16. Dec. 1887 til Frederiksborg Sk.

Gymnastik, Svømning, Dans, Skydning og Sløjd.

Undervisning i Gymnastik med Hugning gives i alle Klasser med mindst 4 Timer ugentlig, og saaledes at der under een Lærer ikke maa undervises et større Antal Disciple i hvert Hold end 30 i Gymnastik, og i Hugning ikke flere end 15; Adg. 16. Juni 1882 § 18, Cirk. 18. Jan. 1875. Undervisningen gives efter den ved kgl. Resol. 26. April 1883 til Brug ved den gymnastiske Undervisning saavel i de lærde Skoler som i Real-,

Gymnastik og Hugning.

Borger- og Almueskolerne og paa Skolelærerseminarierne approberede Lærebog i Gymnastik udarbejdet af Oberstløjtnant J. Amsinck; Cirk. 31. Mai 1883. Som særlige Afgørelser maa i denne Forbindelse mærkes Skr. 6. Jan. 1883 til Randers Sk., hvori Ministeriet indprenter den yderste Forsigtighed i de Timer, i hvilke der kun er een Lærer til Stede, og Skr. 22. Juli 1888 til Borgerdydssk. i Kjøbh., i hvilken Ministeriet med Hensyn til Spørgsmaalet om Udelukkelse af Klatreøvelser udtaler, at det efter de herom af det lægevidenskabelige Fakultet og Gymnastikinspektøren afgivne Erklæringer finder, at den Mulighed for skadelige Følger, som kunde fremkomme ved Mangel paa Opmærksomhed fra Lærernes Side, ikke indeholder tilstrækkelig Grund til at udelukke de forskellige Arter af Klatreøvelser fra Gymnastikundervisningen. Til nærmere Fastsættelse af Regler for de gymnastiske Øvelser er af Ministeriet i 1889 ansat en Kommission, fra hvilken der dog endnu ikke foreligger nogen Betænkning. Om et Forsøg paa at foranstalte Vædekampe i Gymnastik mellem Disciple af forskellige Skoler se Medd. 1888—89 pag. 119.

At Gymnastikundervisningen bør gives saa rundelig som muligt og drives med Stadighed og Energi, samt at det bør iagttages, at der ikke gives unødige Fritagelser fra Øvelserne, er oftere blevet indskærpet Skolerne. Ministeriet har saaledes i det ovennævnte Cirkulære af 1875 udtalt sin Paaskønnelse af enhver Bestræbelse fra Skolernes Side for en yderligere Udvidelse af Gymnastiktimerne ud over det som Minimum fastsatte Antal ugentlige Timer, og i Cirk. 21. Juni 1882 er det bemærket, at det mere har været Hensynet til Mangelen paa dygtige Lærerkræfter end Frygt for, at Tiden dertil ikke skulde kunne skaffes, der har bestemt Ministeriet til at lade det bero ved 4 ugentlige Gymnastiktimer som Minimum for enhver Discipel. Ministeriet udtaler derhos, at det anser det for særdeles vigtigt for denne Undervisnings Fremme at søge Skolerne forsynede med duelige Lærere i et tilstrækkeligt Antal, og anmoder Rektorerne og Gymnastikinspektøren om at have deres Opmærksomhed henvendt paa, hvad der i denne Henseende, som overhovedet for muligt at bringe det til, at der gives alle Disciplene en daglig Undervisning i Legemsøvelser fra Skolens Side, lader sig udrette. — For at modvirke unødvendige Forsømmelser er det dernæst ved Cirk. 21. Dec. 1882 paalagt Skolerne at føre en Journal over Øvelserne med en Rubrik for hver Discipel, der af Gymnastiklæreren betegnes i Journalen som deltagende eller fritagen, saa-

ledes at der herigennem kan have en let Oversigt over Antallet af de Disciple, der ere fritagne for gymnastiske Øvelser, og over Fritagelsernes Varighed, og med samme Formaal er det henstillet til Skolerne, at de Disciple, der ere fritagne for at deltage i Øvelserne, møde med deres Klasse i Gymnastiktimerne, dog at saadanne Disciple, som efter Lægeattest for en begrænset kortere Tid ere fritagne for at deltage i Gymnastikundervisningen og paa hvem Opholdet i Gymnastiklokalet muligvis kan virke skadeligt, i Gymnastiktimerne undtagelsesvis kunne beskæftiges i Klasserne med Skrivning og Regning, hvorimod det ikke kan tillades dem i Gymnastiktimerne at sysle med Forberedelsen af Lektierne til de følgende Timer; Skr. 24. Febr. 1883 til Aarhus Sk. — Som gyldig Fritagelsesgrund kan efter Skr. 29. Juli 1885 til Sæby Realskole ikke regnes den Bevægelse, som Disciple fra Landet have ved at gaa eller køre til Skolen. — Endelig har Ministeriet i det nævnte Cirk. af 1882 gjort opmærksom paa, at Gymnastikundervisningen bør holdes i Gang saa vidt muligt i sit fulde Omfang indtil Eksamen, da Disciplene netop paa Grund af den anstrængende Eksamenslæsning og megen Stillesiddende paa den Tid trænge til Legemsøvelser. Øvelserne i 5te og 6te Klasse bør i Henhold til det sidstnævnte Cirk. ikke indskrænkes til Hugning alene eller til Hugning og Voltigering, da de øvrige Øvelser ere ligesaa gavnlige for de unge Mennesker i disse Klasser som i de yngre Klasser og bidrage til at gøre Undervisningen mindre ensformig. Hermed er Bestemmelsen i Cirk. 16. Nov. 1861 og 3. Juli 1867 om Ophør af den egentlige Gymnastik i 5te og 6te Klasse i de Maaneder, i hvilke Skydeøvelserne vare, bortfalden; Skr. 28. April 1883 til Viborg Sk.

Om et Forslag til Indførelse af svensk Gymnastik i Skolerne henvises til Medd. 1886 pag. 9 o. fl., hvormed maa sammenholdes Skr. til Viborg Sk. 27. Juni 1889, der udtaler, at de specielle Øvelser, hvortil de af Skolen anskaffede Apparater til svensk Gymnastik benyttes, ikke bør optages under Skolernes regelmæssige Undervisning, førend der er taget Bestemmelse i saa Henseende. Om Indførelse af Kriketspil se Medd. 1886 pag. 166—173.

Undervisning i Svømning gives i Sommermaanederne i alle Skoler, hvor der er Lejlighed dertil. Ved Cirk. 24. Mai 1879 bleve de af Gymnastiklærer Johansen konstruerede Svømmeapparater indførte i Skolerne. Øvelser i Roning er siden 1886 afholdt ved Viborg Sk. med en for Skolens Regning indkøbt Kaproningsbaad.

Ved Odense og Viborg Sk. er der i de 6 Vintermaaneder

Svømning.

Dans.

givet Undervisning i Dans for de lavere Klasser med to ugentlige Timer (Skr. 19. April 1886 til Odense Sk.) ligesom der ogsaa ved Sorø Skole gives Eleverne i de lavere Klasser en saadan Undervisning i Overensstemmelse med Reglementet.

Skydning.

Skydeøvelser indførtes i Skolerne i 1862. Øvelserne foretages i Tiden fra Begyndelsen af Mai til Udgangen af Oktober med 15 Gange for hvert Hold, og saaledes at hver Discipel skyder mindst 75 Skud aarlig. Dagen og Tiden for Øvelserne bestemmes nærmere af Skolens Rektor. Som Skydevaaben benyttes dels Remingtonrifler af Hærens Model af 1867 og Remingtonkarabiner for Ingeniører til Brug for mindre udviklede Disciple, der ikke kunne haandtere Remingtonriflen, endelig til Benyttelse for Begyndere en Salonriffel. Remingtonriflerne og Karabinerne ere forsynede med Centralantændelsesapparat, hvorved Ministeriet har henledet Opmærksomheden paa, at hvert af de til Skydning med Centralantændelse benyttede Hylstre kunne benyttes til omtrent 100 Skud, men at hvert Hylster kun maa benyttes af samme Gevær, hvorfor det vil være nødvendigt, at Skolens Rifler stemples med de tilsvarende Nummere for ikke at forbyttes; Cirk. 13. April 1886. Ministeriet har derhos i Cirk. 15. Sept. 1879 advaret imod, at Ammunition, der passer saavel til Riflerne som til Karabinerne, sammenblandes, da de ere af forskellig Styrke. I de Byer, i hvilke der findes Garnison, kan Ammunitionen for hvert Aar anskaffes gennem denne; Skr. 12. Mai 1886 til Randers Sk.

Til Vejledning med Hensyn til hvad der vilde være at iagttage under Øvelserne har Ministeriet i sin Tid tilstillet Skolerne et Eksempplar af den af Centralkomiteen for Oprettelsen af Skytteforeninger udgivne Instruks for Skydningen, samt et Eksempplar af nogle af Ministeriet efter Gymnastikinspektørens Forslag vedtagne Regler. Efter Indførelsen af Bagladevaabnet er derhos tilstillet Skolerne et Eksempplar af «Haandbog for Skytteforeninger» 1ste Del, som under III og IV indeholder Forklaring om Skydevaabnets Bestanddele, Behandling, Vedligeholdelse og Brug samt Bestemmelser for Skydning tillige med andre Regler, som med Fordel kunne anvendes til Vejledning for Lærerne ved Skolernes Øvelser. Med Hensyn til Rekvisition af Ammunition ere Skolerne henviste til den nærmeste Skytteforening.

I Øvelserne med Remington og Karabiner deltage kun Disciplene i 5te og 6te Klasse, og Ministeriet har udtrykkelig udtalt sin Betænkelighed ved at tillade Disciple af 4de Klasse at deltage. Derimod afholdes der for Disciplene af 3dje og 4de

Klasse Øvelser i Skydning med Salonbøsse som Indledning til den senere egentlige Riffelskydning. Skolens Lærere kunne, om de maatte ønske det, med Rektors Tilladelse tage Del i Øvelserne, ligesom paa den anden Side Rektor er bemyndiget til at fritage saadanne Disciple, som paa Grund af sildig fysisk Udvikling eller svagt Syn maatte anses for uskikkede dertil; Cirk. 16. Juni 1862.

Resultatet af hvert Aars Øvelse skal optages i Skolernes aarlige Programmer, derimod er den ved Cirk. 31. Juli 1863 foreskrevne aarlige Indberetning til Ministeriet bortfalden; Cirk. 6. Marts 1868.

Undervisning i Sløjd indførtes som frivilligt Fag i 1886 ved Frederiksborg lærde Skole, idet der i den ny opførte Bagbygning til Skolen indrettedes to Klasseværelser til dette Brug. I Undervisningen deltog 12 Disciple paa hvert Hold, væsentlig Disciple fra de 3 laveste Klasser. Tiden for Undervisningen er henlagt udenfor Skoletiden, nemlig fra 4—8 Eftmd., idet dog Disciple, der ikke maa deltage i Gymnastikundervisningen, ogsaa sløjde i de til denne ansatte Timer. Ogsaa i Skolerne i Sorø, Viborg og Horsens gives nu Undervisning i Sløjd.

Sløjd.

§ 22.

Lære- og Læsebøger.

Medd. 1849—56 pag. 230; 1879—81 pag. 199.

Valget af Lære- og Læsebøger til Brug ved Undervisningen, sker gennem et fra Skolens Rektor til Ministeriet rettet Forslag, der regelmæssigt skal være indsendt inden Udgangen af Mai Maaned; uden ministeriel Tilladelse kunne ingen nye Lærebøger indføres; Fdg. 7. Nov. 1809 § 42, jf. Cirk. 12. Mai 1852.

Medens Ministeriet vel som Regel har kunnet imødekomme Skolens Ønsker i saa Henseende, har dog Forholdet stundom været det, at man enten ikke har fundet tilstrækkelig Anledning til at afskaffe Brugen af den tidligere benyttede Lærebog (Skr. til Metropolitanskolen 10. Aug. 1887), eller har næret Betænkelighed ved Indførelsen af den nye; Skr. 8. Juli 1887 til Viborg Sk., der tillader Benyttelsen paa Prøve.

Til Vejledning for Skolerne har Ministeriet anbefalet en vis Grad af Stadighed i Benyttelsen af de engang til Undervisningen i de lærde Skoler valgte Lære- og Læsebøger som ikke blot i økonomisk Henseende ønskelig for Disciplene, men ogsaa i pædagogisk Henseende tilraadelig; Cirk. 12. Mai 1852. Tillige lægges der af Ministeriet Vægt paa, at der er en vis Overensstemmelse mellem Skolerne i Valget af Bøgerne, og de fra Skolerne modtagne Forslag sendes derfor altid til Undervisningsinspektionens Erklæring. Med Hensyn til den i ovennævnte Cirkulære berørte Revision af de allerede indførte Læsebøger er intet senere foretaget.

Initiativet til Forandring i Skolebøgerne paahviler altsaa den enkelte Skole, og Ministeriet har i saa Henseende udtrykkeligt udtalt, at det ansaa en almindelig Autorisation eller blot Anbefaling af Lærebøger som ordentligvis utilraadelig, hvorimod det vel kunde finde det rigtigt til Vejledning at nævne visse Lære- og Læsebøger som Eksempler paa Bøger, der med Hensyn til Omfang og Fremstillingsform ere passende; Skr. 13. Juli 1878, 30. Sept. 1881, 16. Mai 1890 og 13. Aug. 1890. I Overensstemmelse hermed ere de ved Adg. 30. Aug. 1881 under § 4, e og h omtalte historiske og naturhistoriske Lærebøger ikke fastslaaede som de, der netop skulle bruges, de ere kun nævnte til Belysning af Fordringernes Omfang, som det var mindre nødvendigt at give ved de andre Fag. En Anvisning paa bestemte Lærebøger, som skulde have den Virkning, at Skolerne fortrinsvis valgte dem, vilde lægge et Baand paa Skolernes Frihed til at naa Maalet ad den Vej, enhver fandt gavnlig for hele Udviklingen, og kunde let kue Læreres og Videnskabsmænds Arbejde paa at skaffe nye og bedre Bøger; Skr. 19. Sept. 1882, jf. ogsaa Cirk. 9. Aug. 1871, Cirk. 17. Dec. 1872 og Skr. 5. April 1873, der maa forstaas fra samme Udgangspunkt.

§ 23.

Hjemmearbejdet.

Medd. 1849—56 pag. 86, 1882—83 pag. 15 og 104.

Nogen bestemt Norm for Omfanget af det Arbejde, der kan paalægges Disciplene i Hjemmet, og som navnlig vil bestaa i

Stilskrivning og Læsning af Lektien til næste Dag, foreligger ikke, og den ældre Bestemmelse i Fdg. 1809 § 44, hvorefter der ved hvert Kvartals Begyndelse skulde lægges en nøje bestemt Plan for, hvorledes Disciplene skulde beskæftiges i Hjemmet, er bortfaldet ved Praksis.

Derimod har Ministeriet gentagne Gange fundet Anledning til i Almindelighed at udtale sig om de Fordringer, der kunde stilles til Hjemmearbejdet, idet Ministeriet har advaret imod at overbebyrde Disciplene ved at stille for store Krav til Lektie-læsningen og andet Hjemmearbejde. Allerede i Cirk. 9. Nov. 1858, som ledsagede Bkdtg. 8. s. M. om Forandringer i og nærmere Bestemmelser ved Skoleplanen 13. Mai 1850, omtaler Ministeriet det vigtige Hensyn, der i saa Henseende maa tages ikke blot til Disciplenes Sundhed, men ogsaa til deres Deltagelse i Familielivet og en for deres Alder passende Forfriskning og Glæde. Det anbefales derfor indtrængende til Rektorerne Opmærksomhed at anvende Forsigtighed og Omhu i Kravet til Disciplenes Hjemmeflid ved Siden af Skolearbejdet, og drage Om-sorg for, at den jævngode og jævnfittige Discipel virkelig ved Skolen selv finder en saadan Vejledning og Anvisning til sin Forberedelse, at han hverken ved langvarigt Aftenarbejde eller endog ved Privatlæreres Gennemgaaen af Lektierne skal erstatte, hvad Skolen burde yde ham. — Under de Forhandlinger, der førte til Adg. 16. Juni 1882, fandt Ministeriet Anledning til at udtale sig i lignende Retning. Et Hjemmearbejde af 4 à 5 Timer daglig er efter Ministeriets Skøn for meget og kan i mange Tilfælde ikke præsteres, uden at den legemlige Udvikling lider derunder, i alle Fald naar bortses fra Skolens øverste Klasse, hvor Forholdene paa Grund af den forestaaende Eksamen ere ekseptionelle, og hvor Disciplene tillige ere i den Alder, i hvilken et noget strængere aandeligt Arbejde uden Skade kan fordres. Indtil 4de Klasse (medregnet) bør Hjemmearbejdet for en Dreng med almindelige Evner næppe gaa ud over 3 Timer. For at opnaa det vil det først og fremmest være af Betydning, at Skolens Lærere ved Gennemgang paa selve Skolen af det foresatte lette Arbejdet hjemme og ikke hovedsagelig indskrænke sig til en Eksamination i de givne Lektier. Selvfølgelig bør heller ikke Børnenes Arbejde lettes paa en saadan Maade, at de fritages for virkeligt Selvarbejde; men Ministeriet fandt dog dengang at kunne udtale, at en noget forandret Metode, hvorved der lagdes noget mindre Vægt paa den daglige Eksamination og paa Hjemmearbejdet og noget mere paa Arbejdet paa selve Skolen, vilde

fremkalde heldigere Resultater; Cirk. 13. Okt. 1881. — I nøje Overensstemmelse hermed udtaler Ministeriet i Cirk. 21. Juni 1882, at det ikke noksom kunde lægges Rektorerne paa Sinde at indskrænke Hjemmearbejdet, saa vidt ske kunde. For en Dreng med almindelig Begavelse bør Hjemmearbejdet ikke være over 3 Timer indtil 4de Klasse (medregnet). Om dette Maal kan naas, vil afhænge af, under hvilken Form og paa hvilken Maade, der arbejdes hen dertil, hvor omhyggelig Læreren gennemgaar de foresatte Pensa, og hvor godt han ved at faa hele Klassen til at følge med og ved at sikre sig alle Disciplenes Forstaaelse af det meddelte.

§ 24.

Karakterer, Omflytning m. m.

Medd. 1849—56 pag. 231; 1857—78 pag. 788.

Enhver Discipel skal have sin Karakterbog, i hvilken Lærerne i det mindste en Gang om Maaneden indtegne deres Vidnesbyrd om Disciplene til Forevisning og Underretning for disses Forældre og Værger, som hver Gang bør paategne, at Karakterbogen er dem forevist; Fdg. 1809 § 51.

Daglige Karakterer.

Hvor der benyttes daglige Karakterer, vil det maanedlige Vidnesbyrd være uforødent, idet Forældre og Værger gennem Karakterbogen komme til Kundskab om Disciplenes Forhold. Brugen af daglige Karakterer, der i tidligere Tider var fast Praksis gennem alle Klasser, er imidlertid for 5te og 6te Klasses Vedkommende efterhaanden fuldstændig ophørt ved alle offentlige lærde Skoler, derimod bruges daglige Karakterer i de 4 nederste (i Horsens og Ribe Sk. 3 nederste) Klasser i alle Skolerne med Undtagelse af Viborg Sk., hvor Meddelelsen til Forældrene sker gennem et Vidnesbyrd fra hver Lærer for hans Fags Vedkommende. I 5te og 6te Klasse bruges ved nogle Skoler maanedlige Karakterer, ved andre Vidnesbyrd.

Om Afskaffelsen af de daglige Karakterer udtaler Ministeriet i Cirk. 21. Juni 1882 under Henviſning til de sammesteds fremsatte Betragtninger af Lærernes Behandling af den daglige Lektie, at det maa henstilles til Rektorenes Overvejelse, om det ikke

maatte være ønskeligt og rettest, saaledes som det allerede er sket ved nogle Skoler, at ophæve Karaktergivningen. I alle Fald menes denne at burde forlades i Skolens to øverste Klasser.

I de Klasser, hvor daglige Karakterer bruges, indføres disse i hver Klasses Karakterprotokol, i hvilken desuden Ordens- og Opførselskarakteren indtegnes. Fra Karakterprotokollen overføres de ved Ugens Slutning til hver Discipels Karakterbog, der ugentlig forevises i Hjemmet. Værdien af de sammenlagte Karakterer eller for nogle Skolers Vedkommende af de samlede Skønskarakterer, bestemmer Disciplens Plads i Klassen, idet Sammenlægning og Omflytning i Almindelighed finder Sted 6—7 Gange om Aaret. Med Hensyn til Hyppigheden af Omflytningerne ligesom til den Værdi, der tillægges Ordens- og Opførselskarakteren ved denne, følges dog forskellige Regler ved de forskellige Skoler. Benyttes ikke daglige Karakterer, er det overladt til Skolen selv at tage Bestemmelse om, i hvilken Orden Disciplene skulle sidde i Klassen; Skr. 31. Aug. 1860 til Odense Sk. Den Lærerne efter Fdg. 1809 § 50 paa hvilende Forpligtelse til at føre en Dagbog over hver enkelt Discipels Opmærksomhed, Flid og Opførsel er bortfaldet efter det ændrede Klassesystem. Derimod have de i Fdg.s § 52 nævnte Censurregistre, i hvilke Lærerne hvert Halvaar indføre Resultaterne af deres lagttagelser om Disciplenes Anlæg, Flid, Fremgang og Opførsel, endnu Betydning, bl. A. ved Bestemmelsen af de aarlige Hovedkarakterer og derigennem ved Beneficiefordelingen.

Omflytning.

Karakterbøgerne bekostes af Disciplene selv og kunne ikke anskaffes paa Skolens Regning; Skr. 28. Juni 1882 til Randers Sk. En Indstilling om, at Skolen selv skulde foranstalte et Oplag af Karakterbøgerne og forhandle dem til Disciplene, for at disse derved kunde faa dem billigere, fandt Ministeriet ikke at kunne bifalde; Skr. 17. Sept. 1886 til Randers Sk.

§ 25.

Hoved- og Halvaarseksamen.

Medd. 1849—56 pag. 112—13.

Til Bedømmelse af Disciplenes Fremgang afholdes i hvert Skoleaar to Eksaminer, en Halvaarseksamen og en Hovedeksamen;

Fdg. 1809 §§ 88—94; Bkdtg. 13. Mai 1850 § 9; Reglement for Sorø 15. Juli 1843 VI. Idet der med Hensyn til de særlige for 4de Klasses Hovedeksamen gældende Bestemmelser henvises til det i Afsnittet om Eksaminer med Retsvirkning bemærkede, skal i øvrigt angaaende disse Eksaminer oplyses følgende:

Hovedeksamen.

Hovedeksamen afholdes som en Afslutning paa Undervisningen i det forløbne Skoleaar og har til Formaal dels at præsentere de i Aaret indvundne Kundskaber for Forældre, Værger eller andre, som maatte have Interesse deraf, dels til Skolens egen Underretning at vise, om den paagældende er moden til Oprykning i den næste Klasse. Den holdes i Juli Maaned umiddelbart før Sommerferien, idet der dog under særlige Forhold efter derom indhentet Bemyndigelse fra Ministeriet kan prøves i et enkelt Fag paa et tidligere Tidspunkt; Skr. 13. Juni 1882 til Roskilde Skole, hvorved Prøven i Religion henlagdes til Juni Maaned paa Grund af en Lærers Fratræden.

Rektor fastsætter Eksamens Gang, uden at Ministeriets Approbation paa Ordningen er fornøden; Skr. til Metropolitansk. 14. Juli 1849.

Medens det er en almindelig Forudsætning, at alle Skolens Disciple underkastes denne Prøve, kunne dog rent undtagelsesvis, og naar særlige Omstændigheder tale derfor, saadanne Disciple fritages for Prøven, om hvem det forud er bestemt, at de skulle forblive i Klassen, naar Skolens Rektor og Disciplens Forældre ere enige derom; Skr. 25. Juni 1888 til Viborg Sk.

Den mundtlige Prøve.

Hovedeksamen er saavel skriftlig som mundtlig og for den sidstes Vedkommende offentlig; den skal afholdes med passende Højtidelighed, og der indbydes til Prøven ved et trykt Program, hvorom nedenfor. Ved den mundtlige Prøve eksamineres i samtlige Fag, i hvilke der er givet Undervisning i den paagældende Klasse. Først Prøven fremlægger den eksaminerende Lærer en skriftlig Anmeldelse af det i det sidste Skoleaar læste, og enhver Discipel prøves saa længe, indtil Censorerne kunne bedømme hans Fremgang; Fdg. 1809 § 92. I Bedømmelsen af Prøven deltage foruden Eksaminator 2 Censorer, af hvilke den ene er en af Skolens andre Lærere, medens den anden kan være en af Rektor indbudt i Faget kyndig Videnskabsmand udenfor Skolen, derhos har Medlemmer af Eforatet og Undervisningsinspektionen ved de lærde Skoler Ret til at deltage i Censuren, naar de ere til Stede og ønske det; Bkdtg. § 9, b, 2. Fordringen om 2 Censorer foruden Eksaminator er af Ministeriet fastholdt som Regel ved Skrivelse 15. Juni 1857 til Sorø Sk., men overholdes ikke i Praxis.

Om Lærernes Deltagelse i Hovedeksamen udtales i Univ. og Sk. Direkt. Skr. til Randers Sk. 23. Nov. 1819, at samtlige Skolens Lærere have uden Vægning at møde som Censorer saa ofte Rektor anser det for nødvendigt. For at kunne deltage i Censuren maa den paagældende have overværet Eksaminationen fra Begyndelsen til Slutningen; Bkdtg. § 9, b, 3.

De skriftlige Opgaver stilles af vedkommende Lærer, saaledes at Rektor er berettiget til at foretage Forandringer i dem, om han maatte anse det for ønskeligt, eller i fornødent Fald at meddele andre i de foreslaaedes Sted; Cirk. 2. Dec. 1851. Den ved forskellige Skoler hidtil fulgte Praxis at lade 5te Klasse i et særligt Lokale besvare Opgaverne til Afgangseksamen for studerende er bortfaldet ved Cirk. 7. Marts 1889 § 8, jf. Skr. 18. Mai 1889 til Viborg Sk. De skriftlige Opgaver bedømmes som Regel af de samme Censorer, som ere til Stede ved den mundtlige Prøve i vedkommende Fag. Den skriftlige Prøve.

Med Hensyn til Karaktergivningen ved Hovedeksamen bemærkes, at Karakteren, hvor ikke Læreren og Censorerne ere blevne enige om en fælles Karakter, udregnes ved Sammenlægning og Division af Læreren og Censorernes Karakterer, idet de sædvanlige 6 danske Karakterbetegnelser benyttes med ækvivalente Værdier for de enkelte Karakterer; Bkdtg. § 9, b, 4, jf. § 15. De givne Karakterer indføres saavel i Skolens Protokol som i Disciplens Karakterbog for at forelægges Forældre eller Værger; Fdg. 1809 § 94. Karaktergivning.

Om Betydningen af Udfaldet af Hovedeksamen ved Afgørelsen af Spørgsmaalet om Disciplens Oprykning i en højere Klasse henvises til næste §.

Efter at Eksamen er afholdt indgiver Skolen Beretning herom til Ministeriet, den gives i summarisk Form og ledsages af en Angivelse af, hvilke overordentlige Censorer der efter Indbydelse have været til Stede ved Eksamen, og en Forklaring uden Navnefortegnelse over Discipeltallet, og om hvorledes dette efter Udfaldet af Eksamen vil findes fordelt paa Skolens enkelte Klasser ved det nye Skoleaar; derimod forlanges ingen Meddelelse om Eksamens Gang og de enkelte, givne Specialkarakterer; Fdg. 1809 § 94, Cirk. 8 Sept. 1849.

Som nævnt, indbydes der til Skolernes Hovedeksamen ved et trykt Program; Fdg. 1809 § 89, jf. Univ. og Skole Direct. Cirk. 14. Sept. 1839, Bkdtg. 1850 § 9, b, 1. Ved Cirkulæret af 1839 er det gjort til en Forpligtelse for Rektorerne at udsende et saadant aarligt Program, og samtidig angiver Cirkulæret, hvad Skoleprogrammer.

Programmet bør indeholde, og hvad det i alle Fald skal indeholde. Medens saaledes Programmets første videnskabelige Afdeling betegnes som særdeles ønskelig, om end ikke nødvendig, er dets anden Afdeling, der omfatter Efterretninger om Skolens indre Forfatning og Virksomhed i det sidst forløbne Skoleaar, obligatorisk. Optagelse i Programmet af ministerielle Skrivelser til vedkommende Skole bør kun ske efter forud indhentet Samtykke, medmindre Tilladeligheden af Offentliggørelsen er utvivlsom; Skr. 22. April 1862 til Horsens Sk., hvorved en Begæring i saa Henseende blev afslaaet. Til Trykning af Programmets første Halvdel eller til dets festlige Udstyrelse er der efter Omstændighederne givet særlige Bevillinger; Skr. 9. Mai 1883 til Ribe Sk. og 26. Juli 1889 til Frederiksborg Sk. Af Programmet indsendes 190 Eksemplarer til Ministeriet og anvendes dels til Omdeling mellem de øvrige Skoler, dels til Udveksling med Sverrig-Norge, dels endelig modtager Universitetet 50 Eksemplarer; Cirk. 3. Mai 1865.

Halvaarseksamen.

Halvaarseksamen afholdes omtrent i Midten af Skoleaaret, i det Omfang og paa den Maade, som Rektor efter Overlæg med Lærerne finder det hensigtsmæssigt til at vinde Kundskab om Disciplenes Fremgang og befordre en regelmæssig Repetition; Bkdtg. 1850 § 9, a. For nogle Skolers Vedkommende er dog denne Eksamen ved fleraarig Praxis helt bortfalden.

I Modsætning til Forholdet ved Hovedeksamen er der saaledes ved Halvaarseksamen udtrykkelig tillagt Rektor og Lærerne en omfattende Myndighed. Denne Eksamen afholdes nemlig udelukkende for Skolens eget Øjemeds Skyld, og Eksamens Omfang med Hensyn til Fag og Prøver maa derfor kunne lempes efter Skolens særlige Forhold; jf. Motiverne til Bekendtgørelsen, Medd. 1849—56 pag. 33.

Tiden for Prøvens Afholdelse fastsættes af Rektor og er for de fleste Skolers Vedkommende efter Juleferien. I Skr. til Nykjøbing Sk. 20. Nov. 1851 har Ministeriet udtalt sine Betæneligheder ved, at Eksamen henlægges før Jul. Et Skema over Gangen ved Halvaarseksamen skal ligesaa lidt her som ved Hovedeksamen indsendes til Ministeriets Approbation; jf. Univ. og Sk. Direkt. Skr. 13. Febr. 1847 til Horsens Sk.

Ved Reglementet for Sorø Akademi af 15. Juli 1843 VI er der givet udførlige Regler for Ordningen af de herhenhørende Forhold for Sorø Skoles Vedkommende.

§ 26.

Opflytning.

Medd. 1857—78 pag. 399—400, 402—4; Sorø Ak. 1857—78 pag. 72—73.

Efter Udfaldet af Hovedeksamen og en Bedømmelse af Disciplens Flid og Forhold i Klassen bestemmer Rektor efter Overlæg med vedkommende Lærere, hvor vidt Disciplen kan anses for moden til at opflyttes i en højere Klasse; Fdg. 1809 § 95—96, Bkdtg. 1850 § 9, b, 5. Alle Spørgsmaal vedrørende Opflytningen bør ordentligvis afgøres i et Lærermøde, idet dog den endelige Afgørelse beror hos Rektor, medens de dissenterende Lærere i Tilfælde af Uenighed ere henviste til at lade deres afvigende Vota tilføre Forhandlingsprotokollen; jf. Univ. og Sk. Direkt. Skr. til Viborg Sk. 26. Okt. 1830. Under Forhandlingen om Opflytningen bør der tages et væsentligt Hensyn til, at den enkelte Discipel i det hele ikke er for meget under Klassens Totalstandpunkt; Skr. 29. Febr. 1872 til Aarhus Sk. og Undervisningsinspektionens Beretning for 1875 (Medd. p. 751). Angaaende Opflytning paa Prøve har Univ. og Sk. Direkt. udtalt (jf. Skr. 18. Mai 1839 til Roskilde Sk.), at Direktionen ikke kan skønne rettere, end at en saadan Foranstaltning kan være meget hensigtsmæssig, og at Skolens Rektor maa anses for bemyndiget til at træffe Bestemmelse om Opflytning af denne Art, uden at de øvrige Læreres afvigende Mening kan forhindre dette.

Betingelser for
Opflytning.

Medens den endelige Opflytning ikke kan ske, uden at Disciplen har underkastet sig vedkommende Hovedeksamen, kan en Optagelse i den nye Klasse dog finde Sted uden Prøven, naar Disciplen paa Grund af Sygdom har været forhindret i at indstille sig sammen med de øvrige af hans Klasse.

Ved Opflytningen fra 4de til 5te Klasse ophører Undervisningen i de saakaldte Afslutningsfag, nemlig for den sproglige

Opflytning fra 4de
til 5te Klasse.

Retning: Tysk, Geografi, Naturhistorie, Aritmetik og Geometri, og for den matematiske: Tysk, Geografi, Naturhistorie og Latin, mundtlig og skriftlig; der maa derfor her stilles den særlige Fordring, at Disciplen har godtgjort de fornødne Kundskaber heri, og Bkdtg. 9. Aug. 1871 om Karaktergivningen har i saa Henseende fastsat Minimumsgrænsen til 15 Points, saaledes at et Pointsantal af $14\frac{2}{3}$ ikke kan forhøjes til 15; Skr. til Schneekloths Sk. 27. April 1882. Fordringen til de 15 Points i Afslutningsfagene er for saa vidt ufravigelig, som ingen Discipel kan indstille sig til Afgangseksamen for studerende uden at have opnaaet dette Pointsantal; paa den anden Side kan en Opflytning i 5te Klasse finde Sted paa Grundlag af en Aaret i Forvejen bestaaet Prøve i Afslutningsfagene, naar vedkommende Oversidder ved Sygdom har været forhindret i at indstille sig paany; Skr. 27. Juni 1890 til Nykjøbing Sk. og 15. Juli s. A. til Odense Sk. Men udenfor Sygdomstilfælde er det gældende Regel, at den Discipel, der paa Grund af Totaludfaldet af 4de Klasses Eksamen ikke kan opflyttes, uagtet han har det fornødne Antal Points i Afslutningsfagene, maa Aaret efter underkaste sig den hele Prøve igen; jf. Undervisningsinspektionens Eksamensberetning for 1874 (Medd. p. 747). Undtagelsesvis kan der af Ministeriet gives Tilladelse til, at en Opflytning i 5te Klasse kan finde Sted, uden at Pointsantallet er naaet, paa Betingelse af, at Disciplen Aaret efter underkaster sig en ny Prøve i alle Afslutningsfagene og bestaar den med det fordrede Pointsantal; Skr. 26. Juli 1883 til Metropolitansk., 19. Aug. 1884 til Odense Sk., Skr. 27. Juli 1888 til Viborg Sk. og 3. Aug. 1888 til Rønne Sk. Ministeriet har dog ved forskellige Lejligheder udtalt sig imod en saadan betinget Opflytning saavel fra Skolens Standpunkt som med Hensyn til, hvad der vil tjene til Disciplenes Vel. Tilladelse til at tage Prøven om i enkelte Fag for paa denne Maade at naa det forlangte Pointsantal gives ikke. Opflytningen i 5te Klasse beror i øvrigt udelukkende paa Skolens Dom om Disciplens Modenhed, og er navnlig ikke betinget af, at der ved 4de Klasses Hovedeksamen opnaas de for at bestaa Eksamen med Retsvirkning som alm. Forberedelseseksamen fordrede 33 Points; Skr. 1. Sept. 1879 til Borgerdydsskolen i Kjøbenhavn. Noget andet er, at der vanskelig vil kunne blive Tale om at erklære Disciplen for moden til Oprykning, hvor end ikke dette Pointsantal er naaet.

For at kunne opflyttes i 5te Klasse er det ikke nogen Be-

tingelse, at Disciplen er konfirmeret; Skr. 30. Nov. 1871 til Aarhus Sk.

Fra 5te til 6te Kl. opflyttes efter Skolens Skøn, saaledes at ingen Discipel maa optages i sidstnævnte Klasse uden at have gennemgaaet samme Skoles 5te Klasse; fra denne Regel er Ministeriet dog bemyndiget til at dispensere; Adg. 5. Aug. 1871 § 7, 1. og 2. St. Ved Optagelsen i 5te Klasse opnaar Disciplen saaledes ikke nogen Ret til at indstille sig til Afgangseksamen to Aar efter, saaledes som ved Optagelsen i den tidligere 7de Klasse. Dette er en ligefrem Følge af, at den to-aarige 7de Klasse er bleven delt i to eet-aarige, 5te og 6te, til hvilken sidste Klasse Skolen har Ret til at oprykke ganske som til andre Klasser. — Oprykningen fra 5te til 6te Klasse har derimod den Virkning, at Disciplen ikke kan holdes tilbage i Skolen mere end eet Aar, men opnaar Ret til efter et Aars Forløb at indstille sig til Afgangseksamen for studerende. Som Følge heraf bør Opflytningen ikke finde Sted, naar der er nogen Tvivl om Disciplens Modenhed, i hvilken Forbindelse kan mærkes Skr. 11. Marts 1884 til Aalborg Sk., der approberede ex post en Ordning, hvorefter en Discipel, som Skolen ikke havde turdet opflytte i 6te Klasse, men som i den forløbne Del af Skoleaaret, skønt Discipel i 5te Klasse, desuagtet havde nydt Undervisning sammen med 6te Kl., efter de foreliggende Omstændigheder betragtedes som oprykket i sidstnævnte Klasse fra Skoleaarets Begyndelse.

Nogen almindelig Regel for, hvor mange Aar en Discipel kan forblive i den enkelte Klasse, er ikke givet. For den tidligere 6te Klasses (nu 4de Klasse) Vedkommende bestemte Bkdtg. 30. Nov. 1864 § 2, at den Discipel, der efter at have tilbragt 2 Aar i denne Klasse ikke findes moden til Opflytning, ikke kan forblive i Skolen som studerende Discipel, medmindre Ministeriet af særegne Grunde tillader saadant. Denne Bestemmelse maa imidlertid antages at være bortfaldet med den tidligere 7nde Klasses Overgang til to eetaarige selvstændige Klasser. For Sorø Akademis Vedkommende er det ved Skr. 24. Mai 1867 bestemt, at den Elev paa Sorø Akademi, der har tilbragt 3 Aar i to paa hinanden følgende Klasser uden at kunne opflyttes, maa udtræde af Elevplads, men kan vedblive at frekventere Skolen som skolesøgende. Undtagelser fra sidstnævnte Regel kan dog finde Sted i Tilfælde af længere Sygdom eller under andre særlige Omstændigheder; Skr. 16. Aug. 1883 til Sorø Sk.

Overgang fra en Retning til en anden.

Naar en Discipel ved Opflytning fra en Klasse til en anden ønsker at gaa over fra den sproglig-historiske Retning til den matematisk-naturvidenskabelige eller omvendt, maa han for Skolen godtgøre, at han er i Besiddelse af de Kundskaber og Færdigheder, som i det givne Øjeblik anses for nødvendige, for at han kan deltage i den ny Retnings særlige Fag; Adg. 5. Aug. 1871 § 7, 3. Finder denne Overgang Sted ved Oprykning fra 3dje til 4de eller fra 4de til 5te Klasse maa den paagældende altsaa prøves og kendes moden i det Pensum henholdsvis i Græsk og i Naturlære, som de to Afdelinger have læst indtil Udgangen af 3dje og 4de Klasse. Ved Oprykningen fra 5te til 6te Klasse kan som Regel ingen Overgang til ny Retning finde Sted, da dette vilde være i Strid med Bestemmelsen om, at ingen Discipel kan optages i 6te Klasse uden at have gennemgaaet samme Skoles 5te Klasse (af samme Retning). Den paagældende maa i saa Fald søge Optagelse i den ny Retnings 5te Klasse efter afholdt Prøve henholdsvis i Græsk og i Naturlære. Fra Prøven i Naturlære har Ministeriet dog gentagne Gange dispenseret i saadanne Tilfælde, hvor vedkommende havde bestaaet Prøven i dette Fag ved 5te Klasses Hovedeksamen af sproglig Retning med et særdeles godt Resultat; Skr. 26. Okt. og 5. Nov. 1889 til Schneekloths Sk. Skolen er dog i slige Tilfælde ikke forpligtet til, naar der ikke i Forvejen er Disciple i Klassen af den paagældende Retning, da at oprette et saadant Kursus, da Disciplen ikke er indtraadt i Klassen ved Opflytning, og det samme gælder om oversiddere i 4de Klasse med det Formaal at forberede sig i Græsk eller Naturlære for at gaa ind i Skolens 5te Klasse af anden Retning; Skr. 29. Okt. 1889 til Aalborg Sk. Vedkommende maa i saa Fald søge privat Forberedelse og derefter underkaste sig en Prøve ved Skolen (i Græsk med Pensum som Privatist).

§ 27.

Afbrydelser i Undervisningen.**I. Regelmæssige Afbrydelser i Undervisningen
(Frier).**

Medd. 1882—83 pag. 102; 1885 pag. 204; 1886 pag. 160.

Bestemmelserne om Undervisningens regelmæssige Afbrydelser i Skoleaarets Løb findes i Bkdtg. 19. Juni 1882 om Frier ved de lærde Skoler, der samtidig ophæver alle tidligere Bestemmelser herom. Reglerne ere herefter følgende:

Sommerferien varer fra den 15de Juli til den 18de August, bægge Dage iberegnete, saaledes at Undervisningen i det nye Skoleaar begynder den 19de August. Hvis denne Dag falder paa en Lørdag skal Frieren og som Følge deraf ogsaa Eksamen begynde en Dag tidligere eller en Dag senere, saaledes at Undervisningen kommer til at begynde henholdsvis en Fredag eller en Mandag; Bkdtg. § 1. En til denne sidste Bestemmelse svarende almindelig Regel for det Tilfælde at den sidste Skoledag (14de Juli) falder paa en Mandag er ikke givet, men Ministeriet har i et indtruffet Tilfælde bevilget, at Sommerferien begyndte Lørdag den 12te Juli Eftermiddag, for saa vidt de kontrollerede Eksaminer kunde være tilendebragte denne Dag og saaledes, at Undervisningen genoptoges Mandagen den 18de August; Cirk. 2. Juni 1890.

Sommerferien.

Juleferien gaar fra den 24de December til den 6te Januar, bægge Dage medregnede. Hvis den 7de Januar falder paa en Lørdag eller paa en Søndag begynder Undervisningen først den paafølgende Mandag. Naar stedlige Forhold gøre det tilraadeligt, kan Ministeriet give Tilladelse til at Frieren begynder en Dag før, mod at den saa meget tidligere ophører, saaledes at Frierens Længde af 14 Dage under ingen Omstændigheder overskrides; Bkdtg. § 3. Som Tilfælde af sidstnævnte Art kan mærkes Skr. 13. Dec. 1886 til Rønne Skole (paa Grund af Dampskibets Afgangstid) og Skr. 8. Dec. 1890 til Sorø Sk.

Juleferien.

En lignende Forrykning af Juleferien er bevilget, hvor den sidste Skoledag forinden Frieren falder paa en Mandag, af Hensyn til at Disciplene derved fik en Søndag til Raadighed i Forbindelse med Frieren; Cirk. 6. Dec. 1889. Som en aldeles ekstraordinær Begrænsning af Juleferien kan nævnes Skr. 2. Febr. 1882 til Frederiksborg Sk., hvorved Fastelavnsferien af Hensyn til Byggeforetagender ved Skolen blev forlænget med 4 Dage, som forinden vare fradragne i Juleferien.

Paaskeferien.

Paaskeferien gaar fra Onsdagen før Skærtorsdag til den paafølgende Tirsdag, bægge iberegnete; Bkdtg. § 4. En Omlægning af Paaskeferien i det Tilfælde, at den 8nde April (Kongens Fødselsdag) falder paa Tirsdagen i Paaskeugen, saaledes at Mandagen gives fri mod at Undervisningen efter Paaskeferien begynder Tirsdagen den 15de April, er bevilget ved Cirk. 1. April 1879 og Cirk. 22. Marts 1884.

Pinseferien.

Pinseferien gaar fra Fredagen før Pinse til den paafølgende Onsdag, bægge iberegnete; Bkdtg. § 5.

Ved Cirk. 4. Dec. 1885 blev Pinseferien i 1886 lagt en Dag tidligere af Hensyn til, at den skriftlige Eksamen begyndte Onsdagen efter Pinse.

En Forlængelse af Pinseferien gaves ved Cirk. 24. April 1889, da Torsdag før Pinse gaves fri uden Afkortning i Ferien, idet Grundlovsdagen faldt paa Onsdagen før Pinse og den skriftlige Eksamen skulde begynde Torsdagen efter Pinse.

Den Skolernes Rektorer ved Bkdtg. 9. Aug. 1871 givne Bemyndigelse til at udvide Pinseferien til en hel Uge, mod at Juleferien indskrænkes med et tilsvarende Antal Dage, er bortfaldet ved Bkdtg. 19. Juni 1882.

Andre faste Feriedage.

I Følge Bkdtg. § 6 ere dernæst Fastelavnsmandag, Eftermiddagen før store Bededag og St. Hansdag Feriedage. Et Andragende fra en Rektor om at maatte benytte St. Hansdag som Skoledag, saa at der i Stedet for denne Dag gaves Skolen en Fridag nogle Uger i Forvejen, paa hvilken Skolens aarlige Skovtur kunde holdes, blev under 26. Mai 1884 afslaaet af Ministeriet. Derimod er St. Hansdag lejlighedsvis benyttet som Eksamensdag.

Endelig er efter Cirk. 30. Juni 1882 Kongens Fødselsdag og Grundlovsdagen Feriedage.

Ubestemte Feriedage.

Foruden de ovennævnte Ferier, som Skolerne ere pligtige at overholde, er der givet Rektor Bemyndigelse til paa visse Tider at give fri. Rektor kan saaledes i Tiden mellem Skoleaarets Begyndelse og Julen give to Søgnedage i Forbindelse med en Søndag fri, dog at, hvor der er en Markedsdag, Skyttelagsdag eller anden lokal Fridag, denne da benyttes som den ene af de to Søgnedage; Bkdtg. § 2. Efter Skr. 13. Okt. 1871 til Metropolitan-skolen maa Flyttedagen i Kjøbenhavn betragtes som en lokal Fridag.

Om og naar Efteraarsferierne skulle gives afhænger af Rektors Overvejelser af de hver Gang foreliggende Omstændigheder. Naar saaledes Sommerferien ekstraordinært har været forlænget

for en Skole, kan der heri være tilstrækkelig Grund til ingen Efteraarsferie at give; Skr. 14. Sept. 1889 til Aarhus Sk.

I øvrigt kan Skolens Rektor efter sit Skøn give fri 1 Dag i September, 1 Dag i November og 4 Eftermiddage i hvilken-somhelst af de øvrige Maaneder i Skoleaaret; Bkdtg. § 6.

Med Hensyn til den saakaldte Konfirmationsferie, som kun har Betydning for de enkelte Disciple, der skulle konfirmeres, henvises til det i § 38 om Disciplenes Udeblivelse fra Undervisningen bemærkede.

II. Undervisningens Afbrydelse i særlige Tilfælde.

Begrænsning af Undervisningstiden eller Skolens fuldstændige Lukning paa Grund af Sommervarmen har oftere fundet Sted, navnlig i Forbindelse med Sommerferien, og da enten i Form af en ligefrem Forlængelse af Feriens Dageantal (Cirk. 15. Aug. 1868 «med 8 Dage indtil den 31te August»), eller som en Bemyndigelse for Skolens Rektor til efter de foreliggende Forhold at indskrænke Undervisningstiden; Cirk. 16. Aug. 1880, Cirk. 25. Aug. 1886, og Cirk. 7. Juni 1889, ved hvilket sidste Cirkulære Rektorerne paa Grund af den da herskende Varme bemyndigedes til, naar de i Sommerens Løb maatte anse det for nødvendigt af Sundhedshensyn, at indskrænke Undervisningen.

Sommervarmen.

Som Regel vil der ikke blive Tale om at lukke Skolerne paa Grund af epidemiske Sygdomme i Byen, navnlig ikke naar Sygdommen hører til de mindre farlige, eller Epidemien ikke har nogen særlig ondartet Karakter; Skr. 24. Jan. 1880 til Rønne Sk., dog Skr. 21. Dec. 1889, hvorved Metropolitan-skolens Rektor blev bemyndiget til at lade Juleferien begynde den 20de Dec. i Anledning af det store Antal Disciple, der var sygemeldt af Influenza. Derimod kan vel den regelmæssige Undervisning i de enkelte Klasser, hvor Discipeltallet paa Grund af Epidemien er sunket ned til nogle faa Disciple, afløses af anden Beskæftigelse efter Rektors Bestemmelse. I saa Henseende er der af Ministeriet i fornævnte Skrivelse til Rønne Sk. lagt Vægt paa, at Forældrene ved at betale Skolepenge faa et Krav paa, at deres Børn modtages i Skolen. Imidlertid kan Skolens Lukning selvfølgelig høre til de Foranstaltninger, som fra Sundhedsautoriteternes Side fordres til Undertrykkelse af Epidemien; Skr. 13. Aug. 1889, hvorved Sommerferien for Randers Sk. blev forlænget med 8 Dage paa Grund af en i Byen herskende Tyfusepidemi; Skr. 13. Aug. 1889, samme Forhold i 14 Dage paa Grund af Difteritis i Aarhus.

Epidemiske Sygdomme.

Bortset fra disse Tilfælde ville indtrædende Sygdomstilfælde blandt Disciplene eller i deres Hjem som Regel kun have Betydning for den enkelte Discipel selv; jf. Cirk. 11. Mai 1880 og det i § 38 herom anførte. Smitsomme Sygdomme i Læreres Hjem ville kun rent undtagelsesvis kunne have videre Betydning end at Læreren enten udebliver fra Skolen eller midlertidig fraflytter sin Bolig; og det var begrundet i særlige lokale Forhold, naar Odense Skole ved Skr. 2. Aug. 1880 blev holdt lukket i 14 Dage ud over Sommerferien paa Grund af Tyfus i Rektorboligen.

Som et særligt Tilfælde af Undervisningens Begrænsning kan nævnes Cirk. 29. Juli 1881, hvorved det tillodes dem af de lærde Skolers Lærere, der deltog i Filologmødet i Christiania, at blive borte ud over Sommerferiens Slutning. Endelig maa i denne Forbindelse nævnes Skr. 1. Juni 1883, hvorved Aalborg Skole blev lukket 2 Dage under Landmandsmødet i Aalborg, og Skr. 13. Aug. 1890 til Rønne Sk., hvorved Sommerferien blev forlænget nogle Dage paa Grund af Byggearbejder, ligesom Lukning af aldeles ekstraordinær Art kan finde Sted i Tilfælde af Landesorg o. l.

V.

Eksaminer med Retsvirkning.

§ 28.

Indledende Bemærkninger.

Nærværende Afsnit behandler de af den lærde Skoles Prøver, der optræde med en særlig afsluttende Karakter, og som i Forbindelse hermed give vedkommende, der har bestaaet dem, en særlig Retsstilling, dels saaledes, at han herefter vil kunne indstille sig til andre Eksaminer, dels saaledes, at han derved vinder Adgang til at opnaa visse Stillinger i Livet, modtage Støtte til Fortsættelse af sine Studier o. desl. De Prøver, der have denne Karakter, ere 4de Klasses Hovedeksamen og Afgangseksamen for studerende. Da ogsaa privat forberedte kunne underkaste sig Skolernes Afgangseksamen, ville Reglerne herom ligesom om den i saa Henseende anordnede præliminære Prøve være at behandle i dette Afsnit; og endelig ere de gældende Bestemmelser om Opnaaelse af akademisk Borgerret uden Afgangseksamen for studerende fremstillede her. I det følgende ville først Reglerne om Tiden for Prøvernes Afholdelse, om Adgangen til Prøverne samt om Indmeldelse af Dimittender blive omhandlede. Derefter fremstilles alt vedrørende Prøvernes Ordning, Tilsynet med de skriftlige Arbejder, Censur o. s. v. I de tvende næste §§ gives Reglerne for 4de Klasses Hovedeksamen og Afgangseksamen samt i en særlig § alt vedrørende Privatisterne, deres Dimission, den præliminære Prøve med Tillægsprøverne og de særlige Fordringer til Afgangsprøven. Endelig fremstilles Bestemmelserne for Karaktergivningen og tilsidst Reglerne om Opnaaelse af akademisk Borgerret uden Afgangseksamen for studerende; Bkdtg. 22. Mai 1874 o. a.

Som en almindelig Bemærkning, der gælder samtlige ovennævnte Prøver, kan paa dette Sted anføres, at der ikke gives

Adgang til særskilt Prøve i noget enkelt til disse Eksaminer hørende Fag. Ministeriet har saaledes ved Skr. 26. Mai 1885 til Metropolitanskolen afslaaet et Andragende fra en Discipel, der indstillede sig til matematisk Afdeling, om at maatte underkaste sig en Prøve i skriftlig Fransk, for at fritages for Prøven i dette Sprog ved Adgangseksamen til Officersskolen.

§ 29.

Tiden for Prøvernes Afholdelse.

Regelmæssig
Eksamenstid.

Afgangseksamen for studerende afholdes i Tiden fra den 10de Juni til den 15de Juli, saaledes at der kun rent undtagelsesvis kan være Tale om Afvigelse fra denne Termin, naar Pinsen falder særlig sent. Dag og Time for den skriftlige Del af Eksamen fastsættes nærmere af Ministeriet efter Forslag af Undervisningsinspektionen, saaledes at Prøven, under Hensyn til at de samme Opgaver skulle besvares ved samtlige Skoler, afholdes ved dem alle under eet, medens den mundtlige Prøve afholdes til de Tider, der fastsættes af Undervisningsinspektionen for hver Skole især; Adg. 5. Aug. 1871 § 6, Cirk. 28. Marts 1887. De fastsatte Tider meddeles Skolerne betimeligt ved Omsendelse af trykte Skemaer; jf. Cirk. 29. April 1875. — For 4de Klasses Hovedeksamen gælder med Hensyn til den skriftlige Prøve i Afslutningsfagene samme Regler. Tiden for den mundtlige Prøve i Afslutningsfagene fastsættes ligesom ved Afgangseksamen i alle de Fag, i hvilke der for det enkelte Aar møder beskikkede Censorer. For de øvrige Fags Vedkommende træffer Skolen selv Bestemmelse om Prøvens Afholdelse.

Med Hensyn til Tiden for Afholdelsen af Tillægsprøverne bemærkes, at Tillægsprøven til almindelig Forberedelseseksamen i Latin og Græsk og i Latin henholdsvis for den sproglige og for den matematiske Retning, ligesom Overgangsprøven fra en Retning til en anden afholdes til de for 4de Klasses Eksamen normerede Tider, da disse Prøver i Virkeligheden kun ere en Del af denne Eksamen.

Angaaende Overvejelserne om en almindelig Henlæggelse af Afgangseksamen til Foraaret, jf. Medd. 1857—78 pag. 712.

Prøvernes Afholdelse til ekstraordinær Tid vil navnlig kunne finde Sted i saadanne Tilfælde, i hvilke Sygdom har hindret den paagældende i at indstille sig til Prøven til regelmæssig Tid.

Uregelmæssig
Eksamenstid,
Sygeeksamen.

For Afgangseksamens Vedkommende er Reglen herom udtalt i Bkdtg. ang. Eks. art. 13. Mai 1850 § 9 og Cirk. 26. Aug. 1851, hvorefter der, hvis en Discipel ved bevislig Sygdom eller anden Grund, der maa erkendes for lovligt Forfald, hindres fra at underkaste sig Afgangseksamen i sin Helhed eller en Del deraf i den regelmæssige Eksamenstid, kan efter derom af Skolebestyreren indgivet Andragende, bilagt med de fornødne Attester og indgivet inden Udgangen af September Maaned, ventes Tilladelse til, at der i den næstfølgende Januar Maaned afholdes en ekstraordinær Eksamen for ham under lagttagelse af de for Afholdelsen af denne Eksamen givne Regler. En tilsvarende Bestemmelse er givet for Privatister ved Bkdtg. § 24, hvorefter en Privatist, der ved uovervindelig Sygdom eller anden Forhindring er bleven udelukket fra at indstille sig til den Prøve, til hvilken han har været anmeldt, vil kunne stedes til en særlig Prøve i Januar Maaned ved samme Skole, hvor han før skulde have været prøvet, naar han til vedkommende Rektor, hos hvem han var anmeldt, derom inden Udgangen af September Maaned indgiver Begæring med tilstrækkelige Beviser, om hvilken Begæring Ministeriet bliver at underrette af Hensyn til Fastsættelsen af de skriftlige Opgaver og Tiden for Eksamen. I Praksis indgives disse Andragender dog sædvanligt direkte til Ministeriet, som derefter indhenter Undervisningsinspektionens Erklæring derom, ligeledes er Adgangen til at indstille sig paa ny nu ikke begrænset til saadanne, der ere blevne udelukkede fra at indstille sig til Prøven, men staar ogsaa dem aaben, som paa Grund af Sygdom have maattet afbryde Eksamen, og endelig har den senere Praksis fulgt den Regel at samle alle Privatister til Sygeeksamen i Kjøbenhavn ved een Skole uden Hensyn til, ved hvilken de have været anmeldte. For Privatisternes Vedkommende, hvor Faren for Misbrug af Adgangen til at indstille sig igen til Prøven er større, er der stillet et særligt Krav til Beviset for, at den paagældende virkelig vilde have indstillet sig, derigennem, at han skal have været anmeldt til Eksamen, hvorfor Tilladelsen ogsaa gentagne Gange er nægtet, hvor Anmeldelsen ikke har fundet Sted, selv om Sygdom kan godtgøres. Desuden er der ved Afgørelsen af, om Tilladelsen til ekstraordinær Prøve kan gives, ofte taget Hensyn til de ved den paa-

begyndte Eksamen allerede opnaaede Karakterer; Skr. 12. Sept. 1885 o. a., da det ikke er Meningen, at Januar Eksamen skal skaffe Dimittenderne en Adgang til efter en utilstrækkelig forberedt og slet paabegyndt Eksamen under Paaberaabelse af Lægeattest at forsøge sig paa ny $\frac{1}{2}$ Aar efter.

Udenfor Sygdomstilfælde har Ministeriet meddelt Tilladelse for Privatister til at indstille sig til en ekstraordinær Afgangseksamen navnlig i Januar Maaned i en Række af Tilfælde, i hvilke Værnepligtsforhold havde gjort det ønskeligt for den paagældende at kunne indstille sig til denne Tid; Skr. 9. Sept. 1879, 23. Okt. 1882, 26. Mai 1886, 29. Okt. 1886 og 19. Febr. 1887 (i Mai Maaned). Som et særligt Tilfælde kan nævnes Skr. 23. Juni 1885, ved hvilken det tillodes en Ansøger, der ved Eksamen om Sommeren var kommen for sent til en skriftlig Prøve, at indstille sig til Afgangseksamen til Januar; fremdeles Skr. 2. Aug. 1882 o. a.

Afholdelsen af 4de Klasses Hovedeksamen til ekstraordinær Tid sker i Overensstemmelse med Cirk. 29. Aug. 1873. Herefter kan den Discipel i 4de Klasse, som ved behørig Lægeattest, der bliver at indsende til Ministeriet, godtgør Sygdomsforfald under 4de Klasses Hovedeksamen, stedes til en senere ekstraordinær Eksamen til Afgørelse af Opflytnings-spørgsmaalet, og det samme gælder med Hensyn til Privatister for de Fag, disse have at underkaste sig. Prøven afholdes ved Skolen umiddelbart efter Skoleaarets Begyndelse og senest inden Udgangen af hvert Aars September. Hvis den skriftlige Prøve ved Sygdommens Indtræden allerede var tilendebragt, censureres de foreliggende skriftlige Udarbejdelser i Forbindelse med den mundtlige Prøve, som Eksaminanden da alene underkaster sig. Er den skriftlige Prøve ikke afholdt, giver Skolen selv Opgaverne til den ekstraordinære Eksamen. — Saafremt en Discipel, som ved Sygdom har været forhindret i at deltage i den skriftlige Prøve, inden den mundtlige Eksamens Begyndelse bliver rask nok til at deltage i denne, er der intet til Hinder for, at han indstiller sig til denne Del af Prøven og derpaa efter Ferien eller, hvis Omstændighederne tillade det, allerede før Ferien underkaster sig en ekstraordinær skriftlig Prøve efter fornævnte Regler; jf. Skr. 19. Juni 1877. En Undtagelse fra Reglen om, at Prøven efter Cirk. 29. Aug. 1873 skal afholdes efter Skoleaarets Begyndelse, blev gjort ved Skr. 27.

Juni 1885 paa Grund af særlige Forhold (Bestyrerens Forflyttelse fra Skolen).

Foruden denne ekstraordinære 4de Klasses Eksamen, der skal afholdes inden Udgangen af September, er det imidlertid for Privatisternes Vedkommende, for hvem Opflytningen ved Skoleaarets Begyndelse fra 4de til 5te Klasse jo ikke kommer i Betragtning, almindeligt, at de indstille sig til en saadan Sygeeksamen i Januar Maaned, ligesom der ogsaa, hvor Omstændighederne tale derfor, er meddelt Skoledisciple Tilladelse til at indstille sig til denne Prøve i Januar ved den paagældende Skole. Om Afholdelsen af denne Eksamen, der ikke har den ovennævnte Prøves som Regel supplerende Karakter, da den omfatter alle skriftlige og mundtlige Fag, henvises i øvrigt til det i §§ 31 og 34 bemærkede.

Tilladelse til enten før eller efter Sommerferien at blive prøvet i et enkelt eller enkelte Fag er oftere givet i saadanne Tilfælde, hvor Prøven deri paa Grund af Sygdom ikke har kunnet afholdes i Forbindelse med den i de øvrige Fag. Her skal saaledes nævnes Skr. 12. Juli 1883 til Nykjøbing Sk., hvorved en Discipel, der paa Grund af Sygdom efter den skriftlige Prøve ikke havde kunnet underkaste sig den mundtlige Del med Undertagelse af Latin, fik Tilladelse til i Midten af den paafølgende Juli Maaned at indstille sig til Prøve i Geografi, Naturlære, Tysk og mundtlig Matematik, saaledes at de allerede givne Karak- tererne for den mundtlige Prøve; ved Skr. 17. Juli 1884 til Aalborg Sk. tillodes det ligeledes en Discipel, der ved et pludseligt Sygdomsforfald nødsagedes til at forlade den mundtlige Prøve ved 4de Klasses Hovedeksamen, at underkaste sig Prøven i Historie efter Sommerferien; ved Skr. 18. Juni 1885 til Metro- politansk. tillodes en Efterprøve i dansk Stil og skriftlig Geo- metri, og under samme Dato gaves en lignende Tilladelse til Maribo- es Sk.; fremdeles maa i denne Forbindelse nævnes Skr. 23. Aug. 1887 til Odense Sk. og 8. Juli 1889 til Maribo- es Sk.

I alle ovennævnte Tilfælde, i hvilke den ekstraordinære Prøve søges afholdt paa Grund af indtruffet Sygdomstilfælde, maa dette godtgøres ved præsteret Lægeattest, der for Privatisternes Vedkommende maa indsendes i Forbindelse med Ansøgningen om at maatte indstille sig til Prøven, og som maa oplyse, at Dimittenden har været ude af Stand til at indfinde sig paa Skolen; Skr. 18. Sept. 1884, Skr. 14. Nov. 1884 og 19. Juni 1890 (mangelfuld Lægeattest).

Udenfor Sygdomstilfælde er Tilladelsen til at indstille sig til den præliminære Prøve for Privatister til ekstraordinær Tid givet paa Grund af Indkaldelse til militær Tjeneste (Skr. 28. Okt. 1879), paa Grund af Bortrejse til Udlandet (Skr. 6. Nov. 1882), i Betragtning af, at vedkommende forgæves havde indstillet sig to Gange; Skr. 20. Juli 1889.

Tilladelse til at indstille sig til Tillægsprøverne i Januar Maaned ved den ekstraordinære 4de Klasses Eksamen gives altid efter Ansøgning, ligesom efter Omstændighederne ogsaa til andre Tider navnlig i saadanne Tilfælde, i hvilke vedkommende agter at indstille sig til Afgangseksamen til den følgende Eksamenstermin; Skr. 20. Marts 1882, 7. Nov. 1885 (Værnepligt), 26. Okt. 1886, 11. Aug. 1886, 2. og 20. April 1887 (Tillægsprøven i April eller Mai Maaned), 17. Febr. 1888, 9. Mai 1889, 25. Juli 1890 til Sorø Sk. (i Aug. Maaned samme Sommer i hvilken Forberedelseseksamen er bestaaet), Skr. 29. Juli s. A. (Stilen efter Sommerferien).

Om Tiden for Tillægseksamen i to Sprog for Seminarister med «Meget duelig» henvises til det i § 78 bemærkede.

Om Adgangen til at tage de fornævnte Tillægsprøver samtidig med de Prøver, de skulle supplere, eller samtidig med Afgangseksamen se pag. 165 og 166.

§ 30.

Adgang til Prøverne og Indmeldelse.

Medd. 1849—56 pag. 115; 1857—78 pag. 169 og 322; 1882—83 pag. 155.

Betingelser for at kunne indstille sig.

Ved Fremstillingen i nærværende § af Betingelserne for at kunne indstille sig til 4de Klasses Eksamen og Afgangseksamen ere de for Privatisterne gældende særlige Forhold udeladte, da de ville finde deres Behandling under Omtalen af Privatisternes Prøve i det følgende.

Betingelserne for at kunne indstille sig til de nævnte Eksaminer ere dels, at vedkommende har været en vis Tid i Skolen, dels at han har opnaaet en vis Alder, dels, for Afgangseksamens Vedkommende, at han har bestaaet visse Prøver forinden.

For sidstnævnte Betingelses Vedkommende kan henvises til det i §§ 32 og 34 om Retsvirkningen af 4de Klasses Eksamen, den præliminære Prøve for Privatister og Tillægsprøverne bemærkede. — Fordringen om Deltagelse i Undervisningen gennem en vis Tidslængde gælder for 4de Klasses Eksamen det hele sidste Aar forinden Prøven, saaledes at den, der først er indtraadt i Klassen i Løbet af Skoleaaret eller har forladt Skolen før den regelmæssige Afslutning af Undervisningen, er udelukket fra at indstille sig som Skolens Discipel; Bkdtg. 13. Mai 1850 § 13. Fra denne Bestemmelse kan Ministeriet dog dispensere, og Dispensation vil efter Omstændighederne kunne forventes, naar det manglende Tidsrum ikke er for stort; Skr. 8. Mai 1890 til Odense Sk. For at kunne indstille sig som Discipel til Afgangseksamen maa Dimittenden have frekventeret Skolens 2 ældste Klasser; Adg. 5. Aug. 1871 § 7, 1. St., jf. det om Optagelse i 6te Klasse pag. 81 bemærkede.

Deltagelse i Undervisningen gennem en vis Tidslængde.

Angaaende Fordringen til en vis Alder gælde følgende Regler.

Aldersbetingelser.

For at kunne indstille sig til 4de Klasses Eksamen eller Afgangseksamen maa den paagældende inden Skoleaarets Udgang (18de Aug. inkl.) være fyldt henholdsvis 15 og 17 Aar, medmindre han har erholdt fornøden Dispensation fra Ministeriet; Bkdtg. 30. Nov. 1864 § 1, 3 og 8, Skr. 27. April 1882 til Schneekloths Sk. og Skr. 20. Juni 1890 til Roskilde Sk. Den Rektorerne ved Lov 1. April 1871 § 3 givne Bemyndigelse til at dispensere fra Aldersbestemmelserne angaar blot Optagelsen i Skolen; Skr. 10. Aug. 1877 til Nykjøbing Sk.

Om Betydningen af den saaledes skete Nedsættelse af Lævealderen fra henholdsvis det 16de og 18de Aar (Bkdtg. 13. Mai 1850 ang. Eks. art. § 21, Skr. 20. Juni 1853 til Aalborg Sk.) til det 15de og 17de Aar udtaler Ministeriet i sit Cirkulære 20. Mai 1865, at det ikke har været Hensigten herved at bringe det til, at Disciplene i Reglen forlade Skolen med det fyldte 17de Aar, eller har været forudsat, at Klassernes Disciple herefter i Gennemsnit ville være et Aar eller næsten et Aar yngre, ligesaa lidt som at der ved Undervisningen skal tages et væsentligt Hensyn hertil som en bestemmende Forudsætning, men at Ministeriet alene har søgt Forandringen, fordi de mange af Rektorerne anbefalede Ansøgninger om Aldersdispensation maatte overtøge Ministeriet om, at ikke faa Drengene kunne følge med det bestemte og opstillede Lærekursus i en noget yngre Alder end den, der før var lovbestemt, og fordi det overhovedet vilde give Forældre

og Rektorer en friere Raadighed i Bedømmelsen af, hvad Drenge kunne modtage og lære. Ministeriet indskærper derfor, at det ved Optagelse i nederste Klasse og ved Oprykning alvorlig bør paases, at Disciplene fuldkommen tilfredsstille med Hensyn til Kundskaber og Færdigheder.

Da Ministeriets Tilladelse er fornøden for at fravige Aldersbetingelserne, er det selvfølgelig ikke — som tidligere (Cirk. 3. Juni 1854) — tilstrækkeligt, at den paagældende ved sin Optagelse er bleven dispenseret fra Aldersbetingelserne ved Optagelsen, da denne Dispensation nu gives af Skolens Rektor. Derimod vil en særlig Tilladelse med Hensyn til Afgangseksamen være ufnøden, naar Dispensation er meddelt til 4de Klasses Eksamen; Skr. 20. Juni 1853.

Aldersbetingelserne ere de samme for Kvinder som for Mænd.

Dispensation fra Aldersbetingelserne (*venia ætatis*) erhverves uden Vanskelighed, hvor der kun mangler en kortere Tid i den forlangte Alder og Omstændighederne, navnlig den paagældende Discipels Modenhed, tale derfor; Skr. 20. Juni 1853. Andragen-der fra Skolerne om saadanne Dispensationer skulle i betimelig Tid forinden Indmeldelsen til Eksamen være tilstillede Ministeriet; Cirk. 28. Mai 1889 § 8 in fine. For at Alderen kan kontrolleres skal Dimittendens Fødselsattest være optaget i de aarlige Indberetninger til Ministeriet, om hvem der indstiller sig; Cirk. 3. Juni 1854 og 20. Mai 1865 § 5.

Indberetning om
Dimittenderne.

Inden Udgangen af April Maaned skulle Rektorerne indsende Beretning til Ministeriet om, hvor mange og hvilke Disciple og Privatister der indstille sig til 4de Klasses Hovedeksamen og Afgangseksamen for studerende, for at Beretningerne derefter kunne tilstilles Undervisningsinspektionen til Oplysning ved Fastsættelsen af Skemaet for den mundtlige Prøve; Cirk. 30. April 1852. Til Vejledning om, hvad Beretningerne skulle indeholde, tilstilles der paa Begæring Skolerne Eksemplarer af trykte Blanketter, en for 4de Klasses Eksamen og en, med tilhørende Bilag, for Afgangseksamen for studerende; Cirk. 29. Marts 1883. I Overensstemmelse hermed skulle Indberetningerne oplyse, om den paagældende Dimittend er Discipel eller Privatist, hans fulde Navn, hans Fødselsdag, Faderens Navn, Stilling og

Opholdssted, hans Studieretning samt, hvis han er Discipel, naar han er optagen i Skolen og i hvilken Klasse, og hvis han er Privatist, af hvem han er undervist eller indmeldt. Dernæst særligt for Afgangsekskens Vedkommende, naar og hvor han har taget 4de Klasses Hovedeksamen, om han har taget den som Discipel eller som Privatist i Afslutningsfagene samt med hvor mange Points i Afslutningsfagene, hvorhos det i en Anmærkning skal oplyses, ved hvilke andre Prøver end 4de Klasses Hovedeksamen Dimittenden eventuelt maatte have erhvervet Ret til at indstille sig til Afgangseksamen; og særligt ved 4de Klasses Hovedeksamen maa det for Tillægsprøvernes Vedkommende oplyses, hvilke Fag disse omfatte, samt hvilke tidligere Prøver derved agtes supplerede. Endelig skal for bægge Prøvers Vedkommende opgives de i de forskellige Fag læste Pensa og benyttede Lærebøger, samt Lærer og Eksaminator i hvert Fag tillige med de af Skolen foreslaaede Censorer. Er der for enkelte Eksaminanders Vedkommende givet særlige Dispensationer med Hensyn til Alder m. m., skulle paa Indmeldelseslisterne de Skrivelser fra Ministeriet, hvorved saadanne Dispensationer ere givne, anføres ved de paagældende Eksaminanders Navne. — Om Meddelelsen af disse Oplysninger var der for de flestes Vedkommende allerede tidligere givet udtrykkelige Paalæg, saaledes ved Cirk. 3. Juni 1854 (Alderen), Cirk. 20. Mai 1865 (Navn, Fødselsdag og Pointsantal i Afslutningsfagene), Cirk. 22. Sept. 1875 (Lærere, Censorer, de opgivne Bøger). Med Hensyn til Gengivelsen af Navnene har Ministeriet ved Cirk. 30. Sept. 1875 udtrykkelig paalagt Rektorerne at følge den Skrivemaade, som er anvendt i vedkommende Discipels eller Privatists Døbeattest. Indmeldelse til de ekstraordinære Prøver i Januar Maaned maa ske inden 15. Nov.; Bkdtg. 9. Febr. 1891 § 5.

§ 31.

Eksaminernes Ordning, Kontrol og Censur.

Medd. 1857—78 pag. 384—88, 422—87; 1857—78 3. H. pag. 173—78;
1882—83 pag. 149—50; 1887 pag. 9.

Anordningen af og Tilsynet med 4de Klasses Hovedeksamen og Afgangseksamen sker gennem Undervisningsinspektionen for de lærde Skoler, saaledes at den særlige Virksomhed i saa Henseende for de enkelte Skolers Vedkommende er fordelt mellem

Undervisningsinspektionen.

dens 3 Medlemmer, der efter Omgang varetage alt vedrørende Prøvernes Afholdelse ved Skolerne henholdsvis i Kjøbenhavn (med Rønne Sk.), paa Sjælland udenfor Kjøbenhavn og Øerne og i Jylland, saaledes at dog Metropolitanskolen hører under den sjællandske og Odense under den jydske Inspektør. Efter Inspektionens Forslag fastsætter Ministeriet ved Cirkulære til samtlige Skoler Dagen og Timen for de skriftlige Prøver, ligesom Inspektionen foranstalter udarbejdet og omsendt et Skema for Afholdelsen af den mundtlige Prøve i hvert enkelt Fag ved de forskellige Skoler, saaledes at Rektorerne derefter kunne tage deres Bestemmelser for de øvrige Eksaminer og til enhver Tid ville kunne sætte sig i Forbindelse med det Medlem af Inspektionen, der leder Ordningen af Tilsynet med den Gruppe af Skoler, hvortil den paagældende hører. Forinden den endelige Vedtagelse af Skemaet over den mundtlige Prøve har vedkommende Inspektionsmedlem at forhandle med Skolernes Rektorer, for at der ved Skemaets Fastsættelse kan tages ethvert Hensyn til den enkelte Skole, som ikke er uforeneligt med Hensynet til Forholdenes Ordning i Almindelighed; Cirk. 29. April 1875. Forslaget til Tiden for den skriftlige Eksamen skal indsendes til Ministeriet saa betimeligt, at den fornødne Ekspedition til Skolerne kan afgaa senest den 1ste Juni, og Skemaet for den mundtlige Prøve skal af Inspektionen være omsendt saa betids, at der levnes Rektorerne den nødvendige Tid til uden for stort Besvær at ordne Skolens øvrige Eksamens-Skemaer.

Den skriftlige Eksamen. Dens Varighed og Tiden til Udarbejdelse.

Den skriftlige Eksamen, der som tidligere bemærket afholdes paa samme Tid for samtlige Skoler, begynder tidligst den 10de Juni og fortsættes de følgende Dage, idet der efter den gældende Praksis gives Dimittenderne 4 Timer til Udarbejdelsen af hver Opgave. Indtil 1889 blev der af hvert Hold regelmæssig skrevet 2 Opgaver om Dagen. Under særlige Forhold, navnlig i Tilfælde af svageligt Helbred hos den paagældende, har Ministeriet dog dispenseret fra disse sidste Bestemmelser, dels saaledes, at der er givet vedkommende et større Dageantal til den hele skriftlige Prøve, dels ved Forhøjelsen af Timeantallet til Udarbejdelsen af de enkelte Besvarelser. Ved Skrivelse 20. Mai 1881 til Haderslev Læreres Sk. tillodes det saaledes, at vedkommende Dimittend, der var af et svageligt Helbred, i Strid med Skemaet besvarede de skriftlige Opgaver paa 4 Dage, saaledes at der gaves ham en særlig Opgave i bægge de danske Stile, og en ganske lignende Tilladelse gaves ved Skr. 9. Mai 1885

til Aarhus Sk. (3 Dage i Stedet for 2). Siden 1889 har imidlertid Inspektionen med Ministeriets Billigelse indført, at der saa vidt muligt kun skrives een Opgave om Dagen, hvorefter Dispensationer af sidstnævnte Art sjeldnere ville forekomme. Fra Reglen om, at der til Besvarelsen af hver Opgave kun maa benyttes indtil 4 Timer, er dispenseret ved Skr. 15. Mai 1888, ved hvilken det tillodes en Dimittend at bruge 5 Timer, da hans Haand var berøvet en Del af dens Brugbarhed. I Tilfælde af pludselig indtrædende Sygdom under Besvarelsen af en enkelt Opgave kan der i samme Eksamenstermin gives den paagældende ny Opgave i Faget; Skr. 18. Juni 1885.

I denne Forbindelse skal nævnes den særlige Dispensation, der kan gives jødiske Dimittender, naar en af Dagene for den skriftlige Prøve falder paa en Lørdag. Der er i slige Tilfælde oftere givet Tilladelse til at afholde den paagældende Prøve paa en anden Dag med en ny Opgave, idet Ministeriet dog tidligere har udtalt, at det som almindelig Regel maatte fastholde, at der ikke er tilstrækkelig Anledning til ved Anordningen af en saa almindelig Foranstaltning som den aarlige offentlige Eksamen at tage Hensyn til saadanne partikulære Interesser, hvorimod det maa overlades til den enkelte at finde den Maade, hvorpaa han kan indordne sig under den almindelige Regel; Skr. 11. Mai 1860 til v. Westenske Inst. og 28. Mai 1887 til Maribo Sk., Skr. 8. Juni 1889.

Afvigelser for jødiske
Dimittender.

De skriftlige Opgaver ved Afgangseksamen og 4de Klasses Hovedeksamen stilles af Undervisningsinspektionen i Forbindelse med 4 af Ministeriet hertil udnævnte praktiske Skolemænd og for Opgaverne ved 4de Klasses Eksamen under Samraad med Undervisningsinspektøren for de private og kommunale Realskoler; Skr. 10. April 1878 og 9. Dec. 1889, jf. pag. 8 og forelægges Ministeriet til Approbation; jf. Adg. 5. Aug. 1871 § 6 (Afgangseksamen) og Skr. 8. Febr. 1873 til Borgerdydssk. i Kbhvn., Cirk. 13. Febr. 1873 og Skr. 12. Juni 1873 til Nykjøbing Sk. Inspektionens Forslag til Opgaverne skulle indsendes saa betimeligt, at de kunne være approberede og Opgaverne afsendte senest 4 Dage før den skriftlige Eksamens Begyndelse; Cirk. 7. Marts 1889. Af Opgaverne beregnes 3 Eksemplarer udover Eksaminandernes Antal. Om deres Indpakning, Afsendelse og Kontrollen med, at alle Opgavekonvolutterne ere modtagne jf. bemeldte Cirk. § 1.

De skriftlige Op-
gaver.

Afholdes skriftlige Prøver med Ministeriets Tilladelse til ekstraordinær Tid, kan Rektor efter Omstændighederne bemyndi-

ges til selv at give Opgaverne; se ogsaa Cirk. 29. Aug. 1873. Som Afgørelse, truffen af Ministeriet i Tilfælde, hvor de skriftlige Opgaver havde vist sig at ligge over Disciplenes Kræfter, mærkes Cirk. 2. Juli 1867, ved hvilket Løsningen af den skriftlige Opgave i Matematik kun skulde medregnes til at bestemme den samlede Karakter, naar denne derved vilde blive forhøjet; til Gengæld skulde den mundtlige Prøve gøres fyldigere.

Den skriftlige Eks-
amens Afholdelse.

Den skriftlige Prøve afholdes paa selve Skolen. Ligesom der imidlertid i Sygdomstilfælde er givet Dimittenderne Tilladelse til under fornøden Kontrol at aflægge Prøven i Hjemmet, Skr. 7. Juni 1890 til Viborg Sk. — brækket Ben —, saaledes er det ogsaa lejlighedsvis tilladt, at Prøven tages ved en anden Skole og Opgaverne derefter tilsendes den paagældende Skole til Bedømmelse; Skr. 2. Juni 1880.

Med Hensyn til, hvad der i øvrigt vil være at iagttage ved Afholdelsen af den skriftlige Prøve skal henvises til de udførlige Regler, som ere givne ved Cirkulære 7. Marts 1889 til de lærde Skoler og Realskolerne om Ordning af Forholdene ved skriftlig Eksamen og det sig dertil sluttende Cirkulære 23. April 1889¹, der nærmere forklarer det først nævnte Cirkulæres Anvendelse paa de lærde Skoler.

Med Hensyn hertil skal Opmærksomheden henledes paa følgende:

Under Udarbejdelsen af de skriftlige Besvarelser skulle Eksaminanderne være under stadigt Tilsyn, saaledes at der for den offentlige lærde Skoles Vedkommende er mindst to Lærere i hvert Værelse, hvori skriftlig Eksamen afholdes, medens det i øvrigt er overladt til Rektors Skøn at bestemme Antallet af Tilsynsmænd, naar den for de private Skoler fastsatte Grænse af 20 Eksaminander overstiges; Cirk. 23. April 1889. Ministeriet udtaler samtidigt, at der vel først og fremmest maa sørges for, at Kontrollen bliver betryggende, men at der dog ogsaa bliver at tage Hensyn til, at et for stort Antal Tilsynsmænd efter Omstændighederne kan virke forstyrrende. For et Antal af 30 Eksaminander anses det saaledes for tilstrækkeligt at lade 3 Lærere besørge Tilsynet. For de offentlige lærde Skoles Vedkommende vælges de tilsynsførende som hidtil af Rektor blandt Skolens egne Lærere. Reglerne om, hvorledes den tilsynsførende skal forholde sig under Prøvens Gang, om Eksaminandernes Placering og om hvilke Rekvisitter, de skulle medtage,

¹ Se Tillæg til den kronologiske Afdeling.

og hvilke der leveres dem, indeholdes i Cirk. 7. Marts 1889 §§ 4, 5 og 6. I § 7 gives Bestemmelser om Mødetiden, om hvorledes der vil være at forholde, hvis nogen kommer for sent. I §§ 8, 9 og 10 omhandles Opgavekonvolutternes Aabning og de enkelte Eksemplarers Fordeling samt Eksaminandens Forhold under Prøven, derunder hans Adgang til midlertidigt at forlade Lokalet. Er en Opgavekonvolut ved en Fejltagelse bleven aabnet til den for Løsningen af en anden Opgave fastsatte Tid, vil det efter Omstændighederne være nødvendigt at give nye Opgaver i den paagældendes Sted; Skr. 21 Juni 1888. Dernæst giver § 11 Regler for, hvorledes Snyderi eller Forsøg derpaa skal behandles, og endelig handler §§ 12 og 13 om Prøvetidens Varighed; Opgavernes Aflevering og Forsegling samt om eventuelle Indberetninger til vedkommende Undervisningsinspektør. — Alle de i oven citerede §§ 7, 8, 11 og 13 in fine nævnte Funktioner, der for den private Skoles Vedkommende ere paa lagte den fremmede Tilsynsmand, paahvile ved de offentlige lærde Skoler Skolens Rektor; Cirk. 23. April 1889. Med Hensyn til § 13 1ste Stykke udtaler sidstnævnte Cirkulære derhos, at Indpakningen af Besvarelserne bør foregaa i Eksamenslokalet og foretages af Rektor i de tilsynsførende Læreres Nærværelse, og at det er tilstrækkeligt at forsyne Pakken med Skolens Segl. Derimod er det de tilsynsførende Lærere, der varetage de i §§ 9 og 12 omhandlede Forretninger.

Den, der forlader den skriftlige Prøve kan ikke derefter indstille sig til den mundtlige Del; Skr. 23. Juni 1882.

Den mundtlige Del af Prøven er offentlig efter forudgaaet Bekendtgørelse, den afholdes ligesom den skriftlige Del paa Skolen og holdes paa de nærmere Tider, som for Afgangseksamen og de kontrollerede Fag af 4de Klasses Hovedeksamen ere fastsatte efter Undervisningsinspektionens Forslag og for de øvrige Fag af sidstnævnte Eksamen efter Rektors Bestemmelse. I Sygdomstilfælde kan Prøven undtagelsesvis afholdes i Disciplens Hjem; Skr. 19. Juni 1890 til Viborg Sk. Ved Afgangseksamen skulde efter Adg. 5. Aug. 1871 § 6 foruden den eksaminerende Lærer være til Stede en anden af Skolens Lærere og en af Ministeriet dertil hvert Aar beskikket undervisningskyndig Mand, der kan være en Lærer ved en anden lærd Skole. I denne Regel er der imidlertid for de offentlige lærde Skolers Vedkommende gjort den Ændring, at den beskikkede Kontrol ikke behøver at omfatte alle Fag, saaledes at det overlades til Under-

Den mundtlige Eksamen. Dens Afholdelse, Eksamination og Censur.

visningsinspektionens Skøn efter det nærmere Kendskab, der haves til hver enkelt af Skolens Lærerpersonele, at lade et eller flere Fag ukontrollerede, imod at der til de paagældende Fag vælges 2 Censorer, af hvilke den ene altid skal høre til Skolens Lærerpersonele, til sammen med Eksaminatoren at bestemme Fagkarakteren; Cirk. 28. Marts 1887. Paa Indmeldelsesskemaet over Dimittender er kun optaget en Rubrik for den blandt Lærerne foreslaaede Censor. For 4de Klasses Hovedeksamen gælde for Afslutningsfagene samme Regler, idet Undervisningsinspektionen ogsaa her afgør Omfanget af Kontrollen. Med Hensyn til de øvrige Fag kan Rektor efter de sædvanlige ved Hovedeksamen gældende Regler bestemme Censorerne; Bkdtg. 13. Mai 1850 § 9, jf. Skr. 19. Mai 1883 (to Censorer). Ved Indmeldelsen af Dimittender ere dog bægge Censorer og i samtlige Fag optagne paa Listen over Censorerne, skønt Approbation paa Valget af Censorerne ikke fordres uden for Afslutningsfagene.

De samme, som deltage i Censuren ved den mundtlige Prøve, bedømme den tilsvarende skriftlige Prøve. De skriftlige Udarbejdelser i Modersmaalet ved Afgangseksamen bedømmes ligeledes af 3 Mænd, af hvilke den ene er Læreren i Dansk i Skolens øverste Klasse; Adg. 5. Aug. 1871 § 6.

Om de Kvalifikationer, der skulle kræves af en Censor udenfor Lærerpersonelet, er der ikke givet nogen bestemt Regel udenfor den almindelige i Bkdtg. 13. Mai 1850 § 14, at det skal være en i Faget kyndig Videnskabsmand. Som en rent positiv Afgørelse mærkes i saa Henseende Skr. 8. Nov. 1877, hvorefter Pedellerne ved Universitetet ikke kunne benyttes som Censorer ved disse Prøver.

For Censuren ydes der de beskikkede Censorer et Vederlag af 1 Kr. for hver endelig Karakter; Skr. 19. Mai 1875. For de franske Stile gives Honoraret, uanset at Karakteren for denne regnes sammen med Karakteren for mundtlig Fransk. Skolens Lærere modtage kun Honorar for den Censur, de besørge udenfor deres egen Skole. Naar Prøven afholdes i en anden By end den, i hvilken vedkommende Censor bor, betales der ham Diæter (8 Kr. daglig) og Dækning af hans Rejseomkostninger efter Regning.

Ved Eksaminationen opgives det Æmne, hvori der skal prøves, af den ene af Censorerne; hvor der er en beskikket Censor, af ham. Overhøringen foretages af Læreren, og Censorerne tage ikke Del deri; Bkdtg. 13. Mai 1850 § 14. Efter dens Afslutning foretages Censureringen og Karaktergivningen efter de nedenfor i § 35 angivne Regler, saaledes at der ved

Forhandlingen om Karaktererne efter Eksaminationens Afslutning ingen andre maa være til Stede end Eksaminator og Censorer, for at Forhandlingerne skulle kunne føres med tilbørlig Frihed. Skolernes Rektorer eller Bestyrere kunne dog anmodes om at komme til Stede, naar deres Nærværelse af Eksaminator og Censorer anses for ønskelig eller nødvendig til Afgørelse af et eller andet opstaaet Spørgsmaal. Naar Censureringen er afsluttet, overgives Karakterlisten til Skolens Bestyrer, som besørger de faldne Karakterer indførte i Eksamensprotokollen og lader denne underskrive; Cirk. 24. April 1889.

Ved Bkdtg. 17. Jan. 1891 er der givet udførlige Regler Eksamensprotokoller, for, hvorledes Eksamensprotokollerne skulle føres samt om deres Opbevaring ved Skolerne og Indsendelse til Ministeriet, hvis Skolen nedlægges. De saaledes givne Regler, om hvis nærmere Indhold i øvrigt maa henvises til Bekendtgørelsen, ere fremkaldte ved Hensynet til, at der til enhver Tid maa kunne forlanges Udskrifter af de over Eksaminer med Retsvirkning førte Protokoller. Disse skulle føres særskilt for Afgangseksamen, 4de Klasses Eksamen og almindelig Forberedelseksamen, og alle slige Protokoller skulle forinden de tages i Brug autoriseres af Ministeriet (Bkdtg. § 1). Privatisternes præliminære Prøver og de forskellige Tillægsprøver skulle indføres i Protokollerne for 4de Klasses Eksamen eller for Forberedelseksamen, saaledes som det nærmere er bestemt i § 2. Protokollen skal indeholde nøjagtige Oplysninger om Tiden for Prøvens Afholdelse, om Eksaminandens Navn, Fødselsdag, Fødested og Faders Stilling, om Prøvens Udfald o. s. v., den skal underskrives af Eksaminator og Censorerne; § 3. Endelig giver § 4 Regler for Protokollernes Opbevaring og eventuelle Indsendelse til Ministeriet, hvilke dog særligt have Hensyn til de private Skoler.

En i flere Henseender ekstraordinær Afgangseksamen for studerende af matematisk-naturvidenskabelig Retning anordnedes ved Skr. 14. Marts 1889 for Hs. kgl. Højhed Prins Christian; jf. Medd. 1888—89 pag. 33.

Ekstraordinær
Afgangseksamen.

Vidnesbyrd om de bestaaede afsluttende Prøver udstedes i Overensstemmelse med Cirk. 1. Marts 1890 paa de dertil indrettede trykte Testimoniumsformularer, der ere affattede paa Dansk og tilstillede Skolerne fra Ministeriet. Med Hensyn til Bogstaveringen af Dimittendernes Navne mærkes Cirk. 30. Sept. 1875, der paabyder at følge den Skrivemaade, som findes i vedkommende Discipels eller Privatists Døbeattest. De underskrives af Rektor og forsynes med Skolens Segl; Cirk. 4. Nov. 1879.

Testimonium.

Efter Prøvernes Afslutning indsender Skolens Rektor til Ministeriet en samlet Beretning om deres Udfald, hvortil ligeledes er indrettet trykte Skemaer.

§ 32.

4de Klasses Hovedeksamen.

Fagene og Omfanget
af Prøven.

Det er tidligere nævnt og skal nedenfor nærmere omtales, at 4de Klasses Hovedeksamen indtager en særlig Stilling ved dels at danne Afslutningen paa en Del af den Undervisning, som Skolen giver sine studerende Disciple, dels at stille den, som har bestaaet Prøven i dens Helhed med et vist Resultat, paa samme Fod som den, der har bestaaet almindelig Forberedelseseksamen. At der i Overensstemmelse hermed maa stilles bestemte Fordringer til Prøvens Indhold, ligesom at der maa søges Garanti for dens Afholdelse paa betryggende Maade, er en Selvfølge. Hovedbestemmelserne om Fagene ved og Omfanget af Prøven findes i Lov 1. April 1871 § 5, Adg. 5. Aug. s. A. § 3 og Adg. 16. Juni 1882 §§ 4, 6, 7 og 8, hvormed maa sammenholdes det foran i § 21 om Undervisningens Indhold meddelte samt de der optagne Henvisninger til Undervisningsinspektionens Udtalelser om Undervisningen og Prøverne i de enkelte Fag. Prøven omfatter følgende Fag: Modersmaalet, Tysk, Fransk, Latin, Historie, Geografi, Naturhistorie og Matematik samt for den sproglig-historiske Retning desuden Græsk og for den matematisk-naturvidenskabelige Retning desuden Naturlære.

Prøven i Modersmaalet er alene skriftlig og bestaar i en Stilopgave, der væsentlig gaar ud paa en Fremstilling af et bekendt Stof.

I Tysk prøves i to ikke læste Steder, et prosaisk og et lettere poetisk og i det nødvendige af Grammatiken.

I Fransk prøves dels i et opgivet, i Skolen læst Pensum af mindst 100 Oktavsider, dels i et ikke læst prosaisk Stykke og i det nødvendige af Grammatiken.

Prøven i Latin anstilles dels mundtlig i et Udvalg af det i det sidste Aar læste Pensum, svarende mindst til en Bog af

Cæsar eller en halv Bog af Livius, 30 Kapitler af Ciceros Taler og 500 Vers af Ovid, dels skriftlig ved en let Stil, der holdes indenfor de væsentlige syntaktiske Regler og det almindelige Ordforraad og udarbejdes uden Benyttelse af Ordbog.

I Græsk prøves alene i det i det sidste Aar læste.

I Historie prøves alene i det i det sidste Aar læste.

I Geografi prøves i det hele læste Pensum.

I Matematik er Prøven dels skriftlig, dels mundtlig. Der forelægges skriftlige Opgaver i praktisk Regning og Aritmetik og lignende Opgaver angaaende en simpel geometrisk Konstruktion eller en geometrisk Sætning, som falder ind under lette Anvendelser af, hvad der er læst. I øvrigt henvises til de foran (pag. 106) citerede Udtalelser af Ministeriet i Cirk. 26. Okt. 1871 om Konstruktionsopgaverne og Cirk. 13. Febr. 1873 om Omfanget af den mundtlige Prøve.

I Naturhistorie prøves i det ved Adg. 30. Aug. 1881 for den almindelige Forberedelseseksamen foreskrevne Omfang.

I Naturlære prøves i det ved Adg. 30. Aug. 1881 for den almindelige Forberedelseseksamen foreskrevne Omfang.

Da de studerende af den sproglige Retning først i 5te Klasse begynde at læse Naturlære, vedrører Prøven i dette Fag ikke dem, ligesaa lidt som Prøven i Græsk vedrører de studerende af den matematiske Retning. Derimod er den hele skriftlige Prøve, der efter det ovenstaaende omfatter dansk Stil, latinsk Stil, Aritmetik og Geometri, fælles for bægge Retninger.

4de Klasses Hovedeksamen maa tages samlet, og udenfor de for Sygeeksamen (Cirk. 29. Aug. 1873) gældende Regler kan en Deling af Prøven ikke tilstedes. Heller ikke vil det kunne tillades at tage enkelte, mindre heldigt bestaaede Fag om; Skr. 10. Aug. 1885. Hermed maa dog sammenholdes det pag. 126 bemærkede om Opflytning i 5te Klasse, uden at det fornødne Antal Points i Afslutningsfagene er naaet, paa Vilkaar, at Prøven i disse Fag tages om.

Deling af Prøven.

Angaaende Retsvirkningen af 4de Klasses Hovedeksamen bestemmer Lov 1. April 1871 § 5, jf. Adg. 9. Aug. 1871 og Adg. 30. Aug. 1881 § 8, at den, der har bestaaet Eksamen med 33 Points har samme Adgang til højere Undervisningsanstalter og Fageksaminer som almindelig Forberedelseseksamen giver. Under Hensyn til, at der ved Ansættelse i Stillinger, til hvilke Adgangen i øvrigt staar aaben

Retsvirkning af 4de
Klasses Eksamen.

for dem, der have bestaaet 4de Klasses Hovedeksamen, kan blive Spørgsmaal om at kræve Bevis for Kundskaber i Naturlære, har Ministeriet ved Bekendtg. 5. Jan. 1889 fastsat en Tillægsprøve i Naturlære for saadanne, som have bestaaet bemeldte Eksamen af sproglig-historisk Retning med det ovennævnte Pointsantal, uden at særlig Tilladelse dertil behøves. Prøven afholdes ved enhver Skole, der har Ret til at afholde 4de Klasses Hovedeksamen eller almindelig Forberedelseseksamen, samt ved Kommissionen for Afholdelsen af sidstnævnte Eksamen til den Tid, da disse Eksaminer regelmæssigt afholdes. Denne Tillægsprøve afholdes i samme Omfang som det, der er fastsat for den almindelige Forberedelseseksamen (§ 72), og kun saadanne, som opnaa Karakteren «Godt» anses for at have bestaaet. Med Hensyn til Anmeldelse for Ministeriet og Bedømmelse af Prøven gælde de samme Regler som ved almindelig Forberedelseseksamen og 4de Klasses Eksamen.

Den Discipel, som har opnaaet 15 Points i de Fag, som for hans Retning afsluttes med 4de Klasse, nemlig Tysk, Geografi, Naturhistorie, Aritmetik og Geometri paa den sproglig-historiske Side og Tysk, Geografi, Naturhistorie og Latin (regnet dobbelt) paa den matematisk-naturvidensk. Side, har Ret til at indstille sig til Afgangseksamen i den Retning, for hvilken Prøven er bestaaet; Bkdtg. 9. Aug. 1871. Idet angaaende Pointsberegningen i øvrigt henvises til det senere om Karaktergivningens meddelte, skal her blot bemærkes, at Fordringen om 15 Points er ubetinget, saaledes at den for Udregning af Hovedkarakteren ved Afgangseksamen gældende Regel, at $\frac{1}{2}$ eller derover gælder for 1, ingen Anvendelse finder her; Skr. 27. April 1882 til Schneekloths Sk.

§ 33.

Afgangseksamen for studerende.

Bortset fra den ved Bkdtg. 22. Mai 1874 anordnede Tillægseksamen erhverves den akademiske Borgerret og de hermed i Følge Lov 1. April 1871 § 7 forbundne Rettigheder kun

gennem den ved Skolerne afholdte Afgangseksamen for studerende, idet den ved Bkdtg. 13. Mai 1850 fastsatte Adgangseksamen ved Universitetet for studerende er bortfalden samtidig med, at Afgangseksamen afholdtes første Gang i Overensstemmelse med bemeldte Lov; jf. Lovens § 10. Ved alle de Skoler, i hvilke Undervisningens Deling i en sproglig-historisk og en matematisk-naturvidenskabelig Retning er gennemført (pag. 92), afholdes Afgangseksamen i bægge Retninger. Da Kvinder ikke kunne optages i en offentlig lærd Sk. (pag. 74), vil der for disse Skolers Vedkommende ikke blive Tale om Dimission af saadanne som Disciple, derimod kunne de erhverve akademisk Borgerret ved at indstille sig som Privatister; Adg. 25. Juni 1875 § 1 og 2 eller lade sig optage som Elever i private Skoler og indstille sig sammen med Skolens mandlige Disciple.

Hovedbestemmelserne om Fagene og Omfanget af Prøven ere givne ved Lov 1. April 1871, Adg. 5. Aug. 1871 og Adg. 16. Juni 1882. Ligesom ved 4de Klasses Hovedeksamen maa hermed sammenholdes det tidligere om Undervisningen bemærkede og de citerede Udtalelser fra Undervisningsinspektionen.

Fagene og Omfanget af Prøven.

Prøven omfatter følgende Fag:

Fællesfag for bægge Retninger.

Modersmaalet, Fransk, Tysk eller Engelsk og Historie.

Særlige Fag for den sproglig-historiske Retning.

Latin, Græsk, fransk Stil og Naturlære.

Særlige Fag for den matematisk-naturvidenskabelige Retning.

Matematik og Naturlære.

I Modersmaalet er Prøven dels mundtlig, dels skriftlig. Der opgives som læst 2 Komedier af Holberg, en Tragedie eller et større Digt af Oehlenschläger, flere Digte og prosaiske Stykker af bekendte danske Forfattere (Wessel, Ewald, Baggesen, Grundtvig, Heiberg, Hertz, Paludan-Müller, Winther o. s. v.). Litteraturhistorien skal være gennemgaaet i al Korthed med udførligere Behandling af et enkelt (ældre) Afsnit. Den mundtlige Prøve afholdes i Litteraturhistorie; Adg. 16. Juni 1882 § 9.

Ved den skriftlige Prøve gives 2 Opgaver, en frit valgt, en anden hentet fra Omraadet af det i Skolen meddelte Kundskabsstof; Adg. 5. Aug. 1871 § 5, a, 1. I Oldnordisk aflægges

alene mundtlig Prøve, med Redegørelse for de forekommende Sprogformer, i et læst Pensum, der for Skoledisciple kun omfatter det sidste Aars Pensum, ikke under 50 Sider. Prøven i Oldnordisk bedømmes sammen med Prøven i Dansk ved een Karakter, saaledes at hvert af disse Fag gælder lige meget; Adg. 16. Juni 1882 § 10. Den ved Bkdtg. 7. Juni 1889 indførte Retskrivning kan anvendes ved Eksaminerne i 1891 og skal anvendes i 1892; Bkdtg. 2. St. Som Følge heraf kunne de ældre Regler endnu i Skoleaaret 1890—91 anvendes i 4de og 6te Klasse; Skr. 2. Sept. 1889 til Odense Sk.

Prøven i Fransk er for studerende af den matematisk-naturvidenskabelige Retning kun mundtlig, for studerende af den sproglig-historiske Retning omfatter den tillige en let Stil til Prøve paa Sikkerheden i Formerne og de syntaktiske Hovedregler; Adg. 1871 § 5, b, 3. Den mundtlige Prøve anstilles ved Oversættelse af to Steder af ikke læst Prosa; Adg. 1871 § 5, a, 2. Ved denne Prøve maa tillige undersøges, om den grammatiske Kundskab, hvorpaa Oversættelsens Sikkerhed beror, er til Stede, saaledes at den grammatiske Eksamination indskrænkes noget for dem, der aflægge en Stilprøve, men skærpes noget, navnlig i syntaktisk Henseende, og ved korte opgivne Eksempler til Oversættelse fra Dansk til Fransk for dem, der ere fritagne for Stilprøve; jf. Skr. 11. Juni 1874 til Borgerdydssk. i Kbhvn. Stilen for studerende af den sproglige Retning udarbejdes med Benyttelse af en dansk-fransk Ordbog; Adg. 1882 § 11.

Prøven i Tysk eller Engelsk er alene mundtlig og bestaar i Tysk i en Oversættelse af to vanskeligere Stykker, et prosaisk og et poetisk, og i Engelsk i Oversættelse af et Stykke læst Prosa, der maa udgøre mindst 150 Sider, samt af et Sted i en ikke læst lettere prosaisk Forfatter; Adg. 1871 § 5, a, 3.

Prøven i Historie omfatter det i 5te og 6te Klasse læste; pag. 103.

I Latin er Prøven dels skriftlig ved en Oversættelse fra Latin til Dansk, dels mundtlig. For Skoledisciples Vedkommende afholdes den mundtlige Prøve dels ved en Oversættelse af ikke læst Prosa, dels i et Udvalg af det i de to sidste Skoleaar statarisk læste, der maa omfatte mindst saa meget som 60 Kapitler af Cicero (af forskellige Stilarter), 1 Bog af Livius eller Tacitus (i alt mindst svarende til 45 Sider af Madvigs og Ussings Udgave af Livius), 1 Bog af Virgil, 1 Bog af Horats's Breve samt 2 Bøger af hans Oder; Adg. 16. Juni 1882

§ 14. — Med Hensyn til Eksaminationen i Antikviteter, Mytologi og Litteraturhistorie under Prøven i Latin og Græsk henvises til Ministeriets foran (pag. 100) citerede Udtalelser i Cirk. 30. Nov. 1876.

I Græsk omfatter Prøven det i de to sidste Skoleaar læste; jf. pag. 101.

I Naturlære kræves for studerende af den sproglig-historiske Retning det ved Adg. 30. Aug. 1881 for den almindelige Forberedelseksamen fastsatte Pensum; § 72. Desuden prøves i Astronomi med en kort matematisk Indledning; Adg. 16. Juni 1882 § 15. For den matematisk-naturvidenskabelige Retning omfatter Prøven alt det læste og er blot mundtlig; Adg. 5. Aug. 1871 § 5, c, 2.

Prøven i Matematik anstilles dels mundtlig, dels skriftlig. Mundtlig prøves i det i Aritmetik og Geometri læste, saaledes at der i Geometri kan forelægges Eksaminanden til Løsning saadanne ham hidtil ukendte Opgaver i analytisk Geometri, der blot kræve en let Anvendelse af Metoden, dog at dette ikke sker førend efter at han er prøvet i det ligefrem lærte; jf. Cirk. 17. Juni 1874.

Ved den skriftlige Prøve gives i Aritmetik og Algebra en Beregningsopgave, som væsentlig skal prøve Eksaminandens Færdighed i Udførelsen af Beregninger, vedkommende saa vel Aritmetik som de geometriske Discipliner, og en Opgave, der især gaar ud paa Anvendelsen af de teoretiske Sætninger. I Geometri gives dels en Opgave i Projektionstegning, dels en Opgave i Anvendelsen af Stereometrien eller Trigonometrien eller i let Brug af Koordinater; Adg. 1871 § 5, c, 1.

Afgangseksamen for studerende maa tages under eet, og en Udstykning af Prøven i forskellige Eksamensterminer kan ligesaa lidt tilstedes (Skr. 17. Nov. 1880 og 11. Mai 1889) som at tage Dele af Prøven om for at opnaa et gunstigere Resultat. Heller ikke komme lignende Lempelser, som ved Sygeeksamen efter Skr. 29. Aug. 1873 er indrømmet dem, der have været indstillede til 4de Klasses Hovedeksamen og underkastet sig Dele af Prøven, til Anvendelse paa Afgangseksamen, der i Tilfælde af Afbrydelse maa tages om i sin Helhed.

Den, der er misfornøjet med Udfaldet af Prøven, kan Aaret efter indstille sig paa ny, hvorved bemærkes, at den alt erhvervede Karakter bevarer sin Gyldighed selv om vedkommende ved en senere Eksamen bliver rejiceret; Skr. 30. Juli 1890 til Justitsministeriet.

Retsvirkning af Afgangseksamen.

Med Hensyn til den retlige Virkning af at have bestaaet Afgangseksamen for studerende, bestemmer Lov 1871 § 7, at den paagældende kan lade sig indskrive som akademisk Borger ved Universitetet.

De, som have taget den sproglig-historiske Afgangseksamen, have derhos, efter at have bestaaet den almindelige filosofiske Prøve ved Universitetet, Adgang til at indstille sig til alle de forskellige Fakultetseksaminer ved samme.

De, som have bestaaet den matematisk-naturvidenskabelige Afgangseksamen, have Adgang til umiddelbart at indtræde som Eksaminander ved den polytekniske Lærestanstalt samt til ved Universitetet, efter at have underkastet sig den filosofiske Prøve, at indstille sig til de under det matematisk-naturvidenskabelige samt under det filosofiske Fakultet hørende Prøver, til statsvidenskabelig og til lægevidenskabelig Embedseksamen. For at kunne indstille sig til den teologiske eller fuldstændige juridiske Embedseksamen, maa de forinden have underkastet sig en Tillægsprøve ved Universitetet henholdsvis i Latin og Græsk og i Latin. En nærmere Ordning af denne Prøve er givet ved Adg. 1. Juli 1872, efter hvilken Prøven, der er underlagt den sædvanlige Tillægs-Eksamenskommission, afholdes paa Universitetet 2 Gange aarlig i de sædvanlige Eksamensterminer, og saaledes at Eksaminationen sker ved Professorerne i den klassiske Filologi, idet en Professor henholdsvis af det teologiske og det juridiske Fakultet fungerer som Censor. Der prøves i det samme Pensum som i de paagældende Discipliner fordres til Afgangseksamen af sproglig-historisk Retning; Adg. 5. Aug. 1871 § 4, b, 1 og 2; § 5, b, 1 og 2; Adg. 16. Juni 1882 § 13. En Ansøgning om Nedsættelse af Fordringerne i Latin blev under 15. Dec. 1888 afslaaet af Ministeriet. Der gives Karakteren «bestaaet», eller «ikke bestaaet». Opnaas ikke «bestaaet», kan vedkommende indstille sig $1\frac{1}{2}$ Aar efter (Eksamenskommissionens Vedtægt 31. Jan. 1878). Ingen kan indstille sig til den teologiske eller fuldstændige juridiske Eksamen før to Aar efter at have bestaaet Tillægseksamen; fra hvilken Regel Ministeriet har dispenseret ved Skr. 19. Okt. 1882.

Som foran (pag. 78) omtalt har Ministeriet oftere meddelt Tilladelse til Optagelse i 5te Klasses matematisk-naturvidenskabelige Afdeling, navnlig af Skolens egne afgaaede Realdisciple, saaledes at den paagældende deltager i Undervisningen i 5te og 6te Klasse, men uden at have Ret til at indstille sig til Af-

gangseksamen for studerende med den dertil knyttede Virkning. Ved Skr. 25. Juli 1876 og 9. Mai 1878, bægge til Roskilde Skole, har Ministeriet med Hensyn til saadanne Disciple tilladt, at de indstillede sig til Afgangsprøven i alle Fag, saaledes at de ved at bestaa Prøven med en Gennemsnitskarakter af «Godt» i alle Fag og desuden for Matematik og Fysik af ikke under «Godt» erhvervede Ret til at indtræde paa den polytekniske Læreanstalt uden at underkaste sig den befalede Adgangseksamen. Eksamensvidnesbyrdet bliver at forsyne med en Paategning om, at den bestaaede Prøve ikke giver akademisk Borgerret, men træder i Stedet for Adgangseksamen til polyteknisk Læreanstalt.

Om Retsvirkningen af den af Kvinder erhvervede akademiske Borgerret bestemmer Adg. 25. Juni 1875 § 3, at slige kvindelige studerende have samme Adgang, som de øvrige studerende, til Studiet af de af dem valgte Fag og til at indstille sig til de ved Universitetet anordnede almindelige Prøver og akademiske Grader, naar de i enhver Henseende opfylde de samme Forordninger, som stilles til de mandlige studerende, saa vel med Hensyn til de forudgaaende Prøver og det forberedende Studium, som til selve de afsluttende Fakultetsprøver og Disputatser. Dog skulle kvindelige teologiske studerende ikke have Adgang til at indstille sig til teologisk Embedseksamen eller til at erhverve akademiske Grader ved det teologiske Fakultet, men deres Studier afsluttes ved en særlig Religionsprøve, hvis Indhold og Beskaffenhed fastsættes af Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet. Kvindelige teologiske studerende skulle ikke have den Adgang til at bestige Prædikestolen, som ved Lovgivningen er tillagt mandlige teologiske studerende. Ved de afsluttende Fakultetsprøver eller akademiske Grader skal der ikke være erhvervet nogen Adkomst for Kvinder til offentlig Embedsansættelse. — Dernæst bestemmer Adg.'s § 4, at den kvindelige studerende ikke erhverver nogen Adgang til de hidtilværende akademiske Beneficier og Understøttelser.

Kvinders Adgang til at indstille sig til Afgangseksamen.

§ 34.

Privatisternes præliminære Prøve og Afgangseksamen.

Medd. 1857—78 p. 390—94, 395—98; 1879—81 p. 99—102; 1882—83 p. 152—54, 157; 1884 p. 98—99; 1885 p. 150—151, 153—55; 1886 p. 19—20, 22.

Efter Lov 1. April 1871 § 10 maa den, der efter privat Forberedelse ønsker at indskrives ved Universitetet, underkaste sig Afgangseksamen for studerende enten ved en offentlig lærd Skole eller ved en Privatskole, der har Tilladelse til at afholde Afgangseksamen. Forinden maa han have bestaaet en Prøve i de Fag, der for den Retning, i hvilken han agter at tage Afgangseksamen, afsluttes i Skolen inden Oprykningen i den næstøverste Klasse, samt for den sproglig-historiske Retnings Vedkommende tillige i de Pensa i Latin og Græsk, som skulle være læste inden Udgangen af 4de Klasse; Lov 1871 § 10, Bkdtg. 28. Mai 1889. Reglerne om hvilke Betingelser, der stilles for at kunne indstille sig til den nævnte præliminære Prøve eller til Afgangseksamen, og om hvad der vil være at iagttage ved Anmeldelsen ere givne i Bkdtg. ang. Eks. art. 13. Mai 1850 § 11, 12, 13 og 20, Bkdtg. 30. Nov. 1864 § 9 og Bkdtg. 9. Febr. 1891, hvilken sidste Bekendtgørelse indskærper den nøjagtige Overholdelse af de tidligere fastsatte Bestemmelser og derhos tilføjer nogle yderligere herhenhørende Regler, for derved at skaffe en større Garanti mod, at letsindig Dimission af umodne studerende finder Sted.

Betingelser for at kunne indstille sig.

Bkdtg. 9. Febr. 1891 § 1, 1. St., der er affattet i Overensstemmelse med Bkdtg. 1850 § 20, udelukker udtrykkelig fra Adgang til at indstille sig som Privatist saa vel til 4de Klasses Eksamen som til Afgangseksamen saadanne, som i Løbet af Skoleaaret før Eksamen forlader en lærd Skole. Denne Bestemmelse omfatter ikke blot dem, der før Undervisningens Afslutning gaar ud af Skolen, men ogsaa saadanne, som forlade Skolen umiddelbart forinden Eksamen for at lade sig privat dimittere til samme eller en anden Skole. Dispensation fra denne Bestemmelse gaves efter Bkdtg. 1850 § 20 kun under særlige Omstændigheder og paa Grundlag af vedkommende Rektors eller Skolebestyrers Erklæring; saaledes Skr. 14. April 1890 (af disciplinære Grunde) og Skr. 22. Febr. 1890; derimod Skr. 16. Mai 1885 til Sorø Sk. — For tidligere Skoledisciples Vedkommende har Bkdtg. 1891 § 1, 2. St. desuden optaget den i Bkdtg. 30. Nov. 1864 § 9 givne Bestemmelse om, at den, der

er gaaet ud af Skolen uden at være opflyttet i 5te Klasse eller være erklæret moden til Opflytning i denne Klasse, ikke kan indstille sig til Afgangseksamen førend to hele Aar efter Udgangen af Skolen. Ved denne Bestemmelse er det tilsigtet at forhindre, at Disciple, der af Skolen anses for umodne til at opflyttes i 5te Klasse, forlade Skolen og indstille sig et Aar tidligere end de kunde være blevne dimitterede, hvis de vare opflyttede; jf. Undervisningsinspektørens Erklæring 28. Mai 1861 (Medd. 1857—78 pag. 33).

Foruden disse Betingelser af mere negativ Natur kræves den positive, at vedkommende kan præstere det saakaldte Dimissionsvidnesbyrd, nemlig en Erklæring fra den Mand, der med Hensyn til den forestaaende Eksamen paatager sig Ansvaret for den paagældende, om at denne er moden til Prøven, og at der saa vidt Dimissor bekendt intet er i hans Opførsel, der kunde gøre ham uværdig til at indstille sig til denne; Bkdtg. § 3, 1. St. Vidnesbyrdet udstedes paa Ære og Samvittighed og i øvrigt i Overensstemmelse med de hertil autoriserede Skemaer, som udleveres af Skolernes Rektorer eller Bestyrere; Bkdtg. § 3, 2. St. Dimissor maa foruden ved egen Erfaring, tillige ved Raadførsel med sine Medlærere have overbevist sig om Eksaminandens Modenhed i hvert enkelt Fag. Han kan indtil 14 Dage forinden Eksamens Begyndelse tilbagekalde sit Vidnesbyrd; Bkdtg. § 3, 4. St. At en Privatist, der indstiller sig for anden Gang, maa præstere et nyt Dimissionsvidnesbyrd er udtalt i Ministeriets Skr. 22. Dec. 1885 og følger ogsaa af den efternævnte udtrykkelige Fordring til Dimissors Deltagelse i Dimittendens Undervisning. — For at kunne udstede et gyldigt Dimissionsvidnesbyrd maa Dimissor i hele det sidste Skoleaar før Eksamen have ledet Dimittendens Undervisning og derhos personlig have deltaget i denne mindst saaledes, at han forinden den præliminære Prøve selv har undervist ham i et af Fagene til denne Prøve og forinden Afgangseksamen har undervist ham i et af de herhenhørende Hovedfag, nemlig Dansk, Historie, Fransk eller — efter Eksaminandens Studieretning — Latin eller Græsk, Matematik eller Naturlære; Bkdtg. § 3, 2. St. Dernæst er det en Betingelse for at kunne optræde som Dimissor, at vedkommende nyder uplettet borgerlig Agtelse og har vundet akademisk Borgerret samt har aflagt den filosofiske Prøve ved Universitetet; Bkdtg. § 4. Den Undtagelse, der i saa Henseende tidligere gjaldt med Hensyn til Lærerne ved de offentlige lærde Skoler, hvem det ved Fdg. 1809 § 102, Cirk. 16. Mai 1860, var for-

Dimissionsvidnesbyrd.

budt at optræde som Dimissorer, er af Ministeriet under Henvisning til Skr. af 27. Febr. 1879 til Nykjøbing Sk. betragtet som hævet; Skr. 15. Jan. 1880 til Viborg Sk. I øvrigt kan med Hensyn til Spørgsmaalet om en Person kan udstede gyldigt Dimissionsvidnesbyrd, mærkes Skr. 31. Mai 1883, efter hvilken Afgangseksamen ved den militære Højskole ikke giver Ret til at udstede saadant Vidnesbyrd. Heller ikke kan en i Udlandet erhvervet akademisk Borgerret give denne Ret; Skr. 11. Mai 1879.

Med Hensyn til Spørgsmaalet, om der kan dispenseres fra nogen af de ovennævnte Fordringer til Dimissor og Dimissionsvidnesbyrd kan det i Almindelighed fastholdes, at saadanne Dispensationer, efter at de gældende Regler ere indskærpede til Overholdelse, vanskeligere ville kunne opnaas end tidligere; Ministeriet udtaler ogsaa udtrykkelig, at Dispensationer fra Bkdtg.'s Regler er noget, som kun undtagelsesvis kan finde Sted. Med denne Begrænsning kunne dog de tidligere meddelte Dispensationer betragtes som vejledende. Dispensation fra Fordringen om, at Dimissor skal have ledet Dimittendens Undervisning i hele det sidste Aar før Eksamen er tidligere meddelt i en Række af Tilfælde, af hvilke kan nævnes Skr. 20. Febr. 1880 (Dimittenden var forberedt i Hjemmet af Faderen og denne døde $\frac{1}{2}$ Aar før Eksamen), Skr. 31. Jan. 1882, 19. April s. A., 4. Juni 1886, 2. Mai 1888, 20. Febr. 1890; derimod Skr. 10. og 20. Mai 1888. Fra de øvrige Betingelser vedrørende Dimissionsvidnesbyrdet er der undtagelsesvis dispenseret. Saaledes er Fordringen om et nyt Vidnesbyrd frafaldet i nogle Tilfælde, hvor Dimittenden indstillede sig anden Gang; Skr. 1. Mai 1882, 25. April 1883 (vedkommende havde taget Ophold paa Landet), 9. Marts og 2. Mai 1888, 3. Mai 1890 (pekuniære og Helbredshensyn). Ligeledes er der ved Skr. 11. Mai 1887 dispenseret fra Fordringen om, at Dimissor skal have bestaaet den filosofiske Prøve. Og endelig er der udenfor de nævnte Tilfælde meddelt forskellige herhenhørende Dispensationer ved Skr. 12. Mai 1886 (Dimittenden havde tidligere gaaet i en lærd Skole i 5 Aar) og 21. Mai 1887 (skulde gaa Officersvejen og maatte ellers opgive at blive Student).

Anmeldelsen.

Hvad dernæst angaar Valget af Skolen og Anmeldelsen til Prøverne bemærkes, at Privatisten efter Lov 1. April 1871 § 10 selv kan vælge ved hvilken Skole — offentlig eller privat — han ønsker at indstille sig, og det ved Cirk. 7. Febr. 1870 givne Forbud mod at antage Privatister ved en Skole, af hvis Lærere en eller flere have meddelt vedkommende Undervisning, anses

ikke længere for gældende; Skr. 27. Febr. 1879 til Nykjøbing Sk. Skolernes Forpligtelse til at modtage Privatister er dog begrændset til 6; melde flere sig, have de først anmeldte Fortrin, dog kun for saa vidt de ikke ere anmeldte før Begyndelsen af April Maaned; Cirk. 13. Febr. 1873, Bkdtg. 1891 § 2, 2. St. Skriftlig Begæring om at maatte indstilles til Prøven skal indgives af Dimissor paa Dimittendens Vegne og skal for den sædvanlige Sommereksamens Vedkommende forelægges Skolen inden den 15. April og for den ekstraordinære Januar-Eksamens Vedkommende saa betimeligt, at den kan være indsendt til Ministeriet inden 15. November (Bkdtg. §§ 2 og 5). Dimissor maa saa vidt muligt give personligt Møde hos Skolens Bestyrer for at denne kan udtale sig om, hvor vidt Eksaminanden kan modtages, og navnlig for at Gyldigheden af Dimissionsvidnesbyrdet straks kan blive prøvet og eventuelle Mangler ved samme snarest muligt blive rettede; Bkdtg. § 2, 1. St. Et Dimissionsskema, der er ufuldstændigt udfyldt, eller Vidnesbyrd, der er udfærdiget i en anden Form end den autoriserede, maa ikke modtages af vedkommende Skole; Bkdtg. § 3, 2. St. Anmeldelsen maa foruden af Dimissionsvidnesbyrdet være ledsaget af Dimittendens Daabsattest til Godtgørelse af hans Alder, hvorved mærkes, at Aldersbetingelserne og Adgang til Dispensation herfra ere de samme som ved 4de Klasses Eksamen for Skoledisciple; Cirk. 24. Okt. 1875. Har Ministeriet undtagelsesvis dispenseret fra nogen af Bkdtg.'s Regler, maa den ministerielle Skrivelse herom vedlægges Anmeldelsen til Skolen og senere paaberaabes ved Skolens Indmeldelse af Dimittenden; Bkdtg. § 3, 3. St. Indstiller Dimittenden sig til Afgangseksamen, maa han derhos forelægge Beviset for at han har bestaaet den præliminære Prøve eller paa anden Maade har erhvervet sig Ret til at indstille sig til Afgangseksamen; Bkdtg. § 3, 1. St. Endelig maa Dimissor afgive en nøjagtig Fortegnelse over, hvad Dimittenden har lært i hvert enkelt Fag med Opgivelse af de brugte Lærebøger, saaledes at det kan ses, hvor vidt det lærte stemmer med Eksamensfordringerne. Disse Opgivelser skulle tilligemed Dimissionsattesten af vedkommende Rektor eller Skolebestyrer indsendes til Ministeriet med Indmeldelsen af Skolens egne Eksaminander; Bkdtg. § 5. — Det er ligeledes Bestyrerens Pligt i rette Tid at meddele Dimissor, naar Dimittenden skal møde ved Eksamen.

Den præliminære Prøve for Privatister ved 4de Klasses Hovedeksamen omfatter efter Bkdtg. 28. Mai 1889 for bægge Retningers Vedkommende Tysk, Naturhistorie, Geografi og Latin,

Den præliminære
Prøve: Fagene og
Pointsantal.

mundtlig og skriftlig, samt desuden for Privatister af den sproglige Retning Aritmetik, Geometri og Græsk. Den Lempelse, der er tilstaaet Skoledisciple ved Begrænsning af Prøven i visse Fag til det i det sidste Aar læste eller Dele deraf, finder ingen Anvendelse paa Privatister, for hvilke Prøven i alle Fag omfatter det fulde Pensum, der af Skoledisciple skal være læst inden Udgangen af 4de Klasse. For mundtlig og skriftlig Latin gives en fælles Karakter, saaledes at Privatisterne af den sproglige Retning i alt faa 7 Karakterer, og Privatisterne af den matematiske Retning faa 4 Karakterer. For at have bestaaet Prøven maa Privatisterne af førstnævnte Retning have opnaaet 21 Points og Privatisterne af den matematiske Retning 15 Points, idet Karakteren i Latin for disses Vedkommende regnes dobbelt. — Naar man har udvidet Prøven for den sproglige Retnings Vedkommende ud over de Grænser, som Bkdtg. 28. Marts 1876 fastsatte, idet saa vel mundtlig Latin som Græsk nu er medtaget ved Prøven, er dette i Overensstemmelse med, at den kgl. Res. af 28. Mai 1889 ophævede Bestemmelsen i Adg. 5. Aug. 1871 § 5, b, 1 og 2 og Adg. 16. Juni 1882 § 14 om, at de, der ere forberedte ved Privatundervisning, ved Afgangseksamen for studerende i sproglig Retning i Latin og Græsk skulle opgive foruden de i øvrigt fordrede Pensa, tillige et Pensum svarende til Minimum af, hvad Skoledisciple have læst indtil Udgangen af 4de Klasse.

Deling af Prøven.

Privatisternes præliminære Prøve skal tages under eet, og Cirk. 28. Mai 1889 § 3 udtaler udtrykkelig, at Ministeriet anser det for en Følge af de forandrede Regler, hvorved denne Prøve er bragt i nærmere Overensstemmelse med 4de Klasses Eksamen for Skoledisciple, at der for Fremtiden under ingen Omstændigheder kan gives Tilladelse til at udsætte Prøven i et enkelt Fag, saaledes som det hidtil jævnligt er blevet bevilget med Hensyn til Prøven i latinsk Stil. Ligesaa lidt kan der meddeles Tilladelse til at tage enkelte Fag om for derved at opnaa det fornødne Antal Points eller til at overføre Karakterer fra andre Eksaminer; Skr. 21. Aug. 1877 (Karakterer i Naturhistorie, Geografi og Matematik fra Skolelærereksamen), Skr. 13. April 1880 (Geografi fra Forberedelseseksamen i udvidet Form), 20. Juli 1889 (Karakterer fra Landbrugseksamen), Skr. 26. Nov. 1890 (fra Skolelærerindeksamen). Ved Skr. 15. Mai 1886 (Medd. pag. 20) blev dog Latinprøven ved den norske Middelskoles Afgangseksamen taget for gyldig.

Fra Reglen om Prøvens Udelelighed er det ingen virkelig Undtagelse, at den i Sygdomstilfælde kan tages med visse Fag

til et noget senere Tidspunkt, end det for Prøvens Afholdelse i sin Helhed normerede (pag. 136); thi det maa her forudsættes at være den samme Eksamen, der er udstrakt over et længere Tidsrum end sædvanlig. Derimod danne de anordnede Tillægsprøver til almindelig Forberedelseseksamen eller til de med denne ligestillede Prøver en Undtagelse fra dette Princip, ligesom den af Ministeriet i forekomne Tilfælde bevilgede Overgangsprøve fra den matematiske Retning til den sproglige ogsaa er en Afbøjelse fra Reglen. Om disse Prøver vil nedenfor blive talt.

Endnu skal ved Omtalen af den præliminære Prøves Indhold og Afholdelse nævnes det Tilfælde, at en Privatist af sproglig-historisk Retning er udgaaet fra en lærd Skole efter som Discipel at have taget 4de Klasses Eksamen. Har han ved denne Eksamen i de vedkommende Fag opnaaet de til den præliminære Prøve efter Bkdtg. 1889 fordrede Points, maa han have samme Ret, som denne Prøve giver. Hvis han derimod vel har opnaaet de til Oprykning i 5te Klasse fornødne 15 Points i Afslutningsfagene, men ikke har opnaaet den tilsvarende Karakter i Latin og Græsk eller i et af disse Fag, vilde Principet om den præliminære Prøves Udelelighed vel fordre, at han underkastede sig den hele førstnævnte Prøve. At man imidlertid i et saadant Fald vilde nøjes med en Tillægsprøve i de eller det nævnte Fag (med $g \div$ i hvert), er næppe tvivlsomt. Helt at bortse fra det Resultat, med hvilket den paagældende har bestaaet Prøven i Latin og Græsk, kan der, selv om Skolen har erklæret ham moden til Oprykning, formentlig ikke være Tale om efter den ved Bkdtg. 28. Mai 1889 trufne Ordning, der udtrykkelig drager Latin og Græsk ind under Forprøverne for Privatister af sproglig-historisk Retning og forlanger denne bestaaet med et vist Resultat; der kan kun akkviesceres ved Skolens Skøn under Forudsætning af, at Disciplen bliver i Skolen.

Retsvirkningen af at have bestaaet den præliminære Prøve er Adgangen til at indstille sig til Afgangseksamen for studerende. Den, som har bestaaet Prøven i sproglig Retning, kan indstille sig til Afgangseksamen i hvilken af Retningerne han vil, medens den, som efter at have bestaaet Prøven i matematisk Retning ønsker at gaa over til den sproglige Retning, forinden maa erholde Tilladelse til at indstille sig til en Tillægsprøve i de tre Fag af sidstnævnte Retning, i hvilke han ikke er prøvet, nemlig: Aritmetik, Geometri og Græsk. Ved Skrivelser 31. Juli 1890 til Odense Sk. og 4. Aug. s. A. til Ordrup Sk. er denne Tilladelse givet, saaledes at den paagældende for at

Retsvirkningen af
den præliminære
Prøve.

bestaa Prøven maa have opnaaet mindst $g\frac{4}{5}$ i hvert Fag. Ud over Retten til at indstille sig til Afgangseksamen gaar den præliminære Prøves Virkning ikke. Navnlig er der ikke givet nogen Adgang til ved en supplerende Prøve i de øvrige Fag ved 4de Klasses Eksamen at opnaa samme Rettigheder som ved almindelig Forberedelseseksamen (Skr. 30. Juni 1884, jf. Bkdtg. 5. Jan. 1889), ligesaa lidt som nogen Privatist kan fordre sig stedet til den fuldstændige 4de Klasses Prøve for derigennem at opnaa den nævnte Retsstilling; Skr. 14. Marts 1873 til Sorø Sk. og 13. Juni s. A. til Horsens Sk., Skr. 23. Juni 1880 til Hauchs Sk., Skr. 4. Mai 1882 til Aalborg Sk. Undtagelsesvis er sidstnævnte Prøve dog tilladt i et Tilfælde, i hvilket vedkommende tidligere havde været i Skolen og havde forladt den paa Grund af Sygdom; Skr. 4. April 1884.

Tidsafstand mellem
Prøven og Afgangseksamen.

Om Tidsafstanden mellem den præliminære Prøve og Afgangseksamen har Ministeriet, navnlig under Hensyn til, at Lov 1. April 1871 § 10 omtaler den præliminære Prøve som taget «forinden» 3: i en tidligere Eksamenstermin, fastsat at denne Afstand maa være mindst 1 Aar; Skr. 30 Jan. 1875, Skr. 5. Mai 1880, Skr. 20. April 1888. Paa den anden Side gælder ingen Maksimumsgrænse.

Om Kvinders Adgang til at indstille sig til den præliminære Prøve blev der første Gang Tale i 1875, og Tilladelse hertil blev givet ved Skr. 20. Mai s. A. til Borgerdydskolen paa Kristianshavn. Ved Adg. 25. Juni 1875 om Kvinders Adgang til at erhverve akademisk Borgerret er deres Ret til at indstille sig til den præliminære Prøve fastslaaet.

Tillægsprøvernes
Grundlag.

Om de anordnede Tillægsprøver, der give Adgang til at indstille sig til Afgangseksamen for studerende, er følgende at bemærke:

For visse Eksaminers Vedkommende er der hjemlet Ret til under særlige Betingelser at supplere Karaktererne i de Fag, der ere fælles for den paagældende Eksamen og den præliminære Prøve med en Tillægsprøve i de manglende Fag af sidstnævnte Prøve. Udgangspunktet for Bestemmelsen om, hvad der ad denne Vej fordres for Opnaaelse af Retten til at indstille sig til Afgangseksamen, er derfor ganske det samme som ved den præliminære Prøve, kun at der ved Tillægsprøverne fordres en

noget højere Karakterværdi end Gennemsnitskarakteren ved den præliminære Prøve.

Den, der har bestaaet almindelig Forberedelseseksamen med en samlet Karakterværdi af 15 Points i to fremmede Sprog, Geografi og Naturhistorie, kan indstille sig til Afgangseksamen for studerende som Privatist i matematisk-naturvidenskabelig Retning, naar han ved en Tillægsprøve i Latin (mundtlig og skriftlig) har opnaaet mindst $g \div$ som fælles Karakter. Har han i to fremmede Sprog, Geografi og Naturhistorie, Geometri og Aritmetik opnaaet 21 Points, kan han indstille sig til Afgangseksamen i sproglig-historisk Retning, naar han har bestaaet en Tillægsprøve i Latin (mundtlig og skriftlig) samt i Græsk med mindst $g \div$ saa vel for Latin som for Græsk. Af de nævnte to fremmede Sprog skal efter Ministeriets Skrivelse 30. Sept. 1881 det ene være Engelsk, medens der frit kan vælges mellem Tysk og Fransk som det andet. Karakteren for Engelsk regnes ligesom ved Forberedelseseksamen dobbelt; Skr. 16. Aug. 1889 til det v. Westenske Institut.

Almindelig Forberedelseseksamen.

Den, der har bestaaet den tidligere Realafgangseksamen af højere Grad eller den tilsvarende udvidede Forberedelseseksamen ved Universitetet kan indstille sig til Afgangseksamen for studerende, naar han paa den sproglige Side med mindst 15 Points i Tysk, Geografi, Naturhistorie, Geometri og Aritmetik supplerer denne Eksamen med en Prøve i Latin, skriftlig og mundtlig, og i Græsk og derved opnaar en Karakter af $g \div$ saavel i Latin som i Græsk, og paa den matematiske Side med mindst 9 Points i Tysk, Geografi og Naturhistorie, bestaar en Tillægsprøve i Latin, mundtlig og skriftlig, og deri opnaar mindst $g \div$. I bægge Tilfælde gives kun een fælles Karakter for den mundtlige og skriftlige Latinprøve.

Realafgangseksamen af højere Grad.

Fra Fordringerne om et vist Pointsantal i de Fag, der skulle suppleres, dispenseres ikke; Skr. 22. Dec. 1882. Det maa derfor betragtes som et rent Undtagelsestilfælde, at Ministeriet under 16. Juli 1886 har tilladt en Ansøger, der havde bestaaet den udvidede Forberedelseseksamen, at indstille sig til Tillægsprøven, uagtet han ikke havde opnaaet de ved Bkdtg. 28 Marts 1876 fordrede 9 Points; Grunden var blandt andet den, at den paa-gældende havde taget bemeldte Eksamen to Gange og første Gang saaledes, at Karaktererne tilfredsstillende Fordringerne efter Adg. 30. Aug. 1881 § 11. Det kan heller ikke tillades vilkaarligt at sammenlægge Karaktererne for de enkelte Fag, naar de

nævnte Eksaminer ere tagne to Gange, ligesaa lidt som at tage et enkelt Fag om for at opnaa det fordrede Pointsantal; Skr. 13. Sept. 1882 og 15. Sept. 1883.

Den tidligere Realafgangseksamen af lavere Grad eller Forberedelseseksamen af lavere Grad kan ikke træde i Stedet for eller Karaktererne derfra overføres til Forberedelseseksamen for at danne Grundlaget for en Tillægsprøve; Skr. 13. April 1880 og 16. Nov. 1882. Som et ganske særligt Tilfælde, i hvilket Forberedelseseksamen af lavere Grad, suppleret med en Prøve i Naturhistorie og latinsk Stil (nu desuden Latin mundtlig og Græsk), toges for gyldig Forprøve til Afgangseksamen, kan nævnes Skr. 19. Aug. 1887 (Medd. pag. 8). Hvad selve Tillægsprøven angaar, bestemmer Cirk. 28. Mai 1889 § 3, at den altid maa tages paa een Gang; Skr. 28. April 1890. Derfor kan den heller ikke tages om i et enkelt Fag (Skr. 30. Aug. 1890), ligesaa lidt som det som Regel kan tillades den, der efter at have taget Tillægsprøven i matematisk Retning gaar over til den sproglige Retning, at nøjes med en Prøve i Græsk. Den hele Prøve i Latin og Græsk bør i saa Fald tages, naar ikke ganske særlige Omstændigheder, der udelukke Muligheden af en tilsigtet Deling af Prøven, gøre det billigt at begrænse Prøven til Græsk; saaledes Skr. 24. Okt. 1890 til Odense Sk.

Skolelærereksamen.

Den i det foregaaende omhandlede Adgang til at supplere almindelig Forberedelseseksamen kommer ogsaa dem til Gode, der uden at have bestaaet denne Prøve have opnaaet samme Rettsstilling, som den giver. Dette gælder saaledes om dem, der have taget Skolelærereksamen med «Meget duelig» og have taget en Tillægsprøve i Engelsk og et af de to Sprog Fransk eller Tysk med en samlet Talværdi af et «Meget godt» og et «Godt» (se herom nærmere § 78). En Seminarist, der kun har Karakteren «Duelig», vil derimod altid være henvist til at tage den hele præliminære Prøve; Skr. 13. Jan. 1883, 5 Marts 1887 o. a.

Skolelærerinde-
eksamen.

Kvinder, der have bestaaet Skolelærerindeeksamen med Hovedkarakteren «Meget duelig» og derefter have bestaaet en Tillægsprøve i Aritmetik (uden praktisk Regning), Geometri og Naturlære samt i Engelsk og et af de to Sprog Fransk eller Tysk, efter eget Valg, med en samlet Karakterværdi af mindst 18 Points, erhverve samme Rettigheder, som almindelig Forberedelseseksamen giver (Adg. 12. Mai 1882 § 2, a) og kunne altsaa efter at have taget den førnævnte Tillægsprøve indstille

sig til Afgangseksamen for studerende (se herom nærmere pag. 155).

Om Tidsforholdet mellem den oprindelige Prøve og Tillægsprøven bestemmer Cirk. 28. Mai 1889 § 6, at der intet kan være til Hinder for, at de Prøver i Latin eller i Latin og Græsk, hvormed almindelig Forberedelseseksamen kan suppleres, kunne tages samtidig med denne Eksamen, men at i saa Fald den Prøve, der forudsættes at være den sidste i Rækken, taber sin Gyldighed, naar den Eksamen, som den skal tjene til at supplere, ikke bestaas. Der tør derfor ikke udstedes noget Eksamensbevis for Prøven i Latin eller i Latin og Græsk, før den Prøve, som normalt maa gaa forud, er bestaaet.

Tidsforhold mellem den oprindelige Prøve og Tillægsprøven.

Det samme gælder med Hensyn til Tillægsprøverne i to Sprog og i Latin eller i Latin og Græsk, hvormed Skolelærer-eksamen skal suppleres (Cirk. 28. Mai 1889 § 6) ligesom ogsaa for Tillægsprøven til Skolelærerindeeksamen; Skr. 22. Febr. 1890.

Foruden de ovennævnte Tillægsprøver, der have almindelig Forberedelseseksamen eller dertil supplerede Prøver til Udgangspunkt, skal i denne Forbindelse endnu blot nævnes, at Adgangseksamen ved Søofficersskolen er taget som fyldestgørende med Hensyn til de i Matematik, Geografi og Tysk opnaaede Karakterer, saaledes at det tillodes den paagældende at supplere denne Prøve med en Tillægsprøve i Naturhistorie og latinsk Stil — nu Latin, mundtlig og skriftlig, eller Latin og Græsk, efter den Retning han indstiller sig i — med en samlet Karakterværdi af mindst 6 Points — nu mindst $g \div$ i hvert Fag; Skr. 18. Marts 1879. At samme Tilladelse ved Skr. 22. Juli 1879 er givet en studerende, der havde bestaaet Overgangseksamen til Søofficersskolen, er kun en Anvendelse af foranstaaende Afgørelse, da denne Eksamen forudsætter Adgangseksamen.

Officerseksaminer.

Bortset fra det saaledes fordrede Eksamensgrundlag vil der som Regel ikke blive stillet nogen Betingelse for at indstille sig til Tillægsprøven. Om nogen Aldersbetingelse bliver der for saa vidt ikke Tale, som den paagældende forinden den allerede bestaaede Prøve vil have tilfredsstillet Fordringerne i saa Henseende, og om Dimissionsvidnesbyrd ved Tillægsprøven til Forberedelseseksamen stilles der i Præksis ligesaa lidt Krav, som dette fordres ved den supplerende Prøve i to Sprog for Seminarister; Bkdtg. 9. Febr. 1891 § 5, Skr. 15. April 1876 til Viborg Sk.

Aldersbetingelser og Dimissionsvidnesbyrd.

Hvis Tillægsprøven ikke bestaas, kan vedkommende forvente Tilladelse til at tage den om $\frac{1}{2}$ Aar efter; derimod tillades

det ikke at indstille sig paany efter $\frac{1}{4}$ Aars Forløb; Skr. 4. Febr. 1888.

Retsvirkning af Tillægsprøven.

Retsvirkningen af Tillægsprøven er Adgangen til at indstille sig til Afgangseksamen for studerende efter de ovenfor angaaende den præliminære Prøve angivne Regler, og saaledes at det oftere er tilladt vedkommende at underkaste sig denne Afgangseksamen $\frac{1}{2}$ Aar eller kortere Tid efter Tillægsprøven; Skr. 17. Mai 1884 (Januar Eksamenstermin) og 3. April 1888. Derimod kan Tillægsprøverne og Afgangseksamen ikke tages i samme Eksamenstermin; Skr. 2. Okt. 1886 og 30. Juli 1890.

Privatisternes Afgangseksamen.

Omfanget af Privatisternes Prøve ved Afgangseksamen for studerende er med Hensyn til samtlige Fag med Undtagelse af Oldnordisk og Latin det samme, som foran er angivet for Disciple. I Oldnordisk skal Privatisten nemlig prøves i alt det læste, mindst 100 Sider, medens den som Discipel dimitterede kun skal opgive det sidste Aars Pensum, ikke under 50 Sider; Adg. 16. Juni 1882 § 10. I Latin skal Privatisten opgive det hele, af Disciplene i 5te og 6te Klasse statarisk læste Pensum, medens Disciplene kun opgive en Del deraf; Adg. 16. Juni 1882 § 14. Før Bkdtg. 28. Mai 1889 havde Privatisterne tillige saa vel i Latin som i Græsk at opgive et Pensum, der svarede til Minimum af det indtil Udgangen af 4de Klasse læste. Som foran bemærket er Prøven heri ved den nævnte Bekendtgørelse henlagt til den præliminære Prøve, og de af Ministeriet ved forskellige Lejligheder givne Dispensationer fra Prøven i dette Pensum paa Grundlag af tidligere bestaaede Prøver skulle derfor ikke særlig omtales. Fritagelsen for at prøves i det nævnte Pensum i Latin og Græsk kommer selvfølgelig kun de Privatister til Gode, som i Forvejen ere prøvede heri. Den, der altsaa har taget den præliminære Prøve eller Tillægsprøven til almindelig Forberedelseseksamen før Bkdtg. 28. Mai 1889 kom til Anvendelse (Juni 1890), maa opgive som hidtil ogsaa 4de Klasses Pensum i Latin og Græsk, medmindre han med Ministeriets Tilladelse forinden har suppleret den tagne Prøve med en Prøve henholdsvis i Græsk eller mundtlig Latin og Græsk efter den Retning, i hvilken den tidligere Prøve er tagen; Skr. 27. Dec. 1889, 5. Marts 1890, 11. April 1890, 23. Okt. 1890.

Udstykning af Prøven kan ligesaa lidt finde Sted for Privatister som for Skoledisciple. Saaledes har Ministeriet udtrykkelig nægtet Tilladelse til, at Prøven i Naturlære ved almindelig Forberedelseseksamen maa træde i Stedet for den ved Adg. 16. Juni 1882 for den sproglige Retning foreskrevne Prøve i Naturlære, der omfatter samme Pensum foruden Astronomi, saaledes at vedkommende kun overhørtes i det fordrede Pensum i Astronomi med en kort matematisk Indledning; Skr. 15. Nov. 1883. Ligeledes er Udsættelse af enkelte Fag nægtet; Skr. 17. Nov. 1880. Derimod tillodes det under 12. Mai 1886 en Privatist med svageligt Helbred at indstille sig Aaret forinden Afgangsprøven til et saadant Pensum i Latin, at Hovedprøven næste Sommer kunde begrænses til det for Disciple normerede Pensum.

Spørgsmaalet om en Privatist kan indstille sig ved Afgangsprøven i bægge Retninger er i Skr. 20. Mai 1889 besvaret benægtende med Henvisning til de dermed forbundne Vanskeligheder ved Ordningen af saa vel den skriftlige som den mundtlige Prøve.

Om Retsvirkningen af Privatisternes Prøve ved Afgangseksamen samt om Kvinders Adgang til at underkaste sig denne Prøve se foregaaende §.

§ 35.

Karaktererne.

Medd. 1857—78 pag. 270—91.

Reglerne for Karaktergivningen og Karakterberegningen ved Afgangseksamen for studerende og 4de Klasses Hovedeksamen findes i Bekendtgørelse af 9. August 1871 om Karaktergivningen m. v. i de lærde Skoler.

a. Ved Afgangseksamen:

i Fællesfagene gives 6 Karakterer: nemlig en for hver af de to Opgaver i Modersmaalet, en for Oldnordisk og dansk Litteraturhistorie (Adg. 16. Juni 1882 § 10) samt en for hver af Fagene Fransk, Engelsk eller Tysk og Historie;

i de særlige Fag for den sproglig-historiske Retning gives 5 Karakterer: for latinsk Version, læst Latin, ikke læst Latin, Græsk og Naturlære;

i de særlige Fag for den matematisk-naturvidenskabelige Retning gives 6 Karakterer: for skriftlig Aritmetik, mundtlig Aritmetik, skriftlig Geometri, mundtlig Geometri, mekanisk Fysik med Optik samt for kemisk Fysik med Astronomi og Meteorologi.

For den sproglig-historiske Retnings Vedkommende gives altsaa i alt 11 og for den matematisk-naturvidenskabelige 12 Fagkarakterer.

Til Fastsættelsen af disse Fagkarakterer paa Grundlag af Censorerne's Karakterer benyttes den tidligere anvendte Skala med ækvidistante Værdier, nemlig $ug = 6$, $mg = 5$, $g = 4$, $tg = 3$, $mdl = 2$, $slet = 1$, saaledes at hver Censor kan føje et $+$ eller $\div$ til sin Karakter, hvorved denne forhøjes eller formindskes med $\frac{1}{3}$; dog maa der ikke gives nogen Karakter over ug eller under $slet$.

Naar der ved Sammenlægning af de enkelte Censorer's Karakterer fremkommer andre Brøker end Tredjedele, reduceres de til den nærmest liggende Tredjedel, saaledes at, hvad der er $\frac{1}{6}$ eller derover, gøres til $\frac{1}{3}$ og, hvad der er under $\frac{1}{6}$, bortfalder. Ved Prøven i Fransk for den sproglig-historiske Retning vil Karakteren være at beregne saaledes, at den for den franske Stil givne Karakter regnes for $\frac{1}{3}$ mod $\frac{2}{3}$ for Karakteren for den mundtlige Prøve; jf. Bkdtg. 1. Juni 1875. Det samme gælder om Beregningen af Karakteren i mekanisk Fysik med Optik, hvor det første Fag vejer med $\frac{2}{3}$, ligesom ved Karakteren i kemisk Fysik med Meteorologi og Astronomi, hvor de to første Fag veje med $\frac{2}{3}$. Den eventuelle Reduktion til Tredjedele foretages i disse Tilfælde først efter Sammenlægningen af de enkelte Karakterer, som bidrage til hele Karakteren, saaledes at f. Eks. Censorerne's Karakterer for mekanisk Fysik fordoblede lægges sammen med deres Karakter for Optik, divideres derefter dels med Censorerne's Antal dels med 3 og reduceres endelig efter den ovenstaaende Regel om fulde Tredjedele.

De her fremsatte Regler om Fagkarakterernes Beregning komme ikke til Anvendelse, hvor en fælles Karakter kan opnaas gennem fri Diskussion og et samlet Skøn af de Karaktergivende. Om Censureringen se ogsaa pag. 146.

Til Fastsættelse af Hovedkarakteren paa Grundlag af de enkelte Fagkarakterer benyttes en anden Skala end den ovenfor angivne, idet ug. regnes lig 8, mg. = 7, g. = 5, tg. = 1, mdl. = $\div 7$ og slet = $\div 23$ og, naar Mellemkaraktererne medtages, ug. $\div = 7\frac{2}{3}$, mg. + = $7\frac{1}{3}$, mg. $\div = 6\frac{1}{3}$, g. + = $5\frac{2}{3}$, g. $\div = 3\frac{2}{3}$, tg. + = $2\frac{1}{3}$, tg. $\div = \div 1\frac{2}{3}$, mdl. + = $\div 4\frac{1}{3}$, mdl. $\div = \div 12\frac{1}{3}$ og slet + = $\div 17\frac{2}{3}$.

Værdien af Fagkaraktererne i Fællesfagene Fransk og Historie og i Særfaget Græsk fordobles.

Herefter udregnes Hovedkarakteren saaledes:

til 1ste Karakter med Udmærkelse kræves 105 Points

til 1ste Karakter 84 —

til 2den Karakter 63 —

til 3dje Karakter 42 —

hvorved $\frac{1}{2}$ eller derover regnes for 1 og Brøker under $\frac{1}{2}$ bortkastes.

b. Ved 4de Klasses Hovedeksamen.

Her gives følgende Karakterer: for Dansk Stil, Tysk, Fransk, Latin skriftlig og mundtlig, Historie, Geografi, Naturhistorie, skriftlig og mundtlig Aritmetik, skriftlig og mundtlig Geometri og Græsk eller Naturlære; altsaa i alt 10 Karakterer. Med Hensyn til Fagkarakterens Udregning paa Grundlag af Censorernes Karakterer gælde de samme Regler, som ovenfor ere fremsatte med Hensyn til Afgangseksamen, dog at i de enkelte Fag, hvor der findes skriftlig og mundtlig Prøve, disse gælde lige meget ved Sammenlægningen.

Ved Beregningen af det samlede Pointsantal til at bestemme Retsvirkningen af 4de Klasses Hovedeksamen benyttes den ovennævnte for Fastsættelse af Hovedkarakteren ved Afgangseksamen givne Skala, saaledes at Karakteren i Latin fordobles. I øvrigt henvises til det foran om Retsvirkningen af 4de Klasses Hovedeksamen samt om Fordringen til den præliminære Prøve og Tillægsprøven for Privatister pag. 149 og 159 samt 163 bemærkede.

§ 36.

Erhvervelse af akademisk Borgerret uden Afgangseksamen for studerende.

Medd. 1857—78 p. 316—18; 1882—83 p. 110; 1885 p. 152;
1886 p. 21—22; 1887 p. 9.

Tillægsprøven i Hen-
hold til Bkdtg. 22.
Mai 1874

Akademisk Borgerret uden Afgangseksamen for studerende kan under nedenangivne Betingelser erhverves i Henhold til Bkdtg. 22. Mai 1874. Skønt de for denne Eksamen gældende Bestemmelser maa siges at falde udenfor Æmnet for Fremstillingen af det lærde Skolevæsens Retsregler, for saa vidt som Talen her er om en Universitetsseksamen, danner den et saa vigtigt Supplement til de lærde Skolers Afgangseksamen for studerende og er ved det Eksamensgrundlag, hvorpaa den kan tages, saa nøje knyttet til de forskellige Skoleeksaminere, at en nærmere Omtale af Prøven ikke kan forbigaaes her.

I sin nugældende Skikkelse er denne Prøve nærmere fastsat ved Ministeriets Bekendtgørelse 22. Mai 1874 (kgf. Res. 14. s. M.) om Indretning af en Tillægseksamen i dobbelt Retning for Erhvervelse af akademisk Borgerret ved Københavns Universitet, der afløste og samtidig ophævede de ældre Bestemmelser herom i Bkdtg. 2. April og 6. Okt. 1869, jf. Univ. Aarb. 1873—75 pag. 20 fl.

Det er Prøvens Formaal at skabe en Adgang til Erhvervelse af akademisk Borgerret for saadanne unge Mænd, som under andre Forhold og med andre Livsbestemmelser end de, der gælde for Eleverne i de lærde Skoler have erhvervet sig en vis Grad af akademisk Dannelse.

Prøvens Anordning.

Prøven afholdes ved Universitetet af en dertil dannet Komite, der bestaar af samtlige Universitetslærere i de til Prøven hørende Fag, saaledes at Komiteen selv vælger sin Formand; Bkdtg. § 4, Fak. Beslutn. 30. Marts og 3. April 1880. Saa vel den mundtlige som den skriftlige Del af Prøven afholdes paa selve Universitetet, og det er kun rent undtagelsesvis at Ministeriet har tilladt, at de skriftlige Prøver besvaredes ved en offentlig lærd Skole i Forbindelse med Skolens Eksamen, saaledes at de derefter indsendtes til Komiteen til Bedømmelse; Skr. 6. Mai 1881. Tiden for Afholdelsen er den sædvanlige for Universitetet foreskrevne Eksamenstid ved Udgangen af det akademiske Foraarssemester, og Ansøgninger om at maatte underkaste sig Prøven i Januar ere gentagne Gange nægtede; Skr. 14. Okt. 1879, 28. Sept. 1880 og 1. Nov. 1889. Naar Eksamen har maattet afbrydes paa Grund

af Sygdom og de allerede opnaaede Karakterer ikke udelukke et heldigt Resultat, kan Adgang til en Januarprøve dog forventes; Skr. 5. Okt. 1875.

Anmeldelsen til Eksamen skal ske skriftligt til Formanden for Eksamenskomiteen inden 1. Mai, saaledes at det samtidig godtgøres, at de nedenstaaende Betingelser for at stedes til Prøven ere til Stede; Bkdtg. § 5.

Ved Indtegningen til Eksamen erlægger hver Eksaminand et Eksamensgebyr af 14 Kr.; Bkdtg. § 6.

Der fordres intet Dimissionsvidnesbyrd; Skr. 1. Febr. 1876.

Adgang til at underkaste sig denne Prøve have efter Adgang til Prøven. Bkdtg. § 1 følgende:

a. De, der have bestaaet den almindelige Forberedelseseksamen (den tidligere Realafgangseksamen af højere Grad ved Skolerne og almindelig Forberedelseseksamen af højere Grad ved Universitetet) med et saadant Udfald, at Karakterernes Gennemsnit er mindst 6 Points, og derefter tillige have bestaaet enten Adgangseksamen i Matematik til den polytekniske Læreanstalt eller Landinspektøreksamen eller Skovbrugseksamen ved den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole, de to sidste Eksaminer med et saadant Udfald, at Karakterernes Gennemsnitsværdi er mindst 5 Points.

Fra Fordringen om et Gennemsnitspointsantal af 6 Points ved alm. Forberedelseseksamen dispenseres ikke; Skr. 26. Jan. 1880. Derimod har Ministeriet tilladt, at denne Eksamen maatte erstattes af Adgangseksamen til Søofficersskolen, der af den paa-gældende Andrager var bestaaet med Udmærkelse, saaledes at vedkommende, der tidligere havde bestaaet Adgangseksamen til den polytekniske Læreanstalt, kunde indstille sig til Tillægsprøven paa Betingelse af, at han tillige underkastede sig en Prøve i Naturhistorie, og at han bestod den samlede Eksamen med 7 «Godt» 5: 35 Points; Skr. 23 Nov. 1874. Dernæst er ved Skr. 13. Okt. 1890 Afgangsprøven ved Flaadens Skibsbygnings- og Maskinskole taget for gyldigt Ækvivalent for Adgangseksamen til den polytekniske Læreanstalt. Og endelig maa det som en aldeles ekstraordinær Tilladelse nævnes, at der ved Skr. 27. Sept. 1880 gaves Adgang til Tillægsprøven i sproglig-historisk Retning paa Grundlag af Forberedelseseksamen af lavere Grad og farmaceutisk Eksamen (laud).

b. Polytekniske Kandidater med 1ste og 2den Karakter uden Hensyn til, med hvilket Udfald de tidligere have bestaaet almindelig Forberedelseseksamen.

c. Løjtnanter, der have bestaaet Afgangseksamen ved Officersskolens yngste Klasse, hvilken Prøve er traadt i Stedet for den i Bkdtg. fordrede Afgangsprøve ved Skolens næstungste Klasse; Krigsmin. Skr. 13. April 1883. Samme Adgang have ogsaa de, der have bestaaet den til almindelig Forberedelseseksamen og andre dermed ligestillede Eksaminer knyttede Tillægspøve, der giver samme Ret som Afgangseksamen ved Officersskolens yngste Klasse; Skr. 9. Mai 1883 og 14. Okt. 1886, ved hvilken sidstnævnte Skrivelse det samtidig udtaltes, at den ved den ommeldte Tillægseksamen bestaaede Prøve i Fransk ikke kunde fritage for en ny Prøve i dette Fag.

d. De, der have bestaaet Overgangsprøven fra yngste til ældste Klasse ved Søofficersskolen.

e. De, der have bestaaet enten 4de Klasses Hovedeksamen for studerende Disciple i en lærd Skole, jf. Lov 1. April 1871 og Adg. 16. Juni 1882, med et saadant Udfald, at Karakterernes Gennemsnitsværdi er mindst 6 Points, eller Skolelærereksamen med Karakteren «Meget duelig» i Forbindelse med den ved Adg. 30. Aug. 1881 § 9 fastsatte Tillægspøve i 2 nyere Sprog med mindst et «Meget godt» og et «Godt», naar de derhos have bestaaet Adgangsprøven i Matematik til den polytekniske Lærestanstalt eller en af de andre ovenfor under a. nævnte Eksaminer.

Foruden de ovenfor nævnte Klasser af Personer, der have Ret til at indstille sig til den her omhandlede Prøve, har Ministeriet gentagne Gange meddelt Tilladelse til at indstille sig til Prøven for saadanne, som havde bestaaet den udvidede Skolelærereksamen med et særligt tilfredsstillende Resultat; Skr. 29. Dec. 1880 (sproglig-historisk Retning) og 30. Sept. 1878, 18. Marts 1880, 28. Sept. 1880 og 14. Okt. 1886 (mat.-naturvid. Retning).

Som et aldeles ekstraordinært Tilfælde, i hvilket Adgangen er givet, skal endnu blot nævnes, at en ordineret Missionær uden nogen af de fornævnte Eksaminer erholdt Tilladelse til at indstille sig til Prøven; kgl. Res. 14. Mai 1875, Skr. 11. Dec. 1877 og 2. Juli 1878, jf. Univ. Aarbog 1873—75 pag. 26 og 1877—78 pag. 296.

Med Hensyn til Omfanget af Prøven gælde følgende Regler.

Prøven i sproglig
Retning.

For den sproglig-historiske Retnings Vedkommende maa den paagældende underkaste sig en Prøve i dansk Stil, Latin, Græsk, Historie og Fransk af samme Omfang og Art, som for Af-

gangseksamen ved de lærde Skoler i denne Retning er fastsat for Privatister ved Adg. 5. Aug. 1871 § 5 og Adg. 16. Juni 1882, dog at der i Modersmaalet kun skrives een Udarbejdelse over en frit valgt Opgave; angaaende de Pensa, der skal opgives i Latin og Græsk, mærkes særlig Adg. 5. Aug. 1871 § 4, b, 1 og 2 og § 5, b, 1 og 2 samt Adg. 16. Juni 1882 § 13, Bkdtg. § 2, Skr. 19. Okt. 1882. Det er en Selvfølge, at den Omstændighed, at 4de Klasses Pensum i Latin og Græsk ved Bkdtg. 28. Mai 1889 og Cirkulære s. D. er taget fra Privatisternes Afgangseksamen og henlagt til Præliminærprøven, ikke kan begrænse Omfanget af den her omhandlede Prøve i Latin og Græsk. At Prøven i Latin ikke omfatter den latinske Stil til 4de Klasses Eksamen er udtrykkelig udtalt i Skr. 16. Mai 1885.

Ved Prøven gives 3 Karakterer i Latin, der hver regnes enkelt, og een i Dansk, Græsk, Historie og Fransk, der fordobles, og til at bestaa fordres Værdien af 11 «Godt» 5: 55 Points.

For den matematisk-naturvidenskabelige Retnings Vedkommende omfatter Prøven dansk Stil, Historie og Fransk af samme Omfang og Art, som ved Adg. 5. Aug. 1871 § 5 og Adg. 16. Juni 1882 er foreskrevet, dog at der i Modersmaalet kun skrives een Udarbejdelse over en frit valgt Opgave, samt en Prøve i Latin i det Omfang og den Form, som er foreskrevet for 4de Klasses Hovedeksamen ved førstnævnte Anordnings § 3, 4 sammenholdt med § 2, 3, og derhos, for saa vidt Eksaminanden ikke er polyteknisk Kandidat, en Prøve i Naturlære efter Adg.s § 5, c, 2 sammenholdt med § 4, c, 2. — Prøven i Latin omfatter altsaa saa vel Stil som mundtlig Prøve. For dem, der have underkastet sig 4de Klasses Hovedeksamen for studerende Disciple, bortfalder Prøven i Latin, naar de for dette Fag have opnaaet mindst mg. ÷ ved Skolens Eksamen. I modsat Fald have de at underkaste sig samme Prøve i Latin som de øvrige, og denne Prøve maa tages i Forbindelse med den øvrige Tillægsprøve; Skr. 15. Juli 1890. Medens der vel ikke dispenseres fra denne Fordring til et fuldt mg. ÷ i sammenlagt Karakterværdi, har Ministeriet i et Tilfælde, hvor vedkommende havde opnaaet mg. ÷ i skriftlig Latin, men kun godt i mundtlig fritaget for en ny Prøve i skriftlig Latin, medens den mundtlige Prøve maatte tages om; Skr. 5. Mai 1885. Overførelse af Karaktererne for Tillægsprøven i skriftlig Latin for dem, der med almindelig Forberedelseseksamen ville underkaste sig Afgangseksamen for studerende, er bevilget ved Skr. 9. Mai 1883,

Prøven i matematisk
Retning.

saaledes at den opnaaede Karakter regnes med i den samlede Sum.

Dispensation fra Prøven i Naturlære er meddelt, hvor Tillægsprøven er bevilget paa Grundlag af udvidet Skolelærereksamen, samt i et Tilfælde, hvor den paagældende havde bestaaet Landbrugseksamen med ug. i Fysik og Kemi; Ministeriets ovenfor citerede Skrivelser samt Skr. 28. Okt. 1879.

Med Hensyn til Karakterberegningen for den matematisk-naturvidenskabelige Retning bemærkes, at der gives een Karakter i hvert Fag, hvoraf den i Latin fordobles, saa at der fremkommer 6, for polytekniske Kandidater 5 og for dem, der ere fritagne for paany at prøves i Latin, 4 Karakterer. For at bestaa kræves Værdien af henholdsvis 6, 5 og 4 «Godt» 30, 25 og 20 Points.

Om en Deling af Prøven kan der ligesaa lidt her som ved Afgangseksamen for studerende være Tale; Skr. 19. Mai 1880 og 14. Okt. 1886 (nægtet Tilladelse til at tage Prøven i Latin forinden de øvrige Fag).

Bedømmelsen af de skriftlige Opgaver sker af to af Komiteens Medlemmer, og ved den mundtlige Prøve er foruden Eksaminator som Regel et andet af Komiteens Medlemmer til Stede som Censor; Bkdtg. § 4, 2. St. Dog kunne ogsaa andre end Komiteens Medlemmer tages til dette Hverv. Det afgøres nærmere af Formanden, hvilke to Medlemmer, der saaledes skulle bruges som Dommere i det enkelte Fag; Fakultets Beslutning 30. Marts og 3. April 1880.

Tillægsprøve til Afgangseksamen fra Officersskolens ældste Klasse.

Som en særlig herhenhørende Afgørelse maa nævnes Ministeriets Skrivelse 13. Febr. 1890, hvorved det tillodes en Ansøger, der havde bestaaet Afgangseksamen fra Officersskolens ældste Klasses Stabsafdeling, at supplere denne Eksamen med en mundtlig Prøve i Latin omfattende det hele Pensum, som Privatister skulle opgive saavel til Præliminærprøven ved 4de Kl. Eksamen som til Afgangseksamen for studerende, saaledes at han kunde indskrives som akademisk Borger, naar han bestod denne Prøve med mindst g., hvorhos han betragtedes som havende bestaaet Afgangseksamen for studerende med 1ste Karakter, hvis han opnaaede mindst mg., og med 2den Karakter, hvis han bestod med en Karakter derunder. Prøven vilde være at holde for Til-

lægseksamenskommissionen paa lignende Maade som Tillægsprøven i Henhold til Adg. 1. Juni 1872 for saadanne, som efter at have bestaaet Afgangseksamen af matematisk-naturvidenskabelig Retning agte at indstille sig til den fuldstændige juridiske Eksamen.

Om Adgang til at blive immatrikulerede ved Universitetet for studerende, der ikke have bestaaet nogen Eksamen i Danmark, men som tidligere have været immatrikulerede ved et fremmed Universitet, ligesom angaaende saadanne Studenter Adgang til at indstille sig til Embedseksamen her i Landet henvises til Universitetets Retsregler, systematisk Afdeling, §§ 71, 76, 77 og 175. Studenter fra fremmede Universiteter.

VI.

Den indre Skoleorden.

§ 37.

Indledende Bemærkninger.

Forskellige Forhold, som Begrebet indre Skoleorden i videre Forstand vilde omfatte, ere allerede omtalte i det foregaaende, saaledes de Skoletiden vedrørende Bestemmelser, Reglerne om Karaktergivning, om Lære- og Læsebøger og om Ferierne.

Nærværende Afsnit begrænser sig derfor til at behandle dels hvad der maa henføres under Skoledisciplin — derunder Spørgsmaalet om Disciplenes Forpligtelse til Kirkegang og den enkelte Discipels Ret til i særlige Tilfælde (Konfirmation, Sygdomsforfald o. a.) at udeblive fra Skolen — samt de til Disciplinens Hævdelse og Undervisningsarbejdets Fremme hjemlede Straffemidler, dels Skolens Forpligtelse til at træffe visse sanitære Foranstaltninger og at vaage over, at der ikke gennem den enkelte Discipel tilføres de øvrige Disciple smitsomme Sygdomme.

For Sorø Akademis Vedkommende vil der være Anledning til i en særlig § at tilføje nogle Bemærkninger om de Bestemmelser, som dets Stilling som Opdragelsesanstalt har nødvendiggjort.

§ 38.

Disciplin og Straf.

Medd. 1849—56 pag. 225—30 og 232—33; Medd. 1857—78 pag. 783—86
(Konfirmation), 786—88; Medd. 1886 pag. 158.

Saa længe Disciplene opholde sig paa Skolen, ere de dens Tilsyn og Tugt undergivne og skulle rette sig efter enhver For-
dring, som Skolen stiller til god Orden. Fdg. 1809 § 47 be-
stemmer med Hensyn hertil, at ikke blot Flid alene, men ogsaa
den udvortes Orden, den Sædelighed og den Velanstændighed,
som er uundværlig i enhver offentlig Undervisningsanstalt, om
den skal bestaa med Held, i samtlige lærde Skoler skal være
en Hovedgenstand for den omhyggeligste Opmærksomhed og
Omsorg, og det paahviler Skolens Lærere som en fælles Pligt
for alle at vaage over, at dette Formaal fremmes. Disciplene
skulle derfor under deres Ophold paa Skolen være under et
stadigt Opsyn, hvilket i Undervisningstimerne paahviler den ved-
kommende Lærer, og i Frikvartererne ligesom i Tiden før Un-
dervisningen er begyndt og efter dens Ophør fornemlig den
af Lærerne, der beklæder Stillingen som Inspektor ved Skolen,
saaledes som dette nærmere er udviklet under Omtalen af In-
spektorerne og deres Hverv (pag. 28); Fdg. 1809 § 55. jf. ogsaa
foran pag. 45—46.

Der vil i det følgende ikke være Anledning til at gaa nær-
mere ind paa, hvorledes den enkelte Skole særligt har formuleret
alle de Krav, som den i de mange forskellige herhenhørende
Retninger stiller til sine Disciple, i hvilken Henseende maa hen-
vises til de for hver Skole givne reglementariske Bestemmelser,
der fastsættes af Skolens Rektor, og som kunne gives, uden at
Ministeriets Approbation i saa Henseende er fornøden; Skr. 20.
Mai 1867 til Roskilde Sk. Kun nogle særlige, Skoleordenen
vedrørende Forhold, der efter deres Natur have maattet være
Genstand for Overbestyrelsens Afgørelser, kræve en nærmere
Omtale. Dette gælder navnlig Skolens Stilling til Disciplene
udenfor Skoletiden, Disciplenes Forpligtelse til Kirkegang og
endelig nogle Disciplenes Mødepligt vedrørende Forhold, der
under de Afvigelser, som Konfirmationen medfører i saa Hen-
seende.

Skolereglementer.

Angaaende Skolens Tilsyn med Disciplene udenfor
Skoletiden vil der selvfølgelig ikke kunne være Tale om at
gøre et saadant gældende overfor hvad der sker i Forældres eller

Tilsyn udenfor
Skoletiden.

Værgers Hjem eller i andre Hjem, hvor de med Forældrenes Samtykke opholde sig. Paa den anden Side maa Disciplenes Færd paa offentlige Steder kunne være Genstand for Paatale og Straf fra Skolens Side. Denne maa saaledes have Ret til at forlange, at Disciplenes Optræden paa offentlig Gade stemmer med Sømmelighed og god Opdragelse og ikke er i Strid med, hvad der kan tillades en Dreng af vedkommendes Alder, saa meget mere som det her ikke blot kan dreje sig om Disciplen selv, men tillige om Hensynet til det slette Eksempel, som han vil kunne give sine Meddisciple til Skade for den gode Tone paa Skolen. At Skolen ikke blot er berettiget, men endog forpligtet til at forbyde sine Disciple at besøge Værtshuse eller lignende Steder, uden at deres Forældre, Værger eller andet passende Selskab af ældre ere til Stede, er udtalt i Ministeriets Skrivelse 7. Febr. 1851 til vedkommende Rektor, der henvises til Plakat af 28. Nov. 1828, efter hvilken det er paalagt enhver, der driver Næring som Værtshusholder, Kromand, Billardholder, Konditor, Restauratør eller Gæstgiver, ikke at tillade nogen Discipel af de lærde Skoler at sidde i deres Huse for at drikke, eller der at forsamle sig eller have noget Slags Spil af hvad Navn nævnes kan.

Disciplenes Kirkegang.

Spørgsmaalet om, til hvilken Menighed den enkelte Skolediscipel hører, maa afgøres efter de almindelige Regler, saaledes at hans Bopæl indenfor Sognegrænsen er afgørende. Herfra er der ved kgl. Res. 26. Mai 1819 gjort en Undtagelse med Hensyn til Disciplene i Aarhus Katedralskole, der alle skulle høre til Domsognet i bemeldte By. Angaaende Disciplenes Kirkegang udtaler Frd. 1809 § 56, at disse skulle bivaane den offentlige Gudstjeneste under afvekslende Tilsyn af Lærerne, for saa vidt de ikke paa Stedet have Forældre eller Værger, hvis Pligt det er selv at sørge derfor. Om dette Spørgsmaal, der næppe længer har nogen særlig aktuel Betydning, men som paa den anden Side ikke kan lades uomtalt i denne Forbindelse, førtes i 1851 Forhandling mellem Skolerne og Ministeriet, der ved Cirkulære 13. Sept. 1851 dels søgte Oplysning om, hvorledes der i den omhandlede Henseende blev forholdt ved enhver Skole, dels udbad sig en Udtalelse om, hvor vidt det kunde anses for ønskeligt, at den paagældende Forpligtelse, der efter Forordningen ikke syntes at have skullet omfatte alle Disciple, vedblev, eller om det kunde antages, at Opfordring fra Rektors og Religionslærerens Side, Lærernes Eksempel, der i ethvert Tilfælde kunde befæstes ved Aftale imellem dem selv indbyrdes, og, hvis en mærkelig Lunkenhed skulde vise sig, Henvendelse til For-

ældre og Værger vilde være tilstrækkelig til at tilvejebringe det ved Forordningen tilsigtede Resultat paa en maaske bedre Maade. Efter Indholdet af de modtagne Erklæringer blev det ved Cirkulære af 27. Nov. 1856 tilkendegivet Rektorerne, at Ministeriet, saavel efter de modtagne Oplysninger, hvoraf det navnlig fremgik, at Bestemmelsen i Fdg. 1809 § 56 var bragt til Anvendelse paa en forskellig Maade ved de enkelte Skoler, som efter den Maade, hvorpaa de enkelte Rektorer havde ytret sig i forskellige, til Dels modsatte Retninger om det paagældende Forholds hensigtsmæssigste Ordning, ikke skønnede, at der var tilstrækkelig Anledning til at udvirke nogen ny almindelig, for alle Skoler gældende Bestemmelse om Anliggendet, ligesaa lidt som Ministeriet paa den anden Side vilde have noget imod, at den paa ethvert Sted vedtagne Skik og Orden fremtidig fulgtes saa længe, indtil der viste sig Trang til en Forandring i samme, i hvilket Fald vedkommende Rektors nærmere Indstilling i saa Henseende forventedes. Ministeriet maatte derfor indskrænke sig til at henvise til de i dets ovenmeldte Cirkulære 13. Sept. 1851 indeholdte Hentydninger, som ogsaa i flere af de indkomne Betænkninger vare fundne tilstrækkelige, idet man med Sikkerhed turde gaa ud fra, at enhver Rektor vilde have sin Opmærksomhed henvendt paa i Forening med Skolens Lærere at søge det ved Forordningen tilsigtede Formaål paa bedste Maade opnaaet ved de Midler, der stode til Skolens Raadighed. I Overensstemmelse hermed har Ministeriet udtalt sig i Skr. 8. Juni 1867 til Nykjøbing Sk.

Efter enhver Skolelov ville Disciplene være forpligtede til at møde i rette Tid paa Skolen og ikke at forlade den før Skoletiden er endt, og Ministeriet har oftere haft Lejlighed til at udtale sig imod Tilladeligheden af saadanne stadige Forsømmelser af Undervisningen i første og sidste Time, som Tiderne for Jernbanetogenes Ankomst og Afgang i andre Henseender kunde gøre ønskelige; Skr. 21. Aug. 1877 til Horsens Sk., 30. Aug. 1875 til Aalborg Sk. o. a. Kan Disciplen paa Grund af Sygdom ikke møde, bør han herom præstere Attest fra Hjemmet — eventuelt fra vedkommende Læge —, ligesom naar han efter Forældrenes Ønske undtagelsesvis og for kortere Tid er udebleven fra Skolen. Længere Tids Udeblivelse fra Skolen udenfor Sygdomstilfælde — enten Disciplens egen Sygdom eller smitsom Sygdom i hans Hjem, hvormed nedenfor — vil ikke kunne tilstedes, medmindre ganske særlige Forhold, derunder bl. a. Disciplens Standpunkt i Klassen, tale derfor; saaledes Skr.

Mødepligt.

12. Mai 1870 til Metropolitanskolen, der fritog en Discipel i Skolens 7de Klasses 1ste Afd. for at deltage i Undervisningen i Tiden fra Mai til Oktober, for at han kunde gaa med som Lærling paa Øvelsesfregattens Tog.

Konfirmationsferie.

Som et særligt herhenhørende Forhold skal nævnes den Tilladelse til Udeblivelse fra Skolen, der gives Disciplene i Anledning af deres Konfirmation, saavel under Forberedelsen til denne, som i Dagene efter Konfirmationen. Om den sidstnævnte Afbrydelse i Undervisningen, den saakaldte Konfirmationsferie, har Ministeriet i Skr. 30. Nov. 1886 til Aarhus Sk. udtalt, at det vel ikke kunde give sit Samtykke til, at den helt bortfaldt, men at det paa den anden Side ikke skønnede rettere, end at den, bortset fra det særlige Tilfælde, at en Discipel, hvis Forældre bo i længere Afstand, ønskes konfirmeret i Hjemmet, i hvilket det maa overlades til Skolen efter Omstændighederne at give en længere Ferie, aldrig bør udstrækkes længere end til den første Dag efter Konfirmationen, den Dag, Disciplene gaa til Alters, samt den Dag før Altergangen, paa hvilken de møde til Forberedelse hos Præsten; i det hele altsaa 3 Dage; se herom de med Skolerne førte Forhandlinger, Medd. 1886 p. 158—60.

Konfirmationsforberedelse.

Hvad i øvrigt Disciplenes Konfirmation angaar, maa med Hensyn til Konfirmationsforberedelsen mærkes Ministeriets Skrivelse 11. Nov. 1859 til Nykjøbing Sk., der udtaler, at Forberedelsestiden i Henhold til Fdg. 13. Jan. 1736 § 6 jf. § 4 er et Fjerdingaar, 2 Gange ugentlig, og at der ikke bør gives Disciplene ved de lærde Skoler en kortere Forberedelsestid, at det tilkommer Præsten alene at fastsætte Undervisningstiden, og at Rektor ikke uden den gejstlige Øvrigheds forud erhvervede Samtykke kan indrømme udenbys Disciple den fornødne Skolefrihed for at forberedes et Par Uger før Konfirmationsdagen i deres Hjem af de respektive Fædre samt for at konfirmeres og tages til Alters af dem. I Forbindelse hermed maa ogsaa mærkes Kancelliskrivelse 30. Marts 1822 til Sjællands Biskop, hvori udtales, at Disciplene i de lærde Skoler maa konfirmeres i den Menighed, hvortil de i deres Skoletid have hørt, medmindre de have erhvervet Dispensation herfra, og at de ved at ansøge om denne maa godtgøre, at de enten have erholdt eller erholde Religionsundervisning af en ordineret Religionslærer. Om selve Konfirmationsakten har Ministeriet under 24. Dec. 1831 til Odense Sk. udtalt, at det maa anses for rettest, at Katedralskolens Disciple ved Konfirmationen staa sammen i den Orden,

i hvilken de sidde i Skolen, men at det maa overlades til den vedkommende Præst at afgøre, hvor vidt han finder Anledning til at stille nogen Konfirmand over Skolens Disciple.

Overfor Forsømmelser, Dovenskab, Brud paa Skolediscipli- Straffens Anvendelse.
nen og end mere ved grovere Forseelser er der tillagt Lærerne som Ret og Pligt en vis straffende Myndighed, saaledes at det dog i det enkelte Tilfælde væsentligt vil afhænge af Lærerens personlige Følelse af Straffens Nødvendighed eller af hans Evne til at paavirke Disciplen ved strængere eller mildere Midler, i hvor stort et Omfang eller ved Valget af hvilke Midler han vil gøre Brug af denne Beføjelse. De fra den tidligere Universitets- og Skoledirektion, ligesom senere fra Ministeriet foreliggende Udtalelser om Anvendelsen af de forskellige Straffe, navnlig de legemlige Straffe, ere derfor som Regel kun vejledende med Hensyn til den Grænse, hvortil der for de enkelte Arter af Forseelser kan gaas. Ved Forsømmelser og Dovenskab, Mangel paa Opmærksomhed, ligesom ved mindre Brud paa Disciplinen, bør Læreren begrænse Straffen til en alvorlig Formaning eller til en Anmærkning i Journalen, saa at Disciplens Afstraffelse udsættes, til Spørgsmaalet har været Genstand for Rektors Overvejelse; jf. Skr. 13. Sept. 1817 til Viborg Sk. og 25. Mai 1822 til Metropolitansk. Er Disciplens Opførsel af den Natur, at en øjeblikkelig Afstraffelse er fornøden, navnlig ved grovere Tilfælde af Opsætsighed og Kaadhed, i hvilke Disciplen ikke ved Lærerens Tiltale vil lade sig bringe til Orden, er Læreren berettiget til straks at anvende legemlig Straf, dog efter roligt Overlæg og ingensinde paa en saadan Maade, at Disciplens Helbred kan lide Skade derved, ligesom der ved Anvendelsen af denne Straffearart i det hele bliver at tage tilbørligt Hensyn til mulig legemlig Svaghed; Fdg. 1809 § 53, Skr. 25. Mai 1822, Skr. 15. Jan. 1862. Om Anvendelsen af legemlig Straf har Ministeriet i Almindelighed udtalt, at den bør holdes indenfor saasnevre Grænser som Nødvendigheden tilsteder, og at det er magtpaaliggende for Skolens Værdighed og for Befolkningens Tillid til dens Styrelse, at der kun med stor Varsomhed og efter modent Overlæg anvendes legemlig Straf paa Disciplene, og at denne Straf navnlig ved Disciple i de to ældste Klasser indskrænkes til saadanne graverende Undtagelsestilfælde, i hvilke der er en uafviselig Nød-

vendighed for Straffens Anvendelse til Stede; Skr. 14. Juni 1851, 24. Nov. s. Aar og 8. Aug. 1888 til Frederiksborg Sk. En bestemt Aldersgrænse er dog i denne Henseende ikke foreskrevet.

Hvis Rektor efter de foreliggende Omstændigheder anser den rette Grænse for Lærerens Straffemyndighed for overskreden, er han ikke alene beføjet, men forpligtet til at gøre sine Medlærere de Forestillinger, som han maatte anse for fornødne; Skr. 14. Juni 1851.

Straffemidler.

Om de forskellige Arter af Straffe skal endnu blot bemærkes, at Ministeriet ikke har givet bestemte Regler for, hvorledes den legemlige Straf skal tildeles; kun har Ministeriet udtalt, at Slag i Hovedet eller Ansigtet med Haanden — hvor Talen ikke er om en øjeblikkelig Tilbagevisning af Trods — maa anses for en mindre passende Tugtelse, især naar Slagene ere saa stærke, at de efterlade synlige Mærker til næste Dag; Skr. 4. Febr. 1864.

Som Straffemidler udenfor den legemlige Straf kan Skolen lade Disciplen som Oversidder blive tilbage paa Skolen, efter at Undervisningen er endt, om hvilken Straf Ministeriet dog har udtalt (Skr. 20. Okt. 1888 til Aalborg Sk. og 16. Sept. 1889 til Horsens Sk.), at den ikke burde anvendes i for stort et Omfang, eller indføre en Anmærkning om hans Forhold i Karakterbogen, der skal forevises Forældrene, som saaledes kunne tage Bestemmelse om Disciplens Afstraffelse. I de Skoler, i hvilke Disciplenes Plads i Klassen bestemmes efter de dem meddelte Karakterer, kan Nedflytning til en lavere Plads i Klassen med Rektors Samtykke ogsaa benyttes af Læreren som Straf; Fdg. 1809 § 95. Som en aldeles ekceptionel Straf er ved Skr. 7. Jan. 1891 til Aalborg Sk. anvendt Fratagelse af et tilstaaet Beneficium (halv Friplads). Den paagældende Discipel var i nogle Dage uden Tilladelse udebleven fra Skolen.

Endelig maa som en Foranstaltning, der af Skolen kan træffes, og som vel maa betragtes som den strængeste Straf, nævnes Udvisning af Skolen. Herom bliver der efter Fdg. 1809 § 54 Tale dels i Almindelighed, naar al anden Straf for-gæves er forsøgt, dels i Tilfælde af Usædelighed og et for Meddisciple farligt Eksempel. I saadant Fald skal Skolens Rektor give Forældre eller Værger Anledning til at tage Disciplen ud af Skolen, og, for saa vidt de ikke ville dette, skal Rektor anmelde Sagen for Skolens Eforat, som bemyndiger til Drengens Udvisning, saaledes at Sagen i Tilfælde af Meningsulighed forelægges Ministeriet.

§ 39.

Sanitære Foranstaltninger.

Medd. 1849—56 pag. 233—34; 1857—78 pag. 789—91; 1882—83 pag. 169.

Der kan selvfølgelig ikke paahvile Skolen nogen Forpligtelse til i Almindelighed at vaage over den enkelte Discipels Sundhed. Dette bliver først og fremmest Forældres og Værgers egen Sag, og der er derfor ingen Anledning for Skolen til at holde nogen egen Læge; Skr. 23. Mai 1818 til Odense Sk. Det paahviler dog Skolen, hvis en udenbys Discipel i Sygdomstilfælde er uden Tilsyn og Pleje, at varetage det fornødne i saa Henseende, saaledes at dens Udgifter hermed for Stipendiaternes Vedkommende fradrages i Stipendiet og for de betalende Disciples Vedkommende senere søges refunderet hos Forældrene; jf. ovennævnte Skrivelse. I Tilfælde af en Discipels pludselige Sygdom, Tilskadekommen eller deslige paa en Tid, da han er under Skolens Tilsyn, saaledes ikke blot i Undervisningstiden paa Skolen, men ogsaa paa Skovture, ved Svømme- eller Skydeøvelser, ville de heraf flydende ekstraordinære Udgifter være at afholde af Skolens Kasse; Skr. 8. Juni 1872 til Aalborg Sk.

Paa den anden Side er det en Pligt for Skolen at drage Omsorg for, dels at Opholdet paa Skolen ikke som saadant virker svækkende paa Disciplenes Helbred, dels at de ikke gennem Forbindelsen med andre Disciple udsættes for at paadrage sig smitsomme Sygdomme. Det førstnævnte Hensyn vil paa forskellig Maade gøre sig gældende ved Ordningen af Skolens hele indre Økonomi, saaledes ved Fastsættelsen af det Antal Disciple, der skal opholde sig i hver enkelt foreliggende Klasseværelse, ved Bestemmelserne om Hyppigheden af Lokalernes Rengøring, ved Indretningen af Lufttilførselen, Opvarmningen og Belysningsmidlerne og endelig med Hensyn til Skolebordene og Skolebænkene. Ved Finansloven for 1882—83 forhøjedes saaledes Skolernes Konto til Rengøring, saaledes at Lokalerne kunde blive fejede hver Dag og vaskede een Gang om Maaneden i Overensstemmelse med Ministeriets Udtalelser i saa Henseende i Cirkulære 7. Okt. 1881. Der er vel i øvrigt ikke givet bestemte Normer til Iagttagelse i disse Henseender, ligesom Ordningen af saadanne Forhold ogsaa i væsentlig Grad vil være afhængig af de givne Lokaler, men Ministeriet har dog gentagne Gange haft Lejlighed til at udtale sig om herhenhørende Spørgsmaal; Cirk. 28. Juni 1851 (Medd. pag. 233) om Brugen af Sten-

kul som Brændselsmateriale; Skr. 7. Marts 1865 til Aarhus Sk., Skr. 20. Febr. 1862 til samme Sk., Skr. 15. Juni 1866 til Nykjøbing Sk., Skr. 15. Okt. 1885 til Randers Sk. og Skr. 10. Dec. 1887 til Aalborg Sk. (alle vedrørende Brugen af Stenolie eller Gas som Belysningsmiddel); Skr. 28. Juni 1882 til Viborg Sk., 25. Juli 1883 til Aalborg Sk. og 16. Aug. 1884 til Ribe Sk. (Anskaffelse af Tomandsborde af ny Konstruktion). Til Vejledning med Hensyn til alle disse Forhold kan i øvrigt henvises til den i Mai 1884 afgivne Kommissionsbetænkning om Sundhedsforholdene ved Skolerne med tilhørende Forslag til Lov herom. Om den stedlige Sundhedskommissions Forhold til Skolen har Ministeriet i Skr. 3. April 1871 til Aalborg Sk. udtalt, at Skolebygninger høre under Kommissionens Kontrol, og at Skolen som Følge heraf ikke bør nægte Kommissionen de af den begærede Oplysninger.

Til Beskyttelse af Disciplene mod smitsomme Sygdomme er der truffet en Række forskellige Bestemmelser. Skolen skal saaledes paase, at Vaccination af Disciplene har fundet Sted, og Bkdtg. 13. Mai 1850 § 3 gør det til en udtrykkelig Betingelse for Optagelsen i en lærd Skole, at Disciplen er vaccineret, og at dette er tilstrækkelig godtgjort ved Attest herom. Som en yderligere Garanti i saa Henseende er det derhos ved Lov 4. Febr. 1871 om Indpodning af Kopper § 2 gjort til Pligt for enhver, der forestaar en Skole, offentlig eller privat, i Skoleprotokollen at have en Rubrik, hvori indføres, om Barnet er indpodet og af hvem m. v. Denne Protokol skal een Gang aarlig gennemses af Skolekommissionen, der bevidner, at Vaccinationen er sket eller i modsat Fald gør fornøden Anmeldelse for Stedets Politimester derom; jf. Cirk. 19. Okt. 1871 og Skr. 27. Febr. 1886 til Vejle Amt.

Skolens Lukning i Tilfælde af epidemiske Sygdomme i Byen er omtalt pag. 131, hvor det er bemærket, at der kun undtagelsesvis kan blive Tale om en saadan. For saa vidt Disciplen selv eller Personer i hans Hjem er angrebet af smitsomme Sygdomme, vil dette derfor som Regel ikke have nogen Virkning ud over den, at vedkommende maa holde sig borte fra Skolen. Ved sit Cirk. 11. Mai 1880 har Ministeriet givet bestemte Regler for, hvorledes der fra Skolens Side vil være at forholde i slige Tilfælde. Med Hensyn til de smitsomme Sygdomme skelner Cirkulæret mellem tre Klasser.

For den første Klasses Vedkommende, hvortil hører Mæslinger, Kighoste, Skaalkopper, Rødlinger (røde Hunde),

Faaresyge, Influenza, tyfoid og gastrisk Feber, medfører Epidemien ikke nogen Nødvendighed for at foretage Foranstaltninger fra Skolens Side eller at nægte at modtage Børnene fra Hjem, i hvilke Sygdommen er brudt ud, men det maa overlades til Forældrene selv, hvis de ønske det, at holde Børnene fra Skolen for at sikre dem mod den Smitte, der mulig kunde paaføres dem i Skolen. Skulde Epidemien blive ondartet, maa de overordentlige Forholdsregler, der bør tages, udgaa fra Myndighederne paa Sundhedsvæsenets Omraade.

Til den anden Klasse af Sygdomme hører Skarlagensfeber, ondartet Halssygdom, Blodgang, eksantematisk Tyfus og Kopper. Findes en af disse Sygdomme i en Discipels eller Lærers Hjem, selv i den mildeste Form, formenes Adgangen til Skolen, indtil vedkommende medbringer Lægeattest for, at hverken han selv, hans Klædningsstykker eller Genstande, som medføres i Skolen, kunne antages at medføre Smitte. Det er foran (pag. 47) nærmere paavist, hvorledes der i Almindelighed forholdes ved smitsomme Sygdomme af den nævnte Art i Lærers Hjem for at afværge, at han under Sygdommens hele Forløb hindres i at varetage sin Undervisningsgerning. Her skal endnu blot bemærkes, at den forlangte Garanti for, at Læreren eller Eleven ikke bringer Smitte til Skolen, maa anses for behørig, naar der efter den stedlige Læges Skøn paa en eller anden Maade, navnlig ogsaa ved Isolering af Patienten i Hjemmet, er skaffet tilstrækkelig Sikkerhed i saa Henseende til Veje; jf. Skr. 15. Nov. 1890 til Frederiksborg Sk.

Hvad endelig angaar den ondartede Betændelse i Øjets Bindehinde, vil det være at iagttage, at saavel den Discipel, i hvis Hjem Sygdommen hersker, som hans Klassekammerater mindst to Gange ugentlig underkastes en Øjenvisitation til Sikkerhed for, at ingen af dem er bleven angreben af Sygdommen.

Ved Udbrudet af en Epidemi maa Rektor offentlig opfordre de Familier, som have Disciple i Skolen, til, saa snart Sygdommen viser sig i Hjemmet, derom at gøre Anmeldelse for ham. — I Tilfælde af Tvivl om Sygdommens Karakter eller ved Spørgsmaal om Tilstrækkeligheden af de trufne Foranstaltninger til at fjerne Disciplen fra al Omgang med de Syge i Hjemmet, har Ministeriet henvist Rektor til at konferere om Sagen med Fysikus eller Stadslægen.

Er det Disciplen selv, der er bleven angreben af en af de ovennævnte Sygdomme, eller er der opstaaet Tvivl herom, maa han selvfølgelig holdes hjemme, og skulde han møde paa Skolen,

har Rektor straks at hjemsende ham og ikke paa ny modtage ham uden fornøden Lægeattest.

§ 40.

Sorø Akademis Opdragelsesanstalt.

Fremstillingen af Bestemmelserne om Skolernes indre Orden kræver for Sorø Akademis Vedkommende for saa vidt nogle yderligere Bemærkninger, som Akademiets Stilling som Opdragelsesanstalt ved Siden af dets Virksomhed som Skole i forskellige Retninger lader det træde i et særligt Forhold til Eleverne. Saa længe disse opholde sig paa Akademiet, staar dette i Forældrenes og Hjemmets Sted, og dette Forhold nødvendiggør en Række særlige Regler, der dels normere det daglige Liv udenfor Skoletiden, dels fastsætte de Midler, hvorved den gældende Orden hævdnes, dels endelig ordne Sundhedsforhold og Sygepleje. At disse særlige Forhold tillige paa forskellige Omraader maa bestemme de Fordringer, der stilles til de blot skolesøgende Disciple, er en Selvfølge.

De gældende Reglementer.

Hovedbestemmelserne om Akademiets Stilling som Opdragelsesanstalt og om de Forpligtelser, som Eleverne som saadanne ere underkastede, findes i det af Direktionen for Universitetet og de lærde Skoler under 15. Juli 1843 udfærdigede Reglement for Sorø Akademis Skole og Opdragelsesanstalt og de samtidige Regler til lagttagelse af Eleverne og de skolesøgende i Sorø Akademis Skole og Opdragelsesanstalt i Forbindelse med det tilsvarende, af Ministeriet under 11. Juni 1851 approberede Reglement for Elever og Disciple i Sorø Akademis Skoles 7de (5te og 6te) Klasse. Men ved Siden af disse Bestemmelser, der direkte angaa Elevernes Forhold, er der gennem de nedenfor nævnte Instrukser for Spiseværtten, Oldfruen og Sygeplejersken truffen en udførlig Ordning af den hele indre Økonomi.

Idet der med Hensyn til Enkeltheder af alle de herhenhørende Spørgsmaal maa henvises til disse Reglementer og Instrukser, skal der blot gøres opmærksom paa enkelte Forhold, i hvilke der gennem senere Bestemmelser er sket Ændringer.

Om Ordningen af Tilsynet med Eleverne henvises til det pag. 34 om Rektors Tilsynspligt og om Inspektorerne Antal bemærkede; jf. Medd. 1849—56 p. 64—70, 1857—78 p. 65 og 66 og 1879—88 p. 1.

I Reglementet af 11. Juni 1851 for Elever og Disciple i 5te og 6te Klasse er der ved Skr. 4. Juni 1883 sket følgende Ændringer.

Den Eleverne hidtil tillagte Ret til selv at vælge deres Værelser efter den Orden, de have erholdt ved Oprykningseksamen fra 4de Klasse er ophævet, og Fordelingen lagt i Rektors Haand. — Eleverne have ikke længere Frihed med Hensyn til Valget af deres Klædedragt, men skulle bære en nærmere reglementeret Dragt. — Sovetiden er forlænget til 8 Timer om Sommeren og 8½ om Vinteren, hvilken Bestemmelse ogsaa gælder for de yngre Klasser. — Elevernes Adgang til selv at lave deres Te og Kaffe er ændret derhen, at der bringes dem Te Morgen og Aften, hvis de ønske det, saaledes at den Elev, der ved Skoleaarets Begyndelse vælger at drikke Te, derved forpligter sig til at drikke Te i det Skoleaar. — Endelig er disse Elevers Forpligtelse til at indfinde sig om Morgen til Mønstring og Lovsang sammen med Skolens øvrige Disciple fastslaaet. Om den nærmere Begrundelse af disse Ændringer henvises til Medd. 1879—88 pag. 4.

Ved Skr. 12. Aug. 1854 ere Bestemmelserne i Reglm. 15. Juli 1843 § 10 om Elevernes Underholdning, naar Fritiden tilbringes paa Værelserne, forandrede saaledes, at Kortspil er tilladt paa visse nærmere Vilkaar (Medd. 1849—56 pag. 63.)

Elevernes Kirkegang er efter Regl. 15. Juli 1843 § 24 obligatorisk, idet en bestemt Del af Eleverne og de skolesøgende Disciple hver Søndag skulle indfinde sig Kl. 9¾ Fmd. til Kirkegang, og denne Bestemmelse er trods gentagne Indstillinger i modsat Retning fastholdt af Ministeriet; Skr. 27. April 1865 og 13. Marts 1868. Om de fra Akademiets Side i saa Henseende gjorde Indstillinger og om de derom førte Forhandlinger henvises til Medd. 1857—78 p. 70—72. Derimod er Elevernes Altergang en frivillig Sag, saaledes at de kunne vælge, om de ville gaa til Alters i Ferierne med deres Forældre eller deltage i Konfirmanternes Altergang i Sorø Kirke.

Instruksen for Spiseværten og Spisereglementet er fastsat under 5. Febr. 1873 med de ved Skr. 6. Decbr. 1872 af Ministeriet approberede Ændringer i den tidligere Instruks og Særlige Instrukser.

Reglement af 3. April 1857. Beregningen og Udbetalingen af de Pengebeløb, der i Henhold til § 12 i Instruksen tilkommer Spiseværten for Viktualier, er fastsat ved Skr. 24. Sept. 1857, Skr. 10. Jan. 1873 og Skr. 23. Dec. 1882; jf. Medd. 1857—78 pag. 78—88 og 1879—88 p. 12. Ved Skr. 2. Nov. 1880 er Opbevaringen af Frugten, der af Gartneren leveres til Elevernes Bord, overdraget til Spiseværten; jf. Medd. 1879—88 p. 11. I Oldfruens Instruks af 16. Juli 1853 er der ved Skr. 7. Marts 1861 og ved Finanslovene 1867—68, 71—72 og 73—74 sket forskellige Ændringer; jf. Medd. 1857—78 p. 88—90. Sygeplejerskens Instruks er approberet under 14. Febr. 1873 med nogle enkelte Ændringer i den tidligere Instruks af 23. Mai 1861; jf. Medd. 1857—78 p. 90—92.

Om Sognepræstens Forhold til Akademiet og om Størrelsen af hans Honorar henvises til Medd. 1849—56 p. 104—5; 1857—78 p. 77 og 1879—88 p. 11.

Akademiets Læge ansættes af Ministeriet paa de i Skr. 14. Juni 1865 fastsatte Vilkaar; jf. Medd. 1857—78 p. 78, 1879—88 p. 11.

Angaaende Akademiets Oppassere og om Gangkonerne henvises til Medd. 1849—56 p. 63, 1857—78 p. 92 og 1879—88 p. 12.

VII.

Skolebetalingen.

Medd. 1849—56 p. 126—129, 200, 270—276, for Sorø p. 79—85; 1857—78 3 H. p. 89—96, for Sorø p. 67—68; 1879—81 p. 338; 1882—83 p. 177. 1884 p. 174; 1885 p. 203—4; 1886 p. 174; 1887 p. 169; 1888—89 p. 149—151. Fdg. 1809 Kap. VI, VIII.

§ 41.

Indledende Bemærkninger.

Det private Vederlag for Skolernes Arbejde erlægges under følgende Former:

1. Indskrivningspenge;
2. Den egentlige Skolebetaling;
3. Kontingentet for Elever paa Sorø Akademis Opdragelsesanstalt;
4. Gebyret for Skoletestimonier;
5. Eksamensgebyrer.

For de forskellige Arter af Skolebetalingen er det i Henhold til Lov af 29. Marts 1873 § 1 en fælles Regel, at de skyldige Beløb kunne inddrives ved Udpantning, altsaa uden Sagsanlæg, i Løbet af 1 Aar efter Forfaldstiden; jf. Nellesmann: Exekution og Auktion, 2den Udg. p. 279. Herved maa dog henvises til det i § 44 nærmere anførte om Sorø Akademi. Derimod er der ikke tillagt Restancer til Skolerne nogen Fortrinsret i Konkurs- eller Dødsboer.

§ 42.

Indskrivningspenge.

Almindelige Regler. I Henhold til Fdg. 1809 § 65 betales 10 Kroner for enhver Discipel, som ved Optagelsen i Skolen indskrives i den almindelige Skoleprotokol. Den sammesteds fastsatte Fritagelse for de Disciple, der fra en af de offentlige Middel-skoler gik over til en fuldstændig lærd Skole, er efter disse Middel-skolers Bortfalden uden Betydning. Efter Fdg.'s § 70 skulde Gebyret ogsaa opkræves, naar en udmeldt Discipel atter optages i samme Skole. Ved Sorø Akademi svares ikke Indskrivningspenge, jf. Skr. 21. Okt. 1890; derimod kræves de ved Rønne højere Real-skole i Medfør af den almindelige Bestemmelse om Skolens Indtægter i Lov 14. April 1852 § 5; Skr. 5. Juli 1852. De fordres lige saa vel af Realklassernes Disciple som af andre, og ligeledes af de ekstraordinære Gratister; Skr. 24. Okt. 1874 til Roskilde Sk.

I de Tilfælde, hvor Nogen undtagelsesvis er bleven optagen som Hospitant i en Skole (jf. p. 196), er der ikke fordret Indskrivningspenge førend ved den formelle Optagelse som Discipel i Skolen; Skr. 18. Mai 1859 og 10. Mai 1865 til Odense Sk.

Faste Dispensations-regler.

Ministeriet har ved Cirk. 6. Sept. 1875 fastsat, at Disciple, der efter at have bestaaet 4de Klasses Eksamen ved en Skole, hvor et fuldstændigt matematisk-naturvidenskabeligt Kursus ikke er indrettet, gaa over til en anden Skoles 5te Klasse for at forberede sig til Afgangseksamen i den nævnte Retning, ikke skulle betale Indskrivningspenge ved Overflytningen. I alle andre Tilfælde udkræves en særlig ministeriel Tilladelse til Eftergivelse af Gebyret; jf. Skr. 12. Okt. 1833, 11. April 1885 m. fl.

Det er imidlertid fast Praksis at eftergive dette Gebyr, naar vedkommende Discipel allerede een Gang har betalt det til en Skole, igennem hvilken Betalingen er kommen det lærde Skolevæsens almindelige Fond til Gode; Skr. 19. Okt. 1864 til Horsens Sk., 18. Januar 1865 til Frederiksborg Sk. m. fl. I Følge den i disse Skrivelser udtalte Grundsætning frafaldes Gebyret altid, naar en Discipel flyttes fra en af de almindelige lærde Skoler eller fra Skolen i Rønne til en anden lærd Skole, men ikke, naar Overgangen sker fra Sorø Akademis Skole (Skr. 11. Sept. 1890 til Aarhus Sk.), ligesom Eftergivelse ogsaa i sin Tid er bleven nægtet ved Overgang fra en af de slesvigske Skoler til Kongerigets og ved Overflytning fra Herlufsholms Skole; Skr. 21. Sept. 1888 til Nykjøbing Sk. Det er ligeledes fast Regel, uanset den ovenfor citerede Bestemmelse, at frafalde Gebyret,

naar en udmeldt Discipel genoptages i Skolen, selv om det sker efter en længere Mellemtid; Skr. 29. Aug. 1883 til Horsens Sk. og 12. Aug. 1887 til Viborg Sk.

Udenfor de her omtalte Tilfælde tillades det kun undtagelsesvis at eftergive Indskrivningspengene, nærmest naar en Discipel ganske kort efter sin Optagelse er død eller af Helbredshensyn eller paa Grund af Trang bleven udmeldt af Skolen; Skr. 3. Sept. 1870 til Odense Sk., 14. Sept. 1883 og 13. Sept. 1887 til Aalborg Sk., 29. Sept. 1887 til Ribe Sk. m. fl., i modsat Retning Skr. 11. Okt. 1890 til Aalborg Sk.; jf. som en særlig Afgørelse Skr. 11. Febr. 1891 til Rønne Sk.

Særlige Dispensationer.

§ 43.

Den egentlige Skolebetaling.

Den i Fdg. 1809 §§ 66—67 foreskrevne Skolebetaling er gentagne Gange bleven forhøjet (vgl. Res. 29. Nov. 1816, 13. April 1859, 1. Marts 1865, ved hvilken sidste de tidligere Lys- og Brændepenge inddroges under det almindelige Kontingent), forinden de nugældende Kontingentbeløb fastsattes ved kgl. Resolution af 19. August 1872, bekendtgjort 22. s. M., nemlig til følgende aarlige Beløb, henholdsvis for Skolernes 2 øverste Klasser og for de 4 lavere Klasser:

Beløbet.

ved Metropolitanskolen 168 Kr. og 144 Kr.,

ved Sorø Akademi (for skolesøgende Disciple) 120 Kr. og 96 Kr.,

ved de andre lærde Skoler 144 Kr. og 120 Kr.

Ved Rønne højere Realskole fastsattes Kontingentet til 72 Kr. i alle Klasser, men for den laveste Klasse (1ste Fællesklasse) er det ved kgl. Resolution af 19. September 1888 blevet nedsat til 48 Kr. aarlig.

I Følge Fdg. 1809 § 66 skal Kontingentet opkræves kvartalsvis og forud, nemlig i Begyndelsen af Januar, April, Juli og Oktober Kvartal. Denne Regel er senere kun bleven forandret med Hensyn til Juli Kvartal. Betalingen for dette opkræves nu i to Dele, nemlig den 1. Juli og ved Skoleaarets Begyndelse den 19. August, henholdsvis for den første og for

Betalingsmaaden.

den anden Halvdel af Kvartalet; Cirk. 3. Juni 1873. Her ved er der taget Hensyn til Tidspunktet for Skoleaarets Begyndelse, hvor Optagelsen af nye Disciple sædvanligt foregaar, og til den Kontingentforhøjelse, der navnlig ved Oprykningen i en højere Klasse kan indtræde fra samme Tid at regne.

Disciple, der optages efter Sommerferien, betale altsaa kun for Halvdelen af Juli Kvartal, og de, som til samme Tid forflyttes fra en Skole til en anden, betale for et halvt Kvartal ved hver Skole; jf. Skr. 2. Aug. 1879 til Odense Sk. og 13. Dec. 1879 til Rønne Sk. Hvis en Discipel derimod, uden at gaa over til en anden Skole, udtræder i Løbet af Juli Kvartal og uden at have besøgt Skolen efter Sommerferien, enten det sker ved Dimission efter en afsluttende Eksamen eller ved Udmeldelse, skal han ifølge Cirk. 30. September 1865 kun erlægge Kontingent for Juli Maaned, og er der betalt forud for det halve Kvartal, bliver Beløbet for $\frac{1}{2}$ Maaned at tilbagebetale; Skr. 13. Dec. 1879. En tilsvarende Regel er ved Skr. 16. Juli 1860 til Randers Skole fastslaaet for det Tilfælde, at nogen dimitteres ved en ekstraordinær Afgangseksamen i Januar Maaned. Det følger af sig selv, at den, hvis Afgangseksamen fra Skolen efter Omstændighederne afsluttes inden den 1. Juli, intet skal betale ud over denne Datum; Skr. 19. Juli 1865 til Aalborg Sk., 29. Mai 1876 til Odense Sk.

Bortset fra det anførte, er det den almindelige Regel, at enhver, der enten optages i eller udmeldes af Skolen i Løbet af et Kvartal, saaledes at han staar som Discipel ved Skolen i en, om end nok saa ringe Del af Kvartalet, maa betale fuldt ud for dette.

Overflytning til en
anden Skole.

Naar en Discipel ønskes overflyttet til en anden Skole paa en Tid, der falder udenfor de nævnte Betalingsterminer, kan der ikke gives ham det for Overflytningen nødvendige Testimonium, medmindre han har erlagt behørig Forudbetaling til den Skole, som han forlader (jf. p. 201). Regnskabsførerens Attest desangaaende er i øvrigt for dette Punkts Vedkommende tilstrækkelig Legitimation overfor den anden Skole; Skr. 12. Mai 1885 til Horsens Sk. Betalingen til den nye Skole begynder altsaa normalt først med det næste Kvartal, men hvis Opkrævningen skulde være forsømt forinden Flytningen, kan Sagen ordnes ved, at Kontingentet betales for hele det løbende Kvartal til den nye Skole og eftergives ved den gamle (Skr. 19. Nov. 1866 til Viborg Sk.), og i Lighed hermed maa en Discipel, der ved sin Udmeldelse af en Skole kun har betalt for Juli Maaned, og desuagtet umiddelbart efter gaar over til en anden, erlægge Kon-

tingent til denne sidste fuldt ud for August og September Maaneder. For det Tilfælde, at Kontingentet ved den Skole, hvortil en Discipel forflytted i Løbet af et Kvartal, er højere eller lavere end ved den anden Skole, ere Reglerne givne ved Cirk. 20. April 1850. Er Kontingentet højere ved den nye Skole, skal Differencebeløbet betales til denne, beregnet fra den Dag, da Vedkommende begyndte at deltage i dens Undervisning; hvis det er lavere, skal Differencebeløbet, beregnet fra samme Dag, godtgøres ham ved den nye Skole igennem Afkortning i Betalingen for det næste Kvartal.

Om en Afregning mellem Skolerne indbyrdes bliver der i de her omtalte Tilfælde ikke Spørgsmaal, for saa vidt de begge henhøre under det lærde Skolevæsens almindelige Fond; dog skal der i Regnskabet gøres Forklaring derom, naar en overflyttet Discipel har betalt forud til en anden Skole; Skr. 3. Sept. 1870 til Aarhus Sk. Ved Overgang til eller fra Sorø Akademis Skole maa Kontingentet derimod deles ved Opgørelse imellem Skolevæsenets og Akademiets særlige Fonds, saaledes at Overflytningens Datum lægges til Grund; Skr. 3. Marts 1864 til Universitetskvæsturen.

Den almindelige Skolebetaling nedsættes, naar flere Brødre paa samme Tid ere Disciple i samme Skole; Fdg. 1809 § 66. I Følge de ved kgl. Resolution 19. August 1872 fastsatte Regler nedsættes Kontingentet for anden og tredje Broder i Almindelighed med henholdsvis $\frac{1}{5}$ og $\frac{2}{5}$, men ved Skolerne i Sorø (for skolesøgende Disciple) og i Rønne med henholdsvis $\frac{1}{4}$ og $\frac{1}{2}$. Hvis der er flere end tre Brødre i samme Skole, forholdes efter Reglerne i Fdg. 1809 § 66, saaledes at den fjerde og de følgende Brødre intet betale. Første Broder betaler altid fuldt Kontingent.

Betalingsnedsættelse
for Brødre.

Efter sædvanlig Sprogbrug indbefattes under Begrebet «Brødre» baade Halvbrødre (Skr. 22. Juli 1879) og Adoptivbrødre, og at to Brødre ere antagne som Plejebørn af forskellige Familier gør ingen Forskel i deres Stilling; Skr. 14. Aug. 1872 til Viborg Sk. Ministeriet har derhos flere Gange, dog uden derved at udtale nogen almindelig Regel, bevilget, at en Plejesøn maatte betragtes som Broder til Plejeforældrenes Søn; Skr. 10. Sept. 1863 til Nykjøbing Sk., 5. August 1865 og 6. Januar 1869 til Randers Sk. m. fl.

Den Orden mellem Brødrene, hvorpaa det beror, hvem der skal betragtes som 1ste, 2den osv., bestemmes ikke ved deres Alder, men ved deres Anciennitet som Disciple i den paa-

Brødrenes indbyrdes
Orden.

gældende Skole, og hvis de ere optagne samtidig, efter den Plads, der ved Optagelsen er anvist dem, saaledes at den, der optages i en lavere Klasse eller paa en lavere Plads i samme Klasse, betragtes som 2den Broder; jf. Skr. 12. Februar 1853 til Horsens Sk.; Skr. 5. April s. A. til Sorø Sk. Ved de anførte Skrivelser er ikke afgjort, i hvilken Orden man skal give Brødrene Plads, naar de samtidig optages i samme Klasse. I Følge Skr. 23. Juni 1862 til Aarhus Skole skal Nummerordenen i saa Fald rette sig efter Alderen; dog blev det ved samme Skrivelse, da Skolen allerede havde givet Brødrene Plads efter deres Forbogstav, bestemt, at den saaledes faktisk givne Orden skulde blive staaende ved Magt.

Denne Afgørelse stemmer ganske med de øvrige i den citerede Skr. 12. Febr. 1853 udtalte Regler, som gaa ud paa, at Brødrenes indbyrdes Forhold skal bestemmes straks ved deres Optagelse, og at det ikke kan forandres ved eventuelle senere Omflytninger i Skolen. Gratistplads eller Kontingentnedsættelse, der som Beneficium tiltaas en af Brødrene, har ingen Indflydelse paa Betalingen for de andre, og det er altsaa for den fælles Skoleudgift ingenlunde ligegyldigt, hvem af dem der erholder saadant Beneficium; Skr. 23. Juni 1862.

Brødrenes Udgang
af Skolen.

Naar en af Brødrene udgaar af Skolen, rykke de efterstaaende op, saaledes at hvis f. Eks. 2den Broder udgaar, komme 3dje og 4de til at betale som 2den og 3dje Broder. Udtræder nogen i Juli Kvartal, saaledes at han kun skal svare Kontingent for Juli Maaned, begynder Kontingentforhøjelsen for de yngre Brødre dog først fra 15. August at regne; jf. Cirk. 3. Juni 1873. Det samme er som almindelig Regel udtalt endog for det Tilfælde, at den ældre Broder udtræder efter en afsluttende Eksamen forinden 1. Juli; Skr. 10. Aug. 1877 til Rønne Sk.

Specielle Regler om
Brødre.

Disciple i Rønne højere Realskole have regelmæssig faaet Tilladelse til at betragtes som yngre Brødre efter en foranstaaende Broders Dimission fra Skolen, for saa vidt denne gik over til en lærd Skole for at forberede sig til Afgangseksamen, og saa længe han blev staaende som Discipel i den anden Skole; Skr. 13. Nov. 1860, 9. Mai 1864. Samme Begunstigelse er senere een Gang for alle bleven tillagt samme Skoles Disciple, for saa vidt deres Brødre deltog i det til Skolen knyttede private Artiumskursus; Skr. 18. Mai 1883. I Kraft af et lignende Billighedshensyn har Ministeriet (jf. Skr. 29. Sept. 1888, 29. Aug. 1890 til Randers Skole) udtalt, at en Discipel, hvis ældre Broder udtraadte efter 4de Klasses Eksamen for at forberedes til Afgangseksamen i

matematisk-naturvidenskabelig Retning ved en Skole med Dobbeltkursus, burde beholde den samme Stilling i Skolen, som fremdeles vilde tilkomme ham, hvis Broderen havde kunnet fortsætte sin Uddannelse sammesteds.

Skolesøgende Disciple ved Sorø Akademi skulle, naar en eller flere Brødre optages som Elever paa Opdragelsesanstalten, fremdeles nyde Moderation i Betalingen, saaledes at de, der vedblive at staa som skolesøgende, uden Hensyn til hvem af Brødrene der faar Elevplads, betragtes som henholdsvis 2den, 3dje og 4de Broder; jf. Skr. 1. Juni 1853.

I et Tilfælde, hvor en Discipel, der udmeldtes fra 1. Januar, paa Grund af sin Sygdom i de 2 forudgaaende Maaneder fritoges for at betale Kontingent for disse, fastsatte Ministeriet samtidigt, at hans yngre Broder skulde svare fuldt Kontingent fra 1. November, og da der allerede af begge Brødre var betalt for Oktober Kvartal, ordnedes Sagen ved Likvidation i det næste Kvartalsbeløb; Skr. 9 Jan. 1889 til Randers Sk.

Spørgsmaalet om, hvorledes der skal forholdes, naar en ældre Broder efter at have forladt Skolen genoptages i samme, er ved Skr. 12. Juni 1886 til Metropolitanskolen (om en 2 Aar forinden udtraadt Discipel) afgjort derhen, at den paagældende efter sin Genoptagelse atter blev at betragte som 1ste Broder.

Skolepengene opkræves af Regnskabsføreren eller ved Sorø Akademi og Metropolitanskolen af de dertil beskikkede Funktionærer (jfr. p. 33), efter en af Rektoren for hver Betalingstermin afgiven Designation, som udviser, hvilke Disciple, der ere afgaaede og tilkomne. Udebliver Betalingen i Begyndelsen af Kvartalet, skal Regnskabsføreren formelt indkræve Beløbet hos Forældre eller andre vedkommende, med udtrykkelig Bemærkning om, at saafremt det ikke betales inden Udgangen af den første Maaned, er han forpligtet til ufortøvet at inddrive det ad Rettens Vej (jf. p. 21), og at hvis det ikke med alle paaløbne Omkostninger erlægges inden Kvartalets Udløb, vil vedkommende Discipels Skolegang blive suspenderet fra næste Kvartals Begyndelse at regne; jf. Cirk. 17. Marts 1821, Cirk. 1. Marts 1845. Ved Metropolitanskolen skal Skolegangen eventuelt suspenderes allerede fra Midten af det løbende Kvartal; jf. Skr. 17. Juli 1824.

Kontingentopkrævningen.

Uerholdelige Restancer kunne kun med Ministeriets Samtykke udslettes af Skolens Regnskab; Skr. 7. Dec. 1889 til Randers Sk. Ligesom Beløb, der fejlagtig ere oppebaarne af Skolen, maa tilbagebetales (Skr. 18. Sept. 1888 til Aarhus Sk.), saa-

ledes beholder Skolen ogsaa sin Fordring for, hvad der maatte være opkrævet for ldt af en Discipel; Skr. 21. Januar 1886 til Viborg Sk.

Dispensationer.

Den almindelige Skoleforordning giver ingen Adgang til Lempelser i Skolebetalingen for de Tilfælde, at en Discipel i længere Tid udebliver fra Skolen, eller at han kun deltager i enkelte Skoletimer. Det er tværtimod udtrykkelig udtalt i § 66, at de bestemte Skolepenge skulle betales for alle Disciple uden Undtagelse, enten de besøge alle eller kun enkelte Læretimer, naar og saa længe dem ikke er tilstaaet fri Skolegang; og i § 70 indskræpes, at Disciple, der i nogen Tid have været borte fra Skolen uden at angive gyldige Aarsager for deres Udeblivelse, skulle, førend de igen kunne optages i Skolen, erlægge hvad der af deres Skolekontingent muligen kunde restere.

Ministeriet har imidlertid jevnlig bevilget Undtagelser fra de almindelige Regler om Skolebetaling, dog altid kun efter et frit Skøn over de foreliggende Omstændigheder og uden at opstille nogen Regel, hvorefter Fritagelse for Kontingentet under visse Betingelser kunde ventes.

Hospiterende Disciple.

I 1864 blev der givet flere Skoler (særlig Roskilde Skole ved gentagne Skrivelser) Tilladelse til af Hensyn til Krigsforholdene midlertidig at optage Sønner af slesvigske Familier, uden Hensyn til Klassernes Discipelantal og uden Betaling for det løbende Kvartal, saaledes at hvis Opholdet i Skolen varede ud over dette, skulde der gøres særskilt Indstilling om, hvor vidt Kontingentet kunde eftergives. Ved enkelte andre Lejligheder er der paa lignende Maade for en kortere Tid gratis optaget saadanne hospiterende Disciple, med fuldstændig eller partiel Deltagelse i Undervisningen; Skr. 22. Oktober 1870 til Metropolitanskolen, 22. Aug. 1871 til Frederiksborg Sk., 24. Okt. 1874 til Roskilde Sk., 24. Okt. og 12. Dec. 1884 til Rønne Sk. I nogle af de anførte Tilfælde er en saadan Bevilling gaaet forud for den paagældendes formelle Optagelse i Skolen, i andre Tilfælde meddelt efter hans Udmeldelse; i alle Tilfælde maa saadanne Hospitanter betragtes som staaende udenfor Skolens egentlige Disciple, jfr. Bemærkningerne p. 190 og 218.

Disciple i enkelte Fag.

Naar der er Spørgsmaal om i en bestemt længere Tid at deltage i enkelte Undervisningsfag, fordres fuldt Kontingent efter Lovens Regel; Skr. 27. Juli og 18. Aug. 1880 til Frederiksborg Sk., jf. Skr. 11. Febr. 1891 til Rønne Sk.

Afbrydelser i Skolegangen.

I omvendt Retning har Ministeriet enkelte Gange tilladt, at Disciple, som af Helbredshensyn i længere Tid maatte afbryde

Skolegangen, fritoges for Skolepenge under deres Fraværelse, uden formelt at udmeldes af Skolen og med Bibeholdelse af visse til Discipelstillingen knyttede Fordele, f. Eks. Oplagspenge af private Skolelegater. Saadanne Bevillinger ere undertiden givne paa ubestemt Tid; Skr. 28. Dec. 1858 til Frederiksborg Sk., 19. Febr. 1862 til Aalborg Sk., 21. Juli s. A. til Metropolitansk., men oftest paa bestemt Tid; Skr. 20. Marts 1885 til Viborg Sk. (for 1 Aar); 24. April 1885 til Ribe Sk., 21. Juli s. A. til Metropolitansk., 17. April 1888 til Viborg Sk. (for $1\frac{1}{2}$ Kvartal); 12. Juli 1889 til Nykjøbing Sk. (for 3 Maaneder).

De fleste Fritagelser for Skolekontingent ere bevilgede for Disciple, som ere afgaaede ved Døden eller udmeldte i Løbet af et Kvartal, idet Kontingentet er blevet eftergivet eller tilbagebetalt for de Maaneder, hvori de ikke havde besøgt Skolen, henholdsvis en eller to Maaneder eller hele Kvartalet; Skr. 4. Mai 1880 og 22. Juli 1885 til Metropolitansk., 20. Nov. 1888 og 9. Jan. 1889 til Randers Sk. m. m. fl.; jf. Medd. 1887 og 1888—89.

Eftergivelse af
maanedlige Beløb.

Slige Dispensationer gives dog kun, hvor stærke Billighedshensyn tale derfor og ere flere Gange blevne nægtede i Tilfælde af Udmeldelse; Skr. 22. Jan. 1887 til Aalborg Sk., 28. Febr. 1888 til Metropolitansk., 19. April 1887 til Randers Sk., 11. Okt. 1890 til Aalborg Sk., 2. Aug. 1865 til Metropolitansk. (om en Discipel, der i Juli Maaned forlod Eksamen), osv. Som almindelig Regel ved Meddelelsen af Dispensationer har Ministeriet fastholdt, at der maa betales for den Maaned, hvori Discipelen, om end kun i forholdsvis kort Tid, havde besøgt Skolen; Skr. 27. Marts 1886 til Aarhus Sk. etc. Videregaaende Undtagelser ere kun tilstedte under ganske særegne Omstændigheder; Skr. 14. Okt. 1862 til Randers Sk., 26. Marts 1885 til Odense Sk., 29. Sept. 1887 til Ribe Sk., 4. Mai 1889 til Viborg Sk.; Skr. 2. Nov. 1887 til Horsens Sk. om Eftergivelse for Juli Maaned.

Kun rent undtagelsesvis er der tilstaaet Disciple, som indmeldtes i Løbet af et Kvartal, delvis Fritagelse for Kontingentet; Skr. 12. Febr. 1869 til Metropolitansk., 1. Dec. 1887 til Roskilde Sk., 23. s. M. til Rønne Sk.; i modsat Retning Skr. 21. Sept. 1888 til Nykjøbing Sk.

Fra de sædvanlige Følger af Udeblivelse med Skolebetalingen er dispenseret ved Skr. 28. Juni 1883 til Horsens Sk. og 21. Okt. 1886 til Metropolitansk., saaledes at Skolegangen tilfodes fortsat i en vis bestemt Tid ud over Kvartalets Slutning,

Henstand med Res-
tancer.

og ved Skr. 20. Nov. 1885 til Aalborg Sk. samt 5. Dec. s. A. til Roskilde Sk. i den Retning, at det tillodes førstnævnte Skole at optage en fra Roskilde overflyttet Discipel uden Betaling for det løbende Kvartal, endskønt Beløbet — hvis Eftergivelse i øvrigt nægtedes — henstod som Restance.

§ 44.

Elevkontingent ved Sorø Akademis Opdragelsesanstalt.

Betalingen for skolesøgende Disciple ved Sorø Akademi er omtalt i foregaaende §. Af Elever paa Opdragelsesanstalten i Sorø svares for Ophold, Forplejning og Undervisning et samlet aarligt Kontingent af 400 Kr.; jf. Bkdtg. 22. Aug. 1872. Beløbet opkræves kvartalsvis forud, kun for Juli Kvartal i to Dele, ligesom ved Skolerne; jf. Statuter 28. Januar 1827 § 15 og Cirk. 3. Juni 1873. Den Elev, der udtræder før Sommerferien, betaler kun for Juli Maaned; Skr. 3. Juli 1866, jf. Cirk. 30. Sept. 1865. Eleverne optages regelmæssigt kun ved Begyndelsen af en Betalingstermin, og de af Akademiets skolesøgende Disciple, der faa Elevplads ved Skoleaarets Begyndelse, betale efter det anførte som Disciple for den første Halvdel af Juli Kvartal og som Elever for anden Halvdel. Naar en skolesøgende Discipel, som det undertiden sker, i Løbet af et Kvartal bliver Elev, betaler han for hele Kvartalet som skolesøgende, og fra Optagelsens Datum Differencen mellem Skole- og Elevkontingentet. I det modsatte, formentlig kun een Gang indtrufne Tilfælde, hvor en Elev i Løbet af et Kvartal gik over til at være skolesøgende Discipel, resolverede Ministeriet under 1. Dec. 1852, at han skulde betale som Elev for hele Kvartalet mod at fritages for Kontingentet som skolesøgende Discipel i samme Tid, og at der eventuelt ved næste Kvartals Begyndelse skulde refunderes ham det Beløb, der i Tilfælde af, at den ledige Elevplads allerede i samme Kvartal besattes med en anden, vilde være betalt for denne til Akademiets Spisevært fra Optagelsens Datum til Kvartalets Slutning. Ministeriet forbeholdt sig i øvrigt, for saa vidt lignende Tilfælde nogensinde atter maatte indtræffe, at afgøre Spørgsmaalet efter særlig Indstilling.

Tilladelse til Indbetaling af Kontingent med det aarlige Beløb forud er undtagelsesvis given ved Skr. 3. Sept. 1875.

Ved Skr. 14. Juni 1881 eftergaves Kontingentet for Januar og Juli Kvartaler for en Elev, som i November 1880 var bleven sindssyg, paa Vilkaar, at det Beløb, som Akademiet havde erlagt for ham til Spiseværten og Oldfruen i Januar Kvartal (i alt 91 Kr. 95 Øre), refunderedes af Faderen. En Elev, som efter en i Januar bestaaet Afgangseksamen søgte Fritagelse for Kontingent i Februar og Marts, fik derimod Afslag, da Betalingen til Økonomen og Oldfruen for det hele Kvartal, som i hvert Fald skulde godtgøres Akademiet, udgjorde 84 Kr., og den ansøgte Dispensation derfor vilde være betydningsløs; Skr. 22. Febr. 1884.

Moderation i Betalingen for samtidige Brødre kommer ikke Elever paa Opdragelsesanstalten til gode; med Hensyn til yngre skolesøgende Brødre maa henvises til det foran anførte.

Om Optrædelsen af Kontingentrestancer ere udførlige Regler givne, jf. kgl. Resol. 17. Aug. 1827, hvorefter bl. a. fordres Indberetning til Ministeriet om Restancerne og dettes Ordre til Inddrivelsen. Disse Regler kunne imidlertid ikke anvendes paa Restancer for Elever, der have forladt Akademiet efter bestaaet Afgangseksamen; i et Tilfælde af denne Art har Ministeriet ved Skr. 2. Sept. 1870 paalagt Universitetskvæsturen at lade de paagældendes Forældre tilkendegive, at Sag vilde blive anlagt, hvis Restancerne ikke vare berigtigede inden en Frist af 4 Uger. I øvrigt er det ved Skr. 19. Okt. 1882 til Universitetskvæsturen foreskrevet, at de citerede ældre Regler fremdeles blive at følge uden Forandring, endskønt der vilde kunne anvendes Udpantning, saaledes som udtalt i Skr. 31. Marts 1874.

§ 45.

Betalingen for Skoletestimonier.

Efter de i Forordningen af 1809 §§ 106—108 fastsatte Regler skal ethvert af en Skole udstedt Testimonium betales med 20 Kr., medmindre vedkommende Discipel har oppebaaret noget Skolebeneficium, da det i saa Fald meddeles ham gratis.

Tidligere Bestemmelser.

Løsning af saadant Testimonium er her foreskrevet for enhver, studerende eller ikke-studerende, der forlader en offentlig lærd Skole, enten for andetsteds at forberedes til Universitetet eller af anden Grund. I nær Forbindelse hermed staa Forordningens Regler om den Betaling, der af privat dimitterede Disciple skulde erlægges med samme Beløb, dels for selve Dimissionen, dels for det eventuelle Tentamen ved en lærd Skole.

Sorø Akademi.

Disse Bestemmelser bleve ved Cirkulæret 13. April 1845 udvidede til Sorø Akademis Skole, men ere atter, i Henhold til en mangeaarig Praksis ved Akademiet, ophævede for dettes Vedkommende; jf. Skr. 21. Okt. 1890. I øvrigt ere Forudsætningerne for dem til Dels bortfaldne ved de under 13. Mai 1850 givne Bestemmelser, hvorved Afgangseksamen henlagdes til Skolerne, ikke blot til de offentlige, men ogsaa til de med den nødvendige Tilladelse forsynede private Skoler. Herved er ikke blot Privatisternes Eksamensgebyr, som det senere nærmere vil blive omtalt, fastsat paa en anden Maade, men Testimoniet i dets almindeligste og vigtigste Form, nemlig som Afgangsbevis fra Skolen, har tillige faaet en anden Betydning, idet det nu fra at være en anbefaling til Universitetet for den vordende Student er blevet til et Eksamensbevis med bestemte Retsvirkninger.

Nuværende Bestemmelser.

I Overensstemmelse hermed har Ministeriet ved Cirkulæret af 30. Nov. 1854 givet en nærmere Forklaring om de gældende Regler, og da nye Tvivlsmaal i den seneste Tid ere blevne rejste, efterat der i Mellemtiden flere Henseender var stueret en ny Praksis ved ministerielle Skrivelser, navnlig Skr. 2. Juli 1874 til Viborg Skole, er der nu ved Cirkulæret af 1. Marts 1890 givet en samlet Fremstilling af Reglerne om Skolevidnesbyrd.

Om denne Materie kan derfor i det væsentlige henvises til den kronologiske Afdeling. Cirkulæret af 1890 slutter sig nøje til de i Forvejen givne Bestemmelser og Enkeltafgørelser, idet Ministeriet kun har aabnet Adgang til Dispensation fra Testimoniumsgebyret i noget større Omfang, end der hidtil i Praksis var tilstedt.

Cirkulæret har i Overensstemmelse med de anordningsmæssige Regler sondret mellem 3 Klasser af Testimonier: 1) Eksamensbeviserne; 2) de for Overgang til en anden offentlig Skole nødvendige Attester, 3) andre Attester, som begæres udstedte af en Skoles Disciple til Benyttelse efter Udgangen af Skolen.

Eksamensattester.

Angaaende Testimoniets Indhold ere for Eksamensbevisernes

Vedkommende de brugelige Formler fastsatte ved andre ministerielle Afgørelser. Herom henvises til Omtalen af de forskellige afsluttende Skoleeksaminer.

Om den anden Klasse af Testimonier, som ere nødvendige for Optagelsen i en anden offentlig Skole, er det, i Tilslutning til Bekendtgørelsen af 13. Mai 1850, nøjagtigt angivet, hvad der nødvendigvis skal optages i Testimoniet. Det er selvfølgelig ikke vedkommende Rektor forment ved samme Lejlighed at meddele udførligere Oplysninger om den overflyttede Discipel. Overflytningsattester.

Der er dernæst, særlig med Hensyn til den tredje Klasse af Skolevidnesbyrd, givet Regler for, hvilke Vidnesbyrd der overhovedet skulle betragtes som Skoletestimonier og dermed falde ind under Gebyrpligten.

I Følge den oprindelige Betydning af Skoletestimoniet kan et saadant kun udstedes for Skolens egentlige Disciple. For de ved Skolerne eksaminerede Privatisters Vedkommende træder Eksamensgebyret i Stedet for Testimoniumsgebyret, med den Forskel, at det erlægges forud for Eksamen, medens det sidstnævnte Gebyr først betales ved Løsningen af Eksamensbeviset; jf. det følgende. I Lighed hermed ere Testimoniumsreglerne ikke anvendelige paa de egentlige Hospitanter, der ere omtalte p. 196; Skr. 10. Mai 1866 til Odense Sk. De, der kun under visse endnu uopfyldte Betingelser med Hensyn til behørig Forprøve ere optagne som Disciple i en Skole, kunne ved deres Udtrædelse erholde gebyrfrie Attester; jf. nærmere Skr. 22. Dec. 1890 til Viborg Sk. Attester for andre end egentlige Disciple.

Efter Udtrykkene i Fdg. 1809 og i Cirkulærerne af 1854 og 1890 er det kun saadanne Vidnesbyrd, som udstedes for Disciple, der forlade Skolen, eller til Brug efter Udtrædelsen af Skolen, der falde ind under Gebyrpligten. Dette er nærmere udtalt i Skr. 14. Nov. 1890 til Metropolitanskolen, hvor det tillige fastsattes, at Attester til Brug i saadanne Tilfælde, hvor der kun betingelsesvis er Spørgsmaal om Udtrædelse, som t. Eks. ved Ansøgninger om forsøgsvis at blive antagne i Marinens Tjeneste som Lærlinge, ere gebyrfrie; jf. herved den samtidige Skrivelse til 1ste Revisionsdepartement. Attester forinden Udgangen af Skolen.

For de mest tvivlsomme Tilfælde, nemlig dem, der angaa Attester til Brug for Disciple, som opgive Undervisningen inden en afsluttende Eksamen og ønske et Vidnesbyrd udstedt om deres Forhold ved Skolen, har Cirk. 1890 givet den Regel, at enhver Attest, der i den ene eller den anden Retning indeholder Attester af forskelligt Indhold.

et Vidnesbyrd om Disciplens almindelige Forhold, eller om de ham ved Skoleaarets Udgang meddelte Karakterer for Anlæg, Fremgang, Flid eller Opførsel, bliver at betale som et egentligt Testimonium. Herved har Ministeriet dog stillet i Udsigt, at Dispensation fra Gebyret efter Omstændighederne kan forventes, naar en saadan Attest kun søges til Brug ved Indtrædelsen i private Stillinger; jf. Cirk.'s Slutning. Paa den anden Side kan enhver Attest om rent faktiske Forhold, saasom om den Tid, Disciplen har været i Skolen m. m., samt Attester om en enkelt Fagkarakter ved Eksamen meddeles uden Gebyr. Ved Skr. 9. April 1890 til Aalborg Sk. er en Attest angaaende en Discipels Færdigheder i Svømning stillet i Klasse med Attester for en enkelt Eksamenskarakter og altsaa betragtet som gebyrfri.

Der er paa denne Maade, i Overensstemmelse med de i Fdg. 1809 givne Forudsætninger om Indholdet af et Skole-testimonium og i Tilslutning til forskellige senere Afgørelser (Skr. 8. April 1868 til Randers Sk., 17. Aug. 1871 til Viborg Skole), draget en saa bestemt Grænse, som Forholdets Beskaffenhed tillader, mellem de egentlige Skolevidnesbyrd, der som saadanne ere gebyrpligtige, og Attester af anden Beskaffenhed. Det er en ligefrem Følge af disse Regler, at en Attest ikke kan undrages fra Gebyrpligten ved at betegnes som en «privat» Attest, og at Skolernes Rektorer i det hele ikke kunne indlade sig paa at give skriftlige Anbefalinger af almindeligt Indhold for de udtrædende Disciple uden i Form af et gebyrpligtigt Testimonium. Skolekassens lovhjemlede Fordring paa Gebyret vilde ellers blive illusorisk. Attester, der maatte blive udstedte af andre end Skolens Rektor, have ingen Betydning overfor Ministeriet eller de under dette sorterende Institutioner, og Rektoren kan selvfølgelig heller ikke i andre Forhold give nogen Lærer ved Skolen Bemyndigelse til at udstede en Attest, hvorved Skolekassens Rettigheder kunde eluderes.

Cirkulæret har endvidere givet en Opregning af de i Praxis allerede til Dels hjemlede Tilfælde, hvor Testimoniet kan udstedes uden Gebyr. Disse ere følgende:

1) Naar en tidligere Discipel ved en offentlig lærd Skole behøver et Eksamensbevis fra Skolen for at kunne indstille sig som Privatist til Afgangseksamen ved en anden Skole; jfr. Cirk. 30. Nov. 1854.

2) Naar den, som begærer Testimoniet udstedt, har nydt et Skolebeneficium i det løbende Skoleaar, nemlig indtil det Tidspunkt, som det udstedte Vidnesbyrd angaar. Det er i denne

Henseende ligegyldigt, til hvilken Tid Testimoniet begæres, naar kun Disciplens Udgang af Skolen er falden paa et Tidspunkt, hvor han endnu var at betragte som beneficeret Discipel. Beneficiets Størrelse eller Beskaffenhed er uden Betydning, og Understøttelser af Stipendieoverskudsfondene og af Kommunitetets Midler ere stillede i Klasse med de egentlige Skolebeneficier, hvilket derimod er udelukket med Hensyn til alle andre offentlige eller legatmæssige Understøttelser; Skr. 4. Jan. 1890 til Roskilde Sk. om de af Kommunen ydede Understøttelser.

Eftergivelse af Skolepenge kan ikke komme i Betragtning som Beneficium (Cirk. 1845), og paa den anden Side kan en beneficeret Discipel erholde gratis Testimonium, selv om han staar i Restance med Skolepenge, og disse paa samme Tid søges inddrevne; Skr. 15. Sept. 1855 til Rønne Sk.

3) Naar vedkommende Discipel engang i Forvejen har betalt Testimonium for 4de Klasses Eksamen; jfr. Skr. 2. Juli 1874 til Viborg Sk. At Gebyret i Forvejen er betalt ved Overflytning paa et tidligere Trin fra en Skole til en anden, kan derimod ikke komme i Betragtning.

Den her anførte Regel er særlig motiveret ved Hensynet til, at Disciple, der ville tage Afgangseksamen i matematisk Retning, kunne blive nødte til at søge en anden Skole efter Udgangen af 4de Klasse; efter sin Ordlyd er den dog ikke indskrænket til at gælde for disse Tilfælde.

4) Naar flere Brødre ved Overflytning til en anden Skole samtidig begjære Testimonium, for saa vidt som dette da kan udstedes mod enkelt Gebyr for dem alle; jfr. Skr. 8. Aug. 1867 til Odense Sk.

5) Naar en Discipels Overflytning til en anden Skole er en Følge af Faderens Embedsforflyttelse. Dispensationer.

I andre Tilfælde udkræves særlig ministeriel Dispensation for Betalingen, som med Hensyn til den tredje Klasse af Skole-testimonier kan forventes meddelt i videre Omfang, end det hidtil har været hjemlet i Praksis. I et Tilfælde af Overflytning har Ministeriet alene paa Grund af Trang bevilget Fritagelse for Gebyret; Skr. 15. Jan. 1891 til Aarhus Sk.

Betydningen af Skoletestimoniet bestaar i, at ingen uden at fremlægge et saadant kan blive indskreven som akademisk Borger ved Universitetet eller indstille sig til nogen af de under Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet henhørende Tillægs- eller Fagprøver, der ere betingede af en afsluttende Skoleeksamen, eller blive optagen i en anden offentlig lærd Skole, Testimoniets Nødvendighed.

efter tidligere — om end med længere Tids Mellemrum — at have frekventeret en saadan Skole; Skr. 8. Juni 1885 til Horsens Sk. Paa den anden Side er det tidligere Forbud i Fdg. 1809 mod, at nogen, der havde besøgt en offentlig Skole, maatte antages til privat Undervisning for at dimitteres, uden at han først havde løst Testimonium, bortfaldet ved de nyere Eksamensregler; jfr. Cirk. 1854. Hvad de private dimissionsberettigede Skoler angaar, er det deres egen Sag, om de ville optage en Discipel fra en Statsskole uden at fordre Testimonium, og de, der indstille sig til Eksamen som Privatister, behøve kun et Testimonium, naar de ville tage Afgangseksamen paa Grundlag af en ved en offentlig Skole bestaaet 4de Klasses Eksamen eller Forberedelseseksamen, i hvilket Tilfælde Testimoniet udstedes uden Gebyr, som foran omtalt. Til Genoptagelse i en Skole uden Omflytning fra en anden behøves intet Testimonium, hvilket efter Sagens Natur og Ordlyden i det sidste Cirkulære heller ikke udkræves for den, der som Privatist tager Afgangseksamen ved samme Skole, hvor han tidligere har bestaaet 4de Klasses Eksamen eller Forberedelseseksamen.

Formelle Regler.

I øvrigt er det nu udtrykkelig udtalt, at Testimonier af enhver Art ikke skulle udstedes uden efter Begæring af vedkommende. For at Opmærksomheden til enhver Tid kan være henledet paa de bestaaende Regler om Betalingen, har Ministeriet givet en lignende Regel, som den, der gælder for andre offentlige gebyrpligtige Udfærdigelser, nemlig at Rektoren paa enhver Attest skal anføre, enten at Gebyret er betalt, eller at det i Medfør af Cirk. 1890 ikke er fordret. Særlige Dispensationer skulle anføres paa Attesten; Skr. 15. Jan. 1891 til Aarhus Sk., 26. s. M. til Frederiksborg Sk.

Tilbagebetaling af et Gebyr, som een Gang tidligere var erlagt, er bevilget ved Skr. 28. Okt. 1881 til Horsens Sk.

Med Hensyn til, hvad der af Revisionen kan fordres som Legitimation for Regnskabet over Testimoniumsgebyrerne, henvises til Skr. 14. Nov. 1890.

§ 46.

Eksamensgebyrer.

Egentlige Eksamensgebyrer fordres kun af dem, der som Privatister indstille sig til Eksamen ved Skolerne. I Følge Bekendtgørelse af 13. Mai 1850 § 25 skal der af Privatister betales 6 Kr. for Prøven i 4de Klasses Fag og 14 Kr. for Afgangseksamen, jf. Cirk. 13. Febr. 1873 og Bkdtg. 9. Febr. 1891 § 2, 3. St. Disse Gebyrer, der ere traadte i Stedet for de ved Fdg. 1809 § 108 foreskrevne «Privatistpenge», skulle indbetales ved Indmeldelsen til Eksamen, og kunne ikke tilbagebetales, naar vedkommende forlader Eksamen, eller paa Grund af Sygdom forhindres i at indstille sig til Eksamen; Skr. 19. Juli 1860 og 14. Jan. 1863 til Metropolitanskolen.

Gebyret af 6 Kr. erlægges ogsaa af dem, der tage Tillægsprøven i Latin eller Latin og Græsk som Supplement til Realeksamen, selv om dette i Henhold til særlig Tilladelse først sker efter Eksaminandens Optagelse i en lærd Skoles 5te Klasse; jf. herved p. 80—81 og især Skr. 22. Dec. 1890 til Viborg Sk. Denne Prøve maa nemlig betragtes som en Del af den ovennævnte præliminære Privatistprøve. Det samme gælder for Privatisters Vedkommende om den Prøve i Aritmetik, Geometri og Græsk, der maa tages ved Overgang fra den matematiske til den sproglige Studieretning; jf. p. 161—162.

Efter at Privatister ikke mere kunne tage almindelig Forberedelseseksamen ved Skolerne, tilfalder det anordnede Eksamensgebyr af 20 Kr. (jf. Skr. 19. Sept. 1882 og 14. April 1883) altid Eksamenskommissionen i Kjøbenhavn, selv om den skriftlige Del af Eksamen i Medfør af Cirk. 5. Marts 1888 afholdes ved en kongelig Skole; jf. § 76.

Naar Tillægsprøven til Skolelærereksamen i Medfør af Adg. 30. Aug. 1881 § 9 og den ved Adg. 12. Mai 1882 § 2 a dermed ligestillede Tillægsprøve til Skolelærerindeeksamen tages ved en offentlig Skole, betales et Gebyr af 6 Kr., jf. Skr. 19. Sept. 1882. Ved den særlige Eksamen i Naturlære betales 4 Kr., medmindre vedkommende i Forvejen har bestaaet 4de Klasses Eksamen som Discipel ved en Statsskole; jf. Bkdtg. 5. Jan. 1889. Disse Gebyrer maa ligesom de foran nævnte indbetales ved Indmeldelsen til Prøven.

Derimod kræves intet Gebyr ved Prøven i Latin for Farmaceuter eller ved Tillægsprøven til almindelig Forberedelseseksamen i Fransk eller Tysk (Skr. 19. Sept. 1882), lige saa lidt som ved

de Prøver, der under Skolens egen Kontrol afholdes ved Disciples Optagelse eller ved Skoledisciples Overgang fra en Studieretning til en anden.

Dispensation for Eksamensgebyr er bevilget ved Skr. 4 Juni 1886 til Aalborg Sk., nemlig til Fordel for Datteren af en Lærer ved Skolen.

Eksamensbeviset for Privatister udstedes altid uden Gebyr, men mod Betaling af Stempel 1 Kr.; jf. Cirk. 1. Marts 1890, og det p. 201 bemærkede.

VIII.

Skoleunderstøttelser.

Medd. 1849—56 p. 276—291, 419—420; 1857—78 3. H. p. 96—104;
 1879—81 p. 338—345; 1886 p. 174; 1888—89 p. 152—169; for Sorø
 Ak. 1849—56 p. 85—93; 1857—78 p. 69; 1879—88 p. 2—4.
 Fdg. 1809 Kap. VII.

§ 47.

De forskellige Skoleunderstøttelser.

Til Lettelse af de økonomiske Byrder, dels ved selve Skolegangen, dels ved Overgangen til de akademiske Studier, fordeles der hvert Aar af det lærde Skolevæsens Administration efter lovbestemte Regler Understøttelser til ubemidlede og flittige Disciple. I Modsætning til disse ordinære Understøttelser eller egentlige Skolebeneficier staa de ekstraordinære Understøttelser, der i lignende Øjemed tilstaas udenfor den regelmæssige Beneficiefordeling, dels af visse i Forbindelse med Skolevæsenet staaende Fonds, dels fra andre offentlige og private Midler.

I Henhold til den almindelige Skoleforordning og de sig dertil sluttende Bestemmelser understøtter det lærde Skolevæsen selv sine Disciple ved Uddeling af Fripladser og Pladser for nedsat Skolebetaling.

Ordinære Understøttelser.

Den anden Klasse af de ordinære Skolebeneficier, nemlig Pengestipendierne, udredes af de ved Skolerne opsamlede Stipendiefonds, hidrørende fra private Gaver, men uddeles i øvrigt af Skolernes Bestyrelse i Forbindelse med Fripladserne og efter lignende Regler som disse.

Stipendiefondene.

I Fdg. 1809 § 71 er i denne Henseende udtalt, at alle Legater og andre Gaver, som af private Velgørere hidtil ere givne eller herefter maatte gives til at understøtte duelige eller trængende, eller til at opmuntre haabefulde og flittige Disciple, skulle urokkelig anvendes til dette Øjemed. Efter at der dernæst i det følgende er givet Regler for Uddelingen af Pengestipendier, fastsættes i § 75, at der til at udrede disse skal ved enhver Skole oprettes en Stipendiefond, og at der til Grundvold for denne Fond skal henlægges alle Legater, som ere givne eller senere gives til duelige, flittige og trængende Disciples Understøttelse og Opmuntring. Den i samme § indeholdte Bestemmelse, at hvor disse Legater ikke ere tilstrækkelige til Udrede af de i § 74 fastsatte Normalbeløb af Stipendier, skal det fornødne Tilskud søges udredet fra andre Hjælpekilder, er med Rette ikke blevet forstaaet som et bindende Paalæg for Administrationen. Da tilmed de allerfleste private Legater, som i senere Tider ere blevne knyttede til Skolerne, i Følge deres Fundatser, uanset Forordningens Udtalelser, ere blevne holdte udenfor Stipendiefondene, er det naturligt, at Størrelsen af disse Fonds er meget varierende og ved flere Skoler ganske utilstrækkelig til Udbetalingen af de anordningsmæssige Stipendier.

I Følge Fdg.'s § 79 skulle alle Bespærelser af Stipendier, som fremkomme ved Mangel af kompetente Ansøgere eller ved Vakancer i Skoleaarets Løb, alene komme Skolens Stipendiefond til gode og anvendes til at forøge dens Kapital. Men naar Fonden kan udrede de fastsatte Maksimalbeløb, skal det overskydende anvendes til ekstraordinære Understøttelser for Skolens udmærkede Disciple; jf. Skr. 29. Marts 1854 til Nykjøbing Skole, hvorved den anførte Betingelse fastholdtes med Hensyn til den paatænkte Oprettelse af en særlig Overskudsfond.

Stipendieoverskuds-
fonds.

Forordningens Bestemmelser give Administrationen Frihed med Hensyn til Anvendelsen af Stipendiefondens Overskudsindtægt. Medens det aarlige Overskud ved nogle Skoler hidtil er blevet anvendt dels til ekstraordinære Understøttelser, dels til Forøgelse af de ordinære Stipendier (jf. p. 232 etc.), har man ved Skolerne i Odense og Horsens forlængst oprettet særlige Fonds ved Opsamling af Overskuddet. Af disse Stipendieoverskudsfonds, hvis Anvendelse nærmere vil blive omtalt i det følgende, skal der, henholdsvis ved Odense og Horsens Skole, afgives et aarligt Beløb af 960 og 3000 Kr. til de nævnte Skolers Kasser til Dækning af disses Indtægtstab ved Bortgivelsen af Fripladser; jf. kgl. Resol. 18. Okt. 1849 og 6. Sept. 1863.

Uagtet Stipendiefondene og Stipendieoverskudsfondene efter det anførte ere underlagte den almindelige Bestyrelse af Skolevæsenet, har man dog som Regel stedse, i Overensstemmelse med disse Fonds Oprindelse fra private Legater, holdt dem adskilte fra den offentlige Skoleformue; jf. Fdg. 1809 § 118, og Cirk. 20. Juni 1862 B 1, Cirk. 30. Nov. 1863. Dette viser sig paa en praktisk betydningsfuld Maade deri, at Stipendiefondenes Indtægter og Udgifter ikke opføres paa Skolevæsenets aarlige Budget i Finanslovforslaget. Ved Nedlæggelsen af lærde Skoler er Stipendiefonden, i hvert Fald for en Del, i Reglen bleven henlagt til de tilsvarende Fonds ved andre nærliggende Skoler; jf. fra nyere Tid Lov 10. Mai 1855 § 3. Dog er ved Nedlæggelsen af den lærde Skole i Slagelse dennes Stipendiefond bleven opretholdt som en særlig Kapital under Universitetskvæsturens Bestyrelse, og en ganske afvigende Bestemmelse blev truffen ved Rønne lærde Skoles Omdannelse til en Realskole, idet Stipendiefonden indlemmedes i Realskolens Kapital, jf. Lov 14. April 1852 §§ 4 og 8 samt det følgende.

Til de ekstraordinære Skoleunderstøttelser henhøre i Følge det anførte de, der uddeles af Stipendiefondenes aarlige Overskud eller af de særlige Overskudsfonds. I Forbindelse med disse vil der i det følgende være Anledning til nærmere at omtale de Understøttelser, der uddeles af de hjemfaldne Oplagspenges Fond, og de, der under Kommunitetets Budget fordeles af Ministeriet i Henhold til den ved Finansloven givne Bevilling. De ved Finansloybevilling oprettede ekstraordinære Fripladser henhøre ligeledes under denne Sammenhæng. Derimod falder det udenfor nærværende Fremstillings Plan at omhandle de til Skolerne knyttede private Legater, der paa Grund af deres fundatsmæssige Ordning ikke ere blevne inddragne under Stipendiefondene og derfor bestyres efter selvstændige Regler, om dette end sker ved Skolernes Embedsmænd og i enkelte Tilfælde med ministeriel Approbation paa Fordelingen. Endnu mere gælder dette om Legater, hvis Bestyrelse er uden Forbindelse med Skoleadministrationen, og om de kommunale Understøttelser, der enkelte Steder, som i Roskilde og Hillerød, ydes til de fra Børgerskolen til den lærde Skoles Realklasser overgaaede Disciple. Det er her tilstrækkeligt at bemærke, at de Understøttelser, der fra selvstændige private Legater tilflyde de lærde Skolers Disciple (f. Eks. fra de Moltkeske, Nissenske og m. fl. Legater) danne et meget betydningsfuldt Supplement til Skolernes ofte

Ekstraordinære
Understøttelser.

utilstrækkelige Stipendiemidler; jf. Meddelelser 1888—89 p. 170—177.

Endskønt Understøttelserne til Disciple og Elever i Sorø til Dels falde ind under de almindelige Regler, ere Forholdene dog paa dette Punkt saa forskellige fra de andre lærde Skolars, at det vil være nødvendigt at give en særskilt Fremstilling af samtlige Akademiets Beneficier.

De ordinære Skolebeneficier.

§ 48.

Almindelige Regler.

De regelmæssige Skoleunderstøttelser, nemlig Fritagelse for Skolekontingent, Nedsættelse af dette, og Pengestipendier, fordeles een Gang aarligt, saaledes, at Fordelingen gælder fra 1. Oktober til 30. September. Beneficieaaret beregnes altsaa paa samme Maade, som det ved Fdg. 1809 § 82 er foreskrevet, men falder ikke mere, saaledes som dengang, nøjagtig sammen med Skoleaaret. Beneficieaaret.

I Følge samme Bestemmelse fastsættes Fordelingen af Ministeriet efter Forslag af Skolens Rektor. Forslaget skal være skrevet paa et af de trykte Skemaer, som til dette Øjemed ere approberede af Ministeriet og efter Begæring tilsendes Skolerne. Efter Skemaets Indretning skal Forslaget, ved Siden af en Oversigt over de indstillede Disciple, indeholde en fuldstændig Fortegnelse over Skolens Disciple, med Angivelse af deres fulde Navn, Tiden for deres Optagelse i Skolen, deres Plads i vedkommende Klasse, deres ved Skoleaarets Slutning opnaaede Hovedkarakterer og øvrige Vidnesbyrd, samt for de Disciple, som hidtil have nydt Beneficium eller som indstilles dertil, Angivelse af de oppebaarne og foreslaede Beneficier. Beneficieforslaget.

Paa denne Maade fyldestgøres Forskrifterne i Fdg. 1809 §§ 61 og 82 om Indsendelse af et Uddrag af Skoleprotokollen sammen med Beneficieforslaget. Til Vejledning ved Udarbejdelsen af Forslaget skal Forstanderskabet i Følge Cirk. 2. Juli 1825 hver Gang lade affatte en Beregning over Stipendiefondens Indtægter

i det forestaaende Beneficieaar. Reglen om, at denne Beregning skal indsendes til Ministeriet med Forslaget, fordres ikke overholdt i Praksis. Forslaget maa indsendes saa betimeligt, at Ministeriets Resolution derover kan afgives inden d. 1. Oktober.

Ansøgninger om Skolebeneficier indgives til Rektoren og ere stempelfrie; Skr. 12. Aug. 1861 til Odense Sk. Formel Ansøgning udfordres kun, naar der første Gang søges om et Beneficium, men ikke ved de senere Fordelinger; jf. Skr. 8. Aug. 1867 til Odense Sk., 7. Jan. 1853 til Sorø Sk. De indsendes med tilhørende Attester til Ministeriet som Bilag til Forslaget.

Betingelser for Til-
delingen.

De i Fdg. 1809 §§ 76—77 foreskevne Betingelser for Tildelingen af Beneficier ere for saa vidt ændrede, som Bestemmelsen om, at kun de til Universitetsstudier bestemte Disciple kunde komme i Betragtning, delvis er ophævet ved kgl. Resol. 18. Oktbr. 1848. Der er nemlig herved givet Realdisciplene, under samme Betingelser som de studerende Disciple, Adgang til at opnaa fri Undervisning og Betalingsnedsættelse. I øvrigt maa efter Forordningens Regler fordres:

1) at vedkommende Discipel hverken fattes Anlæg eller Lyst til Skolearbejdet;

2) at han ved sædelig Opførsel og Flid gjør sig fortjent til Understøttelse;

3) at Trangen til Skolebeneficier er bekræftet med antagelige Attester;

4) at Disciplen, forinden han indstilles, har været et Aar i Skolen.

Anlæg og Flid m. m.

Betingelserne 1 og 2 kontrolleres derved, at der paa de dertil bestemte Rubriker i Beneficieforslaget angives, som allerede nævnt, Hovedkarakteren ved den sidste Aarseksamen, og desuden de Karakterer, som ved Skoleaarets Slutning gives enhver Discipel henholdsvis for Anlæg, Fremgang, Flid og Opførsel. Ministeriet har gentagne Gange fundet Anledning til at indskærpe, at der maa lægges Vægt paa alle disse Betingelser, og navnlig paa Anlæg og Fremgang, idet Trang ingenlunde alene giver tilstrækkelig Adkomst til at delagtiggøres i Skolens Understøttelser; Skr. 27. Sept. 1882 til Aalborg Sk., 6. Okt. 1885 til Odense Sk. o. a.

Trang.

Disciplens Trang maa godtgøres ved en af kompetente Mænd bekræftet Attest med specielle Oplysninger, der sædvanlig præsteres ved Udfyldning af et trykt Skema, i Lighed med de ved Ansøgninger om Universitetsstipendier brugelige Trangsattester. Naar Forholdene, nærmest paa Grund af Foranderlig-

heden i Forældrenes Indtægter, give Anledning dertil, bør en saadan Attest indhentes hvert Aar; men i Almindelighed er det tilstrækkeligt, at Trangsattest ligesom skriftlig Ansøgning om Beneficier indgives een Gang for alle, naar Rektoren kun ved senere Lejligheder har Vished for, at de økonomiske Forhold ere uforandrede; jf. de ovenfor citerede Skr. 7. Jan. 1853 og 8. Aug. 1867. I selve Beneficieforslaget skal altid findes en Bemærkning om de indstillede Disciples personlige og økonomiske Forhold; derhos indsendes Ansøgninger og Attester til Ministeriet.

Den under 4) nævnte Betingelse er efter Ordlyden i Fdg. 1809 § 77 nærmest at forstaa saaledes, at Disciplen, forinden Skolen indstiller ham, skal have været et helt Aar i den samme Skole; men i Praksis anses det for tilstrækkeligt, at han et Aar i Forvejen, om end uden Beneficium, har frekventeret en anden kongelig Skole. I øvrigt er Ministeriet ved samme § bemyndiget til at bevilge Undtagelser, enten ved Afkortning af Prøveaaaret eller ved Tilstaaelse af en foreløbig Understøttelse. Denne Bemyndigelse anvendes i Følge gammel Praksis regelmæssigt til Fordel for Sønner af Lærere ved Statsskolerne, idet disse i det hele stilles i Klasse med de øvrige privilegerede Gratister, som blive at omtale i det følgende. I andre Tilfælde er kun undtagelsesvis blevet dispenseret fra Prøveaaaret, og nærmest for Sønner af Lærere uden fast aarligt Honorar (Gymnastik og Sanglærere o, s. v.), der som saadanne ikke have Krav paa den nævnte Begunstigelse; jf. nærmere p. 220. Om de ved Sorø Akademi i denne Henseende fulgte Regler henvises til § 51.

Prøveaaaret.

Det er kun ved Ribe Katedralskole, at Ministeriet oftere har bevilget Fritagelse for det halve Prøveaar, naar Omstændighederne i det hele talte derfor. Ved Skr. 13. Okt. 1876 til Frederiksborg Sk. er statueret, at Undervisning i den til vedkommende lærde Skole knyttede Forberedelsesskole ikke kan erstatte det anordningsmæssige Prøveaar.

Det følger af sig selv, at imellem flere Ansøgere, som i øvrigt ere lige værdige til Understøttelse, bør de foretrækkes, som i længere Tid have ventet paa at komme i Betragtning. Overensstemmende hermed er det udtalt i Fdg. 1809 § 78 og Cirk. 29. Juni 1865, at de beneficerede Disciple efterhaanden bør gaa frem fra de mindre til de større Understøttelser, saaledes at de største ordentligvis ikke tilstaaes førend efter flere Aars Skolegang. I denne Retning er der ved de nyere Bestemmelser foregaaet en Forandring, som i det hele taget sigter til at muliggøre en større Spredning af Understøttelserne og en nøjagtigere

Beneficiernes indbyrdes Orden.

Tillempning efter de individuelle Forhold ved Beneficiefordelingen. Efter Fdg. 1809 kunde ingen opnaa Pengestipendium uden i Forbindelse med Friplads, og denne Regel opretholdtes endnu længe efter at Betalingsnedsættelse (ved Resol. 29. Nov. 1816) var indført som et nyt Beneficium. Ved kgl. Resol. 1. Marts 1865, jf. Bkdtg. 9. s. M., ophævedes Forbindelsen mellem de forskellige Beneficier, saaledes at Stipendierne nu kunne uddeles til Disciple, der ikke have fri Undervisning eller Betalingsnedsættelse. I Cirkulæret af 29. Juni s. A. udtalte Ministeriet det som en Konsekvens heraf, at Pengestipendierne i Reglen maatte bortgives uden Forbindelse med fri Undervisning, og at dette Beneficium, som efter Fdg. 1809 skulde være det første, der tilkom en Discipel, nu tværtimod vilde blive at forbeholde de ældre Disciple, da det efter den sidste Forhøjelse af Skolebetalingen var lige saa meget og undertiden mere værd, end det højeste Pengestipendium (100 Kr.). Det maatte derimod blive de lavere Pengestipendier, der som Regel bortgaves først, og til at erholde baade fri Undervisning og Stipendium, maatte der udkræves ganske særlige Kvalifikationer; jf. nærmere Cirkulæret.

De her udtalte Grundsætninger have selvfølgelig vundet i Gyldighed ved den i 1872 stedfundne Forhøjelse af Skolekontingentet (Skr. 27. Sept. 1887 til Randers Sk.), men kunne i øvrigt kun gælde som vejledende Regler ved det frie Skøn, hvorefter Ministeriet bestemmer Beneficiefordelingen. Som en ekceptionel Bevilling kan nævnes Skr. 5. Okt. 1883 til Viborg Sk., hvorved der som første Understøttelse gaves en Discipel fri Undervisning i Forbindelse med højeste Stipendium. Det vil være klart, at den ved de nyere Regler indførte Gradation i Beneficiefordelingen (jf. tillige § 49), staar i nær Forbindelse med den Forhøjelse af Skolebetalingen og den Indskrænkning af Fripladsernes Antal, som er foregaaet siden Forordningen af 1809.

De Understøttelser, der kunne være tillagte Disciple fra selvstændige private Legater, bør ikke komme i Betragtning som en Hindring for Tilstaaelsen af Skolebeneficier; Skr. 19. Marts 1825 til Roskilde Sk., 27. Aug. 1833 til Frederiksborg Sk. Det samme gælder om den Omstændighed, at en Broder til vedkommende Ansøger maatte have erholdt Beneficium; jf. Skr. 1. Nov. 1834 til den sidstnævnte Skole.

Beneficiets Ophør.

I Skoleforordningen er det forudsat som det normale (§§ 77—79 og 85) at en Discipel, der een Gang har faaet Understøttelse af Skolen, vedbliver at beholde den under sin fortsatte Skolegang. Dette gælder ogsaa fuldt ud i Skolernes og Ministeriets

Praksis. I Forordningens § 83 udtales kun, at naar en Discipel, hvem noget Skolebeneficium er tillagt, viser sig dertil uværdig, eller ikke svarer til den Mening, som har været fattet om ham, eller ser sin Trang ved lykkelige Begivenheder hævet, da ned-sættes eller ophører det eller de tilstaaede Beneficier for en bestemt Tid eller for bestandig. Naar det findes udtalt, at samtlige Beneficiepladser ere at betragte som ledige ved enhver Fordeling (jf. Skr. 1. Nov. 1834), er dette kun saaledes at forstaa, at der hvert Aar kan blive Spørgsmaal om, hvad der ogsaa jevnlig sker, at lade Beneficiet ophøre for dem, der ikke længere opfylde Betingelserne for at nyde det. Rektoren skal imidlertid udtrykkelig anføre Grunden dertil, naar han ikke indstiller en hidtil beneficeret Discipel til Fornyelse. Naar Grunden ligger i, at der har vist sig Tilbagegang i Disciplens Vidnesbyrd og Karakterer, gaar man ofte den Mellemvej enten at suspendere Beneficiet eller bevilge det for et halvt Aar, saaledes at den definitive Bestemmelse om Fornyelsen beror paa, om Rektoren efter Forløbet af denne Prøvetid finder at kunne anbefale Disciplen. At en Discipel kommer til at sidde over i sin Klasse, specielt ved ikke at bestaa 4de Klasses Eksamen, er ingen ubetinget Hindring for Fornyelsen af Beneficiet; Skr. 29. Juli 1889 til Aalborg Sk.

At der derimod vanskeligt vil kunne blive Tale om allerede i Løbet af Aaret at fratage en Discipel et ham paa sædvanlig Maade for hele Aaret tillagt Beneficium, fremgaar af Skr. 13. Marts 1868 til Sorø Sk. I Anledning af, at Rektoren paa Grund af to Elevers slette Opførsel havde foreslaaet at lade deres Beneficier, henholdsvis Gratistplads og Kontingentnedsættelse, ophøre fra Kvartalets Udgang, udtalte Ministeriet sig imod at anvende en saadan Forholdsregel, særligt under Henvi-sning til, at man paa denne Maade vilde komme til at straffe de to Elever langt strengere, end det vilde have været muligt, hvis de ikke havde havt Beneficier. Herved maa dog som en modsat Afgørelse henvises til Skr. 7. Jan. 1891 til Aalborg Sk.

Hvorledes der forholdes med Beneficiet, naar vedkommende Discipel i Aarets Løb overflyttes til en anden Skole, vil blive omtalt i de følgende Paragraffer.

Hvis et Beneficium bliver ledigt ved Dødsfald eller Udmeldelse i Løbet af Beneficieaaret, er det, hvad Pengestipendier angaar, forudsætningsvis udtalt i Fdg. 1809 § 79, 2. St., at disse i Reglen ikke bør bortgives førend ved den næste almindelige Fordeling. En tilsvarende Regel har Ministeriet flere Gange

Ledige Beneficier.

udtalt som gældende ogsaa for Fripladserne; Skr. 25. Juni 1872 til Viborg Sk., 22. April 1890 til Randers Sk. Dog er der i denne Henseende meget ofte bevilget Undtagelser, baade med Hensyn til Fripladser og Stipendier; Skr. 13. Juni 1882 til Aalborg Sk., 25. Febr. 1891 til Aarhus Sk., 7. Marts 1885 til Metropolitansk. m. m. fl. Ved den sidstnævnte Skrivelse blev en fra 1. April ledig Friplads tildelt en Discipel, mod at denne afgav et ham i Forvejen tillagt Stipendium for det resterende Halvaar til en anden med Betalingsnedsættelse beneficeret Discipel; denne Fremgangsmaade blev dog udtrykkeligt betegnet som ganske ekstraordinær.

§ 49.

Fri Undervisning og nedsat Skolebetaling.

Ældre Regler.

Ved Fdg. 1809 § 73 var normeret et een Gang for alle bestemt Antal af Disciple ved hver Skole, hvem der kunde tildeles Beneficium af fri Undervisning. Samtidig med, at Skolebetalingen forhøjedes ved kgl. Resol. 29. Nov. 1816, forbeholdtes der et vist Antal Discipelpladser med en nedsat Betaling, som svarede til det tidligere erlagte Kontingent. Disse Regler ophævedes ved kgl. Resol. 18. Oktober 1849, som fastsatte, at Antallet af Fripladser blev at beregne efter Skolernes Frekvensforhold i hvert Aar, nemlig til en Tredjedel af Discipelantallet, og at Beneficiet af Betalingsnedsættelse skulde indordnes under Fordeelingen af Fripladserne, saaledes at et forholdsmæssigt større Antal Pladser med nedsat Betaling kunde træde i Stedet for nogle af Fripladserne. Om Realdisciplenes Adgang til disse jf. p. 212.

Nuværende Regler.

Efter Ministeriets Cirkulære af 27. September 1859 skal Betalingsnedsættelsen altid bestaa i Nedsættelse til Halvdelen af de foreskrevne Skolepenge. Herefter blive altsaa, ved Beregningen af det Antal Fripladser, som kan uddeles, to Pladser med nedsat Betaling altid at regne lig med en hel Friplads.

Antallet af Fripladser er ved kgl. Resol. 1. Marts 1865 blevet saaledes indskrænket, at der ved Metropolitanskolen kun kan gives fri Undervisning til en Tyvendedel, og ved de andre lærde Skoler til en Sjettedel af Disciplene. Undtagne fra disse Regler ere Skolerne i Rønne, Sorø og Ribe, ved hvilke en Tredjedel af Disciplene kunne være Gratister. Real-

skolen i Rønne er forbleven uberørt af de i 1865 givne Regler, og det samme gælder om Skolen i Sorø, hvor Forholdet for de skolesøgende Disciples Vedkommende er fastsat som her anført ved kgl. Resol. 21. November 1852. Ved Ribe Katedralskole ere de ældre Regler paa ny satte i Kraft ved kgl. Resol. 25. September 1885.

Det er en i Praksis fastslaaet Regel (Skr. 8. Okt. 1863 til Ribe Skole m. fl.), til Trods for den modstaaende Udtalelse i Cirk. 1859, at den Omstændighed, at nogle hele eller halve Fripladser maatte blive tillagte Disciple, der i Egenskab af yngre Brødre nyde modereret Skolebetaling, og at Tabet for Skolekassen paa denne Maade bliver mindre end ellers, ikke kan berettigge til at anvende det derved besparede Beløb til Uddeling af flere Beneficier. Ved Beregningen af det tilstedelige Antal af Fripladser kommer det altsaa ikke an paa, hvor stort Indtægtstab Skolen lider, men udelukkende paa Antallet af de beneficerede Disciple. I øvrigt følger det af Ordlyden i Cirk. 1859 og iagttages ogsaa i Praksis, at Beneficiet af Kontingentsnedsættelse, naar det tilstaas »yngre Brødre», medfører Nedsættelse til Halvdelen af den for dem foreskrevne lavere Skolebetaling, altsaa sædvanligvis for 2den Broder til $\frac{2}{3}$ og for 3dje Broder til $\frac{3}{10}$ af den almindelige Skolebetaling; i Rønne og Sorø Sk. henholdsvis $\frac{3}{8}$ og $\frac{1}{4}$ af samme; jf. p. 193.

Beregningen af Fripladsernes Antal.

Hvis Discipelantallet ikke er deleligt med 6 eller med 3, skal, efter Reglerne for det forskellige Forholdstal, et Overskud af henholdsvis 3 eller 2 berettigge til Uddelingen af 1 Friplads; jf. Cirk. 24. Nov. 1849, 29. Juni 1865. Disse Regler anvendes analogisk ved Metropolitanskolen, saaledes at her et Overskud af over 10 har samme Virkning for Antallet af Fripladser. Derimod kan, i Følge Skr. 29. Sept. 1882 til Frederiksborg Sk., et ringere Overtal af Disciple end det nævnte ikke give Anledning til Uddelingen af en halv Friplads. Heraf følger atter, at det tilstedelige Maksimum af Fripladser, hele og halve sammenregnede, altid maa udgøre et helt Tal.

Det samlede Discipelantal, hvorfra Fripladserne beregnes som en Brøkdel, er det, som ved Indgivelsen af Beneficieforslaget findes i Skolen. Da Fordelingen skal være fastsat af Ministeriet inden 1. Oktober, vil Forslaget i Almindelighed være indsendt fra Skolen inden Midten af September Maaned. Inden denne Tid ville i Reglen ogsaa de fleste nye Disciple være optagne; jf. Fdg. 1809 § 62. Ved Skr. 27. Okt. 1863 til Randers Skole er i denne Henseende udtalt, at en mulig Forøgelse eller Formindskelse

Tidspunktet for Beregningen.

af Discipeltallet efter Beneficieforslagets Indgivelse (og inden 1. Oktober) er uden Betydning med Hensyn til Beregningen af Fripladsernes Antal; og denne Regel er ikke blot begrundet i praktiske Hensyn, men tillige i den ovenanførte Bestemmelse, hvorefter nye Disciple i Reglen skulle være anmeldte umiddelbart efter Skoleaarets Begyndelse.

Paa den anden Side har Ministeriet dog i et Tilfælde, hvor en ny Discipel optoges inden 1. Oktober, men efter Affattelsen af Beneficieforslaget, og hvor denne Forøgelse af Discipelantallet gjorde det muligt at uddele en Friplads mere, i Henhold til en senere Indstilling bifaldet, at en saadan ny Friplads bortgaves; Skr. 20. Dec. 1887 til Rønne Sk. I Konsekvens heraf er det ved en anden Lejlighed blevet nægtet en Skole at besætte en i Aarets Løb senere ledigbleven Friplads, under Henvisning til den stedfundne Nedgang i Discipeltallet; Skr. 22. April 1890 til Randers Sk.

Undtagne Gratister.

I Beregningen, baade af Discipelantallet og af Fripladserne fradrages de privilegerede eller ekstraordinære Gratister, som i Kraft af særlige bestemte Regler fritages for Prøveaaret; Cirk. 29. Juni 1865. Ved Skr. 19. Nov. 1858 til Randers Sk. er udtrykkelig erkendt, at ogsaa de overflyttede Gratister i begge Henseender maa holdes udenfor Beregningen. Det samme gælder selvfølgelig om hospiterende Disciple; Skr. 17. Nov. 1864 til Roskilde Sk. De Disciple, som erholde Friplads i Henhold til Finanslovbevilling (jf. § 54), skulle derimod medregnes i det samlede Discipelantal (Skr. 9. Okt. 1880 til Aarhus Sk., 7. Sept. 1881 til Nykjøbing Sk.), medens disse Fripladser i øvrigt falde udenfor den anordningsmæssige Fordeling. For saa vidt en Discipel maatte ved speciel Bevilling blive fritagen for Prøveaaret, uden at henhøre til de nedenfor nævnte Klasser af Gratister, bør han medtages i Beregningen, saavel i den ene som i den anden Retning; Skr. 18. Febr. 1890 til Sorø Sk.

Privilegerede Gratister.

De i egentlig Forstand privilegerede (eller ekstraordinære) Gratister ere følgende:

- 1) Disciple fra Island;
- 2) Disciple fra Færøerne og Grønland;
- 3) Disciple fra Bornholm;
- 4) Sønner af Lærere;
- 5) Overflyttede Gratister.

Herved er følgende at bemærke:

Islændere.

1) Disciple, der ere hjemmehørende paa Island, er der (jf. kgl. Resol. 10. Marts 1826), tillagt en stærkt betinget og

under de nuværende Forhold — da der i Reykjavik er en lærd Skole — lidet betydende Fortrinsret, om hvis Anvendelse der, saa vidt vides, kun een Gang har været Spørgsmaal, idet der ved kgl. Resol. 15. Okt. 1852 dispenseredes fra en af de foreskrevne Betingelser.

2) Ved kgl. Resol. 11. Februar 1848 er der tilstaaet Disciple, hvis Forældre ere bosatte eller ved Døden afgaaede paa Færøerne eller i Grønland, Adgang til Friplads med Forkortelse af det bestemte Prøveaar, for saa vidt de ere vel begavede og uformuende. I Medfør af denne Bestemmelse gives der i Reglen Disciple fra Færøerne og Grønland Friplads lige fra deres Indtrædelse i Skolen, dog under Fordring af Attest om Uformuenhed; Skr. 5. Okt. 1883 til Nykjøb. Sk., 15. Nov. 1883 til Aarhus Sk.

Færinger og Grøn-
lændere.

3) I Anledning af Rønne lærde Skoles Omdannelse til en Realskole ved Lov 14. April 1852 bestemtes i Lovens § 9, at naar Sønner af Forældre, der ere bosatte paa Bornholm eller Christiansø, optages som studerende Disciple i lærde Skoler udenfor disse Øer, skal der fra deres Indtrædelse i Skolen tillægges dem fri Undervisning som ekstraordinære Gratister.

Bornholmere.

De bornholmske studerende Disciple ere saaledes i ganske særlig Grad privilegerede, nemlig som den eneste Klasse af Disciple, der have en ubetinget Ret til at nyde fri Undervisning, uden Hensyn til deres øvrige personlige Forhold; jf. Skr. 19. Nov. 1866 til Sorø Skole, hvor det specielt udtales, at Uformuenhedsattest ikke kan kræves, og i samme Retning Skr. 6. Dec. 1864 og 3. Sept. 1870 til Odense Sk., 18. Aug. 1871 til Metropolitansk., 16. Aug. 1871 til Rønne Sk., 18. Sept. 1888 til Aarhus Sk.

Efter Ordlyden af de nævnte Bestemmelser (jf. Resol. 11. Febr. 1848 § 2) og i Overensstemmelse med deres Hensigt op-
hører Fortrinsretten for de under 1—3 omhandlede Gratister, naar deres Forældre flytte bort fra de nævnte særlige Landsdele; Skr. 18. Aug. 1871 til Metropolitanskolen.

Lærersønner.

4) I Henhold til den ved Fdg. 1809 § 77 givne almindelige Bemyndigelse til at dispensere fra Prøveaaet har det i Praksis forlængst været Regel, at der tilstaas Sønner af Rektorer og andre Lærere ved den paagældende Skole fri Undervisning lige fra deres Optagelse i Skolen; jf. Cirk. 29. Juni 1865. Denne Begunstigelse er dog betinget af Flid og Anlæg; Skr. 24. Dec. og 9. Okt. 1862, 29. Okt. 1868, 2. Okt. 1883 til Metropolitansk. Trangsattest fordres derimod ikke. I den nuværende Praksis an-

vendes denne Regel saaledes, at Fripladsen foreløbig tilstaas for et halvt Aar, og at Bevarelsen af den gøres afhængig af en fornyet Indstilling fra Skolen.

Adoptivsønner af Lærere ere indbefattede under denne Regel (Skr. 24. Sept. 1888 til Frederiksborg Sk.), og det samme gælder om Stedsønner; jf. herved p. 193. Derimod er det kun i Kraft af særlige Bevillinger (bl. m. a. Skr. 16. Mai 1888 og 19. Febr. 1889 til Nykjøbing Sk.), at Plejesønner af Lærere gentagne Gange ere blevne behandlere som egentlige Lærersønner.

Ved de to sidstnævnte og flere andre Skrivelser ere i den her omhandlede Henseende de med et fast aarligt Honorar ansatte Timelærere stillede i Klasse med konstituerede og fast ansatte Lærere. Gymnastik- og Sanglærere samt andre Lærere med Timebetaling er der ikke tillagt nogen bestemt Ret; Skr. 5. Nov. 1861, 11. Aug. 1870 og især 18. Sept. 1885 til Aarhus Sk. Dog er der flere Gange, som foran berørt, tilstaaet Sønner af saadanne Lærere særlig Dispensation med Hensyn til Prøveaaet.

Det er udtrykkelig udtalt, at Sønner af private Skolebestyrere (Skr. 5. Sept. 1885 til Aarhus Sk.) eller af de offentlige Skolers Forstanderskabsmedlemmer som saadanne, ikke have nogen Fortrinsret.

Privilegiet for Lærersønner gælder kun ved den Skole, hvor Faderen er ansat. Ved Faderens Forflyttelse, Død eller Entledigelse bortfalder Privilegiet; dog har man jevnlig ladet Sønnen beholde Gratistpladsen til Udgangen af det Beneficiaaar, hvori en saadan Begivenhed indtraf; Skr. 22. Sept. 1877 m. fl.

Overflyttede Gratister.

5) I Følge Fdg. 1809 § 77, 3, skulle de Gratister og Stipendiater, der af gyldige Aarsager og med gode Vidnesbyrd gaa over fra en lærd Skole til en anden, være undtagne fra den sædvanlige Fordring om Prøveaaet. Denne Regel anvendes saaledes, at de i Beneficiaaarets Løb fra den ene til den anden Skole overflyttede Gratister beholde Beneficiet ved den nye Skole som ekstraordinære Gratister indtil Udgangen af det løbende Beneficiaaar. Hvor vidt de derefter kunne komme i Betragtning ved den nye Fordeling, beror paa Forholdene ved den Skole, til hvilken de ere overflyttede; Skr. 1. Sept. 1871 til Ribe Sk. Om de overflyttede Stipendiater henvises til p. 226.

Det er fælles for de her omhandlede Klasser af privilegerede Gratister, at de ikke blot ere fritagne for Prøveaaet, men tillige faa Friplads uden Hensyn til Beneficiaaaret lige fra deres Optagelse i Skolen, altsaa i Reglen fra Skoleaarets Begyndelse d. 19de August.

§ 50.

Pengestipendier.

De i Fdg. 1809 Kap. VII givne Bestemmelser om Skolernes Almindelige Regler. Pengestipendier staa endnu ved Magt, med Undtagelse af den ved Resol. 1. Marts 1865 ophævede Regel om Stipendiernes Forbindelse med Beneficiet af fri Undervisning. Som foran omtalt, er det nu tværtimod det almindelige, at de tildeles Disciple, som ikke have Friplads, og herved ere tillige Reglerne om Udbetalingsmaaden delvis forandrede.

Af Hensyn til, at Skolernes Stipendiefonds bestaa af private Legatkapitaler, som alle ere skænkede til Fordel for studerende Disciple, har man med Hensyn til de egentlige Skolestipendier opretholdt den i Fdg. 1809 § 76 givne Regel, efter hvilken Realdisciple ere udelukkede fra Fordelingen. For at sikre Overholdelsen af denne Regel er det ved gentagne Skrivelser fra Ministeriet paalagt Rektorerne paa ethvert Beneficieforslag udtrykkelig at attestere, at ingen Realdiscipel er indstillet til Pengestipendium. Realdisciplenes Udelukkelse.

I Konsekvens af den her omtalte Grundsætning blev ved Rønne lærde Skoles Omdannelse til en Realskole enhver Uddeling af Stipendier ved denne Skole ophævet, jf. p. 209 med Hensyn til Stipendiefondens Inddragning under Skoleformuen, endskønt der dog samtidig ved Loven af 1852 § 6 forbeholdtes Skolen Ret til at uddanne studerende Disciple til daværende 1ste Del af Afgangseksamen.

De ordinære Skolestipendier ere ved Fdg.'s § 74 inddelte i 3 Klasser, nemlig i Beløb paa henholdsvis 100, 70 og 40 Kr. Ved hver Skole er foreskrevet et bestemt Maksimumsbeløb af aarlige Stipendier, nemlig: Stipendiebeløbene.

ved Metropolitanskolen 10 Stipendier af hver Slags, i alt 2100 Kr.,

ved hver af de 7 Katedralskoler 7 Stipendier af hver Slags, ialt 1470 Kr. for hver Skole;

ved de andre lærde Skoler 4 Stipendier paa 100 Kr., 4 paa 70 Kr. og 6 paa 40 Kr.; altsaa 920 Kr. for hver Skole.

For Ribe Katedralskoles Vedkommende har Ministeriet siden 1873 bevilget, at Stipendierne udbetales med højere Beløb end de anordningsmæssige, nemlig i Portioner paa 120, 90 og 60 Kr., flere Gange endog paa 144 Kr. Dette staar i Forbindelse med den ved Skr. 14. Febr. 1873 trufne Bestemmelse

om Stipendiefondens aarlige Overskud, hvorefter indtil 900 Kr. af dette kan anvendes til Forøgelse af de ordinære Stipendier.

Ved de andre Skoler uddeles Stipendierne med de anordnede Beløb, og ved Skr. 5. Aug. 1876 til Viborg Sk. nægtedes der Tilladelse til at gøre Forandring heri. Reglerne om Antallet at hver Slags betragtes derimod i Følge en mangeaarig Praksis (jf. Oversigterne i Medd. 1849—56 p. 292—304; 1857—58, 3. H. p. 105—126; 1879—81 p. 344—360; 1888—89 p. 153—169) ikke som bindende, om endog vedkommende Stipendiefonds Kapital tillader at udrede det fulde anordningsmæssige Beløb. Der bortgives derfor ofte et mindre Antal af de højere Stipendier i Forbindelse med et større Antal af de lavere, end det, der i Forordningen er angivet, og ligesaa ofte er det omvendte Tilfældet. Denne Praksis er i fuldkommen Samklang baade med Grundsætningerne i Fdg. 1809 §§ 78—79, hvorefter Stipendiets Beløb maa afpasses efter vedkommende Ansøgers større eller mindre Kompetence, og med de nyere Regler, særlig de i Cirk. 29. Juni 1865 § 3 udtalte, som tilsigte at give Administrationen den størst mulige Frihed til at fordele de disponible Beneficier efter bedste Skøn. Ved det her anførte kan henvises til Skr. 7. Jan. 1853 § 3 angaaende Slagelsestipendiet.

De forannævnte samlede Beløb ere (jf. Fdg.'s § 75) at betragte som Normalbeløb for Uddelingen, under Forudsætning af et tilstrækkeligt Antal kvalificerede Ansøgere. De ere tillige, afset fra Skolens Kapitalelvne, Maksimumsbeløb for den ordinære Beneficiefordeling, jf. § 73. Det er i Fdg. 1809 § 79 tydeligt forudsat, at en Skole, der ikke kan uddele de fulde Summer, dog af Mangel paa kompetente Ansøgere kan blive i Stand til at forøge sin Stipendiefond. Paa den anden Side giver samme § 79 Hjemmel for, at et eventuelt Overskud kan anvendes til en ekstraordinær og skønsmæssig Forøgelse af Beneficierne; jf. det om Ribe Sk. anførte og i det følgende § 52.

Slagelse-Stipendiet.

Den ved Nedlæggelsen af Slagelse lærde Skole oprettede særlige Stipendiefond anvendes til bedste for Skolerne i Sorø, Roskilde og Frederiksborg, saaledes at den aarlige Indtægt fordeles med 360 Kr. paa Sorø Akademi og med 180 Kr. paa hver af de to andre Skoler; jf. Lov 14. April 1852 § 4 og Skr. 7. Januar 1853. Ved sidstnævnte Skrivelse er Anvendelsen af denne Fond ordnet i Overensstemmelse med de almindelige Stipendieregler, hvilket med Hensyn til Udbetalingen af Oplæget er nærmere udtalt i Skr. 10. Mai 1855 til Konsistorium og 19. Juni s. A. til Frederiksborg Sk. Dog er det flere Gange blevet

tilladt at uddele Slagelse-Stipendiet med andre Summer end de anordningsmæssige, f. Eks. med 80 Kr. Ved enhver almindelig Beneficiefordeling blive de af denne Fond til Udbetaling bevilgede Beløb tilstillede de paagældende Skoler fra Universitetskvæsturen. I Følge Lov 1852 § 5 skulle Disciple fra Slagelse By og Omegn komme i fortrinlig Betragtning ved Fordelingen.

Bortset fra det her omtalte særlige Forhold, er en vis Fortrinsret med Hensyn til Stipendier tillagt en Del af de foran omtalte privilegerede Gratister, nemlig Disciple fra Island, fra Færøerne og Grønland og fra Bornholm; jf. Resol. 11. Febr. 1848 § 2, Lov 14. April 1852 § 9 og Skr. til Sorø Ak. 19. Nov. 1866. Der er dog ikke ved de nævnte Lovbestemmelser tillagt Bornholmerne en saadan ubetinget Ret til Pengestipendium som til Gratistplads. Lærersønner have ingen Forret, hvad Stipendier angaar; overflyttede Stipendiater beholde Beneficiet for det løbende Aar, jf. nedenfor.

Privilegerede Stipendiater.

I Fdg. 1809 § 80 er bestemt, at naar en Stipendiats Fornødenheder, hvortil regnes Anskaffelsen af de uundværlige Skolebøger, tillade det, bliver kun en Del af det bevilgede Stipendium anvist til Udbetaling, medens det øvrige oplægges. Denne Regel blev efterhaanden i Praksis fortolket saaledes, at der kun undertagelsesvis udbetaltes noget af Stipendiet, nemlig som Bidrag til Stipendiatens «aandelige» Fornødenheder, jf. Medd. 1849—56 p. 284. Denne Opfattelse er ogsaa senere i Realiteten fastholdt, med den Forandring, som maatte følge af, at Stipendierne nu i Henhold til Bkdgt. 9. Marts 1865 som Regel skulle bortgives uden Forbindelse med fri Skolegang, medens de tidligere kun tilstodes Gratister. Ved Cirk. 29. Juni 1865 § 3 er nemlig foreskrevet, at Stipendierne, naar de benyttes til at erstatte Beneficiet af fri Skolegang, i Reglen blive fuldt at udbetale som Bidrag til Udredelsen af Skolepenge, og at Oplæg af dem kun finder Sted i de Tilfælde, hvor en Discipel maatte erholde baade Friplads og Stipendium.

Stipendiernes Anvendelse.

I Kraft af denne Regel bliver Stipendiet i Almindelighed bestemt enten til at udbetales, nemlig til Dækning af Skolepengene, eller til at oplægges, hvilket bliver at angive paa Skemaet for Beneficiefordelingen. Konsekvensen af samme Regel medfører dog, at et Stipendium undertiden for en Del maa udbetales og i øvrigt oplægges, nemlig naar Stipendiaten nyder Betalingsnedsættelse, enten som yngre Broder eller som beneficiet Discipel, saa at Stipendiet ikke fuldt ud kan medgaa til Betaling af Skolekontingentet. Tilfælde af denne Art betragtes

derimod ikke som tilstrækkelig Anledning til at lade det over-skydende udbetale til Stipendiaten personlig.

Stipendier til Ud-
betaling.

Den sædvanlige Udbetaling foregaar saaledes, at det bevilgede Beløb kvartalsvis, fra 1. Oktober at regne, afgives fra Stipendiefonden til Skolens Kasse og fragaar i Kontingentet ved Opkrævningen; jf. Cirk. 17. Juni 1867.

Udbetaling til Stipendiaten selv — mod Kvittering fra hans Værge eller Kurator — kan i Henhold til den her omhandlede Praksis kun undtagelsesvis finde Sted. En almindelig Regel er dog fastsat for det Tilfælde, at en Discipel, hvem der er bevilget Stipendium til Dækning af Skolekontingentet, forlader Skolen i Juni eller Juli Maaned, enten efter bestaaet Afgangseksamen, eller efter at have afsluttet den aarlige Hovedeksamen, uden at gaa over til en anden offentlig Skole. I saa Fald skal den sidste Fjerdedel af Stipendiet, for saa vidt det ikke kan likvideres i Skolekontingentet for Juli Maaned, udbetales til ham selv; Skr. 14. Juli 1868 og 13. Mai 1871 til Viborg Sk., 21. Sept. 1870 til Nykjøbing Sk., 18. Marts 1886 til Odense Sk.; jf. navnlig Skr. 18. Marts 1881 til Aalborg Sk. — Af oplagte Stipendier er der kun i enkelte Nødstilfælde og næppe i den nyere Praksis bevilget Udbetaling under Stipendiatens Skolegang; Skr. 10. Dec. 1862 til Metropolitansk., 7. Febr. 1866 til Nykjøbing Sk. Den Praksis, der tidligere fulgtes ved nogle Skoler, nemlig at der udbetaltes vedkommende Gratist et mindre Beløb af det til Oplægning for ham bestemte Stipendium, er erklæret for urigtig ved flere Afgørelser af Ministeriet, bl. a. Skr. 22. Okt. 1867 til Roskilde Sk., 23. s. M. til Ribe Sk.

Oplagte Stipendier.

Efter Fdg. 1809 § 81 skal af Stipendiatens Oplagspenge udbetales ham en Tredjedel ved hans Dimission til Universitetet, den anden Tredjedel ved Slutningen af hans første akademiske Halvaar, og den sidste efter det andet Halvaars Forløb, efter at det ved Attester fra vedkommende Professorer og ved de Prøver, han har været underkastet, er bevist, at han hensigtsmæssig har anvendt sin Tid og ført et anstændigt Levnet.

I Overensstemmelse hermed opbevares Stipendiet foreløbig ved Skolen, saaledes at det udsondres af Stipendiefonden og indsættes til Forrentning i en Sparekasse. Renterne lægges dog ikke til Beløbet, men tilflyde Stipendiefonden. Om Udbetalingen ere nærmere Regler givne ved Skr. 4. Marts 1848 til Konsistorium. Herefter sker den første Udbetaling ved Skolen efter Anvisning af Rektor, men kun under den Betingelse, at Stipendiaten inden det førstkommende Universitetssemester lader sig

indskrive som akademisk Borger. De to Tredjedele, som ikke udbetales ved Skolen, indsendes af Forstanderskabet til Universitetskvæsturen, saasnart Stipendiaten er indskreven som akademisk Borger. Til dette Øjemed bliver der, foruden den Liste, der ved Ministeriets Foranstaltning hvert Aar trykkes over samtlige dimitterede Studenter, tilstillet Skolerne særlig Underretning om, hvilke Studenter, der ere immatriculerede; jf. Cirk. 21. Marts 1849. Medens Stipendiet opbevares af Kvæsturen, indflyde Renterne i den almindelige Skolefond. Udbetalingen ved Universitetet foregaaer efter Anvisning af Eforus for Skolestipendierne, der beskikkes af Konsistorium; i Tvivlstilfælde indstilles Sagen til Konsistorium og eventuelt til Ministeriet. Der fordres herved de samme Flidsattester, som for Udbetalingen af de egentlige Universitetsstipendier, nemlig Bevis for at have hørt c. 6 Timers Forelæsning om Ugen, idet der ved Siden af de til filosofisk Eksamen forberedende Forelæsninger, som sædvanligt høres i det første Studenteraar, ikke kræves Attest for specielle Fagforelæsninger; Skr. 30. Mai 1861 til Odense Sk., jf. Skr. 4. Marts 1848 § 3.

Konsistorium kan efter Omstændighederne bevilge, at der allerede i Løbet af det første akademiske Aar udbetales over en Tredjedel af Stipendiet eller endog det hele oplagte Beløb. Den sædvanlige Udbetaling kan ogsaa i Følge Praksis tillades af Konsistorium, selv om Flidsattest ikke præsteres, naar det oplyses, at Grunden hertil ligger i undskyldelige Omstændigheder; jf. herved Skr. 5. April 1864, hvorved det nægtedes at udbetale Restbeløbet til en Ansøger, der som Huslærer opholdt sig paa Landet. Hvis Stipendiaten efter to Semestres Forløb, som det sædvanlig sker, indstiller sig til filosofisk Eksamen, vil et slet Udfald af denne være til Hinder for Udbetalingen af den sidste Tredjedel. Da der efter den nuværende Ordning af denne Eksamen kun gives 1 Karakter, er det i Praksis antaget, at Rejektion ved Prøven er den eneste absolute Hindring for Udbetalingen, og Restbeløbet kan af Eforus udbetales til enhver, der har bestaaet Prøven, endskønt intet Retskrav anerkendes for dem, der kun have bestaaet den med den laveste Karakter (Temmelig godt). I Tilfælde, hvor Konsistorium paa Grund af manglende akademisk Flid eller af Hensyn til den filosofiske Prøves Udfald har fundet Anledning til at nægte Udbetaling, skal Stipendiet henstaa endnu i 3 Aar, i hvilken Tid Konsistorium efter Omstændighederne kan lade det udbetale. Eforus er bemyndiget til at anvise Beløbet til Udbetaling, naar vedkommende, efter at være

rejiceret ved filosofisk Eksamen, i Løbet af 1 Aar derefter bestaar denne Eksamen med en Karakter af ikke under Godt; jf. herved i det hele Universitetets Retsregler §§ 512—516. Naar Beløbet i 3 Aar har henstaaet i Kvæsturen, tilbagebetales det til vedkommende Stipendiefond; jf. Skr. 1848 § 3 med kgl. Res. 14. April 1866.

For saa vidt en Stipendiat faar Tilladelse til at underkaste sig en ekstraordinær Afgangseksamen i Januar Maaned, følges de samme Regler med Hensyn til Udbetalingen af Oplagspengene; Skr. 16. Dec. 1858 til Odense Sk.

Overflyttede Stipendiat.

Naar en Discipel, hvem der er tillagt Stipendium som Bidrag til Udredelsen af Skolepenge, i Løbet af Stipendieaaret gaar over til en anden offentlig Skole, afgives Resten af det aarlige Stipendiebeløb til den nye Skoles Kasse, for der at likvideres i Kontingentet paa samme Maade som ved den af Stipendiaten forladte Skole; jf. Cirk. 17. Juni 1867. Stipendiaten beholder altsaa i Lighed med de overflyttede Gratister sit Beneficium for det løbende Aar, efter Reglerne i Fdg. 1809 §§ 77 og 84.

I den sidstnævnte Paragraf er foreskrevet, at dersom en Stipendiat gaar over fra en Skole til en anden, for at fortsætte sine Studier, skal det Oplag, han i den første Skole har havt, komme ham til gode. De nærmere Regler for saadanne Tilfælde ere fastsatte ved Skr. 27. Sept. 1865 til Horsens Sk., hvortil henvises. Oplaget forbliver ved den første Skole, i hvis Stipendiefonds Regnskab Disciplen fremdeles opføres med Bemærkning om hans Overgang til den anden Skole. Denne skal underrettes om Oplagets Beløb og paa sin Side give den Skole, hvor Beløbet henstaar, Meddelelse om Stipendiatens Dimission, for at den ene Tredjedel kan oversendes til Udbetaling ved Dimissionen og det øvrige afgives til Kvæsturen.

Fortabelse af Stipendier.

Skoleforordningens § 84 udtaler endvidere, at naar en Stipendiat forlader Skolen inden den ordentlige Dimission, eller hvis hans Bestemmelse til akademiske Studier forandres, da falder det for ham samlede Oplag tilbage til Stipendiefonden, og Skolekassen har Ret til at fordrø de oppebaarne Stipendier tilbagebetalte. Overbestyrelsen er dog i disse Tilfælde bemyndiget til efter Omstændighederne at bevilge Undtagelser, især for de Disciple, som, i Overensstemmelse med Forordningens § 59, efter vedkommende Læreres Raad forandre deres Bestemmelse. Yderligere er det, jf. Skr. 10. Febr. 1849, fastsat, at naar en dimitteret Discipel ikke lader sig indskrive ved Universitetet ved Begyndelsen af det første akademiske Aar, falde hans

Oplagspenge straks tilbage til Stipendiefonden, og den ved Skolen udbetalte Del deraf skal søges tilbagebetalt, medmindre han har været forhindret i betimelig at lade sig indskrive.

Om disse Regler, af hvilke den sidst anførte afgjort maa betragtes som gaaet af Brug, er først at bemærke, at der i den nyere Praksis næppe nogensinde er rejst Krav paa Tilbagebetaling af Stipendiebeløb. Med Hensyn til Stipendier, der ere udbetalte ved Likvidation i Skolepengene, er det endog udtalt i al Almindelighed, at de paagældende anses fritagne for at refundere Beløbet, naar de opgive Studierne; jf. Skr. 8. Aug. 1867 til Odense Sk. I øvrigt maa der, efter den i 1865 foregaaede Sondring, skelnes mellem de til Udbetaling og til Oplæg bevilgede Stipendier.

Hvad de første angaar, er det allerede foran omtalt, at enhver Discipel, der efter afsluttet Aarseksamen forlader Skolen, beholder den sidste Fjerdedel af Stipendiet, som eventuelt bliver at udbetale til ham selv; jf. Skr. 18. Marts 1881. Endvidere har Ministeriet temmelig stadigt benyttet den ved Fdg. 1809 givne Bemyndigelse angaaende Disciple, der forandre deres akademiske Bestemmelse, nemlig ved at bevilge, at Stipendiater, som i Løbet af Skoleaaret gaa over til en Realklasse ved samme eller en anden offentlig Skole, maa beholde Stipendiet indtil Slutningen af det løbende Beneficiaar; Skr. 14. Dec. 1863 til Nykjøb. Sk. 27. Aug. 1880 til Aalborg Sk., 10. Marts 1884 til Viborg Sk. m. m. fl. Naar Disciplen derimod i Skoleaarets Løb forinden Hovedeksamens Afslutning forlader Skolen uden at gaa over til en anden offentlig Skole, uanset om han fortsætter sin Forberedelse til Universitetet eller ikke, ophører ubetinget Udbetalingen af Stipendiet for de sidste Kvartaler; Skr. 24. Marts 1886 til Viborg Sk., jf. Skr. 14. Januar 1879 til Nykjøbing Sk. og Skr. 18. Marts 1881.

Hvorledes Retten til Udbetaling af oplagte Stipendier kan gaa tabt for dimitterede Disciple, er allerede fremstillet under Henviſning til Skr. 4. Marts 1848, ligesom det er bemærket, at i Praksis er Forsømmelse med Immatrikulation kun en Hindring for fortsat Udbetaling. For de Tilfælde, at en Discipel inden Afgangseksamen forlader Skolen eller opgiver den akademiske Vej, ere de nugældende Regler givne ved den nys citerede Skr. 14. Januar 1879. Her fastsættes, at efter Disciplens Udtræden forbliver Oplaget ved Skolen, indtil det viser sig, om han indskrives som akademisk Borger ved Kjøbenhavns Universitet, i hvilket Fald det, uden Hensyn til, om han fuld-

Hjemfaldne Oplagspenge.

ender sit Skolekursus ved en offentlig eller privat Skole, udbetales ham efter de sædvanlige Regler. Forandres hans Bestemmelse til akademiske Studier, hjemfalder Stipendiet. — Efter hvad her er udtalt, vil Indskrivning ved et hvilket som helst Universitet i Udlandet ikke fyldestgøre Betingelserne for Udbetaling.

Som en enestaaende Undtagelse kan nævnes Skr. 21. Sept. 1848 til Nykjøbing Sk., hvorved en Discipel, der efter Afgangseksamens daværende 1ste Del udtraadte af en Skole for at deltage i Krigen, erholdt udbetalt to Tredjedele af de for ham oplagte Stipendier, medens Resten hjemfaldt til Stipendiefonden. Flere Gange er der ved en Stipendiats Dødsfald givet Tilladelse til Udbetaling af henstaaende Oplagspenge til hans nærmeste som Godtgørelse for Udgifter ved Sygdommen og Begravelsen; Skr. 30. Dec. 1863 til Horsens Sk. m. fl.

Som Eksempler paa, at virkelig hjemfaldne, nemlig til vedkommende Skoles Stipendiefond fra Kvæsturen tilbagesendte Beløb, ere blevne udbetalte efter de forannævnte 3 Aars Forløb, kan anføres Skr. 13. Febr. 1890 til Randers Sk. angaaende et Tilfælde, hvor vedkommende paa Grund af Afbrydelse i sine Studier ikke havde troet sig berettiget til i rette Tid at hæve den sidste Tredjedel af Oplagspengene. Det tør overhovedet anses for Regel, at Oplagspenge, hvad enten de henstaa ved Skolen eller ere blevne tilbagebetalt som hjemfaldne til Skolens Stipendiefond, altid ville blive udbetalte til vedkommende Discipel, naar antagelig Grund inden rimelig Tid kan oplyses for Undladelse af Opkrævelsen.

§ 51.

Sorø Akademis Beneficier.

De ordinære Beneficier ved Sorø Akademi ere følgende: Gratistplads, Kontingentsnedsættelse og Müllers Legat for Elever paa Opdragelsesanstalten, fri Undervisning for skolesøgende Disciple, og Stipendier af den saakaldte Slagelsefond for Elever og skolesøgende Disciple med Undtagelse af Realister. Akademiet besidder ingen egentlig Stipendiefond, og kan følgelig ikke uddele de ved andre Skoler normerede Pengeunderstøttelser; jf. herved Medd. 1879—81 p. 2—3.

De her nævnte Beneficier fordeles alle hvert Aar fra Skoleaarets Begyndelse at regne, uagtet Forslaget til Fordelingen, der affattes under eet i samme skematiske Form som ved andre Skoler, af praktiske Grunde først indgives i September Maaned. Dette sidste er en naturlig Følge af de fælles Regler for Optagelse af Disciple og Elever; jf. Bestemmelsen i Res. 21. Nov. 1852 om, at de der hjemlede Beneficier skulle bortgives i Forhold til Discipel- og Elevantallet ved Skoleaarets Begyndelse. I øvrigt ere de almindelige Beneficieregler gældende ved Akademiet, for saa vidt ikke særlige Bestemmelser, som det følgende vil vise, medføre Afvigelser.

Beneficiet af Gratistplads paa Opdragelsesanstalten medfører fuldstændig Fritagelse for Kontingentet og er altsaa uden Sammenligning den største af alle Skoleunderstøttelser. De derom gældende Regler ere i det væsentlige givne ved Akademiets Statuter af 28. Januar 1827 § 15, hvori ingen anden Forandring er sket, end at nu samtlige Gratistpladser efter Ophevelsen af den akademiske Anstalt komme Skolens Opdragelsesanstalt til gode. Antallet af Pladserne er fastsat til 14, uden Hensyn til det samlede Elevantal, og er kun under ganske ekstraordinære Forhold blevet overskredet (ved kgl. Res. 7. Nov. 1854). Ved Fordelingen, som bestemmes af Kongen, gælder intet særligt Privilegium, uden for saa vidt som det er udtalt, at Sønner af uformuende Embedsmænd, som længe have tjent Staten troligt og vel i vigtige og anselige Poster, særlig skulle komme i Betragtning. Efter Bestemmelserne i kgl. Res. 19. Sept. 1837 skal Beneficiet, ligesom andre Skolebeneficier, kun uddeles for et Aar ad Gangen, og kun under Betingelse af, at Ansøgeren har gennemgaaet et helt Prøveaar ved Akademiet, enten som Elev eller som skolesøgende Discipel. Ogsaa Realelever kunne efter Omstændighederne opnaa Gratistplads.

Gratistplads for
Elever.

Kontingentnedsættelse for Elever og Friplads for skolesøgende Disciple ere som sideordnede Beneficier indførte ved kgl. Resolution af 21. November 1852.

Fri Undervisning for
Elever og skole-
søgende Disciple.

Disse to Beneficier ere beregnede paa at være ens i Værdi, og Kontingentnedsættelsen var derfor ved den citerede Resolution fastsat til samme Beløb som Skolebetalingen for de udenfor Akademiet boende Disciple. Da Betalingen for disse, ligesom Elevkontingentet, senere forhøjedes, blev ogsaa Kontingentnedsættelsen forhøjet, nemlig til 96 Kr. aarlig, saaledes at de dermed beneficerede Elever nu have at betale 304 Kr. aarlig. Dette Beneficium er herved blevet fastsat til samme Beløb som

Skolebetalingen for de 4 laveste Klasser, men er af ringere Værdi end Friplads i de to øverste Klasser; jf. i det hele Bkdtg. 22. August 1872 ang. Sorø Akademi.

Det er udtrykkelig udtalt, at Beneficierne ere afhængige af de samme Betingelser som ved andre lærde Skoler. Baade heraf og af de almindelige Udtryk i de paagældende Bestemmelser om privilegerede Gratister følger, at disse — der til Dels ogsaa ere fortrinsberettigede til Elevpladser — have samme fortrinlige Adgang til Kontingentsnedsættelse eller fri Undervisning ved Sorø Akademi, som ved de øvrige lærde Skoler til det sidste Beneficium; jf. navnlig Skr. 19. Nov. 1866 om bornholmske Disciple og Elever. Sønner af Akademiets Lærere — derunder Kunstlærerne — have ligeledes her den sædvanlige Adgang til Fri-tagelse for Prøveaaret ved deres Optagelse som skolesøgende Disciple; jf. Skr. 2. Febr. 1853. Samme Begunstigelse eller i alt Fald Afkortning af Prøveaaret er ved en temmelig fast Praksis, under Forudsætning af de behørigte Kvalifikationer hos vedkommende Disciple, bleven tillagt Sønner af andre til Akademiet knyttede Funktionærer (Akademiets Forvalter, Sognepræsten ved Akademiets Kirke, Akademilægen, Økonomen m. fl.) Realister ere, baade som Elever og som skolesøgende Disciple, ligestillede med studerende.

Kontingentsnedsættelse kan tilstaaes en Ottendedel af Opdragelsesanstaltens Elever, og fri Undervisning en Tredjedel af de skolesøgende Disciple. I Beregningen af Elevantallet blive at fradrage ikke blot Gratisterne, men ogsaa de til Kontingentsnedsættelse fortrinsberettigede Elever; jf. Resol. 21. Nov. 1852 og Skr. 19. Nov. 1866. I Lighed hermed og i Overensstemmelse med Reglerne for andre Skoler fradrages de i § 49 nævnte Klasser af privilegerede Disciple i Beregningen af de skolesøgende Disciples Antal (jf. Skr. 2. Febr. 1853); dette gælder derimod ikke om andre Disciple, som erholde ekstraordinær Friplads uden det sædvanlige Prøveaar, altsaa navnlig Sønner af Akademiets Funktionærer udenfor Lærerpersonalet; Skr. 18. Febr. 1890. Hvis de udkommende Tal ikke ere delelige med 8 eller 3, bliver henholdsvis $\frac{5}{8}$ og $\frac{2}{3}$ at regne lig med 1; Skr. 7. Jan. og 2. Febr. 1853.

Slagelse-Stipendiet.

Af Slagelse Skoles Stipendiefond kan der, som foran omtalt, hvert Aar af Akademiet uddeles indtil 360 Kr. i Stipendier, der ere undergivne de foran udviklede Regler om Pengestipendier; jf. Skrivelserne af 7. Jan. 1853, hvorved det særligt tilkendegaves Sorø Akademi, at saa vel skolesøgende Disciple som

Elever kunne indstilles til disse Stipendier, dog ikke de Elever, der have det Müllerske Legat. Gratistelever skulle kun under særlige Omstændigheder komme i Betragtning. At Slagelse-Stipendiet ogsaa kan tilstaa skolesøgende Disciple uden Friplads, er først hjemlet ved Grundsætningen i kgl. Resol. 9. Marts 1865. Særligt er at bemærke, at i Sorø bliver Stipendiet efter Ministeriets Skøn undertiden udbetalt til Disciplen personlig.

I Modsætning til andre private Legater indtager det til Sorø Akademi særligt knyttede Müllerske Legat en saadan Stilling, at det allerede af formelle Hensyn, uanset de i øvrigt forskellige Regler, naturligt maa henføres under de ordinære Skolebeneficier. Paa Grund af sin Størrelse kan dette Legat, langt mere end Akademiets Anpart i Slagelse-Stipendiefonden, betragtes som en Art Erstatning for Savnet af en egen Stipendiefond. Legatet, der er oprettet ved Distriktskirurg Müller's Testamente, skal i Følge den under 23. Mai 1829 kgl. konfirmerede Fundats bortgives af Ministeriet, hvilket sker efter Rektorens Indstilling ved den almindelige Beneficiefordeling. Det kan kun tilfalde Elever paa Opdragelsesanstalten, som tillige ere Sønner af kongelige Embedsmænd. Gratister ere ligesaa lidt som Realelever udelukkede fra dette Stipendium; Skr. 1. Nov. 1855. Den aarlige Indtægt udbetales i Portioner paa 100 Kr. med Halvdelen i hver Juni og December Termin mod Kvittering af Værge eller Kurator. Om Likvidation i Skolepengene eller Oplægning bliver her altsaa ikke Spørgsmaal. For Tiden ere 20 Portioner af den nævnte Størrelse til Disposition; Skr. 7. April 1888. — Legatet kan ikke tilstaa de fra Akademiet dimitterede Studenter.

Müllers Legat for
Elever.

Ekstraordinære Skoleunderstøttelser.

§ 52.

Understøttelser af Stipendiefondenes Overskud.

Overskudsindtægter
og Overskudsfonds.

Det er foran omtalt, hvorledes den overskydende Indtægt af Skolernes Stipendiefonds efter Ministeriets Skøn kan anvendes, enten til aarlig Uddeling af ekstraordinære Understøttelser eller til Oprettelse af særlige Fonds med samme Øjemed, hvilket sidste er betinget af, at Stipendiefonden er i Stand til at udrede de anordnede Maksimumsbeløb af Stipendier. Den i øvrigt ubundne Frihed, som paa dette Omraade er tillagt Overbestyrelsen, har i Praxis medført, at der i Virkeligheden kun eksisterer en formel Forskel mellem Stipendiefondenes Overskudsindtægter og de særskilt bestaaende Overskudsfonds, som kun ere oprettede ved Skolerne i Horsens og Odense. Den almindelige Skoleforordnings § 79 tillader i alle Tilfælde at anvende de overskydende Indtægter saa vel til Fordel for Skoledisciple som for de dimitterede Studenter, og det er derfor ganske naturligt, at Ministeriet ikke overalt, hvor det lod sig gennemføre, har fundet det nødvendigt at oprette de — i Fdg. 1809 uomtalte — egentlige Overskudsfond; herved kan nævnes Skr. 24. Jan. 1881 til Nykjøbing Sk. (som Berigtigelse af det i Medd. 1857—78, 3. H., p. 101 anførte).

Regler for Anvendelsen.

Som fælles Regler for disse efter Rektorens Indstilling og med Ministeriets Samtykke uddelte ekstraordinære Skoleunderstøttelser kan kun anføres, at de i det hele ere forbeholdte Skoledisciple og Studenter, som henholdsvis frekventere vedkommende Skole eller ere dimitterede fra denne, og som følge den

akademiske Vej, samt at Understøttelsen er betinget af de sædvanlige Vilkaar for Skole- og Universitetsbeneficiær: Anlæg, Flid og Trang; Skr. 6. Okt. 1885 til Odense Sk. Understøttelserne fordeles efter Omtændighederne paa bægge Maader; det er dog paa Grund af Discipeltallet og Overskuddets Størrelse det sædvanlige Forhold, at ved Skolerne i Odense, Ribe og Aalborg komme Disciplene nærmest i Betragtning, og at derimod ved Skolerne i Horsens og Nykjøbing, hvor de disponible Midler ere betydelige i Forhold til Skolefrekvensen, i alt Fald Størstedelen af de disponible Indtægter uddeles til dimitterede Studenter.

Skoledisciple.

Det er overladt til Rektoren, hvorvidt og hvornaar han finder det betimeligt at fremkomme med Indstilling om Fordeling af Stipendiefondens Overskud. For saa vidt dette anvendes til Fordel for Skoledisciple, er det almindeligt, at Fordelingen foregaar i Forbindelse med den ordinære Beneficiefordeling, nemlig ved Ribe Skole saaledes, at de almindelige Stipendiebeløb forhøjes, og ved de andre Skoler paa den Maade, at der udover Maksimumsbeløbet af ordinære Stipendier uddeles et Antal af ekstraordinære Portioner med vilkaarligt ansatte Beløb. Disse anvendes paa samme Maade som ordinære Stipendier, saaledes at de i Reglen bestemmes til Dækning af Skolepenge eller til Oplag. At Realdisciple ikke kunne faa Hjælp af Stipendieoverskuds-fonden, er udtalt ved Skr. 3. Nov. 1865 til Odense Sk.; jf. p. 221.

Om Betingelserne for, at Studenter kunne erholde Understøttelse af Stipendiefondens Overskud, maa henvises til Skr. 18. Jan. 1866 til Horsens Sk. Herved maa bemærkes, at denne Skole ved Skr. 13. Okt. 1887 har faaet en særlig Tilladelse til af gøre Indstilling om, at Understøttelsen allerede i det første Universitetsaar tilstaaes dimitterede Disciple som Tillæg til de oplagte Stipendiebeløb, naar disse ere utilstrækkelige. I det hele ere disse Understøttelser beregnede paa at komme til Nytte, naar Oplagspengene ere forbrugte og Studenten endnu ikke har opnaaet Understøttelser ved Universitetet. Understøttelserne udbetales direkte fra Skolen til Modtagerne selv, som oftest i Beløb paa 100—200 Kr.; Fornyelse kan ikke ventes som Regel. Ansøgningerne bør indgives til Skolen, og det er særligt paalagt Rektoren for Horsens Skole, paa Grund af det store Antal Understøttelser, som uddeles derfra, at fremkomme med en samlet aarlig Indstilling om alle fra Studenter indkomne Ansøgninger.

Studenter.

§ 53.

Understøttelser af Fonden for hjemfaldne Oplagspenge.

(Medd. 1849—56 p. 291; 1857—78 3. H. p. 102—104.)

De for Skoledisciple oplagte Stipendiebeløb, som efter det i § 50 anførte ikke kunne udbetales de paagældende, bleve tidligere i Henhold til kgl. Resolution af 17. November 1830 opsamlede til Dannelse af en særskilt Fond, de hjemfaldne Oplagspenges Fond, hvis Indtægter skulde tjene til Understøttelse for trængende og værdige studerende. Ved kgl. Resol. 14. April 1866 er nu bestemt, at hjemfaldne Oplagspenge ikke mere skulle opsamles, men i Overensstemmelse med Reglerne i Fdg. 1809 § 84 falde tilbage til de Stipendiefonds, af hvilke de ere udredede, og de blive altsaa oversendte til Skolerne fra Universitetskvæsturen. Den nævnte særlige Fond er imidlertid bleven bestaaende under Bestyrelse af Kvæsturen, saaledes at Indtægterne anvendes efter Ministeriets Skøn til ekstraordinære Understøttelser. I Skr. 27. Juni 1843 har Universitetsdirektionen (efter Brevveksling med Konsistorium) udtalt den Anskuelse, at Fondens Øjemed ikke skulde være at afgive en Stipendieportion til Forøgelse af de mange alt forhaandenværende Stipendier, men at tilvejebringe Midler til ved ganske ekstraordinær Lejlighed udenfor alle Regler at virke noget særdeles for Videnskaberne ved at understøtte et eller andet udmærket Subjekt. Denne Betragtning har i en længere Aarrække ligget til Grund for Overbestyrelsens Praksis, idet Fondens Indtægter navnlig ere blevne anvendte til lejlighedsvisse Understøttelser til Videnskabsmænd, til Trykning af Doktordisputatser, til Udgivelse af forskellige Arbejder, til Sundhedsrejser etc., undertiden dog ogsaa til Hjælp for studerende. Ministeriet har senere, under forandrede Forhold og til Dels i Betragtning af denne Fonds særlige Oprindelse, fundet Anledning til at søge dens Indtægter anvendte i andet Øjemed. Det erhvervede derfor ved kgl. Resol. 11. August 1876 Bemyndigelse til, ved Siden af den i Resol. 17. November 1830 hjemlede Anvendelse af Fondens Renter, tillige at benytte disse til at lette saadanne yngre Mennesker Vejen til Universitetet, hvis Skoledannelse oprindelig ikke derpaa har været beregnet, men som i en noget mere fremrykket Alder ere slaaede ind paa den studerende Bane.

Ved de kort efter følgende Bevillinger, nemlig til Oprettelse af ekstraordinære Fripladser ved Skolerne og i Særdeleshed ved de paa Kommunitetets Budget rundelig bevilgede Beløb til Under-

støttelser netop af samme Beskaffenhed som de i Resolutionen af 1876 tilsigtede, har denne sidste Bestemmelse om de hjemfaldne Oplagspenges Fond faaet en ringere praktisk Betydning. Virkningen af de forskellige Regler, der ere givne om denne forholdsvis mindre betydelige Kapital, er nu kun den, at Ministeriet har uindskrænket Frihed til at fordele dens Indtægter til Understøttelser af hvilken som helst mere eller mindre videnskabelig Beskaffenhed, og den i 1843 angivne Praksis følges endnu i mange Tilfælde. Naar denne Fond her maa omtales, ligger Grunden dels i dens historiske Sammenhæng med Skolernes Stipendiefonds, dels deri, at dens Midler faktisk af og til, ogsaa i senere Tid, ere komne Disciple ved de offentlige lærde Skoler til Gode. Som Eksempel paa Understøttelse til en Discipel ved en privat lærd Skole kan nævnes Skr. 10. Aug. 1883; i øvrigt er Fonden undertiden bleven anvendt til Fordel for Uddannelsen af ganske unge Mennesker, der ikke opfylde Betingelserne for at erholde Understøttelse af Kommunitetet.

§ 54.

De ved Finansloven bevilgede 12 ekstraordinære Fripladser.

Paa Finansloven for 1880—81 af 16. April 1880 blev under det lærde Skolevæsens Budget i Teksten fastsat, at der som ekstraordinære Gratister kan optages indtil 12 Disciple, hvis Evner gøre det ønskeligt, at de erholde en højere Uddannelse, men hvis Forældres Formuesforhold ellers vilde udelukke dem derfra.

Under den ordinære Beneficiefordeling maa Skoledisciplene som oftest vente flere Aar paa at opnaa det højeste Beneficium, nemlig Friplads, og den her nævnte Bevilling er derfor given med det samme Formaal som Resolutionen af 1876 om hjemfaldne Oplagspenge og de senere langt mere omfattende Bevillinger af Kommunitetets Budget, nemlig i den Hensigt at lette Adgangen til den akademiske Vej for Børn af trængende Familier. Fordelingen af disse ekstraordinære Fripladser er følgelig aldeles uafhængig af den ordinære Beneficiefordeling, og ved

Cirk. 22. April 1880 samt ved flere senere Lejligheder har Ministeriet indskærpet, at de Forslag, som efter Omstændighederne kunne indkomme fra Skolerne desangaaende, skulle holdes udenfor de almindelige Beneficieforslag og indsendes i særskilte Skrivelser. Imellem de eventuelt indkommende Forslag træffer Ministeriet Valget med Hensyn til disse Fripladsers Fordeling over de forskellige Skoler. Om Prøveaaret er her ikke Tale; tværtimod bortgives Beneficiet oftest til ny optagne Disciple lige fra Optagelsens Datum, og det er imod Reglen, naar det tillægges en Discipel, der har været flere Aar i Skolen, som ved Skr. 7. Marts 1885 til Metropolitanskolen. Paa den anden Side stilles her særlig strenge Fordringer saa vel til Forældrenes Trang som til Anlæg og Flid; jf. Cirk. 1880; Skr. 5. Mai s. A. til Viborg Sk., hvorved det om en Præstesøn udtaltes, at han efter sin Faders Stilling ikke kunde erholde en saadan Friplads. Realdisciple ere ikke udelukkede fra at komme i Betragtning.

Ved det citerede Cirkulære har Ministeriet imidlertid udtalt, at der fra Skolernes Side bør stræbes hen til, at Disciple med ekstraordinær Gratistplads snarest mulig kunne gaa over i ordinære Fripladser, for at Pladsen atter kan besættes med en ny Discipel. Oftest sker denne Overgang efter et Aars Forløb, og da saaledes, at de — ligesom de privilegerede Gratister — erholde Friplads fra d. 19. August, i umiddelbar Fortsættelse af det ekstraordinære Beneficium. — I Tilfælde, hvor det har vist sig umuligt at imødekomme Skolernes Forslag om disse ekstraordinære Fripladser, har Ministeriet undertiden givet Tilsagn om Understøttelse af Kommunitetets Midler som Erstatning derfor; Skr. 2. Okt. 1888 til Roskilde Sk.

Af den finanslovmæssige Postering af denne Bevilling følger, at den ikke kan komme Disciple ved Sorø Akademi til gode.

§ 55.

Understøttelser af Kommunitetets Midler.

Ved Siden af de Understøttelser, som det er Kommunitetets væsentlige og historisk begrundede Øjemed at yde til

studerende, er en betydelig Del af denne rige Stiftelses Overskud ved de Bevillinger, der siden Finansaaret 1875—76 ere optagne paa dens aarlige Budget, henlagt til forskellige Understøttelser for saadanne studerende, der ikke vilde kunne vente Hjælp af Kommunitetets ordinære Understøttelser og i Almindelighed heller ikke af andre Stipendiemidler. For saa vidt disse Bevillinger kun anvendes til Hjælp for studerende ved Universitetet (Konto 2 b—d, jf. Universitetets Retsregler § 517) er der ikke Anledning til her at omtale de deraf flydende Understøttelser. Derimod henhøre under nærværende Sammenhæng de af Kommunitetets Udgiftskonto 2 a afholdte Understøttelser, da disse kun gives til Hjælp under Forberedelsen til Afgangseksamen. Ganske vist staa disse Understøttelser ikke i nogen Forbindelse med Skolevæsenets Økonomi, og i Virkeligheden komme de ogsaa som oftest de privat forberedte Dimittender til Nytte, men de uddeles dog ogsaa undertiden til Disciple, der i en forholdsvis fremrykket Alder ere blevne optagne i en lærd Skoles to øverste Klasser. De ere i en vis Henseende stillede i Klasse med andre Skoleunderstøttelser, nemlig med Hensyn til Fritagelse for Testimoniumsgebyret (jf. p. 203). Kommunitetsstipendiet kan derfor efter Omstændighederne træde i Stedet for et Skolebeneficium, som Forholdene ikke tillade at uddele, f. Eks. som Stipendium for ny optagne Disciple; jf. foranstaaende §.

De her omhandlede Understøttelser uddeles af Ministeriet, til hvilket alle Ansøgninger direkte indgives to Gange om Aaret, inden 1. Marts og 1. September, saaledes at enhver Fordeling sker fra 1. April og 1. Oktober, og at Fornyelse af Understøttelsen er afhængig af halvaarlig Ansøgning efter den forudgaaende Bekendtgørelse i Berlingske Tidende. Hovedfordelingen foregaar ved 1. April hvert Aar, idet nye Ansøgere kun undtagelsesvis kunne komme i Betragtning næste Halvaar. Ansøgningerne skulle være skrevne paa de dertil affattede Skemaer, der udleveres af Ministeriet med tilhørende Blanketter til Transgattester.

I sin Fordeling af disse Understøttelser er Ministeriet kun bundet til de i Bevillingens Tekst fra Begyndelsen af optagne Udtryk, nemlig at den paagældende Konto skal anvendes til Understøttelse for saadanne, der først i en fremrykket Alder have bestemt sig for Studeringer, og som ved en Forberedelses- eller Fageksamen have givet sikkert Haab om god Fremgang.

Efter Motiveringen af Bevillingen er der, ligesom ved de

sidst omtalte Understøttelser, væsentlig taget Sigte paa saadanne Personer, som paa Grund af Trang eller særlige personlige eller Standsforhold ikke i den normale Alder ere indtraadte paa den akademiske Skoledannelses Vej. Understøttelsen kan altsaa, som det ogsaa oftest sker, tillægges forholdsvis unge Mennesker. Som forudgaaende Eksamen kræver Ministeriet altid i det mindste den almindelige Forberedelseseksamen (af 1881) eller en dermed lige stillet Prøve, som 4de Klasses Privatistprøve, 4de Klasses Skoleeksamen, Skolelærer- eller Skolelærerindeeksamen. Fordringerne til et godt Udfald af den forudgaaende Prøve ere stegne efterhaanden som Bevillingen i de seneste Aar er bleven nedsat i Erkendelse af, at de tidligere Bestræbelser for Forøgelsen af den akademiske Stand ved Hjælp af rigelige Statsunderstøttelser ere gaaede ud over, hvad Samfundets virkelige Tarv kræver.

Om Uddelingen af Kommunitetsstipendiet er i øvrigt at bemærke, at det sædvanligt ydes lige indtil bestaaet Afgangseksamen, medmindre denne Eksamen opsættes i utilbørlig lang Tid. Understøttelsen ydes almindeligst i maanedlige Portioner fra 20 til 30 Kr., der udbetales ved Universitetskvæsturen. Ved Opgivelse af Studierne eller ved Indkaldelse til Militærtjenesten (Skr. 25. April 1884), standses Udbetalingen. Naar Afgangseksamen forestaar, i hvilken Henseende Oplysning fordres optaget paa Ansøgningerne, udbetales det maanedlige Beløb kun indtil 31. Juli, idet Ansøgerne efter bestaaet Eksamen ere henviste til de andre forannævnte Konti paa Kommunitetets Budget.

IX.

Økonomiske Forhold.

Medd. 1849—56 p. 435—483; 1857—78, 3. H., p. 204—287; 1879—81 p. 383—403; 1882—83 p. 191—195; 1884 p. 183—187; 1885 p. 215—229; 1886 p. 191—196; 1887 p. 201—227; 1888 p. 185—191; 1889—90 p. 327.
Fdg. 1809 Kap. IX.

§ 56.

Skolernes Formue i Almindelighed.

Ved den almindelige Skoleforordnings Bestemmelser ere de enkelte Skoler under egen Bestyrelse stillede som økonomisk selvstændige Stiftelser, der skulle beholde deres Ejendomme og særskilte Indtægter af enhver Art udelte. Paa den anden Side er her bestemt, at Skolernes eventuelle aarlige Overskud skal indbetales til den allerede tidligere oprettede almindelige Skolefond, af hvilken Fond skulle udredes, først Udgifterne til de for Skolerne fælles Fornødenheder, der ikke kunne reguleres for nogen eller nogle især, og dernæst de Tilskud, som maatte udfordres for de mindre formuende Skoler, hvis Indtægter ikke kunne dække Udgifterne. Skolefondens Midler maa ligesaa lidt som de enkelte Skolers anvendes til andet Brug end det lærde Skolevæsens Fornødenheder og Forbedring; jf. nærmere i det hele Forordningens §§ 109—III.

Det lærde Skole-
væsens Fond.

Det følger af disse fundamentale Bestemmelser, der dog ikke altid ere blevne overholdte ved Nedlæggelsen af lærde Skoler, (jf. p. 309), at disse Skoler som et Led i den almindelige Stats-husholdning i Forening udgøre en Statsfond med særlig Bestemmelse. I Overensstemmelse hermed opføres «det lærde Skolevæsen» med sine samlede Indtægter og Udgifter paa Stats-

budgettet som en af de under Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet henhørende særlige Fonds. Det eventuelle aarlige Underskud er hidtil blevet dækket af Skolefondens Kapitalformue. Sorø Akademis særlige Fond vil blive omtalt i den følgende § 60.

Den almindelige Skolefond bestyres af Universitetskvæsturen efter samme Regler som de andre under Kvæsturen henhørende Fonds, og som Følge heraf er Skolevæsenets fælles Regnskabsvæsen henlagt under Kvæsturen.

Forskellige Formue-
dele.

Med Undtagelse af de til Skolernes eget Brug bestemte Grunde og Bygninger udgøre de faste Ejendomme nu kun en uvæsentlig Del af de almindelige Skolers Formue. Den indtægtydende Formue bestaar i øvrigt i Pengekapitaler og navnlig i de fra gammel Tid til Skolerne henlagte Tiender, nemlig Kongetiender foruden enkelte Kirketiender, samt i Afgifter af bortsolgt Fæstegods og andre Afgifter af højst forskellig Beskaffenhed og Oprindelse, blandt hvilke den vigtigste er den Skolefondens tillagte Andel i nogle velgørende Stiftelsers (Hospitalers) Indtægter. Det følger af Stoffets Beskaffenhed, at de i denne og de følgende Paragraffer fremsatte Bemærkninger om Skolernes økonomiske Forhold maa blive af en noget fragmentarisk Karakter, dels fordi Reglerne herom væsentligst bero paa almindelige Statsforvaltningsregler, som det her ikke er Stedet til nærmere at gaa ind paa, dels fordi Fremstillingen overalt kommer i nær Berøring med saadanne lokale og historiske Forhold, som ere skildrede saa udførligt i de citerede Dele af Ministeriets «Meddelelser», at Gennemlæsningen af disse vil give en langt fyldigere Indsigt i Skolernes forskellige Ejendomsforhold og i Regnskabsvæsenet, end Pladsen her tillader at meddele. Hensigten med det følgende vil nærmest være den at henlede Opmærksomheden paa de særlige Regler og Afgørelser, som ere af praktisk Interesse for Skolevæsenets Bestyrelse.

Skattepligt.

Af Jordejendomme, Bygninger og Tiender, som tilhøre Skolerne, svares de sædvanlige Skatter og Afgifter til Statskassen, med Undtagelse af, at Skolebygninger ere fritagne for Bygningsafgift i Medfør af Forordn. 1. Oktober 1802 § 35. Efter den praktisk gældende Fortolkning kommer denne Fritagelse ikke de af Rektorerne benyttede Bygningsrum til Gode. De nærmere Regler om Rektorerne Andel i Skattebyrderne ville blive omtalte i det følgende. Spørgsmaalet om, hvor vidt de kommunale Afgifter paahvile Skolebygningerne, beror paa de i Henhold til Loven af 11. Febr. 1863 om den kommunale Beskat-

ning i Købstæderne, § 11, affattede og af Indenrigsministeriet approberede Vedtægter; jf. nedenfor om Snekastningsbyrden.

Det er i § 1 berørt, at Dispositioner over Skolernes Formue efter Omstændighederne maa træffes ved Lov, nemlig naar det gælder Nedlæggelsen af lærde Skoler. Til vederlagsfri Afhændelse af en Skoleejendom er der ligeledes ved given Lejlighed søgt Lovhjemmel, jf. Lov 18. Juni 1880. I øvrigt kunne, efter at det Skolevæsenet tilhørende Bøndergods er bortsolgt, alle andre Afhændelser af Bygninger og Grunde foretages af Administrationen, og det samme gælder i det hele om saadanne Formuedispositioner, der ikke ere af almindelig Betydning for Skolevæsenets Eksistensbetingelser som særlig Fond. Til Dispositioner, som medføre ekstraordinære Udgifter, vil Finanslovbevilling selvfølgelig være nødvendig.

Kompetencen til Formuedispositioner.

Om Kompetenceforholdene indenfor Administrationen er i denne Henseende at bemærke, at der udkræves kongelig Resolution til Salg af Grundejendomme paa over 2 Tønder Hartkorn (Resol. 9. Juni 1850), samt til Opgivelse af faste Indtægter uden Vederlag. I sidstnævnte Henseende har Ministeriet flere Gange erklæret sig for inkompetent til at frafalde Kravet paa mindre Afgifter; Skr. 6. Mai 1853, 3. Juni 1868, 28. Febr. 1885.

Ministeriet kan derimod træffe Bestemmelse om alle Salg, der kun angaa Bygninger og Kirker med tilhørende Tiender, og lade Salget foretage saa vel under Haanden (Skr. 8. Aug. 1849 om Aalborg Skolebygning, 30. Juni 1862 om Aasum Kirke) som ved Auktion. I sidste Tilfælde er Salget altid betinget af Ministeriets Approbation paa det højeste Bud; Godkendelsen af Auktionskonditionerne bliver efter Omstændighederne overladt til Eforatet (Skr. 8. Juni 1881 om Spørring Kirke) eller forbeholdt Ministeriet; Skr. 4. Dec. 1890 om Aalborg Skolebygning. Ved Indkøb af Grunde eller Mageskifte af Bygninger og Grunde tager Ministeriet ligeledes Bestemmelse, dog kun under Forbehold af den i saadan Anledning eventuelt fornødne Bevilling. Ministeriet kan lade Afgifter afløse mod Vederlag af deres kapitaliserede Værdi, dog kun naar de ikke ere begrundede i en Lov eller kongelig Resolution.

Paa den anden Side kunne ingen, selv mindre betydelige Dispositioner over Skolernes Kapitaler eller Ejendele, for saa vidt som de ere af mere eller mindre ekstraordinær Karakter, foretages uden Godkendelse af Ministeriet. Dette gælder om ethvert nok saa ubetydeligt Salg af Grundejendom og om saadanne Af-

hændelser af Inventarium, som ikke gaa ind under den regelmæssige Kassation af opslidte Genstande

Med Hensyn til Forandringer af Kapitalformuen maa skelnes mellem Skolefondens og de enkelte Skolers Kapitaler. Skolefondens Obligationer forsynes med sædvanlig Prohibitivpaategning, saaledes at ingen Disposition over dem kan træffes uden Ministeriets Samtykke. Derimod er det ved Fdg. 1809 § 112 overladt til Eforaterne at tage Bestemmelse om Opsigelse og Anbringelse af de dem underlagte Skolers Kapitaler; jf. herved p. 25. Men ved mere indgribende Foranstaltninger, f. Eks. den som Følge af Lov 14. November 1886 foregaaede Konvertering af forskellige Skolekapitaler til Statsobligationer med lavere Rente, er Ministeriets Godkendelse altid bleven indhentet. Det samme iagttages ved Underhaandssalg af Korntiender, der ydes in natura, ved Konvertering af Korntiender til Pengeafgift, og ved Konstatering af Skolernes Tiender.

Af de aarlig bevilgede Udgiftsbeløb stilles de, der ere nødvendige for Skolernes regelmæssige Økonomi, til Raadighed for Forstanderskaberne, som det i § 59 nærmere vil blive omtalt. Af disse Beløb kunne dog ingen ekstraordinære Udgifter, f. Eks. til særlige Honorarer, afholdes uden Ministeriets Samtykke, selv om den paagældende Konto derved ikke vilde blive overskreden. Paa alle andre Udgiftsposter er enhver Udbetaling betinget af Ministeriets Bestemmelse, som enten gives ved staaende Ordre (Lønninger, Pensioner og faste Honorarer) eller ved særlig Bemyndigelse (Hovedstandsættelser m.v.); jf. her § 59 i det hele.

Eforaternes Andel i Skolernes økonomiske Forvaltning er, som allerede foran omtalt, i det væsentlige indskrænket til at angaa de Forholdsregler, som vedrøre Skolernes Kapitaler og faste Indtægter, samt saadanne ekstraordinære og særlig betydelige Foranstaltninger som Opførelse af nye Skolebygninger og de dermed forbundne Indkøb og Salg af Grunde. Bestemmelser om Skolevæsenets Udgifter træffes i Reglen ved direkte Forhandling mellem Forstanderskabet og Ministeriet.

Ved Afhændelse af Skolernes faste Ejendomme bør Skødet udstedes af Forstanderskabet og bekræftes med Paategning af Eforatet, i Følge Kancelliskr. 25. April 1837, hvor Grundene for denne Fremgangsmaade nærmere ere paaviste.

§ 57.

Bygninger, Inventarium og videnskabelige Samlinger.

I Følge Danske Lov 2. 22. 71 og Fdg. 1809 § 125 skulde alle Skolebygninger med tilhørende Embeds- og Tjenesteboliger vedligeholdes paa Bekostning af Kirkerne i vedkommende Sogn. Denne Forpligtelse for Kirkerne er nu ved flere kongelige Resolutioner overalt bortfalden, i de fleste Tilfælde mod en aarlig Afgift til vedkommende Skole. Tilsynet med Skolernes Bygninger føres nu af de for Statens almindelige Bygningsvæsen ansatte Bygningsinspektører, som hvert Aar foretage Syn over Skolerne, og hver for deres særlige Embedsdistrikt affatte Overslag til aarlig Vedligeholdelse og til de nødvendige Hovedreparationer, idet de ogsaa træffe Foranstaltning til Udførelsen af disse og bistaa Forstanderskaberne med Hensyn til Vedligeholdelsesarbejderne. Ved disse Regler, i Forbindelse med den budgetmæssig gennemførte Sondring mellem Hovedstandsætninger og Vedligeholdelse, jf. § 59, ere Bestemmelserne i Fdg. 1809 § 125 angaaende Eforatets Kompetence paa dette Omraade bortfaldne. De Landsbykirker, som tilhøre Skolerne i Odense og Aarhus, falde ind under de almindelige Bestemmelser om Kirkesyn i Lov 19. Februar 1861.

Skolevæsenets Bygninger i Almindelighed.

Om Rektorernes Embedsboliger er ved Lov af 28. Marts 1855 § 1, jf. Lov 26. Marts 1870 § 2, foreskrevet, at de efter Lovens Emanation ansatte Rektorer have at udrede Bygningsskat saa vel som enhver anden Skat og Afgift, som efter Loven paa-hviler Brugeren af en Bygning. Da Rektorboligen, som allerede nævnt, ikke nyder den i Fdg. 1. Okt. 1802 for Skolebygninger hjemlede Frihed for Bygningsafgift, maa denne Afgift udredes af Rektoren efter Boligens udvendige Maal i Henhold til den citerede Forordnings §§ 29 og 30, da Reglen i § 33 om Afgiftens Fordeling mellem Ejer og Lejer her ikke kan anvendes; jf. Skr. 24. Sept. 1884 til Viborg Sk.; Medd. p. 187. Efter samme Afgørelse maa Brugeren betale Afgift for Lokaler, der benyttes baade af ham og af Skolen som saadan; det tillodes dog, at Afgiften af et i Fællesskab benyttet Vaskehus afholdtes af Skolens Kasse i Stedet for af Rektoren. — Angaaende Snekastningsbyrden er ved Skr. 31. Juli 1888 til Frederiksborg Sk. i Henhold til de af Indenrigsministeriet udtalte Grundsætninger afgjort, at Rektoren som Skatteyder i Kommunen i Følge Lov 30. Dec. 1858 § 2 maa bære sin Andel af den fælles kommunale Forpligtelse vedrørende den egentlige

Skatter af Embedsboliger.

Snekestning, nemlig paa Købstadgrundens Landeveje. I Følge den lokale Ordning for den her omspurgte Kommune vilde derimod Renholdelsen af Gadelinien udfor Rektorboligen og Skolebygningen paahvile Skolen som Grundejer. For den ordinære Indkvarteringsbyrde ere Rektorboligerne, ligesom Skolerne i det hele, fritagne (Kancelliskr. 18. Marts 1834, Cirk. 7. Jan. 1871); men Rektorerne ere forpligtede til at modtage ekstraordinære Indkvarteringer under Kantonnementsøvelser eller i Krigstilfælde; Skr. 15. Dec. 1863 til Indenrigsministeriet, hvorved henvises til Fdg. 9. Mai 1806 § 7.

Vedligeholdelsen af
Embedsboliger.

Den almindelige Lov om Embeds- og Bestillingsmænds Løn-
ningsforhold af 26. Marts 1870 § 2 har gjort det til Pligt
for Brugere af Embedsboliger at afholde de med Boligens indre
aarlige Vedligeholdelse forbundne Bekostninger. De nærmere
Regler ere i denne Henseende fastsatte ved Anordningen af
3. September 1879. Disse Bestemmelser, som i deres Helhed
omfatte de lærde Skolers Embeds- og Bestillingsmænd, ere, med
særligt Hensyn til Rektorerne, supplerede ved Ministeriets Cirku-
lære af 11. Februar 1880.

Synsforretninger.

Idet der her i øvrigt henvises til de angivne udførlige Be-
stemmelser, skal kun bemærkes, at der ved ethvert Embeds-
skifte, i Anledning af Forflyttelse, Afskedigelse eller Dødsfald,
som Regel skal optages en legal Synsforretning over Boligen
ved tvende af vedkommende Ret efter Forstanderskabets Be-
gæring udmeldte Mænd og en tilsvarende Forretning før Boligens
Aflævering til den nye Bruger. Imidlertid er der ved Adg.
3. Sept. 1880 § 16, sidste Stykke, givet Administrationen en
almindelig Bemyndigelse til efter Omstændighederne at lade Synet
foretage paa anden Maade, og denne Bemyndigelse er, især i
de sidste Aar, ofte bleven benyttet. Eksempelvis anføres, at
Ministeriet ved Skr. 24. Aug. 1881 til Horsens Sk. tillod, at
det for Boligens Aflævering nødvendige Syn kunde foretages af
Bygningsinspektøren i Forening med to Medlemmer af For-
standerskabet, og efter forskellige senere trufne Afgørelser, an-
gaaende dels Istandsættelsen af Boligen, dels større Arbejder ved
Skolen i det hele, kan enhver Indstilling angaaende Foretagelsen
af det nødvendige Syn, hvorved Skolens Interesser tilstrækkeligt
varetages overfor Entreprenøren og Brugeren, vente Billigelse af
Ministeriet.

Specielle Regler om
Vedligeholdelsen.

Boligen underkastes forinden den nye Brugers Tiltrædelse
en fuldstændig ydre og indre Istandsættelse paa Skolens Be-
kostning, i sidstnævnte Henseende mod eventuel Godtgørelse

af den fratrædende Bruger eller hans Bo. Overleveringen fra det offentlige til den nye Bruger foregaar efter de samme Regler. Hvis den tiltrædende Bruger er misfornøjet med Boligens Tilstand, maa hans Indsigelser fremsættes ufortøvet; Skr. 6. April 1880 til Aalborg Sk., hvilket ogsaa gælder om Krav paa Refusion for de af ham bekostede Arbejder; Skr. 6. Sept. 1887 til Randers Sk. — Den ordinære Vedligeholdelse, som skal besørge af Brugeren, indbefatter Hegnet om den til Boligen hørende Have og Boligens Gaardsplads; Skr. 6. og 15. April 1880 til Aalborg Sk. Undtagelsesvis er (Skr. 7. Juli 1880 til Ribe Sk., 22. Aug. 1882 til Odense Sk.) Rektoren bleven fritagen for Vedligeholdelse af Havehegnet. I Skrivelserne til Aalborg Sk. er udtalt, at et Plankeværk mellem Haven og Skolens Legeplads er Rektoren uvedkommende, og at dette ogsaa gælder om Vedligeholdelsen af en med Skolen fælles Gaardsplads og Vandpost. — Afleverings- og Overleverings syn skulle, ligesom de af Bygningsinspektøren foretagne periodiske Syn, indføres i en særlig Protokol; Udgiften herved afholdes af Skolekassen i Følge Cirk. 25. Febr. 1880. — Brugeren er uberettiget til at foretage nogen Forandring ved Boligen paa egen Haand; og Ministeriet har i et Tilfælde, hvor saadant var sket, resolveret, at den tidligere Tilstand efter Brugers Fratræden skulde restitueres paa hans eller hans Bos Bekostning; Skr. 19. Mai 1883 til Aarhus Sk. — De i Adg. 1879 § 17 givne Regler om Forholdet mellem den fratrædende Bruger og Eftermanden ere ved Skr. 29. Juli 1887 til Aalborg Sk. bragte til Anvendelse paa den i Stedet for Bolig trædende Lejergodtgørelse, paa den Maade, at Lejergodtgørelsen tillagdes den afdøde Rektors Bo indtil nærmeste Flyttedag, og at den tiltrædende Rektor fik Beløbet anvist fra Datoen for hans Overtagelse af Embedet at regne.

Pedellernes Boliger falde i det hele ind under de ved Loven af 1870 og Anordningen af 1879 givne Bestemmelser, jf. foran p. 30. Tilbehør til Boligen, der ere anskaffede af vedkommende Pedel, kunne godtgøres ham ved hans Fratræden; Skr. 26. Okt. 1889 til Odense Sk. Synet over Pedelboligen kan indføres i Synsprotokollen for Rektorboligen; Skr. 24. Sept. 1884 til Rønne Sk.

Skolevæsenets Bestyrelse har ved mangfoldige Lejligheder samtykket i at udlaane eller udleje enkelte Skolelokaler til offentlige Myndigheder eller til private Foreninger, selvfølgelig kun for saa vidt Skolerne i kortere eller længere Tid uden Skade

Dispositioner over
Skolelokaler.

have kunnet undvære Brugen af Lokalerne. For en enkelt Dags Vedkommende (f. Eks. til Brug ved Rigsdagsvalg) kan Rektoren tage Bestemmelse herom; i øvrigt maa Ministeriets Samtykke indhentes; jf. Skr. 21. Jan. 1891 til Viborg Sk. Det er især Gymnastiklokalet, efter Omstændighederne med tilhørende Rekvisiter, som der tidt er Spørgsmaal om at overlade til andre paa Tider, hvor Skolen ikke benytter Lokalet, selvfølgelig paa saadanne Vilkaar, at Skolen ikke lider Udgift eller Tab ved fremmedes Benyttelse deraf; Skr. 20. Okt. 1880 og 3. Jan. 1891 til Aalborg Sk. Ligeledes er der flere Gange, mod eller uden Vederlag, blevet overladt de til lærde Skoler knyttede private Forberedelsesskoler enkelte Værelser i Skolebygningen.

Skolernes Løsøre.

Hvad Skolernes Ejendom i Løsøre angaar, maa skelnes mellem det egentlige Inventarium og Bibliotekerne i Forbindelse med andre videnskabelige Samlinger (af fysiske Apparater og naturhistoriske Genstande m. m.), hvilken Sondring ogsaa er gennemført paa Skolernes Budgetter.

Biblioteker.

Om Bogsamlingerne foreskriver Fdg. 1809 § 126, at der skal føres en Protokol over samtlige tilstedeværende Bøger, og desuden en særlig Tilgangsliste over ny erhvervede Bøger med Angivelse af Priserne for Indkøb. Omsorgen herfor og Ansvar for Biblioteket er, som foran berørt, i det hele paalagt Rektoren, og ved hans Død eller Fratrædelse skal Forstanderskabet efterse, om de i Kataloget indførte Bøger ere til Stede. Det manglende skal tilsvares af Rektoren eller hans Bo, og derefter sker formelig Overleverelse til den nye Rektor. — Dette Ansvar for Rektoren er ikke bortfaldet ved den nuværende Ordning, hvorefter han i Almindelighed har lønnet Assistance ved Biblioteksforretningerne, men bliver af Hensyn til Bogsamlingernes forøgede Omfang ikke mere gjort gældende i Praksis.

Bogudlaan.

Det er i Almindelighed kun vedkommende Skoles Lærere, der have Ret til Udlaan fra Biblioteket; som Eksempel paa ekstraordinært Udlaan til en med Orlov bortrejst Lærer kan anføres Skr. 20. Okt. 1883 til Viborg Sk. En særlig Ordning er truffen ved Skolerne i Aarhus og Aalborg, hvor Stiftsbiblioteket er blevet indlemmet i Skolens Bibliotek, henholdsvis ved kgl. Resol. af 5. Mai 1881 og af 11. Marts 1887. Disse Skolers Biblioteker staa i deres Helhed under Rektorens Bestyrelse, men ere aabnede for Udlaan til Beboere af vedkommende Stifter efter samme Regler som de tidligere Stiftsbiblioteker. Endvidere er der ved Horsens Skole i Følge Skr. 27. Jan. 1888 givet Omegnens Befolkning Adgang til Ud-

laan fra Bogsamlingen, i Overensstemmelse med det under 23. April 1888 stadfæstede Reglement; og lignende Regler gælde ved Nykjøbing Skole, hvor Udgifterne til Vedligeholdelse og Bestyrelse af Biblioteket afholdes af et privat Legat; jf. p. 29. Hvor der ved Skolen findes et særligt Discipelbibliotek (anskaffet af Disciplene), er dette Skolebogsamlingen uvedkommende og kan derfor ikke modtage Tilskud af de til denne skænkede Legater; Skr. 19. Februar 1867 til Aarhus Sk. — Endnu er at anføre, at der gentagne Gange ved ekstraordinære Bevillinger er blevet udarbejdet trykte Kataloger til Skolebibliotekerne, og at der undertiden er givet enkelte Lærere og Disciple Honorar for Assistance ved Ordningen af Biblioteker; Skr. 3. Mai 1883 til Frederiksborg Sk., 24. Febr. 1878 til Aalborg Sk.

Over de andre videnskabelige Samlinger, som staa under dagligt Tilsyn af de paagældende Lærere i Fysik og Naturhistorie, bør der ligeledes være affattet Fortegnelser, og Forøgelser af Samlingerne skulle meddeles i Skoleprogrammerne; jf. Cirk. 25. Febr. 1853. De offentlige Skoler maa selvfølgelig fyldestgøre den alle eksamensberettigede Skoler paalagte Forpligtelse til at være forsynede med naturhistoriske og fysiske Samlinger af et bestemt Indhold. Om Tilsynet med de fysiske Apparatsamlinger er at henvise til Cirk. 3. Mai 1890, jf. p. 10 og 311. Forretningsgangen er i denne Henseende for begge Slags Samlinger ordnet ved Cirk. 16. Febr. 1891, ved hvilket der sondres mellem Skolefondens aarlige Tilskud (900 Kr.) til disse Samlinger, og det til Skolernes egen Raadighed stillede Beløb.

Om Bibliotekerne og de andre Samlinger maa i det hele henvises til «Meddelelserne» paa de under Rubrikken «videnskabelige Samlinger» anførte Steder.

Fdg. 1809 § 127 og navnlig det ovenfor citerede Cirk. 25. Febr. 1853 indeholde Bestemmelser om det egentlige Inventarium, hvorunder bl. a. indbefattes Reoler og Skabe til Biblioteket og Samlingerne, samt alle Undervisningsapparater, der ikke henhøre til disse, f. Eks. Landkort, Glober, Musikalier o. s. v. Idet her i øvrigt henvises til Cirkulæret, bemærkes kun, at det er paalagt Rektoren at lade affatte aarlige Tilgangs- og Afgangslister, der slutte sig til den engang optagne Hovedfortegnelse over Inventariet, og at der hvert 5te Aar skal udarbejdes en ny Hovedfortegnelse. Som en ekstraordinær Undtagelse fra Reglerne henvises til Skr. 5. Jan. 1891 til Aalborg Sk.

Spørgsmaalet om Brandforsikring af Skolernes Løsøre i Assurance af Løsøre. det hele taget er ved tidligere Lejligheder, jf. den for samtlige

Fysiske og naturhistoriske Samlinger.

Inventarium.

Skoler bekendtgjorte Skr. 22. April 1879 til Ribe Sk., blevet afgjort i den Retning, at der ikke burde paalægges Skolefonden nogen Udgift i dette Øjemed, hvilken Betragtning i Skr. 15. Marts 1861 til Aalborg Sk. findes motiveret ved, at Risikoen for Brandskade fordeler sig paa alle Skolerne. I den nuværende Praksis betragtes det imidlertid som overladt til Forstanderskabérne at tage Bestemmelse om Tegning af Assurance; Skr. 23. Aug. 1889 til Aalborg Sk.

§ 58.

Den indtægtydende Formue.

Som allerede berørt, har Indtægten ved Besiddelse af faste Ejendomme nu ingen Betydning mere for de almindelige lærde Skolers Økonomi. Der er her foruden det i § 56 anførte i det væsentlige kun Anledning til nogle Bemærkninger om Skolernes Pengekapitaler og Tiender; om de andre Skolerne tilkommende Afgifter kunne ingen almindelige Regler anføres, uden for saa vidt det ved Skr. 3. Juli 1884 til Odense Skole er tilkendegivet, at Afgifter, der bestaa i Jordskyld, efter Ydernes Begæring kunne forventes afløste mod Betaling af det kapitaliserede Beløb.

Om samtlige faste Indtægter gælder, at vedkommende Forstanderskab skal meddele Regnskabsføreren en nøjagtig Fortegnelse over dem, for at han derefter kan besørge Opkrævelsen til rette Forfaldstid, Fdg. 1809 §§ 116—117.

Kontante Midler.

De kontante Kapitaler skulle af Regnskabsføreren snarest mulig afgives til Forstanderskabet, som derefter udbetaler til ham de nødvendige Udgiftsbeløb, Fdg. § 120. Det eventuelle Overskud bliver, i Medfør af § 110, indsendt til Kvæsturen som Bidrag til Skolefonden, saa ofte som det kan undværes, uanset om vedkommende Skole senere i samme Regnskabsaar kan behøve Tilskud fra Fonden. De i Forstanderskabets Varetægt beroende kontante Penge og Obligationer skulle i Følge §§ 121—122 opbevares paa Stedets Raadstue i en Kasse med trende dirkefrie Laase, til hvilke enhver af de tre Forstandere har sin Nøgle; og ved Kassens Aabning skulle i det mindste de to af Forstanderne være til Stede. I denne Henseende er ved Skr. 16. Juni 1880 bevilget, at Pengekabet ved Aarhus Katedralskole kunde anbringes paa selve Skolen, saafremt det ikke ved nøjere Overvejelse skulde lykkes at faa Plads til det paa Raadhuset.

Skolernes og Skolefondens Kapitaler frugtbares i Over- Kapitalanbringelse.
ensstemmelse med de almindelige Regler for offentlige Stiftelsers
Formue i Lov 6. Marts 1869 og Anordning 12. Nov. 1870. Det
samme gælder om Legatkapitalerne; Skr. 10. Juli 1884 til Ny-
kjøbing Sk. Eforat om, at en saadan Kapital ikke maatte blive
indestaaende i en Sparekasse. I Medfør af Adg. 1870 § 1 in
fine har Ministeriet ofte givet Bevilling til Indkøb af Kredit-
foreningsobligationer over Parikurs. Tilladelse til at fritage de
til Skolevæsenet pantsatte Ejendomme for at omvurderes hvert 9de
Aar kan nu meddeles af Ministeriet, i Følge den ved kgl. Resol.
29. April 1890 erhvervede Bemyndigelse. Omvurdering ved
Ejerskitte kan bortfalde med Eforatets Samtykke; Skr. 9. Juli
1883 til Aalborg Sk. — Tillægslaan til ældre Laan maa i Hen-
seende til Vurdering af Pantet undergives samme Regler som
nye selvstændige Udlaan, men det afhænger af et Skøn, i hvor
lang Tid en anordningsmæssig Vurderingsforretning — indenfor
de fastsatte 9 Aar — kan lægges til Grund for Bevillingen af
Tillægslaan. Om Eforernes almindelige Kompetence jf. p. 242.

Skolevæsenets Tiender erlægges almindeligst i Penge efter
Kapitelstaksten, der ansættes i Begyndelsen af hvert Aar som gæl-
dende for det forløbne Aar. Om disse Afgifter er ved Skr. 16.
Okt. 1884 til Viborg Sk. fastsat, at de af Hensyn til, at den særlige
Fortrinsret i Tiendeydernes Bo for det sidst forløbne Aars Afgift
kun varer til det næste Aars St. Hansdag, skulle i Tilfælde af
Restance foranstaltes inddrevne ved Udpantning senest i Begyn-
delsen af Mai Maaned hvert Aar, saafremt de efter de paagæl-
dende Tiendeforeninger skulde betales i de foregaaende Maaneder,
medens Restancer af Tiender, som først senere forfalde til Be-
taling, blive at inddrive saa snart det lader sig gøre. De Tiender,
der ydes i Korn, blive regelmæssig solgte kort efter Høsten af
Forstanderskabet ved Auktion, kun efter særlig Bevilling under
Haanden. — Ved Skrivelser af 5. Januar og 4. Marts 1885
har Ministeriet, henholdsvis for Odense Kommunitets og for
Odense Katedralskoles Vedkommende, udtalt, at Tiendeyderne,
ikke blot i de Sogne, hvor det ved Tiendeforeningerne er dem
paalagt at indbetale Afgiften til vedkommende Kasserer eller
Regnskabsfører, men i alle Tilfælde, hvor der ikke udtrykkelig
er vedtaget en modsat Regel, ere forpligtede til selv paa egen
Bekostning at besørge Tienden indbetalt til vedkommende Kasse.
— Naar Tiendelisterne ere forældede, bør Ydelsen kun modtages
under Forbehold med Hensyn til en fremtidig Konstatering; Skr.
6. Jan. 1883 til Aalborg Sk. Ved Konverteringer af Korn-

Tiender.

tiende til en Pengeafgift, der foretages efter Tiendeydernes Ansøgning ved en af Ministeriet udfærdiget kongelig Bevilling («ad mandatum») betinges nu altid, at Afgiften for det forløbne Aar skal betales, saa snart Kapitelstaksten er sat.

Odense Kommunitet. I det foregaaende er allerede Odense Kommunitet bleven nævnt som en til Katedralskolen sammesteds knyttet Specialfond. I økonomisk Henseende henhører denne Fond under det almindelige lærde Skolevæsen, idet dens Indtægter indflyde i Skolefonden, uden at være forbeholdte noget bestemt Øjemed. Kommunitetets Bestyrelse er ved Regulativet af 8. Febr. 1828 ordnet i nær Overensstemmelse med de lærde Skolers. Under Tilsyn af Fyens Stiftsøvrighed er Forvaltningen henlagt til en Inspektion, bestaaende af Sognepræsterne ved Frue og St. Hans Kirker i Odense og Byfogden sammesteds, samt en Regnskabsfører eller Kasserer. Bestyrelsens Funktioner og Ansvar er bestemt i nøje Lighed med de for de lærde Skoler gældende Regler. Regnskabsføreren ansættes sædvanligt af Ministeriet og lønnes med et aarligt Honorar af 750 Kr. foruden en Kontorholdsgodtgørelse af 250 Kr.; denne Stilling har i den senere Tid været forbunden med den tilsvarende ved Odense Katedralskole; jf. i det hele Medd. 1879—81 p. 374 ff.

§ 59.

Budget- og Regnskabsvæsen.

Det lærde Skolevæsens Økonomi reguleres ved det aarlige Budget, der paa det almindelige Finanslovforslag opføres i samme detaillerede Form som andre ligestillede Statsfonds Budgetter, efter nærmere Bestemmelse af Ministeriet. De forskellige Indtægts- og Udgiftsposter opføres med samlede Beløb for alle de under det almindelige lærde Skolevæsens Fond henhørende Skoler tilligemed Skolefonden.

Budgettets Indtægtsside bestemmes efter de forhaandenværende regnskabsmæssige Forhold, med Undtagelse af de dertil knyttede tilfældige Udgifter, navnlig vedrørende Skolevæsenets Kirkebygninger. Det samme gælder om de Udgifter, der

bero paa almindelige Lovbestemmelser, nemlig de egentlige Lønnings- og Pensionsudgifter.

En anden Klasse af Udgiftsposter ere de faste aarlige Tilskud til enkelte Kommuners Skolevæsen eller til særligt stillede Realskoler, der ved Nedlæggelsen af lærde Skoler i de paagældende Købstæder som en Skadesløsholdelse for Befolkningen ere blevne paalagte Skolefonden, uanset at denne efter Bestemmelserne i Fdg. 1809 udelukkende skulde tjene til det lærde Skolevæsens Fremme.

Af de staaende kalkulatoriske Udgiftskonti ere de vigtigste de, der angaa Eksamenskontrollen og Timeundervisningen.

Over de vigtigste øvrige Udgiftsposter indgive de enkelte Skolebestyrelser inden hvert Aars 1. August et Overslag, som omfatter de paa tilfældige Forhold beroende Udgifter, derunder navnlig Hovedstandsættelser af Bygninger. Her opføres tillige de til Skolernes stadige Fornødenhed nødvendige Udgifter, nemlig til Biblioteker og andre videnskabelige Samlinger, Bygningsvedligeholdelse, Inventariets Vedligeholdelse, Brændsels- og Belysningsfornødenheder, samt «forskellige løbende og ekstraordinære Udgifter».

Bevægelige Konti.

Under de sidstnævnte Udgiftsposter, de saakaldte «bevægelige Konti», stilles et bestemt aarligt Beløb til Raadighed for hver enkelt Skole, og i Skolernes Budgetforslag bør saa vidt som muligt angives, hvor vidt en ekstraordinær eller vedvarende Forhøjelse af det normerede Beløb maa anses for nødvendig. Efter Beskaffenheden af de herhen hørende Udgifter kan det imidlertid ikke forud med Sikkerhed beregnes, hvor meget der vil medgaa i Finansaarets Løb; og der er derfor truffet en saadan Ordning, at hvad der bespares ved en Skole kan anvendes til Dækning af Overskridelser ved andre Skoler. Til dette Øjemed bliver det aarlige Normalbeløb af de paagældende Konti ikke fuldt ud fordelt mellem Skolerne, men en mindre Del deraf holdes tilbage. Endvidere er det paalagt Skolerne ved Slutningen af hvert Finansaar at indberette, hvormeget der er forbrugt og hvor vidt der maatte være Trang til Udgifter ud over det budgetterede Beløb. Hvad der herefter maatte vise sig at være besparet, bliver i Forbindelse med det reserverede Beløb anvendt til saa vidt som muligt at tilvejebringe Balance paa vedkommende Konto i dens Helhed; jf. i Almindelighed Cirkulære af 3. Marts 1863. Ingen Udbetaling maa uden Ministeriets Samtykke afholdes ud over hver enkelt Skoles Budget. En Und-

tagelse gælder kun for Brændsels- og Belysningskontoen, der er kalkulatorisk, dog kun hvad Priserne angaar. De efter Budgetforslagene normerede Kvantiteter paa denne Konto kunne derimod ikke overskrides uden særlig Godkendelse, og Forbrugets Omfang skal derfor opgives i den nævnte aarlige Indberetning, hvilket er indskærpet ved Cirk. 26. Mai 1865; jf. i det hele Cirk. 27. Marts s. A.

Ministeriet bestemmer, hvor vidt nogen Udgift, som efter de omtalte Indberetninger vil medføre Overskridelse af den paa-gældende Konto, kan afholdes mod Forklaring i Regnskabet for det forløbne Aar, og ligeledes, om de ekstraordinære Udgifter af den ene eller den anden Art, om hvilke der i Løbet af Finansaaret sker Indstilling, kunne afholdes paa forventet Tillægsbevilling, eller blive at opføre paa Forslaget til Finanslov for det paafølgende Aar. Ligesom Skolernes Bestyrelser nøjagtig skulle paase, at de normerede Beløb ikke uden Nødvendighed overskrides, paahviler det dem ogsaa, naar en ekstraordinær Foranstaltning viser sig uopsættelig nødvendig, hurtigst mulig at indstille Sagen til Ministeriet, for at dette kan tage Bestemmelse om, hvor vidt og eventuelt under hvilken regnskabsmæssig Form Udgiften skal afholdes, og i fornødent Fald betimelig søge den nødvendige Efterbevilling for Beløbet.

Det følger af den almindelige finansielle Ordning, at ligesom intet Beløb kan overføres fra en af de i Finanslovforslaget angivne Konti til en anden, kunne heller ikke de Beløb, der bespares paa de forskellige Udgiftsposter, overføres som disponibel Beholdning til det næste Finansaar, men der maa søges Genbevilling til deres Anvendelse. Denne Grundsætning er udtalt i Cirkulæret af 22. December 1862 med særligt Hensyn til Bibliotekskontoen, over hvilken der ved flere Skoler maa føres et særskilt Regnskab, af Hensyn til de til Biblioteket og andre videnskabelige Samlinger særligt henlagte private Legater. Sammensteds er udtalt, at saadanne Legaters Indtægter altid først bør anvendes, for at Besparelsen kan ske paa det offentliges Bidrag til Kontoen.

Bygningsudgifter.

Med Hensyn til Bygningsudgifterne er det ved Cirk. 30. Sept. 1858 indskærpet, at der nøjagtig maa sondres mellem Hovedstandsættelser og Vedligeholdelsesarbejder, og i Tvivlsfælde henvises Forstanderskaberne til at konferere med vedkommende Bygningsinspektør om Posteringen paa de respektive Konti. Der skal ligeledes drages Omsorg for, at Entreprenører og Haandværkere i deres Regninger skelne mellem de to Slags

Udgifter; Skr. 6. Nov. 1858 til Nykjøbing Sk. — Skolernes Forslag, saavel om Vedligeholdelsesudgifter som om Hovedistandsættelser, skulle altid ledsages af Bygningsinspektørens Overslag, med de eventuelt nødvendige Plantegninger; og da Overslag og Planer som Bilag maa medfølge de af Ministeriet stillede Bevilningsforslag, bør der, for at de ikke skulle savnes ved Skolen, have Genparter af dem til Stede til Brug ved de paagældende Arbejder. Hvad der mulig bespares paa Bevillingen til en speciel Hovedistandsættelse, kan ikke ved samme Skole anvendes til et andet Arbejde af lignende Art.

Skolevæsenets Regnskabsaar følger Finansaaret og gaar altsaa fra 1. April til 31. Marts; Cirk. 16. Juni 1849. Regnskabsføringen er ordnet ved en Række detaillerede Bestemmelser: Cirkulærerne af 20. og 30. Juni 1862, 12. Sept. og 30. Nov. 1863, 20. Okt. 1864, 23. Juni 1866 m. fl. I disse Regler, som ere baserede paa den i 1862 foregaaede Sammendragning af Skolernes Regnskabsvæsen under Universitetskvæsturen, ere de i Fdg. 7. Nov. 1809 givne Bestemmelser til Dels optagne. I visse Enkeltheder er Ordningen senere modificeret derved, at Revisionen af Skoleregnskaberne og Decisionen paa disse ikke mere, som tidligere, foregaar i selve Ministeriet, men under den almindelige offentlige Revision; kgl. Resol. 26. Aug. og 30. Sept. 1870, jf. det følgende.

Bestemmelser om
Regnskabsføringen.

Om Regnskabsvæsenets tekniske Enkeltheder skal her i Hovedsagen kun henvises til de paagældende Bestemmelser i den kronologiske Afdeling. Som Grundtrækket i Ordningen er at fremhæve, at Regnskabet ved hver Skole skal føres i Hovedbogsformen, saaledes at der foruden Kassebogen forefindes en i Overensstemmelse med Finansloven indrettet Hovedbog, hvor alle Indtægter og Udgifter paa de paagældende Konti indføres, og hvor tillige særlige Konti ere anlagte for de specielle Fonds, Stipendiefonden, særskilte Legater m. m., som ikke tilhøre Skoleformuen, men dog bestyres i Forening med denne. Hovedbogen afsluttes hvert Aar med en Oversigt over den egentlige Skoleformues Indtægter og Udgifter, og en Balancekonto, som angiver, hvori Formuen bestaar, saaledes at en Sammenligning med Hovedbogen for det foregaaende Aar udviser den stedfundne Fremgang eller Nedgang i Status. Paa Hovedbogens Kassekonto opføres summarisk alle de Kassen passerende Indtægts- og Udgiftssummer, saa at der ved Sammenligning af Indtægts- og Udgiftssiden med Kassebogen og Kassebeholdningen kan skaffes Bevis for, at Regnskabet er rigtigt ført.

For Odense Kommunitets Vedkommende har Ministeriet tilladt, at Regnskabet føres i den tidligere brugte Form, under Iagttagelse af de ved Skr. 20. Jan. 1863 givne nærmere Regler.

Regnskabsaflæggeise. Hovedbogen indsendes til Kvæsturen inden hver 15de Mai (Circ. 12. Jan. 1863), og Indsendelsen kan ikke udsættes, fordi der ikke maatte være faldet Decision paa det foregaaende Aars Regnskab. Af særlige Grunde, navnlig ved Regnskabsførerens Dødsfald kort før Afslutningen af Regnskabet, kan der bevilges en kortvarig Udsættelse; Skr. 13. Mai 1890 til Randers Sk. Paa Grundlag af de indsendte Hovedbøger affatter Kvæsturen en aarlig Regnskabsberetning for det samlede lærde Skolevæsen, som efter at være godkendt af Ministeriet foranstaltes trykt og derefter indlemmes i det almindelige Statsregnskab, i Lighed med, hvad der gælder for de andre af Kvæsturen bestyrede særlige Fonds.

Skolens Kasse.

Ved hver Maanedes Udgang skal Regnskabsføreren, saa vidt det lader sig gøre, afgive sin Kassebeholdning til Forstanderskabet; Fdg. 1809 § 120. Overflødige Beholdninger indsendes, som foran omtalt, til Universitetskvæsturen. Paa den anden Side blive de nødvendige kontante Tilskud til Skolerne paa Begæring tilstillede disse fra Kvæsturen, men kun efter Ordre af Ministeriet, som altid i Forvejen indhenter Revisionens Erklæring over, hvor vidt Tilskuddet er nødvendigt. Alene Tilskuddet til Rønne højere Realskole udbetales efter en staaende Ordre ved Byens Amtstue; Skr. 29. Juli 1884. Af Skolekasserne kan der ikke uden Ministeriets Tilladelse gives noget Forskud til specielle Fonds; Cirk. 18. Febr. 1863.

Regnskabets Revision.

Revisionen og Decisionen af Skolevæsenets Regnskaber, som tidligere var henlagt under Ministeriet, foregaar nu under den almindelige offentlige Revisions 1ste Departements 3dje Kontor; jf. kgl. Resol. 26. August 1870. Medens de egentlige Regnskaber afgives fra Universitetskvæsturen til Revisionen, modtager denne direkte fra Skolerne Kassebogen for hvert Aar og de ved Fdg. 1809 § 119 foreskrevne Maanedseksrakter af Regnskaberne, hvori alle Indtægter og Udgifter for Kassen i den forløbne Maaned ere angivne. Disse Ekstrakter, som nærmere ere omhandlede i Cirk. 23. Juni 1866, have den Betydning, at Skolekassens Status og Regnskabsførerens Nøjagtighed i Opkrævnningen af Indtægter til Stadighed kontrolleres. Den Kontinuationsekstrakt, som ved Afslutningen af Hovedregnskabet skulde indeholde Redegørelse for Afvigelserne fra Marts Maanedes Ekstrakter, jf. Cirk. 12. Sept. 1863, erstattes nu ved Tilførsler i Hoved-

bøgerne. De i Fdg. 1809 foreskrevne Kvartalsekstrakter og aarlige Generalekstrakter ere bortfaldne som overflødige ved den nuværende Ordning; i Lighed dermed betragtes Forskriften i Fdg. 1809 § 131 om Indgivelse af en aarlig Generalberetning til Kongen som fyldestgjort ved Kvæsturens Regnskabsberetning. Derimod er ved Cirk. 30. Juni 1862, jf. nærmere Cirk. 23. Juni 1866, foreskrevet, at der til Betyggelse for Kontrollen med Maanedsekstrakterne ved hvert Finansaars Begyndelse skal indsendes til Revisionen en Oversigt over hver Skoles forskellige Indtægter med Angivelse af Forfaldstiden for disse.

Under de Regnskabsbilag, der efter almindelige Regler maa indsendes til Revisionen, henhøre Overslagene til de i Aarets Løb udførte Hovedstandsættelser; disse Overslag skulle derfor i betimelig Tid af Bygningsinspektørerne afgives til Forstanderskaberne; Cirk. 29. Nov. 1858.

§ 60.

Sorø Akademi.

Medd. 1849—56, 1857—78, 1879—88.

Efter at Akademiet i Sorø er nedlagt, er denne Betegnelse dog bleven bibeholdt i økonomisk Betydning som omfattende de Ejendomme og Kapitaler, der tilhøre den nuværende Skole og Opdragelsesanstalt under Form af en særlig Statsfond. Kun en Del af denne Fonds Indtægter medgaar til Skolens Fornødenheder; i øvrigt anvendes Overskuddet dels til Fremme af det private og kommunale Realskolevæsen, dels til Understøttelse af forskellige videnskabelige, kunstneriske og dermed beslægtede Formaal.

Sorø Akademis
særlige Fond.

Til Sorø Akademis Formue henhører, foruden Undervisningsanstaltens Bygninger, Embedsboliger og andre Bygninger i Sorø samt Pengekapitaler, Konge- og Kirketiender, Arvefæstefgifter m. m. — endnu en Del Jordegods af Hovedgaardstakst og et betydeligt Skovareal. Skovvæsenet er organiseret under en særlig Bestyrelse med en af Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet ansat Overinspektør i Spidsen; jf. Medd.

1857—78 p. 298 ff. I øvrigt er Akademiets Formue, som allerede i § 11 bemærket, underlagt Universitetskvæsturen i Forbindelse med den stedlige Godsbestyrelse, der ogsaa for Skovvæsenets Vedkommende besørger det egentlige Oppebørsels- og Kassevæsen.

Jordegods og Skove.

Jordegodset og Skovejendommene henhøre under det statsretlige Begreb af Domæner og kunne derfor efter Grundlovens § 47 ikke afhændes uden ved Lov; jf. herved Lov 3. Marts 1852, i Følge hvilken Akademiets Bøndergods er bortsolgt; Lov 10. s. M. om Bortsalg af Hellestrup Hovedgaard, Lov 19. Febr. 1861 om Salg af Sorø Ladegaard, og Lov 23. Jan. 1862 om det — i Mangel af passende Auktionsbud ikke iværksatte — Salg af Mørup Hovedgaard. I øvrigt gælde de p. 241 omtalte Regler, særligt de ved Resol. 9. Juni 1850 fastsatte, om Dispositioner over Akademiets andre Ejendomme. Indenfor den derved fastsatte Grænse af 2 Tdr. Hartkorn har man i Praksis ofte ved Afhændelser af større Betydning indhentet kongelig Bemyndigelse, jf. kgl. Resol. 7. Okt. 1848 om Salget af 5 Købstadgaarde i Sorø, Resol. 10. Nov. 1855 om Salget af 4 Møllesteder, Resol. 4. Jan. 1854 om Afhændelse af et mindre Areal af Sorø Akademis Grund til Købstadkommunen; og paa den anden Side Ministeriets Skrivelser af 1855 om Salg af «Priorvænget»; Medd. 1849—56 p. 205 ff. Til Bortforpagtning og Udlejning af Akademiets Ejendomme udkræves Ministeriets Samtykke.

Bygninger.

For Bygningernes Vedkommende er her at anføre, at i Følge Akademiets Statuter af 28. Jan. 1827 § 48 skulle baade Hovedbygningen og de andre Bygninger i og ved Sorø By, som Akademiet ejede før 1821, uagtet de til Dels ere Købstadbygninger, være fritagne for alle Skatter og Paalæg, Indkvartering undtagen. Med særligt Hensyn til Bygningsafgiften er denne Bestemmelses vedvarende Gyldighed bleven anerkendt ved Finansministeriets Skrivelse af 3. Mai 1855; jf. Medd. 1849—56 p. 224 ff. For Vedligeholdelsen af Rektorboligen og de andre endnu eksisterende Embedsboliger ved Akademiets Skole- og Opdragelsesanstalt gælde de samme Regler angaaende Brugernes Ret og Pligt som ved de andre Statsskoler, navnlig ogsaa Cirkulæret af 11. Febr. 1880. For Skovvæsenets Embeds- og Tjenesteboliger er der paa Grundlag af de almindelige Lovbestemmelser ved kgl. Resol. 5. Juni 1888 fastsat særlige Regler, som i forskellige tvivlsomme Punkter ere nærmere forklarede ved Skr. 23. Aug. og 19. Sept. 1889, 30. Juli 1890.

Til Medhjælp for Bygningsinspektøren i hans Tilsyn med Akademiets hele Bygningsvæsen er ansat en særlig Bygningskonduktør med Bolig i Sorø. — Akademiets Hovedbygning er underlagt Rektorens Tilsyn, uden dog at være undtagen fra det almindelige af Akademiets Forvalter udøvede Tilsyn; Instruks 10. Aug. 1881 § 9; Skr. 27. Aug. 1882, jf. Medd. 1879—88 p. 25 og p. 73.

Ved Skr. 25. Febr. 1853 er det paalagt Rektoren at affatte Fortegnelser over de Skolen og Opdragelsesanstalten tilhørende Inventariestykker, med aarlige Af- og Tilgangslister, ganske i Overensstemmelse med, hvad der samtidig blev paalagt de andre lærde Skolers Rektorer. Det gamle Akademis store Bibliotek og dets øvrige videnskabelige Samlinger, hvoriblandt findes en med den naturhistoriske Samling forbunden Oldsagsamling, ere efter den akademiske Læreanstalts Nedlæggelse i Henhold til Ministeriets Skr. 23. Juni 1849 blevne henlagte under Rektoren, saaledes at han fører Overtilsynet med dem, afgør alle vigtigere Sager eller brevveksler derom med Ministeriet, og anviser alle til Samlingernes Vedligeholdelse og Forøgelse henhørende Udbetalinger. Det specielle Tilsyn skal i Følge samme Skrivelse overdrages til en af Skolens Lærere, nemlig for Bibliotekets Vedkommende til en efter Rektorens Indstilling ansat Bibliotekar, og for de øvrige videnskabelige Samlingers til de paagældende Faglærere; jf. herved § 11. Det formelle Ansvar for Bibliotekets Fuldstændighed er ikke her, saaledes som ved de andre lærde Skoler, paalagt Rektoren personlig. Discipulbiblioteket i Sorø er oprettet paa Akademiets Bekostning og stillet under Tilsyn af en af de inspicerende Lærere; jf. her i det hele Medd. 1845—56 p. 109, 112 ff.

Inventarium og
Samlinger.

Blandt de Privilegier af økonomisk Betydning, som ved Statutterne af 1827 ere tillagte Sorø Akademi, bestaar endnu, foruden den ovenfor omtalte Skattefrihed, den i Statuternes § 49 hjemlede almindelige Frihed for Akademiets Embedsmænd og Betjente i og ved Sorø By med Hensyn til kommunale Ombud, Værgemaal undtagne, og ligeledes det i § 50 omtalte Beneficium af fri Proces i alle Retssager, som altsaa indbefatter Fritagelse for Retsgebyrer og Ret til Beskikkelse af Sagfører paa Statens Bekostning. Derimod er den sammesteds hjemlede Fritagelse for Stempelafgift bortfalden ved Lov af 11. Febr. 1863 angaaende særlige Begunstigelser i denne Henseende; jf. Lov 19. Febr. 1861 § 75 om Brugen af stemplet Papir, og Skr. 29. April 1863, Medd. 1857—78 p. 176.

Akademiets Privi-
legier.

Budgetregler.

Paa Sorø Akademis aarlige Budget, der opføres paa Finanslovforslaget efter samme Grundsætninger som det lærde Skolevæsens, udgør Skovvæsenets Budget en særskilt Underafdeling. Pensioner til Skovridere og de efter Pensionslovens Analogi fastsatte Understøttelser til Skovfogder opføres dog under det almindelige Budget, hvor Skovvæsenets Overskud angives paa Indtægtssiden. Paa det almindelige Budget maa igen sondres mellem Budgettet for Skolens og Opdragelsesanstaltens særlige faste Udgifter, om hvilket Rektoren indgiver Forslag, og de andre Poster, derunder hele Indtægtssiden, som efter Kvæsturens Beregning over de regnskabsmæssige Forhold forelægges for Ministeriet. — I Overensstemmelse med denne Tredeeling af Akademiets Budget anvises Udgifterne under de finanslovmæssig bestemte Konti, dels af Overinspektøren for Skovvæsenet, dels af Akademiets Rektor og — hvad Belysningsudgifterne angaar — af dets Forvalter, dels af Kvæstor ved Universitetet. Ministeriets Bemyndigelse til de forskellige specielle Udgifter er nødvendig i et lignende Omfang som ved de almindelige lærde Skoler. Det er her en særlig Regel, at under Budgettets Udgiftspost «Skoleudgifter», der i øvrigt svarer til det almindelige lærde Skolevæsens Konto for «forskellige og ekstraordinære Udgifter», kan Rektoren ikke uden Ministeriets Bemyndigelse overføre noget Beløb fra den ene regnskabsmæssige Underkonto til den anden.

Regnskabsvæsen.

Regnskabet føres efter lignende Principer som de i den foregaaende Paragraf omtalte, efter de under 10. Marts 1862 for Akademiets Kasserer og ved Instruks af 1881 for dets Bogholder fastsatte Regler; Medd. 1857—78 p. 117 ff.; 1879—88 p. 20 ff. Et særligt Regnskab aflægges for Skovvæsenets Vedkommende af Overinspektøren, og over de foran nævnte Udgifter ved Skolen og Opdragelsesanstalten samt Indtægterne af Discipel- og Elevkontingenter af Akademiets Bogholder. Disse Regnskaber samles med Universitetskvæsturens Regnskab over Akademiets øvrige Indtægter og Udgifter i en aarlig trykt Beretning. I øvrigt maa om disse Forhold henvises til «Meddelelserne», hvor det vil ses, at Forskellighederne overfor de øvrige Skoler blandt andet bero derpaa, at Universitetets Kvæstor her ikke blot, som ved det øvrige Skolevæsen, fungerer som regnskabsmæssig Autoritet, men tillige som Forvaltningsmyndighed.

Revisionen af Regnskabet foregaar i samme Afdeling af den offentlige Revision som Skolevæsenets Regnskaber.

De private lærde Skoler.

§ 61.

Oprettelse og Eksamensret.

I Plakat 19. Juli 1805 angaaende Oprettelsen af en Direktion for Universitetet og de lærde Skoler er det bestemt, at intet nyt Privatinstitut, hvis Formaal er Forberedelse til akademisk Studium, kan oprettes uden kongelig Tilladelse, hvorfor ogsaa Planen for Institutet hver Gang foreløbig bliver at indsende til Prøvelse af Direktionen. I Overensstemmelse hermed gør Instruksen for bemeldte Direktion 13. Sept. 1805 § 10 det ogsaa til en Pligt for denne at indhente Kundskab om saadanne Instituter med Hensyn til alle Undervisningen vedkommende Spørgsmaal, dels gennem Indberetninger dels ved Overværelse af Eksaminerne enten ved et af Direktionens egne Medlemmer eller ved andre sagkyndige Mænd. Uagtet disse bestemte Paabud er der gennem en lang Aarrække oprettet private lærde Skoler, uden at den nævnte Tilladelse har været søgt, og uden at der fra Ministeriets Side har været stillet Fordring om, at en saadan Ansøgning skulde indgives forinden Oprettelsen, ligesaa lidt som der, før Tilladelsen til at afholde Eksaminer med Retsvirkning var givet Skolen, har været ført noget Tilsyn af Ministeriet med den meddelte Undervisning. I de Tilfælde, i hvilke der har været andraget om Tilladelse til Oprettelsen, har Ministeriet paa den anden Side lige til det senest foreliggende Tilfælde — Oprettelsen af Hauchs Latin- og Realskole — erhvervet kongelig Resolution for Oprettelsen, idet man ikke skønnede, at det paagældende Lovbud var ophævet ved den senere Ordning af det lærde Skolevæsen. Men uden for saadanne Tilfælde er

Indledende Bemærkninger.

Henvendelsen til Ministeriet først sket, naar Skolen var saa vidt fremskreden, at den kunde afholde de afsluttende Eksaminer, og Andragendet har da været rettet paa Bemyndigelse hertil. Heller ikke fra anden Side stilledes der Betingelser for Oprettelsen. Hvad saaledes de kjøbenhavnske lærde Skoler angaar, ere disse nemlig saavel ved Fdg. ang. Skolevæsenet i Kjøbenhavn 20. Marts 1844 som ved Bkdtg. 24. Juni 1885 om Betingelsen for at opnaa Bevilling til at holde Skole udtrykkelig udelukkede fra Skole-direktionens Omraade, og uden for Kjøbenhavn er Oprettelsen af en privat Skole overhovedet ikke betinget af nogen Tilladelse. En privat lærd Skole kunde saaledes oprettes, uden at der fra Statens eller Kommunens Side stilledes nogen som helst Fordring om Garantier for en tilfredsstillende Ledelse, Undervisning, brugbare Lokaler o. s. v. eller udøvedes nogen som helst Kontrol med, hvorledes Undervisningen gaves. Først naar Eksamensretten søgtes, maatte Skolen gøre Rede herfor, og først efter at den var erhvervet, traadte Undervisningsinspektionens stadige Kontrol til.

Disse Forhold ere nu ved Ministeriets Bekendtgørelse 1. Dec. 1890 angaaende Oprettelsen og Ledelsen af lærde Skoler blevne nærmere ordnede, saavel med Hensyn til Betingelserne for Oprettelsen af saadanne Skoler som angaaende Tilsynet med Skolernes stadige Drift. Bekendtgørelsen støtter sig paa kgl. Res. 20. Nov. 1890, der bemyndiger Ministeriet til for Fremtiden at meddele den ved Plakat 19. Juli 1805 forlangte kongelige Tilladelse samt til at fastsætte de nærmere Regler for Meddelelsen af slige Bevillinger.

Efter at disse Bestemmelser ere givne, træder Staten saaledes ad tre Veje i Forhold til den private lærde Skole, dels derigennem, at der for Oprettelsen af en lærd Skole gælder visse Betingelser, dels ved at der for Tilsynet med Skolen og dens Drift er givet en Række Bestemmelser, som have Gyldighed uden Hensyn til, om Skolen har opnaaet Dimissionsret eller ikke, og dels endelig ved, at der for Opnaaelsen af Dimissionsretten stilles visse Fordringer ud over de for Skolens Oprettelse gældende, herunder blandt andet Kravet til en gennemført Kontrol med de paagældende Eksaminer.

Betingelser for Oprettelsen.

Betingelserne for Oprettelsen af en privat lærd Skole angaa dels visse personlige Kvalifikationer hos den, som vil oprette et saadant Institut, dels en vis Garanti for, at det hele Undervisningsapparat, derunder Undervisningsplanen, Lokalerne

m. m., fyldestgør de Fordringer, som i saa Henseende maa stilles.

Som personlige Forudsætninger hos Bestyreren nævner Bkdtg. § 2 først og fremmest, at den Mand eller Kvinde, der som Bestyrer af Skolen skal føre det almindelige Tilsyn med Undervisningen og Disciplinen, maa ved paalidelige Vidnesbyrd godtgøre at have ført et uplettet borgerligt Liv, og Attesterne herom maa ledsage Andragendet om Tilladelse til Skolens Oprettelse; Bkdtg. § 3. Derhos kan Tilladelsen kun forventes paa Betingelse af, at Bestyreren har bestaaet en Skoleembedseksamen ved Universitetet i Henhold til Adg. 25. Okt. 1883 eller en af de med Skoleembedseksamen ligestillede Eksaminer og desuden i 5 Aar har virket som Lærer ved en offentlig eller privat lærd Skole. Naar vedkommende ikke fyldestgør disse Betingelser, kan Tilladelsen undtagelsesvis meddeles ham, naar han godtgør dels at have virket i 5 Aar paa en fuldkommen tilfredsstillende Maade ved en lærd Skole, dels at have Øvelse i at undervise i tre Skolefag og at være i Stand til særligt i et af Skolens Hovedfag (Dansk, Latin, Græsk, Fransk, Historie, Matematik og Fysik) at lede Undervisningen gennem alle Skolens Klasser indtil Afgangseksamen.

Garantien for, at Skolens Drift vil være tilfredsstillende, søges dels gennem Fordringen om, at Andragendet skal være ledsaget af en Plan for Undervisningen, affattet med saa stor Fuldstændighed, som Forholdene tillade det, og med den i Adg. 16. Juni 1882 § 19 fastsatte Maksimumsgrændse af 30 ugentlige Timer foruden Sang og Gymnastikundervisningen, samt saaledes, at der til Gymnastik er fastsat mindst 4 ugentlige Timer, dels ved at det ikke tillades Skolen at træde i Virksomhed, forinden Skolelokalerne, Inventariet og Samlingerne af Undervisningsapparater ere blevne undersøgte og fundne fuldt tilfredsstillende for Øjemedet; Bkdtg. § 4.

Forbudet mod at oprette en lærd Skole uden Bevilling gælder ikke blot den Skole, der oprettes fra ny, men ogsaa Udvidelsen af en allerede bestaaende Skole til ogsaa at omfatte lærd Undervisning; Bkdtg. § 1. Overfor de med Ministeriets Vidende allerede oprettede Skoler har Bekendtgørelsens Bestemmelser om Betingelserne for Oprettelsen ingen tilbagevirkende Kraft, bortset fra den i § 3, sidste Punktum, stillede Fordring til Timeplanen; jf. Skr. til Undervisningsinspektionen 9. Dec. 1890. Derimod ville selvfølgelig de om Skolens Ledelse og om Ophør af Retten til at drive Skolen nedenfor fremstillede Be-

stemmelser (Bkdtg. § 5, 6 og 7) komme til Anvendelse paa alle Skoler. I sin nys citerede Skrivelse til Undervisningsinspektionen udtaler Ministeriet derhos sin Forventning om, at Inspektionen i Tilfælde af, at nogen egentlig Skole maatte begynde at drive lærd Undervisning uden behørig Tilladelse, snarest muligt vil sætte Ministeriet i Kundskab derom, idet Ministeriet samtidig godkender den af Inspektionen formulerede Bestemmelse af Forskellen mellem en privat lærd Skole og et Artiumskursus, saaledes at der ved den første skal forstaas en Undervisningsanstalt, der — bortset fra de dertil knyttede Forberedelsesklasser — har en Klasseordning, Undervisningstid og Undervisningsplan, der i alt væsentligt falder sammen med de lærde Statsskoler, og som har til Formaal gennem en lignende planmæssig Undervisning fra det laveste Trin til det højeste at føre sine Disciple til de samme afsluttende og ved Skolen selv afholdte Eksaminer som Statsskolerne.

Kontrol med Ledelsen. Bestemmelserne om Statens Kontrol med den private lærde Skoles Ledelse gælde alle Skoler uden Hensyn til, om de have Dimissionsret eller ikke. Efter Bkdtg. 1, Dec. 1890 § 6, der er affattet væsentlig i Overensstemmelse med Cirk. 7. Sept. 1875 om Inspektionens Forhold til de eksamensberettigede Skoler, er saaledes enhver bestaaende lærd Skole i hele sit Omfang, ogsaa hvad dens Realklasser angaar, underkastet Tilsyn af Undervisningsinspektionen for de lærde Skoler, der er beføjet til baade ved Besøg i Skolen og ad skriftlig Vej at fordre sig meddelt alle saadanne Oplysninger om Skolen, som den maatte skønne nødvendige for at danne sig en begrundet Dom om samtlige Forhold vedrørende Undervisningen, Disciplinen og Lærerpersonalet. For Gymnastik- og Sangundervisningens Vedkommende ere Skolerne derhos underlagte den sædvanlige Inspektion i de nævnte Fag. Skifter Skolen Bestyrer, maa den tiltrædende Bestyrer have opnaaet Ministeriets Autorisation efter de fornævnte Regler, forinden Skolen kan fortsættes under hans Ledelse, ligesom Forandringer i Lærerpersonalet hver Gang bør indberettes til Inspektionen. Endelig kan i denne Forbindelse mærkes Bestemmelsen i Bkdtg. § 5 om, at Skolen ikke maa tage noget nyt Lokale i Brug, forinden Tilladelsen dertil er meddelt af Ministeriet.

**Betingelser for
Eksamensretten.**

Med Retten til at oprette en privat lærd Skole er ikke forbundet nogen Beføjelse til at afholde Afgangseksamen for studerende eller 4de Klasses Eksamen; Bkdtg. § 8. Til

Erhvervelse af denne Eksamensret udfordres en udtrykkelig herpaa rettet Bemyndigelse.

At en saadan Ret kan meddeles en privat Skole, er allerede udtalt i Bkdtg. 13. Mai 1850 ang. Eks. art. § 4 og gentaget med nogle Ændringer i Lov 1. April 1871 § 9. Efter Bestemmelsen i denne § og Adg. 16. Juni 1882 § 19 er Opnaaelsen af Eksamensretten, der ikke længere, som ved Bkdtg. 1850, er begrænset til Skoler i Kjøbenhavn, knyttet til følgende Betingelser:

at Skolen gennem et tilstrækkeligt Antal Klasser gennemfører Undervisningen i samme Omfang og til samme Grænse, som de offentlige lærde Skoler;

at den i det ringeste for de tre sidste Skoleaars Vedkommende i det hele slutter sig til den for de offentlige lærde Skoler gældende Undervisningsplan;

at Bestemmelsen i Lov 1. April 1871 § 4 om den ugentlige Skoletid af 30 Timer til samtlige Fag og Øvelser, Sang og Gymnastik alene undtagne, overholdes;

at der gives mindst 4 Timers ugentlig Undervisning i Gymnastik; og

at Skolen underkaster sig de Forskrifter, som ere eller maatte blive givne med Hensyn til Kontrollen, saavel med Undervisningen i dens Helhed, derunder Gymnastik og Sang, som med Afholdelsen af Eksaminer;

og endelig er det overfor Bestyrere, der ikke selv anses for at være i Besiddelse af den fornødne Uddannelse, ved given Lejlighed gjort til Pligt at antage en filologisk Kandidat eller candidatus magisterii af sproglig-historisk Retning med et af de gamle Sprog som Hovedfag til Lærer i disse Fag i de to øverste Klasser, saaledes at Valget efter Omstændighederne er forlangt indstillet til Ministeriets Godkendelse.

Efter de i Bkdtg. 1. Dec. 1890 for Oprettelsen af en privat lærd Skole stillede Fordringer vil der imidlertid kun undtagelsesvis blive Tale om denne sidste Betingelse ligesaa lidt som om det fastsatte Maksimum af 30 ugentlige Timer og de 4 Timer om Ugen i Gymnastik, da Forholdene i disse Henseender maa forudsættes at være i Orden, naar Dimissionsretten begæres; og ligeledes vil den Undersøgelse af Skolen, der hidtil altid fandt Sted før Dimissionsrettens Meddelelse, kunne væsentlig indskrænkes eller helt bortfalde, da Skolens Forudsætninger i saa Henseende maa være Undervisningsinspektionen bekendte.

Indholdet af
Eksamensretten.

Indholdet af Eksamensretten er efter Lov 1871 § 9 en Bemyndigelse til at afholde samme Afgangseksamen for studerende som de offentlige lærde Skoler enten saavel i den sproglig-historiske som i den matematisk-naturvidenskabelige Retning eller, naar Skolen ønsker det, alene i den ene Retning. Denne Ret omfatter ikke blot Skolens egne Disciple, men ogsaa saadanne, som efter privat Forberedelse ønske at underkaste sig Afgangseksamen for studerende. Retten for Skolen til at modtage saadanne Privatister er dog tillige en Forpligtelse, som Skolen ikke kan unddrage sig, dog at ingen Skole er forpligtet til enten ved 4de Klasses Hovedeksamen eller ved Afgangseksamen at modtage mere end 6 Privatister, saaledes at det iagttages, at, hvis der melde sig flere, gives der de først anmeldte Fortrin, dog kun for saa vidt de ikke ere anmeldte før Begyndelsen af April Maaned; Lov 1871 § 10, Cirk. 13. Febr. 1873, Bkdtg. 9. Febr. 1891 § 2, 2. St.

Eksamensrettens
Varighed.

Eksamensretten meddeles som Regel først for 4de Klasses Hovedeksamen alene, saaledes at Retten til at afholde Afgangseksamen for studerende først opnaas to Aar efter og efter Omstændighederne paa Grundlag af en ny Undersøgelse af Skolen. Retten til at afholde Afgangseksamen for studerende indbefatter altid Tilladelse til at afholde 4de Klasses Hovedeksamen; Skr. 6. Okt. 1886 til Birkerød Sk. Efter Lov 1871 § 9 kan Eksamensretten meddeles enten for Andragers Bestyrelsestid eller paa et vist Aaremaal. Siden 1872, da en tidligere meddelt Bevilling for Bestyrelsestiden blev fornyet, er der imidlertid ikke givet nogen saa omfattende Eksamensret, og for Tiden er der ingen af de private lærde Skolers Bestyrere, der har Eksamensret for deres Bestyrelsestid. Nogen bestemt Regel for det Aaremaal, hvorpaa Tilladelsen gives, foreligger ikke; der skelnes væsentlig kun mellem, om Retten gives for første Gang, eller Talen er om en Fornyelse. I sidste Fald gives Dimissionsretten sædvanlig paa 5 eller 10 Aar.

Ophør af Retten til
at holde Skole.

Angaaende Ophør af Retten til at holde lærde Skole og dermed af Dimissionsretten bestemmer Bkdtg. 1. Dec. 1890 § 7, at denne Beføjelse til enhver Tid kan tilbagekaldes, naar det efter Undervisningsinspektionens Indberetning skønnes, enten at den, der er autoriseret som Bestyrer, faktisk ikke virker som saadan, eller at de Forudsætninger angaaende Lokalet, Lærerpersonalet og andre Forhold, i Henhold til hvilke Tilladelsen er meddelt, ikke mere ere til Stede.

Til Oplysning om de enkelte Skoler, der have opnaaet Di-
missionsret henvises til nedenstaaende Oversigt over de private
lærde Skoler, der ved Udgangen af Aaret 1890 havde Ret til at
afholde Afgangseksamen for studerende. Den lærde Skole paa
Herlufsholm, der i flere Henseender er særligt stillet, vil blive
omhandlet for sig i §'s Slutning, hvor ligeledes nogle Bemærk-
ninger om det private Artiumskursus ved Rønne ville finde deres
Plads.

Oversigt over de
private lærde Skoler.

	Nuværende Bestyrer.	Tilladelse til at holde Afgangseksamen: Datum og Varighed.	
v. Westenske Institut: Eksamensret meddelt første Gang $7/10$ 1850 til Cand. theol. H. G. C. Bohr.	Cand. philol. J. U. Laursen.	$8/10$ 1878. $10/12$ 1883. $9/11$ 1888.	5 Aar
Borgerdydsskolen paa Kristianshavn: $11/6$ 1851 til Professor, Mag. Hammerich	Prof., Cand. philol. J. Helms.	$31/7$ 1867 for 5 Aar. $29/7$ 1872 og $30/8$ 1882.	10 Aar
Borgerdydsskolen i Kjøbenhavn: $22/6$ 1852 til Cand. philos. C. V. Rimestad.	Dr. phil. Hei- berg og Cand. philol. Tuxen.	$4/4$ 1884.	10 Aar
Schneekloths Latin- og Realskole: (tidligere Latin- og Realskolen paa Vær- nedamsvejen). $21/2$ 1861 (4. Klasses Hovedeksamen) og $25/8$ 1863 (Afgangseksamen) til Skolebestyrerne H. Schnee- kloth og Cand. theol. F. A. Milo.	Cand. polit. Larpent og Cand. philos. K. A. Schnee- kloth.	$8/8$ 1883.	10 Aar
Lyceum: (tidligere Latin- og Realskolen i Store Kongensgade). Tilladelse til Oprettelse af en Latin- og Realskole meddelt Cand. philos. H. Frisch og Cand. philol. L. O. Kjær ved kgl. Res. $5/2$ 1863.	Cand. philol. M. Bruhn.	$15/6$ 1886.	5 Aar
Mariboës Latin- og Realskole: $15/6$ 1866 (4. Klasses Hovedeksamen) og $5/6$ 1868 (Afgangseksamen) til Cand. theol. J. C. S. Neve.	Cand. philos. S. Neve.	$20/4$ 1886.	10 Aar
Fredericia Latin- og Realskole: $23/10$ 1872 (4. Klasses Hovedeksamen) og $7/4$ 1876 (Afgangseksamen) til Cand. philol. Kollaborator Bloch.	Cand. philol. J. M. Secher.	$27/4$ 1886.	5 Aar

	Nuværende Bestyrer.	Tilladelse til at holde Afgangseksamen: Datum og Varighed.	
Vejle Latin- og Realskole: 21/9 1875 (4. Klasses Hovedeksamen) 18/8 1884 (Afgangseksamen) Cand. philol. Krarup.	Cand. philol. Krarup.	8/4 1887. 24/8 1890.	3 Aar
Nørrebros Latin- og Realskole: 7/2 1881 (4. Klasses Hovedeksamen), 22/8 1883 (Afgangseksamen) til Cand. theol. N. Bredsdorff og Cand. philol. G. Bork.	Cand. theol. N. Bredsdorff og Cand. philol. G. Bork.	28/11 1887.	5 Aar
Kolding Latin- og Realskole: 28/9 1882 (4. Klasses Hovedeksamen). 20/11 1884 (Afgangseksamen) til Cand. mag. K. V. Teisen.	Cand. mag. S. Müller.	29/4 1887.	5 Aar
Efterslægtsselskabets Skole: 15/11 1883 (4. Klasses Hovedeksamen).	Etatsraad C. C. Brix.	6/1 1886.	5 Aar
Birkerød Latin- og Realskole: 8/2 1884 (4. Klasses Hovedeksamen), 3/8 1886 (Afgangseksamen) til Cand. philos. J. Fr. Mantzius.	Cand. philos. L. P. Koefoed.	27/11 1890.	3 Aar
N. Zahles Skole: 18/8 1886 (Afgangseksamen og 4. Klas- ses Hovedeksamen).	Frøken N. Zahle.	19/12 1888.	5 Aar
Helsingør Latin- og Realskole: 18/4 1887 (4. Klasses Hovedeksamen).	Cand. mag. Chr. Krüger.	28/8 1889.	5 Aar
Frederiksberg Latin- og Realskole:	Cand. theol. N. Hjort og Cand. philos. L. N. H. Otter- strøm.	26/8 1889.	4 Aar
Ordrup Latin- og Realskole:	Cand. philos. H. C. Frede- riksen.	27/4 1889.	2 Aar
Slomanns Latin- og Realskole:	Cand. philos. Emil Slomann.	14/8 1891. kun 4. Klasses Hovedeksam.	5 Aar
Østerbros Latin- og Realskole.	Cand. philos. E. Gundorph og Cand. philos. V. Levy.	14/8 1891.	3 Aar

I øvrigt henvises til Medd. 1857—78 p. 420—22; 1879—81 p. 104;
1882—83 p. 160; 1884 p. 107; 1886 p. 22; 1887 p. 13 og 1888—89 p. 52.

Om nogle enkelte blandt Skolerne udenfor Kjøbenhavn skal særligt bemærkes:

Fredericia Latin- og Realskole maa nærmest betragtes som en Stiftelse, der ejer sig selv. Skolen oprettedes som et lærd Undervisningsinstitut paa Foranledning af Byens Borgere og i Henhold til allerhøjeste Resolutioner af 24. Febr. og 26. Mai 1818. Overbestyrelsen føres af en Kommission under Benævnelse Bestyrelsesraadet for Fredericia Latin- og Realskole, bestaaende af Stadens Magistrat, dens to Sognepræster og to af Stadens øvrige Indvaanere, valgte af de Forældre, der have Børn i Institutet, samt Skolens første Lærer; Res. 26. Mai 1818 § 18 og 28. Okt. 1825. Se i øvrigt herom Medd. 1879—81 p. 20—21 og 241—47.

Vejle Latin- og Realskole oprettedes i 1865 under Navn af Privatskolen i Vejle. Om Skolens Overgang til en kommunal Skole føres for Tiden Forhandlinger. Den ejes af et Slags Interessentskab, bestaaende af de vekslende Forældre til Skolens Disciple. Dens administrative Forhold ere ordnede ved Vedtægt 17. Mai 1886, efter hvis § 3 et Tilsynsraad paa 5 Medlemmer har det overordnede Tilsyn med Skolen og den beslutende Myndighed i alle Skolens Anliggender, idet dog Undervisningens Ordning og Ledelse udelukkende er lagt i Hænderne paa Skolens Bestyrer, og Retten til Afhændelse eller Behæftelse af Skolens faste Ejendom samt til Antagelse og Afskedigelse af Skolens Bestyrer tilkommer Generalforsamlingen. Tilsynsraadet vælges med 1 Medlem af Vejle Amts Skoleraad, 1 Medlem af Vejle Byraad og 3 Medlemmer af Generalforsamlingen. Skolens Bestyrer deltager i Tilsynsraadets Møder, men uden Stemmeret i samme. Dog har den nuværende Bestyrer efter § 5 en særlig Stilling. Se Medd. 1879—81 p. 236 og 1885 p. 346.

Kolding Latin- og Realskole oprettedes i 1856 som Amtsskole for Vejle Amt uden lærd Undervisning og under Overtilsyn af Amtsskoledirektionen. Efter Overenskomst mellem Vejle Amts Skoleraad og Kolding Byraad overgik Skolen i 1880 til Kolding Kommune og oprettedes saaledes som Latin- og Realskole; Skr. 2. Juni 1880 og 24. Aug. 1883. Efter den gældende Plan for Skolen bestyres denne af et Forstanderskab paa 5 Medlemmer, valgte paa 6 Aar, de 4 af Kolding Byraad, det 5te af Vejle Amts Skoleraad. Byraadet antager og afskediger Bestyreren samt den efter ham højstlønnede Lærer efter Forslag af Forstanderskabet. De øvrige Lærere antages og afskediges af Forstanderskabet efter Bestyrerens Indstilling.

Den detaillerede Undervisningsplan saavel som Fagfordelingen udarbejdes af Forstanderskabet efter Forslag af Skolens Bestyrer og stadfæstes af Ministeriet, i øvrigt ledes Undervisningen af Bestyreren. Se Medd. 1857—78 p. 599—607 og 1882—83 p. 287.

Helsingørs Latin- og Realskole er henlagt under Helsingørs Kommune og dens Forhold nærmere ordnede ved de af Ministeriet under 12. Mai og 29. Aug. 1883 approberede Planer for Skolen og dens Undervisning. Byraadet bestyrer Skolens Økonomi. Tilsyn med Undervisningen føres af Skolekommissionen og Undervisningsinspektionen for de lærde Skoler. Undervisningen ledes af Bestyreren, der antages og afskediges af Ministeriet efter Indstilling af Byraadet. De faste Lærere antages af Byraadet efter Bestyrerens Indstilling; Medd. 1882—83 p. 243, 1884 p. 190, 1885 p. 231, 1886 p. 197.

Den lærde Skole paa
Herlufsholm.

Med Hensyn til den lærde Skole paa Herlufsholm bemærkes følgende:

Ved Fundats 23. Mai 1565 og Stadfæstelsesbrev 22. Marts 1567 skænkede Admiral Herluf Trolle og Fru Birgitte Giøe Herlufsholms Gaard og Gods til Oprettelsen af en Skole for adelige og andre ærlige Mænds Børn. Skolen skulde forestaa af en Adelsmand, saa vidt muligt af Stifternes Slægt, under Ansvar overfor Rigsraadet, for hvilket han aarlig skulde gøre Regnskab for Stiftelsens Indtægter og Udgifter. Ved kgl. Res. 25. Juli 1851, der selv angiver sig som bygget paa den Forudsætning, at Herlufsholm er en aldeles privat Stiftelse, blev det bifaldet, at Myndigheden med Hensyn til Bestyrelsen af Herlufsholms Skole og Gods blev overdraget Statsraadet — nu «det samlede Ministerium» —, saaledes at der efter Forslag fra dette og ved kgl. Resolution udnævnes, i Overensstemmelse med Fundatsen, en Forstander for bemeldte Skole og Gods. Denne, der har den øverste Ledelse af Skolen og Godset, ansætter og afskediger Rektor, Overlærere og Adjunkter saavel som de øvrige af Stiftelsens Embedsmænd og Funktionærer uden kgl. eller ministeriel Approbation; Skr. 23. Nov. 1889 til Justitsministeriet (Ministerialtid. 1889 S. 352.)

Ved Skrivelse 19. Mai 1860 ordnedes Forholdet mellem Herlufsholm og de offentlige lærde Skoler angaaende Overgang af Lærere fra førstnævnte Skole til disse eller omvendt saaledes, at Tjenestetiden ved den tidligere Skole regnedes med ved Bestemmelsen af Ancienniteten, hvorom Ministeriet forpligtede sig

til paa førstforeliggende Finanslovforslag efter hvert enkelt indtrædende Tilfælde at optage den fornødne Bevilling; jf. det herom p. 38 bemærkede.

Ret til at afholde Afgangseksamen for studerende opnaaede Skolen under 29. Nov. 1851.

Skolen og Opdragelsesanstalten er for Tiden beregnet paa 100 Disciple — foruden øverste Klasse —, som alle skulle have Bolig paa Anstalten, idet kun de ved Stiftelsen ansatte Embedsmænds Børn kunne være blot skolesøgende. Undervisningen, der ledes af en Rektor, 3 Overlærere, 6 Adjunkter samt en Musik- og Tegnelærer, er beregnet paa fuldstændig Gennemførelse af bægge de ved Lov af 1. April 1871 fastsatte Retninger for den lærde Skole. Skolen bestaar af 6 eetaarige studerende Klasser foruden en Forberedelsesklasse.

Herlufsholm har for Tiden 23 hele Gratistpladser, derunder de 2 Resenske og den Rønnenkampske Gratistplads, samt 15 halve. Af Stipendier er der Skolens 2 Universitetsstipendier, de grevelig Moltke'ske Skole- og Universitetsstipendier, Overlærer Leths Legat for en Student fra Herlufsholm, Peter Eleon Rosenørns Legat samt forskellige mindre Eksamenspræmier. Forstanderen bortgiver Gratistpladserne og Stipendierne med Undtagelse af Overlærer Leths Legat, der bortgives af Bestyrelsen for Herlovianersamfundet.

Det aarlige Kontingent er 600 Kr. for Undervisning, Bolig, Kost, Vadsk, Belysning og Brændsel, i Sygdomstilfælde Lægehjælp og Medicin, for saa vidt Patienten behandles paa Herlufsholm.

Stiftelsen ejer en betydelig Formue dels i Jordegods, som dog nu for største Delen er bortarvefæstet, dels i Kapitaler.

I denne Forbindelse skal nævnes det ved Rønne højere Realskole oprettede Artiumskursus, paa Grund af den særlige Stilling, i hvilken dette Kursus staar til den lærde Undervisning i bemeldte Skole.

Artiumskursus ved
Rønne højere Real-
skole.

Det var nærmest som et Forsøg paa, om de nødvendige Forudsætninger for Rønne Skoles Udvidelse til en fuldstændig Latinskole vare til Stede, at dette Kursus blev oprettet i 1883, efter at der af Byraad og Amdtsraad hertil var bevilget 500 Kr. fra hver og paa Finansloven 1000 Kr. Undervisningen gaves af Skolens Rektor og dens Lærere gennem en 2aarig Periode svarende til 5te og 6te Klasse, saaledes at Disciplene kunde

gaa direkte over fra Skolens 4de studerende Klasse til Kursusets 1ste Afdeling. Gymnastik- og Sangundervisningen drives sammen med Skolens Disciple og det for de lærde Skoler fastsatte Maximum af 30 ugentlige Timer overholdes efter Ministeriets Paalæg. Afgangseksamen for studerende afholdtes første Gang 1885.

Bidragene fra Stat, Amt og Kommune ere nu henholdsvis 2000 Kr., 300 Kr. og 300 Kr.

§ 62.

Undervisningen og andre indre Forhold.

Økonomiske Forhold. De private lærde Skoler ere i alle økonomiske Forhold, hvorunder alt vedrørende Skolebetaling og Gebyrer for Eksaminer og Testimonier, fuldkommen uafhængige af de for den offentlige lærde Skole gældende Regler. Flertallet af de københavnske Skoler følge med Hensyn til de sidst nævnte Forhold en fælles Vedtægt, hvorom henvises til de aarlige Programmer fra Skolerne.

Noget Tilskud fra Statens Side ydes ikke til nogen af de københavnske Skoler, derimod har der for enkeltes Vedkommende af de under Universitetskvæsturen bestyrede Midler været tilstaaet Laan til Opførelse af nye Skolebygninger. Af Skolerne udenfor København modtage efternævnte Skoler Understøttelse af det lærde Skolevæsens Fond: Fredericia Skole 8000 Kr., Kolding Skole 6000 Kr. og Helsingør Skole 3000 Kr. Af Sorø Akademis Midler støttes Vejle Latin- og Realskole med 5000 Kr., Skolen i Birkerød med 3000 Kr. og Ordrup Skole med 2000 Kr.

Den indre Skoleorden. Hvad angaar Skoledisciplin og de øvrige til den indre Skoleorden hørende Forhold, paahviler der ligesaa lidt som ved Ordningen af de økonomiske Forhold de private Skoler nogen Forpligtelse til at tage Hensyn til de for de offentlige lærde Skoler gældende Retsregler. Enhver Skole fastsætter selv sit Ordensreglement og vælger selv de Midler, hvorved den vil holde Disciplene til Flid og Lydighed, og den har i Valget af Straffene og deres Udøvelse kun at holde sig indenfor de Grænser, som den gældende Retsorden i øvrigt drager. Hvad Sundhedsplejen angaar, er der for de fleste københavnske Skoler med Hensyn til smitsomme Sygdomme vedtaget visse fælles Regler, der i Overensstemmelse med de for de offentlige lærde Skoler ved

Cirk. 11. Mai 1880 givne Regler dels stille Fordring om straks at modtage Meddelelse fra Hjemmet om Udbrud af en smitsom Sygdom, dels bestemme, at det i Tilfælde af Skarlagensfeber, Difteritis eller anden farligere Sygdom er nødvendigt at udelukke alle Disciple, der høre til smittede Hjem, fra Skolen, indtil Faren for Smitte er forbi, medens en saadan Foranstaltning under de sædvanlige godartede Mæslinge- eller Kighosteepidemier eller andre mindre farlige Sygdomme i Reglen ikke vil være fornøden. Forpligtelsen til i Skoleprotokollen at have en Vaccinationsrubrik (Lov 4. Febr. 1871 § 2) gælder ogsaa de private lærde Skoler (Cirk. 19. Okt. 1881) og Tilsynet paahviler vedkommende Skoledirektion; Skr. 27. Febr. 1886 til Vejle Amt og Cirk. 30. April 1887 (til de københavnske Skoler med Forespørgsel, om Protokolrubrikken findes), jf. ogsaa det pag. 184 bemærkede. — Statens Tilsyn med at Skolelokalerne tilfredsstille de Fordringer, som maa stilles i hygiejnisk Henseende er nu bestemt formuleret ikke blot som en Betingelse for at Tilladelsen til at oprette Skolen kan opnaas, men ogsaa som en Forudsætning for dens vedvarende Bestaaen; jf. Bkdtg. 1. Dec. 1890 §§ 4, 5, 6 og 7 og det i foregaaende § herom bemærkede.

For selve Undervisningens Vedkommende har Lov 1871 § 9, som ovenfor nævnt, stillet som Betingelse for Opnaelsen af Eksamensretten, at Skolen indtil en vis Grad retter sig efter de for den offentlige lærde Undervisnings Indhold og Grænser trufne Bestemmelser og navnlig i det hele slutter sig til Undervisningens Plan for de sidste 3 Skoleaars Vedkommende. Herefter ville de i § 21 om Undervisningens Indhold og Omfang i de enkelte Fag fremstillede Regler i det væsentlige være at følge, ogsaa for saa vidt de ikke udelukkende tage Sigte paa de afsluttende Eksaminer. Dette gælder saaledes om det Pensum i Latin, der læses i de to øverste Klasser uden at være Genstand for Prøve ved Afgangseksamen, om Undervisningen i Religion gennem alle Skolens Klasser, om Undervisningen i Skrivning og Tegning ligesom om Undervisningen i Sang. For Gymnastikundervisningens Vedkommende stiller Adg. 16. Juni 1882 § 19 bestemt Fordring om 4 ugentlige Timer. Derimod kan der ikke paahvile den private Skole nogen absolut Forpligtelse til at følge Ministeriets Paalæg i Cirk. 21. Juni 1882 om Anvendelse af to ugentlige Timer i de to øverste Klasser i den matematisk-naturvidenskabelige Afdeling til en fortsat Undervisning i den klassiske Oldtids Antikviteter, Mytologi og Litteraturhistorie m. v., Læsning af græske Forfattere i Oversættelse eller fortsat

Undervisningen.

Undervisning i Latin, ligesaa lidt som den private Skole er forpligtet til at give den sproglig-historiske Afdeling i de to øverste Klasser Undervisning i Matematik eller den matematisk-naturvidenskabelige Afdeling Undervisning i Naturhistorie, og endelig kan det heller ikke paahvile den private Skole at give sine Disciple i de to øverste Klasser Valget mellem Tysk og Engelsk.

Undervisningens
Anordning.

Hvor vidt de for Undervisningens Anordning i Kap. IV fremskillede Regler skulle følges, maa bero paa, om de ere nødvendige Betingelser for den fordrede Overensstemmelse med den offentlige lærde Skole. Medens der saaledes ikke er nogen Tvivl om, at den private Skole i væsentlig Grad har frie Hænder i alle Spørgsmaal vedrørende Timeplan, Skoletid (dog at Bestemmelsen om et Maksimum af 30 ugentlige Timer og et Minimum af 4 ugentlige Timer i Gymnastik overholdes), Lærebøger, Karaktergivning, Hjemmearbejde og Ferier, vil Skolen med Hensyn til Optagelse, Klassesdeling, Aarseksamen og Oprykning for de 3 øverste Klassers Vedkommende for saa vidt være bunden ved de for den lærde Skole gældende Bestemmelser, som disse Forhold danne et væsentligt Led i de afsluttende Eksaminers Ordning i det hele.

Optagelse i 5te
Klasse.

Hvad saaledes angaar Optagelse i Skolens 5te Klasse, ville de herom pag. 77 fl. meddelte Regler i det hele være at følge. Gælder det Optagelsen af en Discipel, der har gennemgaaet en anden Skoles 4de Klasse, maa han godtgøre at have bestaaet Prøven i Afslutningsfagene med det fornødne Antal Points. Om han i øvrigt kan optages, maa afhænge af, om Skolen ved sin Optagelsesprøve — for saa vidt den ikke vil akkviescere ved den af den anden Skole anstillede Prøve — finder ham moden til Optagelse i Klassen. Er der nægtet ham Opflytning i den tidligere private Skole, kan han efter de for de fleste kjøbenhavnske lærde Skoler vedtagne Fællesregler ikke optages i den tilsvarende Klasse i nogen anden af disse Skoler. Til Gennemførelsen af denne Vedtægt fordres der derfor forinden Optagelsen en Erklæring med Hensyn til Opflytningen fra den Skole, vedkommende forlader. Det samme maa gælde, naar en offentlig lærd Skole har nægtet Disciplen Optagelse i sin 5te Klasse, saaledes at der ved Overgang fra en saadan Skole til en privat Skole ligeledes bør fordres Vidnesbyrd fra den førstnævnte Skole om, at den paagældende er moden til Optagelse i 5te Klasse; jf. Undervisningsinspektørens Udtalelser i Skr. 2. Okt. 1874 Medd. pag. 409. Tilladelse til Optagelse af en anden Skoles Discipel, uagtet han ikke har naaet de 15 Points i Afslutningsfagene, saaledes at Prøven i sin Helhed tages om et Aar efter,

kan gives paa samme Vilkaar som ved Oprykning af Skolens egne Disciple uagtet manglende Points. Skønt slige Bevillinger oftere ere givne, har Ministeriet vedblivende udtalt sin Betænkelighed ved denne Ordning baade af Hensyn til Skolen og til Disciplene; Skr. 4. Aug. 1875, 15. Juli 1879, 3. Aug. 1880 til Borgerdydsskolen paa Krsth., 10. Sept. 1880 til Værnedamsvejens Sk., Skr. 20. Aug. 1880, 23. Aug. 1889 til Vejle Sk. og det herom pag. 126 bemærkede.

Med Hensyn til Optagelse i 5te Klasse af Privatister skal ligeledes henvises til det foran (pag. 79) meddelte vedrørende den offentlige lærde Skole. Hvad der er oplyst angaaende de Prøver, der fordres bestaaede inden Optagelsen, om Udsættelse af Prøven i visse Fag og om Prøvens Deling, gælder ogsaa de private lærde Skoler, saaledes at disse ikke uden udtrykkelig ministeriel Tilladelse kunne optage nogen i 5te Klasse med en Discipels Vilkaar, naar de ommeldte Prøver ikke forinden ere bestaaede; Skr. 24. Nov. 1883 til Borgerdydsskolen paa Krsth. Tilladelse til at udsætte den matematisk-naturvidenskabelige Retnings Tillægsprøve i Latin til almindelig Forberedelseseksamen er ligesom ved de offentlige Skoler oftere givet; Skr. 20. Sept. 1889 til Lyceum, 18. Sept. 1890 til Maribo Sk. og 10. Nov. 1890 til Lyceum, derimod: Skr. 7. Juni 1886 til Birkerød Sk., ved hvilken Tilladelsen blev nægtet paa Grund af manglende Prøve i Fransk og et ringe Udfald af Forberedelseseksamen. En lignende Tilladelse kan ordentligvis ikke forventes med Hensyn til Tillægsprøven i Latin og Græsk for den sproglig-historiske Retning; dog Skr. 30. Aug. 1890 (vedkommende havde underkastet sig Tillægsprøven om Sommeren, men kun bestaaet i Græsk). Skolens egne Disciple, der have bestaaet almindelig Forberedelseseksamen og Tillægsprøverne, kunne optages uden videre Prøve, naar de i øvrigt anses modne dertil; Skr. 19. Dec. 1872 til Borgerdydssk. paa Krsth., 19. Aug. 1879 til Haderslev Læreres Sk. — Naar der ved Optagelsen i 5te Kl. ikke er tilsigtet, at den paagældende skal forberedes til Afgangseksamen som Discipel af Skolen, kan en saadan Deltagelse i Undervisningen finde Sted uden nogen særlig Bemyndigelse; Skr. 12. Dec. 1883 til Borgerdydsskolen paa Krsth.

Ved Optagelse i 6te Klasse bemærkes, at Bestemmelsen i Adg. 5. Aug. 1871 § 7, 1. St. om, at Ministeriets Samtykke udfordres til Optagelsen, naar den paagældende ikke har gennemgaaet samme Skoles 5te Klasse, ogsaa gælder de private Skoler;

Optagelse i 6te
Klasse.

Cirk. 23. Dec. 1882. En Optagelse i 6te Klasse med den Virkning, at vedkommende et Aar efter kan indstille sig til Afgangseksamen som Discipel bevilges kun ved Overgang fra en anden lærd Skole og under Forudsætning af, at vedkommende derfra har tilfredsstillende Vidnesbyrd (Skr. 6. Mai og 16. Mai 1890 til Østerbro Sk. og Mariboës Sk.); eller under særlige Forhold, naar Disciplen har været ude af Skolen i kortere Tid; Skr. 12. Aug. 1890 til Frk. Zahle (Undervisningen afbrudt i 5te Klasse siden 1ste Febr.). Naar Optagelsen søges efter privat Forberedelse paa Grundlag af 4de Klasses Prøve for Privatister eller dermed lige stillede Prøver eller i saadanne Tilfælde, hvor den paagældende har forladt en lærd Skole efter at have underkastet sig 4de Klasses Hovedeksamen, vil Tilladelsen ordentligvis kun blive givet paa Vilkaar, at Andrageren ved Afgangseksamen prøves som Privatist; Cirk. 23. Dec. 1882, Skr. 28. Juli 1882, 13. Juli 1883 til Borgerdydsskolen i Kbhvn., 25. Juli 1884 til Haderslevs Læreres Sk., 22. Aug. 1885 til Borgerdydsskolen. Ved Skr. 14. Juli 1879 til Mariboës Sk. meddeltes der, dog under særlige Forhold, en studerende, der efter privat Forberedelse havde indstillet sig til Afgangseksamen, Tilladelse til at optages i Skolens 6te Klasse som Discipel. Medens det vel ikke er forbudt den private lærde Skole at give Privatister Adgang til at følge Undervisningen i 6te Klasse som Forberedelse til Afgangseksamen, maa dog en saadan fælles Undervisning for Disciple og Privatister anses for et i flere Henseender uheldigt og mod Lovgivningens Forudsætninger stridende Forhold, mod hvilket Undervisningsinspektionen oftere har udtalt sig overfor Ministeriet.

Optagelsen i 6te Klasse har ikke for den private Skole den i Adg. 5. Aug. 1871 § 7, 2. St. fastsatte Virkning, at Disciplen efter at have gennemgaaet Klassen kan fordre at stedes til Afgangseksamen ved Skolen som dens Discipel; jf. Undervisningsinspektionens Erklæring 30. Okt. 1874 (Medd. pag. 410.)

Klasseinddeling.

Den ved Lov 1871 fastsatte Klasseinddeling i 6 etaarige Klasser er gennemført ved samtlige private Skoler, saaledes at der forud for 1ste Klasse gaar en Række Fællesklasser (i de fleste Skoler 6), der forberede til Overgangen enten til den studerende Afdeling eller til Realafdelingen. Bortset fra 4de og 6te Klasses Eksamen anordner Skolen selv sin Aarseksamen med Hensyn til Tid og Indhold; Skr. 22. Nov. 1872 til Undervisningsinspektøren. Om Afholdelsen af 4de Klasses Hovedeksamen og Afgangseksamen se næste §. Med Hensyn til Op-

rykning og samtidig Overgang fra en Studieretning til en anden mærkes for de 3 øverste Klassers Vedkommende det pag. 128 meddelte.

§ 63.

Afholdelsen af Eksaminer med Retsvirkning.

Som foran nævnt er det en Betingelse for Opnaaelse af Eksamensretten, at den paagældende Skole underkaster sig den Kontrol med disse Eksaminer, som Ministeriet maatte bestemme; Lov 1871 § 9. Denne Kontrol foregaar dels gennem de for Anordningen af Eksaminernes Afholdelse givne Bestemmelser, hvorunder navnlig det skærpede Tilsyn med den skriftlige Prøve, dels ved Deltagelse i Censuren ved Eksaminerne, hvilke i øvrigt med Hensyn til de enkelte Prøvers Indhold og Omfang, til Retsvirkningen af den bestaaede Eksamen og til Adgangen for Privatister til at underkaste sig Prøverne ere samme Regler undergivne som de offentlige lærde Skoler. Hvad Eksaminernes Afholdelse angaar, kan i det hele ligeledes henvises til det om Afholdelsen af disse Prøver ved de offentlige lærde Skoler foran meddelte saavel om Tiden for Eksamens Afholdelse som angaaende de skriftlige Opgaver, om Regler for Eksamination, om Censurering, Karaktergivning, om Eksamensprotokollens Førelse og om Indberetning af Eksamensudfaldet. Særligt skal med Hensyn til Tiden for Eksamens Afholdelse bemærkes, at medens der for Afgangseksamens Vedkommende selvfølgelig ikke vilde kunne bevilges nogen regelmæssig Afvigelse fra det normerede Tidspunkt, har Ministeriet som ovenfor nævnt for 4de Klasses Hovedeksamen under Hensyn til denne Eksamens nære Forbindelse med Forberedelseseksamen meddelt Tilladelse for en enkelt Skole til at afholde Prøven ved Paasketid (Skr. 28. Sept. 1883 til Borgerdydsskolen paa Kristianshavn), en Tilladelse, som Skolen dog ikke længere benytter.

Eksaminernes Afholdelse.

Om Afholdelsen af 4de Klasses Eksamen og Afgangseksamen til ekstraordinær Tid gælde samme Regler som ved de offentlige lærde Skoler; Cirk. 26. Aug. 1851 om en ekstraordinær Afgangseksamen til Januar omfatter udtrykkelig de private lærde Skoler, og det samme er Tilfældet med Cirk. 29. Aug. 1873.

Ved sidstnævnte Cirkulære er det som en særlig for de private Skoler gældende Bestemmelse paalagt disses Bestyrere forud for den mundtlige Del af Prøven at træffe fornøden Aftale om Tiden for Prøven med de Mænd, der ved Hovedeksamen have været opfordrede af Ministeriet til at deltage i Kontrollen, for saa vidt Cencuren ikke overtages af Undervisningsinspektionen selv.

Angaaende Afholdelsen af den skriftlige Eksamen har Ministeriet givet udførlige Regler i Cirkulære 7. Marts 1889, der særligt har Hensyn til de private Skoler. Foruden det foran pag. 144 herom anførte maa for disse Skolers Vedkommende mærkes Bestemmelserne i Cirkulærets § 2 om Valget af Tilsynsmændene og disses Antal. Ved Skolerne i Kjøbenhavn sker Udmeldelsen af vedkommende Undervisningsinspektør, medens det ved Skolerne i Provinserne er Skolens Bestyrer, der vælger Tilsynsmændene, dog saaledes at der samtidig med Indmeldelsen til Eksamen skal gives Meddelelse om, hvilke Mænd, der er valgt. Der skal være mindst een fremmed Tilsynsmand for hvert Lokale, hvori der skrives. Er der i noget Lokale mellem 20 og 40 Eksaminander, skal der være 2 fremmede Tilsynsmænd, er der mellem 40 og 60, skal der være 3 o. s. fr. Bestyrerne for de kjøbenhavnske Skoler maa senest en Uge før Eksamens Begyndelse meddele vedkommende Undervisningsinspektør, hvor mange fremmede Tilsynsmænd de herefter behøve. Efter § 3 skal derhos foruden de fremmede Tilsynsmænd et passende Antal af Skolens Lærere være til Stede i Lokalet og deltage i Tilsynet.

Kontrol og Censur.

Undervisningsinspektionens Tilsyn med selve Prøvens Afholdelse og Deltagelse i Dommen over den enkelte Præstation sker dels gennem et af dens egne Medlemmer, dels ved Mænd, som dertil ere godkendte af Inspektionen. Idet herom ligeledes maa henvises til det foran under § 31 bemærkede, skal for den private Skoles Vedkommende tilføjes, at Bestemmelsen i Cirk. 28. Marts 1887 om, at den beskikkede Kontrol ved Afgangseksamen ikke behøver at omfatte alle Fag, ikke finder Anvendelse paa de private Skoler. Ved disse bliver der derfor efter Adg. 16. Juni 1882 § 20, jf. Lov 1. April 1871 § 6 af Ministeriet beskikket een Censor i hvert Fag, i hvilket intet af Undervisningsinspektionens egne Medlemmer censurerer. De samme Mænd skulle for hvert Aar udføre Censorforretningerne ved alle de private Skoler i Kjøbenhavn, en Regel, der dog ved Skr. 24. Mai 1883 undtagelsesvis blev fraveget, og som i den senere Praksis ikke overholdes paa Grund af de med dens Gen-

nemførelse forbundne Vanskeligheder. Valget af den anden Censor sker af Skolen selv med Ministeriets Approbation. Ved 4de Klasses Hovedeksamen er der i Afslutningsfagene to Censorer, hvoraf Ministeriet for samtlige eller enkelte Fag efter Inspektionens Skøn beskikker den ene, medens Skolen selv vælger den anden; Skr. 30. Mai 1872 og Adg. 16. Juni 1882 § 20. Med Hensyn til Censuren i de øvrige Fag udtalte Ministeriet i Skrivelse 19. Mai 1883 til Bestyrerne af 3 Privatskoler, at det under Hensyn til at 4de Klasses Hovedeksamen stod lige med alm. Forberedelseseksamen maatte anse det for rettest, at der ved førstnævnte Eksamen var to Censorer til Stede i alle Fag, og denne Regel er ikke ophævet ved Cirk. 28. Marts 1887, der begrænser Antallet af Censorer ved Forberedelseseksamen til en, saa meget mindre som denne Bestemmelse kun bringes til Anvendelse ved de rene Realskoler. Bægge Censorerne i disse øvrige Fag kunne tages blandt Skolens Lærere; jf. ovennævnte (Skr. 19. Mai 1883).

Angaaende Betalingen af de fremmede Censorer, som efter den private Skoles Opfordring deltage i Bedømmelsen, har Ministeriet i Anledning af en Henstilling, om at disse Censorer maatte blive betalte af Ministeriet paa samme Maade som dem, det selv beskikkede, svaret at en saadan Ordning ikke for Tiden lod sig gennemføre; Skr. 19. Mai 1883.
